

Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja na roky 2014 – 2020

(návrh)

Názov:	SK Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja 2014 -2020
Verzia	1.4 / 4. 12.2015
Dátum schválenia* Radou Partnerstva pre UMR	
Dátum schválenia* Radou Partnerstva pre RIÚS	
Dátum schválenia Riadiacim orgánom pre IROP	
Zodpovedný koordinátor RIÚS	Mgr. Rudolf Žiak
Zodpovedný koordinátor stratégie UMR	Mgr. Magdaléna Artimová

ZOZNAM SKRATIEK

CIZS	Centrum integrovaných zdravotníckych služieb
CŽV	Celoživotné vzdelávanie
CŽP	Celoživotné poradenstvo
ČOV	Čistiareň odpadových vôd
DeD	Detský domov
DIV	Divadelné inšpiratívne vystúpenie
DSS	Domov sociálnych služieb
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
CHA	Chránený areál
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHVO	Chránená vodohospodárska oblasť
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
ICZS	Integrované centrum zdravotnej starostlivosti
IT	Informačné technológie
IÚJ	Investičná územná jednotka
IÚS	Integrovaná územná stratégia (udržateľný mestský rozvoj)
IDS	Integrovaný dopravný systém
KF	Kohézny fond
KKP	Kultúrny a kreatívny priemysel
LSPP	Lekárska služba prvej pomoci
MCA	Multiktertariálna analýza
MFO	Mestská funkčná oblasť
MHD	Mestská hromadná doprava
MŠ	Materská škola
MŠV	Mimoškolská výchova
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia
NCZI	Národné centrum zdravotníckych informácií
NPP	Národná prírodná pamiatka
NPR	Národná prírodná rezervácia
NRS	Náhradná rodinná starostlivosť
OP	Orná pôda
OÚ	Oblasť úrad
OVP	Odborné vzdelávanie
PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PP	Prírodná pamiatka
PR	Prírodná rezervácia
PK	Prešovský kraj
PSK	Prešovský samosprávny kraj
PZ	Projektový zámer
RegDat	Regionálne databázy
RIS	Regionálna inovačná stratégia
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
RO	Riadiaci orgán
SACR	Slovenská agentúra cestovného ruchu

SAD	Slovenská autobusová doprava
SCK	Slovenský cykloklub
SKV	Skupinový vodovod
SO	Sprostredkovateľský orgán
SOŠ	Stredná odborná škola
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
SPŠ	Stredná priemyselná škola
SŠ	Stredná škola
STN	Technické normy
SVS	Stredoslovenská vodárenská spoločnosť
SWOT	Analýza silných a slabých stránok
SZČO	Samostatne zárobkovo činné osoby
ŠMŠ	Špeciálna materská škola
ŠOP	Štátna ochrana prírody
ŠÚ SR	Štatistický úrad
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
TKO	Tuhý komunálny odpad
TP	Technická pomoc
ÚEV	Územie európskeho významu
UIPS	Ústav informácií a prognóz školstva
UMR	Udržateľný mestský rozvoj
ÚPSK	Úrad Prešovského samosprávneho kraja
ÚPSVaR	Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VD	Vodné dielo
VK	Verejná kanalizácia
VLD	Všeobecné lekárstvo pre dospelých
VLDaD	Všeobecné lekárstvo pre deti a dorast
VÚC	Vyšší územný celok
VV	Verejný vodovod
ZMO	Združenie miest a obcí – regionálne združenia
ZSS	Zariadenie sociálnych služieb
ZŠ	Základná škola
ZUČ	Záujmovo-umelecká činnosť
ZUŠ	Základná umelecká škola
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
1.1	Účel a cieľ dokumentu.....	7
1.2	Tematická a územná koncentrácia RIÚS.....	8
1.3	Stratégia a vízia	11
1.4	Metodika prípravy RIÚS	12
1.5	Príprava RIÚS a jej inštitucionálne zabezpečenie	14
2	ANALYTICKÁ ČASŤ	16
	Prioritná os č. 1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch	16
	Regionálna integrovaná územná stratégia PK	16
	Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	45
	Prioritná os č. 2 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám.....	63
	Regionálna integrovaná územná stratégia PK	63
	Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	99
	Prioritná os č. 3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu na území MFO mesta Prešov	128
	Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	128
	Prioritná os č. 4 Zlepšenie kvality života v území PK s dôrazom na životné prostredie ...	141
	Regionálna integrovaná územná stratégia PK	141
	Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	151
	SWOT analýza Integrovaná územná stratégia Prešovský kraj	160
	SWOT analýza Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov .	170
3	STRATEGICKÁ ČASŤ	178
	Prioritná os č. 1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch	178
	Regionálna integrovaná územná stratégia PK	178
	Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	193
	Prioritná os č. 2 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám.....	205

Regionálna integrovaná územná stratégia PK	205
Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	231
Prioritná os č. 3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu	248
Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	248
Prioritná os č. 4 Zlepšenie kvality života v území PK s dôrazom na životné prostredie ...	258
Regionálna integrovaná územná stratégia PK	258
Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov	270
4 VYKONÁVACIA ČASŤ RIÚS PREŠOVSKÝ KRAJ A IÚS MFO MESTA PREŠOV.....	279
Prílohy	287

1 ÚVOD

1.1 Účel a cieľ dokumentu

Regionálna integrovaná územná stratégia Prešovského kraja na roky 2014 - 2020 (ďalej aj „RIÚS“) je spracovaná za účelom koordinovanej, vecne a časovo zosúladenej implementácie Integrovaného regionálneho operačného programu (ďalej aj „IROP“) na území Prešovského kraja a dosiahnutie komplementarity a synergie s ostatnými OP. Ide o plánovací nástroj umožňujúci účasť relevantných partnerov pre uplatnenie princípu integrovaného prístupu k územnému rozvoju v kraji. RIÚS je aplikáciou integrovaných územných investícií v zmysle nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) na roky 2014 – 2020.

RIÚS predstavuje strednodobý plánovací dokument, ktorého cieľom je zabezpečiť podmienky pre účinné využitie finančných prostriedkov Európskych štrukturálnych a investičných fondov, štátneho rozpočtu a ostatných finančných zdrojov prijímateľov počas programového obdobia politiky súdržnosti EÚ 2014 – 2020. Integrovaná územná stratégia vychádza z nasledovných princípov. RIÚS ako verejná stratégia:

- je spracovaná a realizovaná transparentne a objektívne formou partnerstva a viacúrovňového riadenia.
- je založená na odbornej analýze, dôkazoch, hodnotení predpokladov a porovnaní a tvorí podklad pre informované a zodpovedné rozhodovanie zúčastnených aktérov.
- je zameraná na riešenie konkrétnych významných problémov, potrieb a výziev územia.
- vychádza z integrovaného prístupu, kde jeho nositeľom je partnerstvo v konkrétnom území zabezpečujúce horizontálnu i vertikálnu koordináciu.
- rešpektuje zásady projektového riadenia vrátane systému priebežného hodnotenia a monitorovania s dôrazom na výsledky a dopad realizovaných intervencií.

RIÚS vychádza zo stratégie a cieľov Integrovaného regionálneho operačného programu 2014 – 2020, pričom jej ambíciou bude nasmerovať investičné priority do konkrétneho územia, ktoré má najvyšší rozvojový potenciál pre danú prioritu a stane sa motorom ďalšieho rastu s dopadom na čo najširší okruh obyvateľov.

Intervencie do vybraných oblastí budú predstavovať spoločné a koordinované kroky partnerov, ktorými sa sústreďí činnosť a finančné prostriedky na dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020 prostredníctvom konkrétnych intervenčných portfólií.

Integrované územné investície (ďalej aj „IÚI“) sú v dokumente metodologicky riešené v dvoch rovinách – **na úrovni investičnej jednotky cieľového územia NUTS 3** v regionálnej stratégii Prešovského kraja (RIÚS PSK) a v Integrovannej územnej stratégii MFO Prešov, **na úrovni investičnej jednotky krajského mesta Prešov s jeho funkčným mestským územím**. Informácie týkajúce sa IÚS MFO Prešov sú zapracované v analytickej časti RIÚS a strategická časť IÚS MFO Prešov je súčasťou každej prioritnej osi v strategickkej časti dokumentu v zmysle podpísaného Memoranda o spolupráci (v prílohe).

Podľa charakteru prioritných osí a špecifických cieľov, funkčnosti územia a rozvojového potenciálu RIÚS definuje aj územné investičné jednotky na nižšej úrovni, spravidla funkčné územie miestnej samosprávy inštitucionalizovanej na úrovni regionálnych združení. Snahou partnerov je koordinovať stratégie, programy a zámery oprávnených subjektov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a prijímať opatrenia na zabezpečenie synergie a komplementarity zdrojov EŠIF pri riešení špecifických problémov regiónu a jeho subregiónov s efektívnym využitím vlastného vnútorného potenciálu územia.

Funkčné územia sú predovšetkým definované ako ekonomické regióny vyznačujúce sa vnútornými hospodárskymi vzťahmi, štruktúrou (ekonomickou základňou), vnútroregionálnymi ekonomickými záujmami a ekonomickými funkciami, ale aj špecifickými potrebami a výzvami vrátane inteligentnej špecializácie.

1.2 Tematická a územná koncentrácia RIÚS

Globálnym cieľom RIÚS v súlade s IROP 2014 – 2020 je **prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov Prešovského kraja, zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb, podporiť inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a zamestnanosť s dopadom na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť regiónu, jeho funkčných území (miest a obcí).**

Jednotlivé časti štruktúry RIÚS sú obsahovo previazané s prioritnými osami IROP a spracované podľa schválenej metodiky a sú vyjadrením potrieb územia pre jeho rast, konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

Tematicky je stratégia založená **na kľúčovej prioritě – budovanie bezpečnej cestnej infraštruktúry v regióne NUTS 3 a podpore udržateľnej dopravy**. Aplikácia tejto priority v RIÚS je zameraná na vytvorenie podmienok a predpokladov pre rozvoj konkurencieschopnosti kraja a jeho napojenia na jednotný Európsky trh a silné hospodárske regióny, udržateľný rast, zvýšenie atraktivity verejnej osobnej dopravy, posilnenie environmentálnych prvkov a bezpečnosti dopravy, podporu mobility v území. Strategická prioritá bezpečnej cestnej infraštruktúry tvorí kostru integrovaných územných investícií v RIÚS vo všetkých funkčných územiach Prešovského kraja s priamou väzbou na investície do území v rámci integrovaných projektov zložených z ďalších strategických priorit RIÚS.

Druhou prioritou RIÚS sú služby orientované na človeka/obyvateľa PSK – **investovanie do jeho vzdelávania a investovanie do budovania kvalitných sociálnych a zdravotníckych služieb**. Centrom pozornosti je budovanie kvalitných a dostupných sociálnych služieb prostredníctvom transformácie a deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb s celoročným pobytom na zariadenia poskytujúce služby na komunitnej báze a modernizácia zdravotníckej infraštruktúry prostredníctvom budovania centier integrovanej primárnej zdravotnej starostlivosti.

V oblasti vzdelávania je snaha o vytvorenie podmienok pre dostupnosť a začlenenie detí od 3. do 5. roku veku do predprimárneho vzdelávania v materských školách najmä tam, kde je dopyt po zaradení detí do materských škôl vyšší ako sú možnosti. Podporu v tejto časti si vyžaduje otázka výrazného skvalitnenia prípravy žiakov základných škôl v súlade s požiadavkami ich budúcej profesijnej orientácie a potrebami trhu práce, zlepšenia vybavenia učební s rôznym zameraním (technickým, jazykovým, prírodovedným a pod.) a prepojenia teoretického a odborného vzdelávania. Ako tretí článok v oblasti vzdelávania nadväzuje systém odborného vzdelávania a prípravy, zvýšenie jeho atraktívnosti v kontexte celoživotného vzdelávania prostredníctvom prepojenia siete centier odborného vzdelávania a prípravy so zamestnávateľmi a terciárnym sektorom, vytvorenie podmienok pre systém duálneho vzdelávania a zvýšenia počtu žiakov zúčastňujúcich sa praktického vyučovania priamo u zamestnávateľa, vytvorenie podmienok pre podnikateľské inkubátory a spoločné

modely ďalšieho vzdelávania s cieľom zvýšiť predpoklady pre uplatnenie absolventov odborného vzdelávania v praxi.

RIÚS PSK a IÚS MFO Prešov bude v súlade s IROP vo svojej tretej priorite prispievať k riešeniu aktuálnych potrieb a nedostatkov v kultúrnom a kreatívnom sektore a bude mať pozitívny dopad na **vytvorenie priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií k stimulovaniu podpory zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore**. Podpora a investície navrhované v rámci tejto priority budú mať dopad na plnenie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného a inkluzívneho rastu.

RIÚS PSK a IÚS MFO Prešov zahŕňa aj **environmentálnu prioritu zníženia zaťaženia životného prostredia Prešovského kraja odpadovými vodami a podporou zelenej infraštruktúry** osobitne vo funkčnom území krajského mesta Prešov. Z hľadiska budovania kanalizácií a čistiarní bude potrebné posúdiť synergiu projektov podporených z IROP vytvorením prepojenia s projektmi podporenými z Operačného programu Kvalita životného prostredia (obce nad 2000 obyvateľov) a Programu rozvoja vidieka (obce do 1000 obyvateľov). Vo vidieckych oblastiach je potrebné koncentrovať investície do zabezpečenia prístupu obyvateľstva ku kvalitnej pitnej vode výstavbou verejných vodovodov a napojením na existujúce zdroje pitnej vody v území.

Vzhľadom na charakter a potenciál územia Prešovského kraja najmä sídelnú štruktúru a veľkosť územia je vhodné **tematicky špecificky miestne koncentrovať intervencie do troch budúcich funkčných území – Spiš, Šariš a Horný Zemplín** prostredníctvom horizontálne a vertikálne integrovaných projektov podporených viac zdrojovým financovaním.

Základným východiskom pre definovanie **územnej koncentrácie** pre jednotlivé investičné priority z pohľadu priestorového plánovania v RIÚS PSK je **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011** ako celoštátny územnoplánovací dokument. V rámci celého regiónu popri najväčšom meste Prešov sú ďalšie mestá v kraji – Poprad a Humenné, definované ako sídelné uzly s najväčším potenciálom efektívnych dopadov integrovaných investícií z hľadiska hospodárskeho a sociálneho rozvoja aj vo vzťahu k funkčným územiám. Tieto centrá osídlenia budú v rokoch 2014 – 2020 tvoriť východiskové zázemie regiónu pre nastavenie územných intervencií s cieľom rastu a zamestnanosti.

Územné zameranie investícií v RIÚS sa bude v jednotlivých častiach regiónu stretávať s podporou miestnych akčných skupín zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci komunitne riadeného miestneho rozvoja (CLLD) v IROP a z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka prostredníctvom nástroja LEADER v Programe rozvoja vidieka a cielenou podporou iných miestnych iniciatív z ostatných OP a komunitárnych programov EK.

Intervencie na úrovni krajského mesta Prešov a jeho funkčnej mestskej oblasti sa sústredia predovšetkým na dobudovanie potrebnej infraštruktúry nevyhnutnej pre mesto Prešov ako administratívne centrum VÚC a riešenie špecificky miestnych problémov a identifikovaných potrieb najmä v oblasti životného prostredia a KKP.

V oblasti celoštátnych a nadregionálnych súvislostí sa vo vzťahu k územiu Prešovského kraja predpokladá vytvorenie homogénneho košicko - prešovského ťažiska osídlenia s prepojením na rozvojové osi prvého stupňa a polycentrickú sústavu aglomerácií a miest.

Zásadný význam z hľadiska európskeho kontextu pre spracovanie RIÚS má text *Územná agenda Európskej únie 2020 – smerom k inkluzívnej, inteligentnej a udržateľnej Európe rozmanitých regiónov podporujúcich začlenenie*, schválený na neformálnom stretnutí ministrov zodpovedných za územné plánovanie a územný rozvoj za HU PRES 19. mája 2011 v Gödöllő, Maďarsko (ďalej aj „ÚA EÚ 2020“), strategické dokumenty V4 a dokumenty cezhraničnej spolupráce (v prílohe uvedené v podkladových a východiskových dokumentoch).

1.3 Stratégia a vízia

Pre rozvoj a rast územia Prešovského kraja je najvhodnejšou stratégiou stratégia zameraná na elimináciu slabých stránok a využitie príležitostí tzv. **stratégia založená na identifikovanej konkurenčnej výhode a kľúčových hybných silách s dôrazom na inkluzívny rast a udržateľný rast a inteligentnú špecializáciu funkčných území rešpektujúca špecifiká územia :**

- zabránenie polarizácii medzi mestami a vidieckymi oblasťami,
- kľúčová úloha malých miest, okresných miest a krajského mesta na regionálnej úrovni – podpora funkčného územia so sieťou miest (3 funkčné územia v rámci kraja);
- uplatnenie integrovaného a viacúrovňového prístupu v oblasti politiky rozvoja a obnovy funkčného územia s dôrazom na rast a zamestnanosť;
- diverzifikácia miestnych hospodárstiev zmiernujúcich zraniteľnosť podporou lokálnej ekonomiky, uplatnenie špecificky miestneho prístupu; zvýšenie adaptability územia,
- dobre fungujúce ekologické systémy, ochrana a podpora kultúrneho a prírodného dedičstva sú dôležitými podmienkami pre dlhodobý vyvážený a udržateľný rozvoj územia.

RIÚS vychádza zo špecifik územia v záujme naplňania spoločnej predstavy aktérov rozvoja v území, definovanej v pripravovanom novom Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK na roky 2015 – 2023.

Mesto Prešov so svojim mestským funkčným územím je neoddeliteľnou súčasťou územia Prešovského kraja a IÚS MFO Prešov je súčasťou RIÚS v súlade s princípom integrovaného prístupu, rešpektovania špecifik krajského mesta a posilnenia územnej súdržnosti.

1.4 Metodika prípravy RIÚS

Dokument je spracovaný na základe dokumentácie spracovanej riadiacim orgánom (ďalej len RO) pre IROP: *Metodické usmernenie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR; Záväzná osnova na vypracovanie RIÚS.*

RIÚS Prešovského kraja 2014 - 2020 je štruktúrovaný do troch základných častí: analytická časť, strategická časť a vykonávacia časť.

Analytická časť RIÚS sa venuje identifikácii a analýze kľúčových problémov, potrieb a výziev jednotlivých konkrétnych funkčných území a mesta Prešov a jeho mestskej funkčnej oblasti s dôrazom na špecifické ciele IROP a možnosti prepojenia s inými strategickými rozvojovými dokumentmi územia PSK. Výsledkom analytickej časti je vymedzenie jednotlivých funkčných území a ich charakteristika ako možných územných

investičných jednotiek RIÚS prostredníctvom súboru ukazovateľov územnej súdržnosti, rastu a zamestnanosti, zhodnotenie ich potenciálu a návrh intervenčného portfólia s previazanosťou na iné OP umožňujúce previazanosť jednotlivých oblastí podpory EŠIF.

Uskutočnili sa dva prieskumy potrieb a investičných zámerov (konkrétnych plánovaných projektov) jednotlivých aktérov regionálneho a miestneho rozvoja vo všetkých troch sektoroch (verejná správa, neziskový a súkromný sektor). Výsledkom prieskumov bolo získanie podkladov pre tvorbu výberových kritérií pre budúce projekty, vstupných dát pre predbežné finančné alokácie a ich strategické zameranie podľa jednotlivých funkčných území a predpoklad pre zladžovanie záujmov aktérov v území. Súčasťou analytickej časti je aj SWOT analýza na úrovni Prešovského kraja a na úrovni mestského funkčného územia krajského mesta Prešov.

Strategická časť RIÚS vychádza z vízie a definovanej stratégie RIÚS PSK a IÚS MFO Prešov, obsahuje popis a formuluje špecificky ciele, priority, súbor opatrení/aktivít na dosiahnutie očakávaných výsledkov, pričom z časového hľadiska je limitovaná programovým obdobím 2014 – 2020. Stratégia prináša nový prvok integrovaného územného princípu prostredníctvom špecifických cieľových území a ich intervenčných portfólií. **Špecificky miestne intervenčné portfólio** umožňuje konkrétnemu funkčnému územiu ako územnej investičnej jednotke:

- zabezpečiť prepojenie jednotlivých sektorových politík a finančných zdrojov EŠIF (komplementarita a synergia),
- realizovať špecifické integrované projekty s dôrazom na rast a zamestnanosť,
- kombinovať jednotlivé intervencie v súlade so svojimi špecifickými problémami a výzvami,
- postupne eliminovať odôvodnené vnútroregionálne rozdiely a zvyšovať adaptabilitu a konkurencieschopnosť konkrétneho funkčného územia.

Vykonávacia časť RIÚS je zameraná na popis procesu riadenia, monitorovania a hodnotenia realizácie RIÚS a viacročného finančného plánu. Systém monitorovania zabezpečí bezprostrednú spätnú väzbu o stave plnenia špecifických cieľov prostredníctvom súboru výsledkových ukazovateľov a systém hodnotenia umožní odhaliť možné riziká a prijať vhodné opatrenia na dosiahnutie žiaduceho stavu. Súčasťou vykonávacej časti je aj návrh

integrovaných projektov a zoznam identifikovaných návrhov investičných projektov verejného a súkromného sektora v súlade s prioritami IROP.

1.5 Príprava RIÚS a jej inštitucionálne zabezpečenie

Proces prípravy RIÚS sa realizoval v súlade s finalizáciou dokumentov *Partnerská dohoda SR 2014 – 2020* (ďalej aj „PD“) a *IROP 2014 - 2020*, ktoré definovali model regionálnych integrovaných územných stratégií ako jeden z nástrojov pre integrovaný prístup k územnému rozvoju, ako integrované územné investície na úrovni územia vyššieho územného celku. Prešovský samosprávny kraj plnil úlohu gestora prípravy RIÚS v partnerstve s krajským mestom a ďalšími subjektmi reprezentujúcimi miestnu samosprávu, relevantnými subjektmi z neverejného sektora a štátnou správou. Vychádzajúc z Nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013, Nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, Partnerskej dohody SR na roky 2014-2020 z 20. júna 2014 a zo zákona o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov predseda Prešovského samosprávneho kraja a primátor mesta Prešov podpísali 7. októbra 2015 Memorandum o spolupráci, ktorým potvrdili spoločnú vôľu podieľať sa na tvorbe a realizácii regionálnej integrovanej územnej stratégie a integrovanej územnej stratégie mestskej oblasti.

Do prípravy tiež boli zapojení aj iní aktéri – zástupcovia cirkví, Energetický klaster Prešovského kraja, ENVIO s.r.o., Prešov, poskytovatelia sociálnych služieb, SAD Prešov, reklamná agentúra Maneti, s.r.o., materské, základné a stredné odborné školy, Prešovská univerzita, Ekokart Prešov, Centrum rozvoja cestovného ruchu PSK pre oblasť Vysokých Tatier, Agentúra regionálneho rozvoja PSK, Prešovská rozvojová agentúra a projektoví manažéri miest a iní.

Náležitá pozornosť bola venovaná projektovým zámerom oprávnených žiadateľov na úrovni verejného i neverejného sektora. PSK ako gestor prípravy RIÚS uskutočnil prieskum zámerov miestnej samosprávy začiatkom roka 2015. Požadovaný objem finančných prostriedkov v navrhnutých zámeroch pre jednotlivé špecifické ciele niekoľkonásobne prekračuje možnosti zdrojov alokovaných pre Prešovský kraj. Záujem o podporu si vyžaduje nielen dôkladnú socioekonomickú analýzu regiónu, ale aj rozpracovanie a následnú dôslednú aplikáciu kritérií na výber operácií podporujúcich model integrovaných územných investícií.

V procese prípravy sa pravidelne a intenzívne komunikovalo a spolupracovalo aj so Sekciou riadenia programov regionálneho rozvoja MPRV SR a jej oddelením prípravy programov regionálneho rozvoja, ako aj s koordinátormi RIÚS v rámci ostatných vyšších územných celkov.

RIÚS ako implementačná stratégia integrovaného prístupu IROP sa dopĺňa s podporou komunitne riadeného miestneho rozvoja (CLLD) ako ďalšieho nástroja územných intervencií podporovaných z IROP, resp. z Programu rozvoja vidieka ako LEADER, prípadne z opatrení operačných programov podporovaných z EŠIF pre samostatne dopytovo orientované projekty.

Informovanosť a publicitu v procese prípravy RIÚS a IÚS zabezpečovala internetová stránka ÚPSK <http://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/kompetencie-psk/regionalny-rozvoj/irop-RIÚS/> a internetová stránka mesta Prešov <http://www.presov.sk/portal/?c=12&id=23871>.

2 ANALYTICKÁ ČASŤ

Prioritná os č. 1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Investičná priorita č. 1.1:

Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov

Špecifický cieľ 1.1.1:

Zlepšenie dostupnosti k infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému

Regionálna infraštruktúra v Slovenskej republike je tvorená prevažne cestami I., II. a III. triedy. Podľa dostupných údajov dosahujú komunikácie II. triedy v celkovom meradle 3639,044 km a komunikácie III. triedy 10411,398 km. Na základe údajov o dĺžke, rozlohe a počte obyvateľov krajiny je možné stanoviť hustotu siete ciest regionálneho významu. Hustota ciest II. triedy v SR predstavuje zhruba 0,0742 km/km², čo je 0,6695 kilometrov ciest na 1000 obyvateľov a hustota ciest III. triedy zhruba 0,2123 km/km², čo je 1,9155 kilometrov na 1000 obyvateľov.

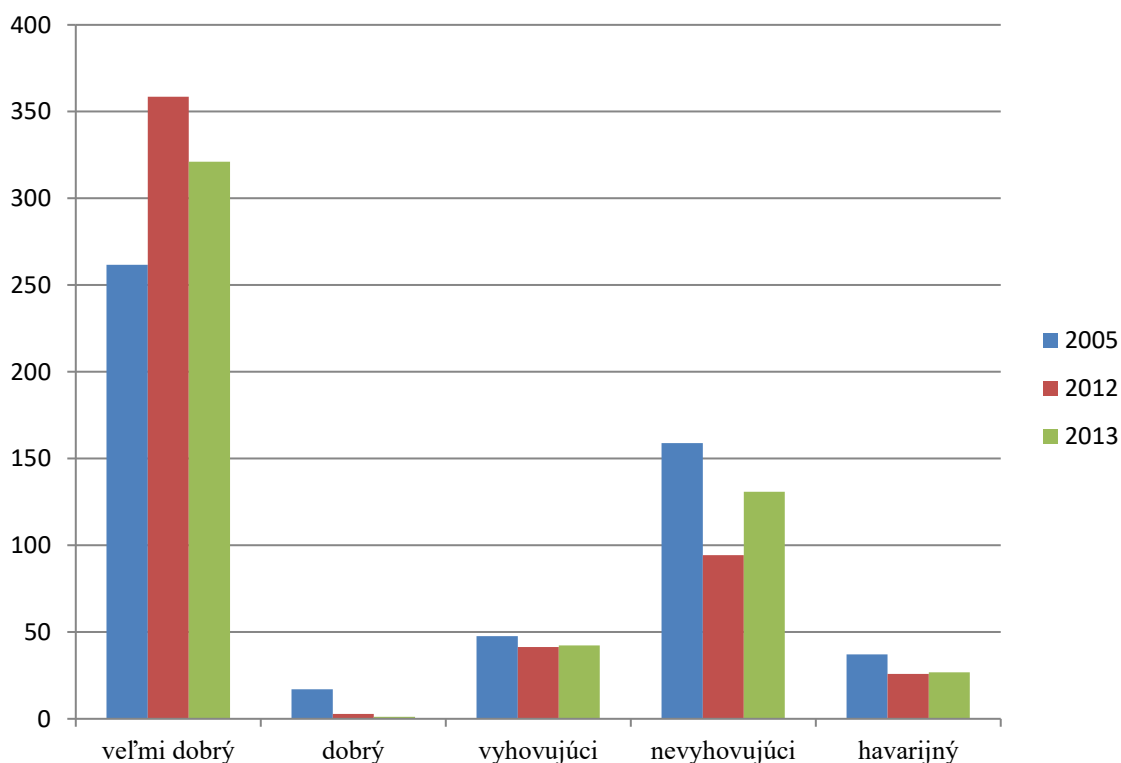
Obsluhu regiónu a napojenie na sieť ciest vyššieho dopravného významu a sieť európskeho významu zabezpečujú v regióne najmä cesty II. triedy. Dopravnú obsluhu a spojenie odľahlých obcí na centrá príslušných regiónov v kraji zabezpečujú hlavne cesty III. triedy.

Nevyhovujúci a havarijný stav ciest spôsobený súčasným vekom a technickými parametrami má vplyv nielen na plynulosť a komfort jazdy, ale i na mobilitu v kraji resp. regióne, bezpečnosť premávky, technický stav a opotrebovanie motorových vozidiel. Zlý stav vozoviek nepriaznivo vplýva okrem priamych užívateľov, i na obyvateľov v najbližšom okolí komunikácii, ktorí sú pri premávke vystavovaní zvýšenej hladine hluku a vibrácii.

Stavebno-technický stav ciest II. a III. triedy

Prešovský kraj má k 30.9.2014 vo svojej správe celkom 2 444,941 km ciest, z toho 522,497 km ciest II. triedy a 1922,444 kilometrov ciest III. triedy. Na základe hodnotenia stavu vozoviek v roku 2013 vykonaného k 30.6.2014 je z celkovej dĺžky ciest II. triedy v správe kraja až 30,19% v nepriaznivom stave (nevyhovujúci 130,9 km + havarijný 26,8 km).

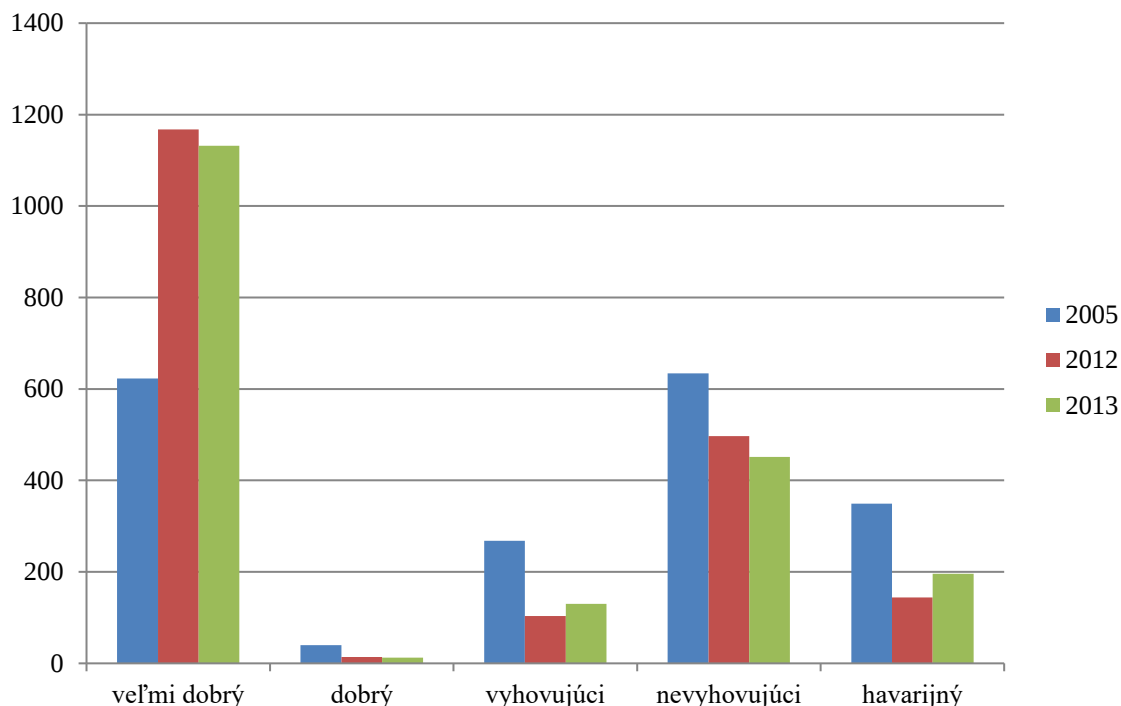
Graf č. 1.1 Stav ciest II. triedy v PSK na základe hlavných prehliadok vykonaných správcom (údaje v km)

Zdroj: vlastné spracovanie

Stĺpcový graf na obrázku č. 1.2 znázorňuje vývoj stavu vozoviek na cestách III. triedy v km od roku 2005 až do roku 2013. Pri cestách III. triedy z celkovej dĺžky v správe kraja vykazuje nepriaznivý stav 33,68 % ciest.

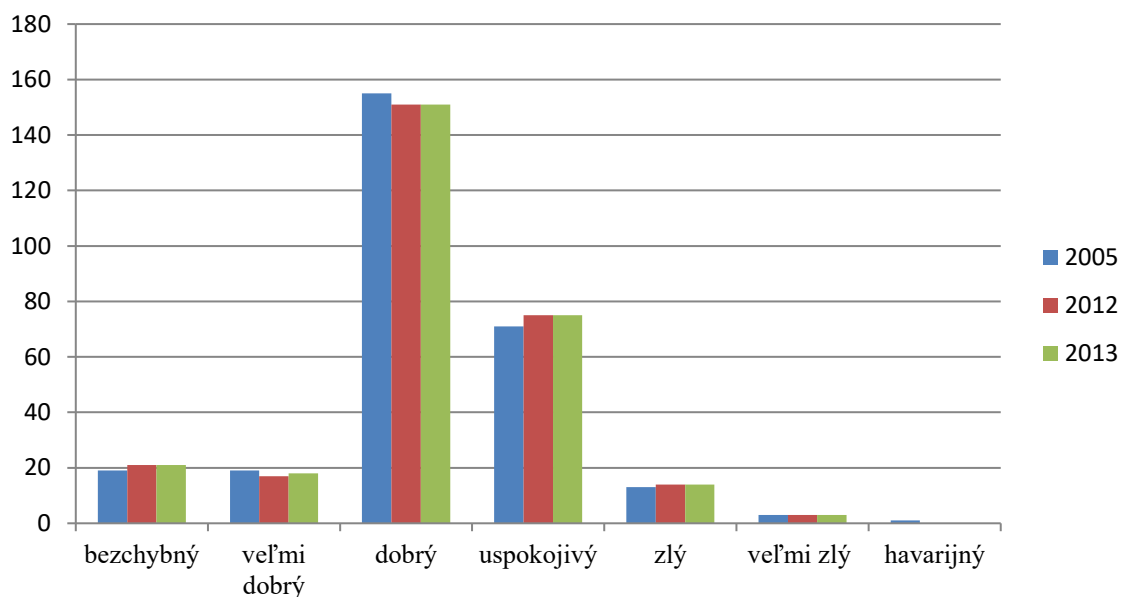
Graf. č. 1.2 Stav ciest III. triedy v PSK na základe hlavných prehliadok vykonaných správcom (údaje v km)

Zdroj: vlastné spracovanie

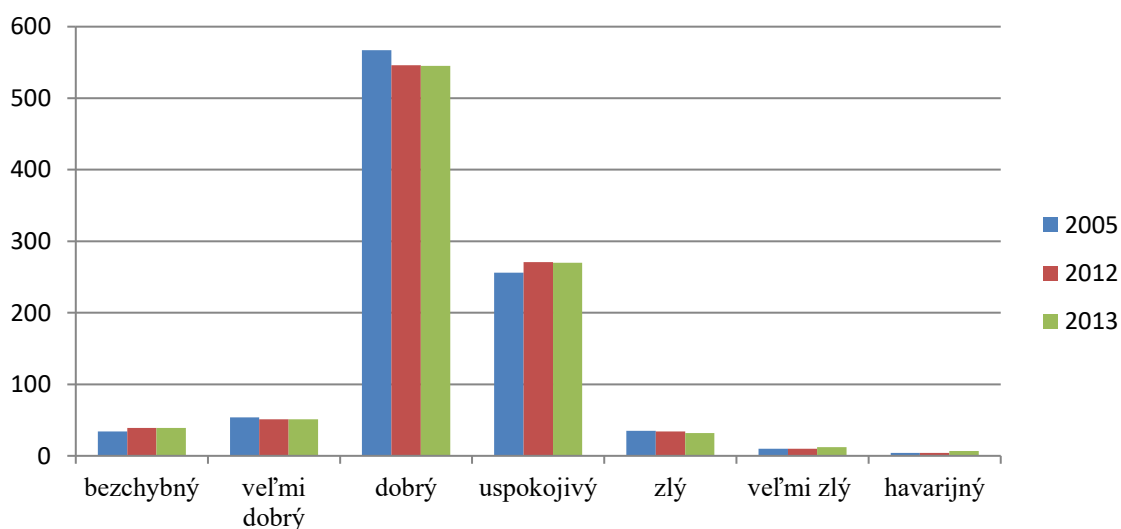
Grafy stavu ciest znázorňujú v roku 2012 a 2013 nárast dĺžky ciest vo veľmi dobrom stave oproti situácii v roku 2005. Zároveň klesla dĺžka ciest v nevyhovujúcom a havarijnom stave. Z uvedeného vyplýva že v Prešovskom kraji sa za sledované obdobie situácia ohľadom technického stavu ciest II. a III. triedy zlepšila. V zlom technickom stave sú hlavne cesty v Tatranskej oblasti (významné z hľadiska turizmu), v regiónoch na východe kraja, kde absentujú cesty vyššieho dopravného významu a cesty pri hranici s Poľskou republikou. Cesty v Prešovskom kraji sú systematicky preťažované najmä kamiónovou dopravou, čo spôsobuje poškodenie a zhoršovanie technického stavu komunikácií a objektov na nich. Nemalý vplyv na stav cestnej siete majú i záplavy, kedy rozvodnené rieky podmývajú a zaplavujú cesty a prípadne narušujú statiku mostných objektov.

Prešovský kraj má vo svojej správe 282 mostných objektov na cestách II. triedy a 960 mostných objektov na cestách III. triedy. V kraji sa nachádza pomerne hustá sieť ciest II. a III. triedy čo sa prejavuje aj v nákladoch na ich opravu a údržbu a teda aj opravu a údržbu mostov na týchto cestách.

Graf č. 1.3 Stav mostných objektov v PSK a cestách II. triedy

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa údajov o stave mostných objektov na cestách II. triedy v rokoch 2005, 2012 a 2013 je možné sledovať nárast počtu mostov v uspokojivom, zlom ale aj bezchybnom stave. Naopak je zaznamenaný pokles v počte mostov vo veľmi dobrom, dobrom a havarijnom stave. Veľmi zlý stav zaznamenal stagnáciu. Z celkového pohľadu sa až 17 mostov nachádza v zlom, veľmi zlom alebo havarijnom stave a až 75 mostov má uspokojivý stav, čo indikuje súčasnú, ale aj budúcu potrebu opravy a údržby mostov.

Graf č. 1.4 Stav mostných objektov v PSK na cestách III. triedy

Zdroj: vlastné spracovanie

Prešovský kraj má najviac mostov na cestách III. triedy zo všetkých ostatných krajov, takže potrebuje značné finančné prostriedky na ich údržbu a obnovu. Z celkového pohľadu sa 51 mostov na cestách III. triedy nachádza v zlom, veľmi zlom alebo havarijnom stave.

Dopravno – hospodársky význam ciest II. a III. triedy

Cestná doprava sa dlhodobo považuje za kľúčový dopravný mód z hľadiska obslužnosti územia osobnou i nákladnou dopravou. Význam cestnej infraštruktúry v tejto súvislosti tkvie predovšetkým v procese hospodárskeho rozvoja centier a regiónov, a s ním súvisiacich zahraničných investícií a cestovného ruchu. Predpoklad ďalšieho rozvoja, ktorý zohľadňuje strategickú geografickú polohu SR, je založený na dostupnosti jednotlivých regiónov k transeurópskym dopravným sieťam EÚ (TEN-T). Priame napojenie na sieť TEN-T alebo pri jej absencii prevzatie úlohy dopravnej tepny cestami nižšej kategórie je významným dopravným atribútom, ktorý priamo pôsobí na potreby každého regiónu v oblasti hospodárskeho rozvoja a odstraňovaní regionálnych disparít medzi regiónmi.

Nevyhnutným predpokladom efektívneho fungovania dopravného systému SR je existencia súvislej siete pozemných komunikácií vyššieho významu, ktorá bude schopná zmierniť neustále rastúce požiadavky na mobilitu osôb a tovaru. V súčasnosti orientuje SR významné finančné prostriedky obzvlášť v oblasti budovania a modernizácie tohto typu dopravnej infraštruktúry a zároveň tým vytvára synergický účinok v podobe zníženia dopravného zaťaženia ciest nižšej kategórie, ktoré sú nútené znášať negatívne dôsledky tranzitu. Z hľadiska ďalšieho rozvoja samotných regiónov je potom dôležité mať k dispozícii vhodné napojenie na sieť komunikácií vyššieho významu, ktorú v podmienkach SR z väčšej časti predstavuje medzinárodná dopravná sieť TEN-T.

Dobudovanie cestných sietí v PSK výrazne zaostáva. Nie je vybudované diaľničné prepojenie kraja s inými regiónmi – diaľnicou sú spojené iba krajské mestá Košice a Prešov. Prepojenie kraja s hlavným mestom SR, Bratislavou, severným ťahom je preťažené a nekvalitné. Nevyhovujúce je aj severo – južné prepojenie Prešovského kraja smerom na hranicu s Poľskou republikou a Maďarskou republikou.

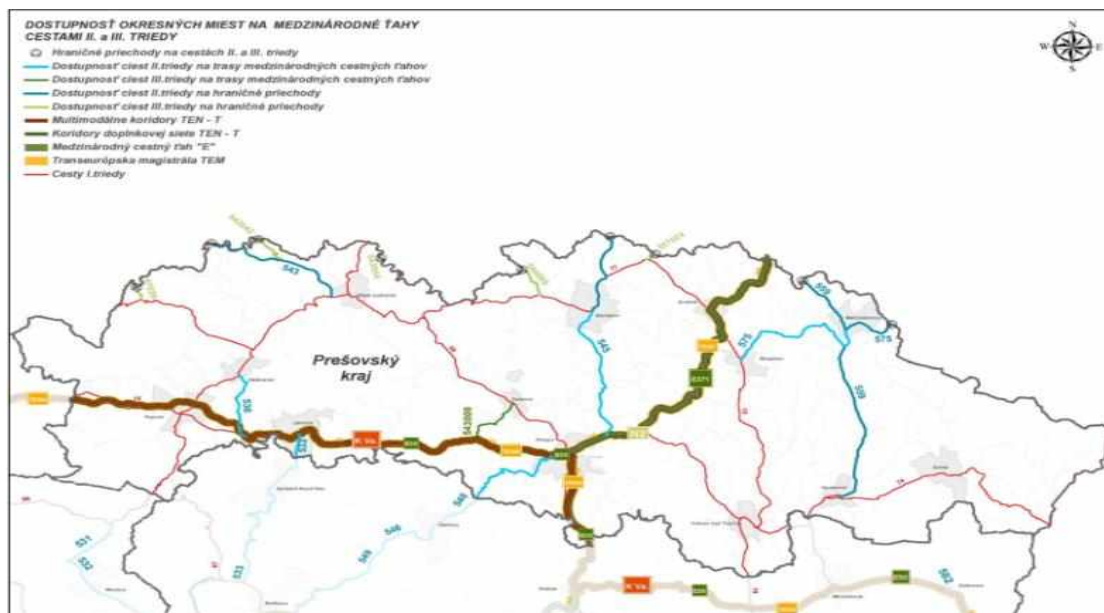
Dopravné siete SR medzinárodnej úrovne dotýkajúce sa Prešovského kraja sú definované v rámci základnej a súhrnnej siete TEN-T nasledovne:

- multimodálny koridor č. V a Bratislava – Žilina – Prešov/Košice – Záhorská Čierna nad Tisou – Ukrajina, lokalizovaný pre cestné komunikácie a pre trate železničnej a kombinovanej dopravy,
- cestné prepojenie Rzeszów – Vyšný Komárnik – Prešov – Košice – Milhost' – Miškolc.

V rámci dopravných sietí zaradených podľa európskych dohôd (AGR, AGC, AGTC) je výhľadovo zastúpená súčasť cestných komunikácií v línii Lipníky – Vranov nad Topľou – Humenné/Michalovce. Dopravný systém SR a v ňom územie východného Slovenska zasahujú tieto európske cestné trasy:

- cesta E-50 v úseku hranice ČR/SR - Drietoma - Trenčín - Žilina - Prešov - Košice-hranice SR/UA (Užhorod),
- cesta E-71 v úseku Košice - Seňa – hranica SR/MR (Miškolc),
- cesta E-371 v úseku Prešov - Svidník - Vyšný Komárnik - hranica SR/PR (Rzeszow),
- cesta E-571 v úseku Bratislava - Nitra - Zvolen - Lučenec - Košice (trasa má medzinárodný charakter v prepojení na vyššie uvedené cestné trasy).

Obr. č. 1.1 Napojenie ciest II. a III. triedy na cesty medzinárodného významu a na hraničné priechody v PSK

Zdroj: MDVaRR SR, 2014

Napojenie okresných miest na vyššie uvedené trasy medzinárodného významu sa uskutočňuje prostredníctvom ciest I., II., ale výnimočne aj III. triedy. Priame napojenie okresného mesta Bardejov na doplnkovú sieť TEN-T je realizované cestou II/545. Za alternatívne spojenie miest Humenné a Snina s touto vetvou sa môže považovať cesta II/559. V prípade mesta Medzilaborce sa jedná o cestu II/575 s následným napojením na cestu I/15 v Stropkove. Na hlavný koridor siete TEN-T sa Kežmarok napája cestou II/536 a Levoča cestou II/533. V tomto kontexte sa považuje ako spojnice aj cesta „nové_ III/3177(III/543009)“ zo Sabinova, ktorá alternuje cestu I/68.

Významný je aj podiel ciest najmä III. triedy na ktorých je zabezpečovaná verejná osobná doprava najmä v okresoch, kde absentuje železničná doprava a toto je nedostatočne zhodnotené v existujúcom regionálnom master pláne pri zaradení jednotlivých úsekov ciest do skupiny tzv. bezpečných/zelených projektov.

Cestné hraničné priechody na sieti cestných komunikácií II. a III. triedy v kraji sú v súčasnosti a v budúcnosti môžu byť rozšírené na severnej hranici s Poľskom a východnej hranici s Ukrajinou. Konkrétne sa v prípade Poľskej republiky jedná o vybudované priechody zabezpečované nasledujúcimi komunikáciami: „nové_ III/3078 (staré III/067029)“ (Podpády - Jurgów), II/543 (Lysá nad Dunajcom - Niedzica), „nové III_3148 (III/54342)“ (Lesnica – Sczawnica), II/545 (Becherov - Konieczna), „nové_III/3483 (III/544005)“ (Kurov - Muszynka), „nové_III/3519 (III/557024) (Nižná Polianka -Ozenna), II/559 (Čertižné - Czeremcha) a II/575 (Palota - Radoszyce). Hraničné cestné spojenie Prešovského kraja s Ukrajinou v súčasnosti zabezpečuje iba jediný prechod na ceste I/74 Ubl'a - Malyj Bereznyj. Dlhodobým zámerom Prešovského kraja je na základe spracovanej štúdie a záverov rokovaní predstaviteľov oboch štátov dokončiť nevybudovaný hraničný priechod na nedobudovanej ceste „nové_III/558024“ (cesta nemá v novom značení ciest III.triedy označenie) Ulič – štátna hranica SR/UA –Zabrid' v dĺžke 1,050 m. Tento neobnovený hraničný priechod vytvára prekážku v cezhraničnom styku obyvateľov obcí tzv. Uličskej doliny s ukrajinskou stranou. Spojenie je možné 60 km obchádzkou cez obec Stakčín po ceste II/558 a následne I/74.

Význam ciest II. triedy z hľadiska poskytnutia dopravnej obslužnosti spádových oblastí a spojenia s inými centrami terciárnej sféry (okresné mestá) je v PSK mimoriadne dôležitý obzvlášť z dôvodu absencie primeraného počtu komunikácií vyššej kategórie. Spojenie Bardejova a Prešova je realizované hlavne cestou II/545, ktorá je zároveň spojením s Poľskom. Funkciu napojenia spádových obcí do okresného mesta Humenné plnia cesty

II/559 v severnom a II/558 vo východnom smere. Obdobne tomu je aj v prípade Kežmarku, kde cesta II/542 zároveň predstavuje v nadväznosti na cestu II/543 jednu z možných spojení pre turistov z Poľska do oblasti Vysokých Tatier. Cesta II/533 je priamym spojením miest Levoča a Spišská Nová Ves (KSK).

Špeciálnym prípadom je mesto Medzilaborce, ktoré leží na križovatke ciest II/559 a II/575 (spojenie so Stropkovom). V blízkosti sa nachádza aj cesta II/567. Takmer celá dopravná obslužnosť v okrese je potom riešená cestami II. triedy. Centrum tatranského regiónu – Poprad – spája s rekreačnými strediskami Vysokých Tatier cesta II/534, ktorá sa napája na cestu II/537 - hlavnou obslužnou komunikáciou pre túto turistickú destináciu. Vstup do krajského mesta Prešov zabezpečujú hlavne cesty I/18 a I/68.

PSK je ekonomicky najslabším krajom Slovenska prevažne s vidieckym charakterom. Vďaka nízkemu vnútornému investičnému potenciálu nie je priemysel v regióne dostatočne rozvinutý. Vzhľadom na poľnohospodársky charakter kraja sa najviac podnikov v oblasti zaoberá potravinárskou výrobou. Priemysel je sústredný v okresných mestách. Na tvorbe exportu a produkcie PSK sa v najväčšej miere podieľajú štyri odvetvia – potravinársky, chemický, strojársky a textilný priemysel. S výnimkou chemickej produkcie sú tieto odvetvia rovnomerne rozložené v celom kraji. Chemický priemysel zastupuje niekoľko veľkých spoločností v okresoch Humenné a Poprad.

Medzi najdôležitejšie konkurenčné výhody PSK patria: pozitívny demografický vývoj, vysoká miera zalesnenia, veľký potenciál pre drevospracujúci priemysel, výroba a spracovanie tradičných výrobkov, voľné kapacity pre ďalšiu výrobu, medzinárodné letisko v Poprade, kvalifikovaná pracovná sila, výhodné podmienky pre vývoj cestovného ruchu, zachované prírodné prostredie so zdrojmi geotermálnych a minerálnych prameňov, výhodná poloha pre spoluprácu s Poľskom.

V PSK je málo zastúpená cestná diaľničná infraštruktúra, preto dostupnosť priemyselných parkov Prešovského kraja je zabezpečovaná okrem ciest I.triedy vo veľkej miere aj prostredníctvom ciest II. a III. triedy. Dobudovaním nových úsekov D1 v roku 2015 sa napojenosť niektorých priemyselných parkov najmä v blízkosti miest Poprad, Kežmarok a Prešov zlepší, zlepšenie ostatných je pomerne vzdialené.

Tab. č. 1.1 Napojenie priemyselných parkov na cetskú infraštruktúru

Priemyselný park/zóna	Lokalita	Rozloha [ha]		Dostupnosť cestnej infraštruktúry		
		Celkom	Voľné	D/R	I. trieda	II./III. trieda
Poprad - Matejovce	Poprad	14	0	D1 (30,2 km)	I/67 (0 km)	„nové III/3093 (III/067021)“ - (0 km)
Vihorlat Snina	Snina	46	20	D1 (93 km)	I/74 (3 km)	II/567 (0 km) „nové III/3839 (III/559002)“ (0 km)
Industrial Park Za trat'ou	Lipany	8,5	4,5	D1 (30,5 km)	I/68 (2 km)	„nové III/3191 (III/543025)“ (0 km)
IndustrialZone Kežmarok	Kežmarok	27	10,6	D1 (40 km)	I/67 (0 km)	II/536 (6 km) „nové III/3098 (III/067026)“ (3 km)
Ind. ZoneChemes Humenné	Humenné	64	8,7	D1 (73,3 km)	I/74 (0 km)	II/559 (0 km)
Prešov Záborské	Prešov	26	26	D1 (2,5 km)	I/68 (4 km)	„nové III/3445 (III/068010)“ (1 km) „nové III/3446 (III/068011)“ (0 km)
Industrial Park Ferovo	Vranov nad Topľou	16,9	16,9	D1 (47,5 km)	I/79 (1 km)	II/576 (3 km) „nové III/3622 (III/018243)“ (2 km)
Industrial Park Medzilaborce	Medzilaborce	4,75	4,75	D1 (86,5 km)	I/15 (32 km)	II/559 (0 km)

Zdroj: Sario, 2013

V zmysle Koncepcie územného rozvoja Slovenska je PSK a jeho rozvoj úzko spätý s KSK ako dôsledok relatívne blízkej polohy krajských miest Prešov a Košice.

Kapacita ciest II. a III. triedy

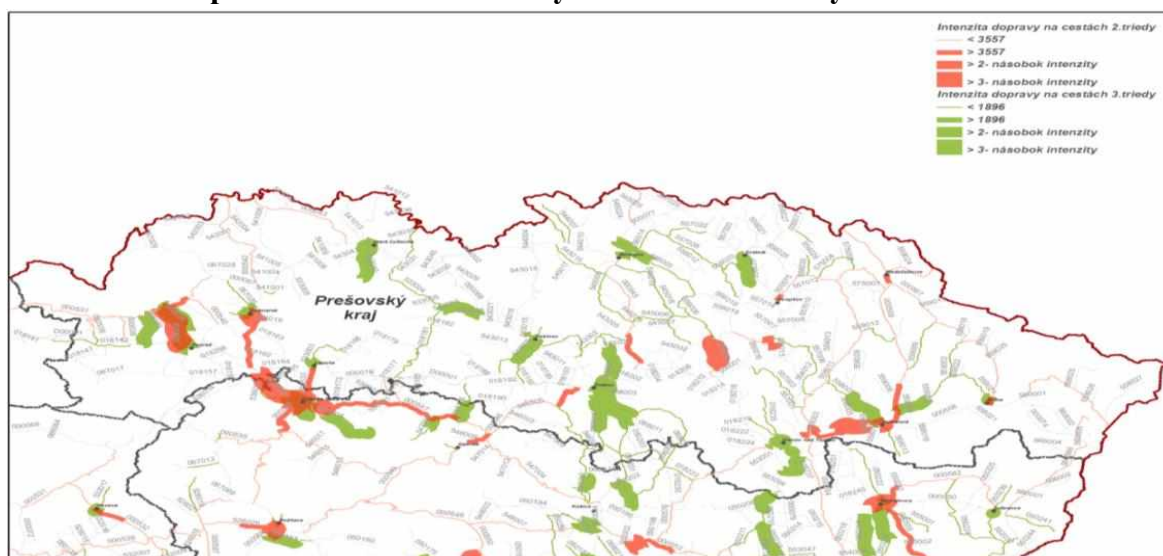
V Prešovskom kraji sú najviac vyťažené cesty II/545 (nadpriemerne využívaná ťažkými vozidlami), ktorá zabezpečuje regionálnu obslužnosť v okrese Bardejov a napojenie tohto regiónu na multimodálny koridor TEN-T, cesty II/534 a II/536, ktoré okrem napojenia na multimodálny koridor majú význam aj z hľadiska cestovného ruchu, pretože zabezpečujú prístup do Vysokých Tatier.

Cesta II/536 zabezpečuje aj obsluhu okresu Spišská Nová Ves a spolu s nadväzujúcimi komunikáciami (II/546 a II/547) vytvára alternatívnu trasu k hlavným komunikáciám koridoru.

Cesta II/558 (nadpriemerne využívaná ťažkými vozidlami) v okolí mesta Humenné tvorí skratku medzi cestami I/74, I/18 a I/15, cesta II/556 tvorí skratku medzi ťahmi I/18 a I/73 a cesta II/559 spája mesto Humenné s mestom Medzilaborce s ťahom na hranicu s Poľskou republikou. Cesta I/73 je zároveň aj trasou doplnkového koridoru transeurópskej siete a cesty II/545 a II/556 tvoria napojenie na tento koridor.

Ostatné úseky ciest II. a III. triedy s prekročenými hodnotami priemerných intenzít znázornené graficky nižšie majú regionálny význam pri obsluhu väčších miest, prípadne je lokálny extrém intenzity spôsobený prítomnosťou priemyselných areálov. Všetky tieto prípady si vyžadujú vynaloženie prostriedkov na zabránenie degradácie vozoviek vplyvom vysokého zaťaženia vozidlami.

Obr. č. 1.2 Nadpriemerne zaťažené úseky ciest II. a III. triedy v PSK

Zdroj: MDVaRR SR, 2011

Bezpečnosť ciest II. a III. triedy

Hlavným indikátorom stavu bezpečnosti cestnej siete je početnosť nehodových udalostí. V roku 2009 došlo prijatím nového cestného zákona (8/2009) k zmenám v evidencii dopravných nehôd zavedením termínu škodová udalosť. Znamená to, že udalosti v cestnej premávke, pri ktorých nedošlo k usmrteniu ani zraneniu osôb, nevznikla škoda na ceste ani verejnoprospešnom zariadení, ani neunikli nebezpečné veci a pri ktorých hmotná škoda neprevyšuje 3990 €, nie sú od roku 2009 zaznamenávané v štatistikách nehodovosti. Relevantné je preto porovnávať vývoj nehodovosti na cestnej sieti za posledné tri roky, t.j. 2010 – 2012.

Z pohľadu bezpečnosti ciest regionálneho významu v správe VÚC možno hovoriť o dopravnej nehodovosti na cestách II. a III. triedy. Napriek dlhodobo klesajúcemu trendu vývoja počtu nehodových udalostí na jednotlivých kategóriách ciest v celoslovenskom meradle je potrebné konštatovať, že historicky po prvý krát nastala v posledných dvoch rokoch situácia, kedy súčet dopravných nehôd na cestách II. a III. triedy presiahol počet nehôd na cestách I. triedy.

Výpovedným ukazovateľom bezpečnosti pozemných komunikácií je hustota dopravných nehôd na jeden kilometer prevádzkovej dĺžky ciest príslušnej kategórie za jeden rok

Vývoj bezpečnosti na cestách II. a III. triedy v Prešovskom samosprávnom kraji počas sledovaného trojročného obdobia je poznačený nepriaznivým trendom v početnosti dopravných nehôd a ich následkov. V roku 2012 evidujeme medziročný nárast počtu dopravných nehôd o viac ako 17 % na cestách II. triedy s priemerným ročným počtom 182 dopravných nehôd za analyzované obdobie a o viac ako 7 % na cestách III. triedy s ročnou priemernou úrovňou nehodovosti na hladine 288 udalostí.

Pri stagnujúcom počte dopravných nehôd s následkami smrteľných zranení a náraste počtu nehôd s ťažkým a ľahkým zranením v posledných dvoch rokoch bol na cestách II. triedy súčasne zaznamenaný päťtinový nárast počtu usmrtených a ťažko zranených osôb a viac ako 42 % nárast počtu osôb s ľahkými zraneniami. Na cestách III. triedy v Prešovskom kraji bol v posledných dvoch rokoch pri rastúcom počte nehôd s ťažkým zranením a počte ťažko zranených o takmer polovicu, zaznamenaný stabilný vývoj dopravných nehôd s následkom ľahkých zranení a tiež počtu osôb s ujmom na zdraví na úrovni ľahkého zranenia.

Z hľadiska úrovne bezpečnosti ciest II. triedy možno konštatovať, že najvyšší podiel nehodovosti bol v poslednom roku zaznamenaný v Prešovskom kraji na ceste II/545, na ktorej až 12 nehôd bolo zaznamenaných v okrese Bardejov a 9 nehôd v okrese Prešov. Dovedna 20 dopravných nehôd sa za rok 2012 eviduje na ceste II/536, z ktorých 11 bolo v okrese Kežmarok a zvyšok v okrese Levoča a Poprad. Výrazne exponovanou cestou II. triedy z hľadiska počtu dopravných nehôd je úsek cesty II/537, na ktorom bolo zaznamenaných v jedinom okrese Poprad až 18 nehodových udalostí. Medzi najrizikovejšie cesty III. triedy z pohľadu počtu dopravných nehôd zaznamenaných v Prešovskom samosprávnom kraji v roku 2012 patria cesty „nové III/3146 (III/543040)“ Stará Ľubovňa – Jakubany s 11 dopravnými nehodami, cesta „nové III/3080 (III/534003)“ Poprad – Dolný Smokovec s deviatimi a cesta „nové III/3533 (III/556005)“ Giraltovce-Bardejov s ôsmimi nehodami, na ktorej štatistiky evidujú aj jedno smrteľné zranenie.

Podľa úrovne bezpečnosti zistenej na základe hustoty následkov dopravných nehôd v roku 2011 bola najnebezpečnejšou cestou v Prešovskom kraji cesta II/545, na ktorej boli identifikované štyri kritické nehodové lokality, z ktorých dve v okrese Bardejov a dve v okrese Prešov. V Bardejovskom okrese je prvá nehodová lokalita staničená v kilometri 20,900 až 21,200 v extraviláne pred obcou Kobyly v smere na Bardejov a druhá neskôr v kilometri 27,220 až 27,500 pred križovatkou s cestou „nové III/3497 (III/545015)“ za obcou Kľušov. Druhá dvojica kritických nehodových lokalít na ceste II/545 je v okrese Prešov staničená v kilometri 2,100 v smere z Kapušian pred križovatkou s cestou „(nové III/3456 (III/545002)“ Kapušany – Chmeľov a v kilometri 6,960 za obcou Tulčík tesne pred križovatkou s cestou III. triedy „nové III/3459 (III/545027)“ Tulčík - Záhradné.

Poslednou nehodovou lokalitou je úsek cesty II/536 v kilometri 27,000 a 27,200 v okrese Levoča v blízkosti hranice Košického kraja v extraviláne v smere na obec Spišský Štvrtok.

Tab. č. 1.2 Vývoj dopravnej nehodovosti na cestách II. a III. triedy v PSK v rokoch 2010-2012

Rok	Počet DN	Počet DN s usmrtením	Počet DN s ťažkým zranením	Počet DN s ľahkým zranením	Počet DN s hmotnou škodou	Usmrtení	Ťažko zranení	Ľahko zranení	Hmotná škoda v tis. €
Dopravná nehodovosť na cestách II. triedy									
2010	258	3	20	71	252	3	29	110	1 022,00
2011	133	5	15	43	130	5	17	61	547,57
2012	156	5	19	56	150	6	20	87	467,58
Dopravná nehodovosť na cestách III. triedy									
2010	342	8	31	103	332	9	40	141	N/A
2011	252	8	21	88	241	8	23	127	855,19
2012	270	5	29	89	260	5	34	125	800,63

Zdroj: MDVRR SR, 2013

Investičná priorita č. 1.2:

Vývoj a zlepšovanie ekologických priaznivých, vrátane nízkohlukových, a nízkouhľikových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility

Špecifický cieľ č. 1.2.1:**Zvyšovanie atraktivity konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy**

Verejná osobná doprava (ďalej len „VOD“) podporuje dosahovanie viacerých sociálno-ekonomických cieľov. Jej prínos možno definovať z hľadiska ekologického, sociálneho, regionálneho, priestorového a bezpečnostného. Na druhej strane nárast individuálnej automobilovej dopravy (ďalej len „IAD“) má nepriaznivý vplyv na životné prostredie, bezpečnosť a spôsobuje dopravné zápchy, ktoré zvyšujú náklady na dopravu.

Hlavným cieľom RIÚS PK je **integrácia jednotlivých dopravných systémov** v súlade s miestnymi/regiónálnym plánom udržateľnej mobility a realizácia týchto konkrétnych cieľov je zameraná predovšetkým na zlepšenie základných parametrov, ktoré ovplyvňujú užívateľa dopravy pri voľbe dopravného prostriedku (VOD alebo IAD).

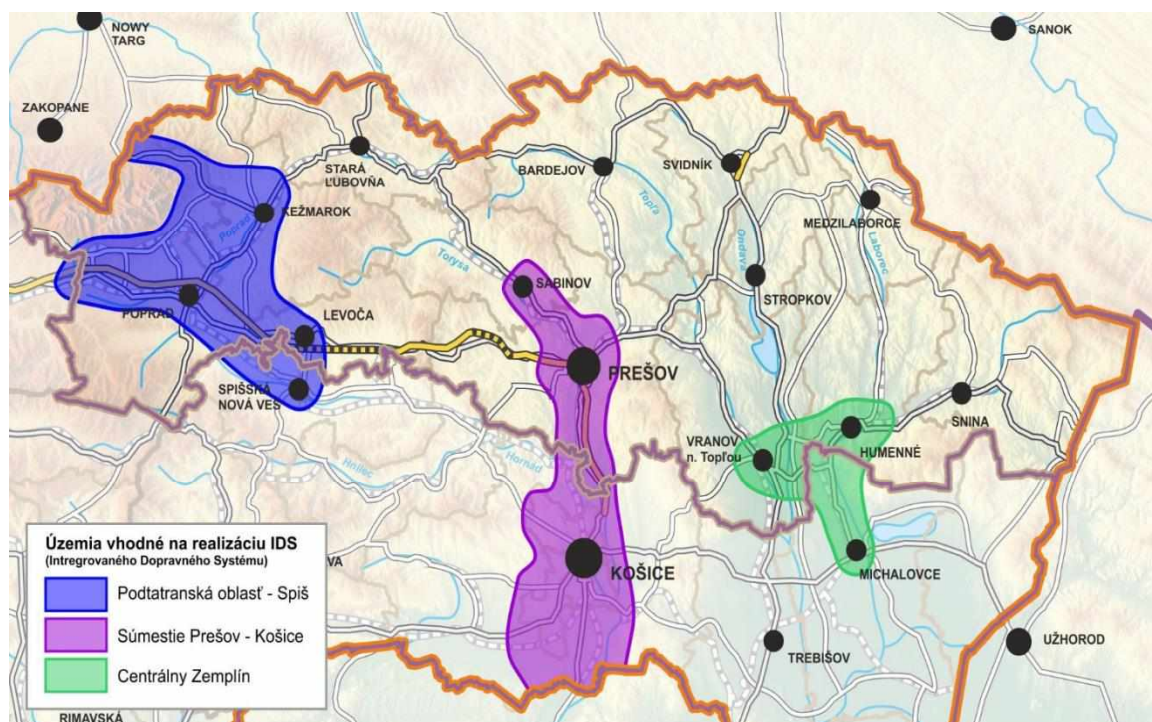
Z hľadiska celoplošnej obsluhy územia regiónu verejnou osobnou dopravou má nenahraditeľný význam prímestská autobusová doprava a železničná osobná doprava, pričom úlohu pre efektívnejšie využívanie tejto VOD zohráva minimalizácia súbežností spojov a maximalizácia ich vzájomných nadväzností.

PSK zabezpečuje základnú dopravnú obslužnosť na celom svojom území, teda aj pre územia s nízkym počtom obyvateľov. Rozhodujúcim a strategickým druhom dopravy v rámci PSK je autobusová doprava, ktorá zabezpečuje viac ako 90 % prepravy obyvateľstva. Pre PSK prímestskú autobusovú dopravu zabezpečujú 4 dopravcovia, z toho na 9 linkách prevádzkujú aj diaľkovú dopravu s licenciou vydanou Prešovským samosprávnym krajom. Slovenská autobusová doprava Prešov, a.s., Slovenská autobusová doprava Humenné, a.s., Slovenská autobusová doprava Poprad, a.s., BUS Karpaty spol. s r.o. prevádzkujú prímestskú autobusovú dopravu na základe zmlúv o službách vo verejnom záujme.

Pre zabezpečenie dopravnej obslužnosti územia a prepravných potrieb obyvateľstva má Prešovský samosprávny kraj v súlade so zákonom č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave a nariadeniami Európskej únie uzatvorenú zmluvu o verejnom záujme pre vykonávanie prímestskej autobusovej dopravy s týmito dopravcami:

- **SAD Prešov a.s.,**
- **SAD Humenné a.s.,**
- **SAD Poprad a.s.,**
- **BUS Karpaty spol. s r.o. (Stará Ľubovňa).**

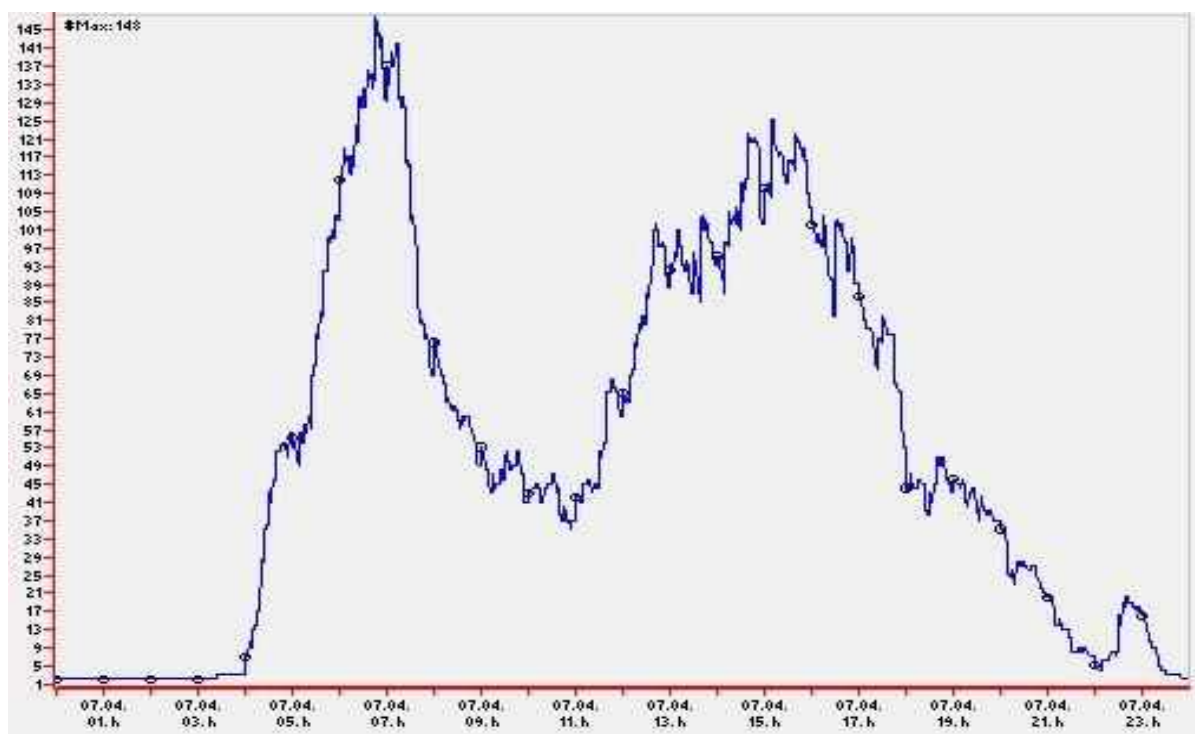
Funkčné územie Prešovského samosprávneho kraja sa delí na tri oblasti: oblasť Poprad, oblasť Prešov a oblasť Humenné, tieto územia tak považujeme aj za vhodné na realizáciu IDS na území PSK s priemetom KSK.

Mapa č. 1.1 Dopravná prognóza a návrh riešenia IDS na území Prešovského kraja

Zdroj: Územný plán Prešovského samosprávneho kraja, 2014

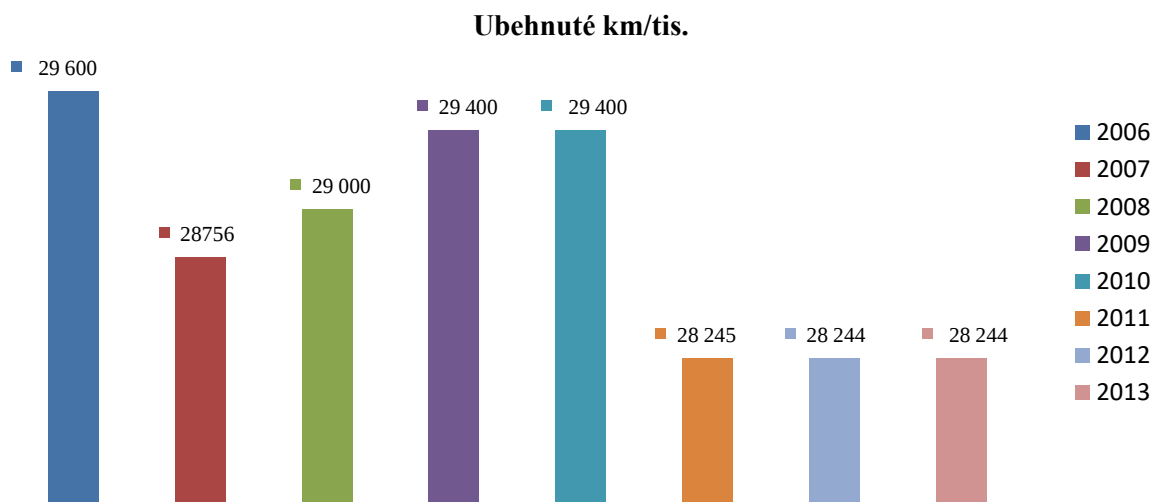
Dopravca informuje cestujúcich o časoch odchodov autobusov zverejňovaním linkových cestovných poriadkov na autobusových staniciach a zastávkových cestovných poriadkov v tlačenej papierovej forme na výveskách autobusových zastávok. Cestujúcej verejnosti sú informácie dostupné aj prostredníctvom celonárodného portálu www.cp.sk. V súčasnosti dopravné spoločnosti nemajú zavedený systém online sledovania polohy autobusov, preto je cestujúci informovaný o príchodoch a odchodoch autobusov iba na základe zverejňovaných cestovných poriadkov. Ideálnym riešením je zdieľanie informácií o polohe a nadväzne o príchodoch a odchodoch prostredníctvom internetových aplikácií ako je napríklad www.mojbus.sk. V súčasnosti však poloha autobusov ešte nie je online monitorovaná.

Nasledujúci graf znázorňuje **nasadenie spojov v priebehu dňa**. Ilustruje v čase rannú poobedňajšiu špičku. Sedlo predstavuje nevyužitie autobusových spojov. Núka sa možnosť presunu skupiny cestujúcich do málo využitých časov, k čomu môže poslúžiť informovanosť o dostupných kapacitách.

Graf č. 1.5 Početnosť spojov / priebeh dňa/ v prímestskej autobusovej doprave PSK

Zdroj: Interné zdroje dopravcov prímestskej autobusovej dopravy v PSK

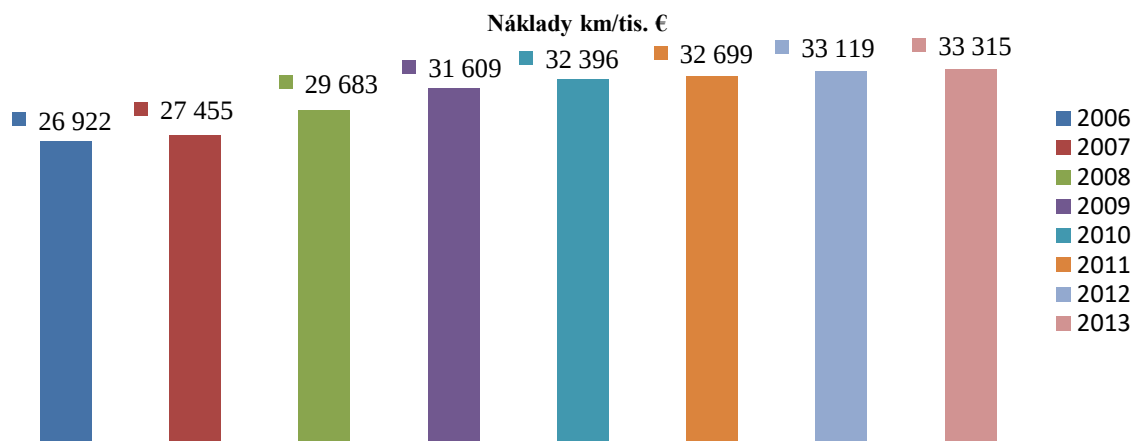
Nasledujúce grafické znázornenie porovnáva ubehnuté kilometre za sledované obdobie. V roku 2013 sa realizovalo 95% km uskutočnených v roku 2006. Zníženie počtu ubehnutých kilometrov nebolo dosiahnuté lepším využitím kapacít autobusov, ale znížením počtu spojov na obsluhovanom území.

Graf č. 1.6 Počet ubehnutých km v prímestskej autobusovej doprave PSK

Zdroj: Štatistické výkazy dopravcov, vlastné spracovanie

Ďalší graf porovnáva vývoj nákladov za sledované obdobie. Hlavným dôvodom nárastu nákladov bolo zdraženie cien vstupov (PHM, náhradné diely, dopad legislatívnych zmien).

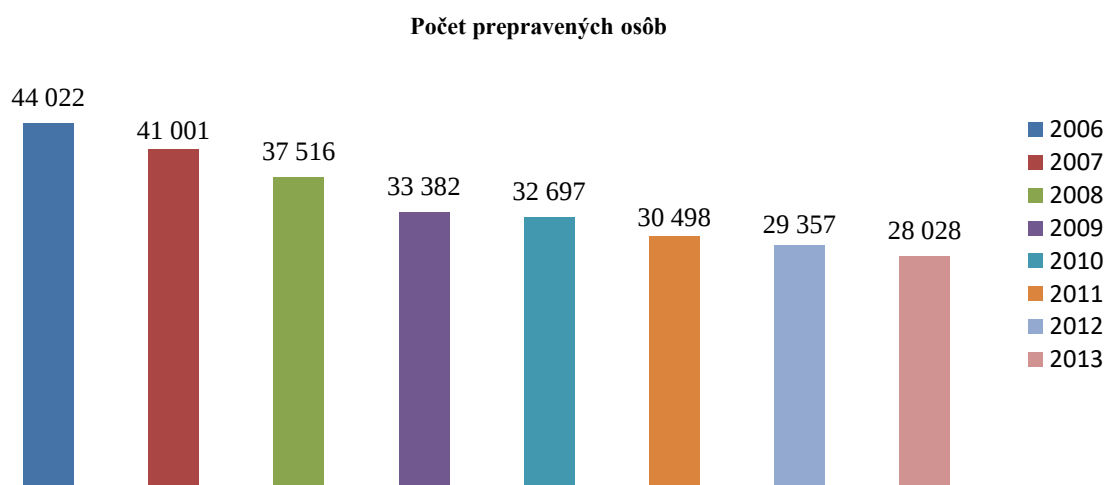
Graf č. 1.7 Náklady km/tis. € v prímestskej autobusovej doprave PSK

Zdroj: Štatistické výkazy dopravcov

Graf porovnáva vývoj počtu prepravených osôb za sledované obdobie. Pokles je spôsobený vplyvom demografického vývoja, poklesom zamestnanosti, znížením dopravnej obslužnosti územia znížením objednaných kilometrov, nárastom individuálnej automobilovej dopravy, nárastom počtu malých dopravcov vykonávajúcich prepravnú činnosť po trasách dotovaných liniek, výkonom lukratívnych spojov súkromnými dopravcami na dotovanom území.

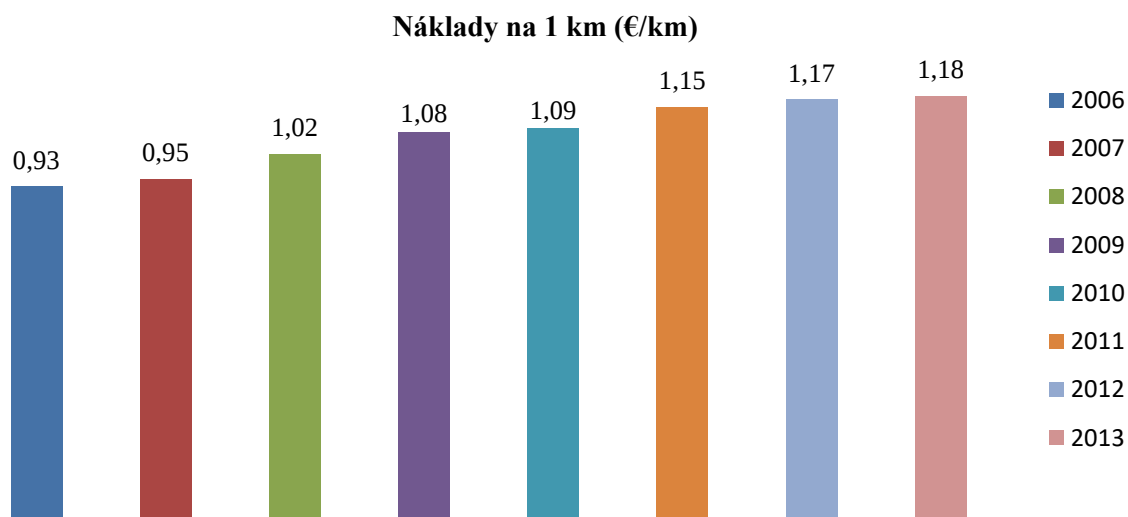
Graf č. 1.8 Počet prepravených osôb v prímestskej autobusovej doprave PSK

Zdroj: Štatistické výkazy dopravcov, vlastné spracovanie

Tržby z dopravy vrátane ostatných výnosov prímestskej autobusovej dopravy sa pohybujú na úrovni s mierne klesajúcou tendenciou. Danú skutočnosť ovplyvnilo to, že v dôsledku nepriaznivého vývoja výšky úhrady straty pristúpil Prešovský samosprávny kraj k zvýšeniu základného cestovného od 01.01.2014.

Graf č. 1.9 Náklady na 1 km (€/km) v prímestskej autobusovej doprave PSK

Zdroj: Vyúčtovanie zálohového príspevku dopravcov, vlastné spracovanie

Tab. č. 1.3 Obnova vozidlového parku v rokoch 2006 – 2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SAD Prešov, a.s.	0	13	24	21	20	18	18	18
SAD Humenné, a.s.	0	10	18	15	20	20	20	17
SAD Poprad, a.s.	1	6	16	20	20	20	15	15
BUS Karpaty, s.r.o.	3	3	1	2	3	3	2	2

Zdroj: Štatistické výkazy dopravcov

V Prešovskom samosprávnom kraji sa priemerný vek autobusov v roku 2013 v porovnaní s rokom 2006 znížil, ale stále prevádzkujú dopravcovia aj autobusy staršie ako 15 rokov. Slovenská autobusová doprava Prešov, a.s. prevádzkuje v prímestskej autobusovej doprave v súčasnosti 171 autobusov s priemerným vekom 5 rokov, Slovenská autobusová doprava Humenné, a.s. prevádzkuje v prímestskej autobusovej doprave v súčasnosti 189 autobusov s priemerným vekom 8 rokov, Slovenská autobusová doprava Poprad, a.s. prevádzkuje v súčasnosti 144 autobusov s priemerným vekom 9 rokov, BUS Karpaty, spol s r.o. prevádzkuje v prímestskej autobusovej doprave v súčasnosti 33 autobusov

s priemerným vekom 10 rokov. Počet vozidiel zaradených do prímestskej autobusovej dopravy ovplyvňuje tzv. „záloha vozidiel v prevádzke“, ktorá bola v poslednom období znižovaná z dôvodu rastu nákladov.

Za účelom dosiahnutia harmonizácie a integrácie prímestskej autobusovej dopravy s ostatnými druhmi verejnej osobnej dopravy vrátane individuálnej a ekologickej dopravy, ako aj zavedenia prestupových bodov medzi jednotlivými druhmi dopravy má Prešovský samosprávny kraj záujem o spracovanie Plánu dopravnej obslužnosti.

Ďalším možným nástrojom zvýšenia kvality prímestskej autobusovej dopravy v Prešovskom samosprávnom kraji je zavedie integrovaného dopravného systému a tým uľahčenie cestovania verejnou osobnou dopravou. Prešovský samosprávny kraj plánuje spolu s Košickým samosprávnym krajom vytvorenie Integrovaného dopravného systému (IDS).

Z tabuľky č. 1.4 vyplýva, že v sledovanom období došlo k poklesu počtu prepravených osôb. V roku 2013 počet prepravených osôb predstavoval 64% počtu prepravených osôb v roku 2006. Za rovnaké porovnávané obdobie však náklady roku 2013 predstavovali 123% nákladov roku 2006. Vo väzbe na znižovanie počtu cestujúcich a zvyšovanie nárokov na dotácie verejnej dopravy je dôležité prehodnotenie obslužnosti územia. Potreba je vyvolávaná aj rozdielnymi časmi začiatkov a ukončení pracovných zmien, nerovnakou dobou vyučovania v školách, rozdielnou mierou zamestnanosti obyvateľov v rôznych obsluhovaných územiach.

Tab. č. 1.4 Základné údaje o prímestskej pravidelnej autobusovej doprave vo verejnom záujme v PSK v rokoch 2006–2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ubehnuté km/tis.	29 060	28 756	29 000	29 400	29 400	28 245	28 244	28 244
Náklady km/tis.€	26 922	27 455	29 683	31 609	32 396	32 699	33 119	33 315
Náklady €/km	0,93	0,95	1,02	1,08	1,09	1,15	1,17	1,18
Výnosy tis. €	16 723	16 915	17 739	16 650	16 326	16 374	15 754	15 314
Výnosy €/km	0,58	0,59	0,61	0,57	0,58	0,58	0,56	0,54
Uhradená strata z PSK	7 137	7 973	9 328	14 307	16 192	16 325	17 328	18 000
Uhradená strata z PSK/km	0,25	0,28	0,32	0,48	0,55	0,57	0,61	0,63
Počet prepravených osôb / tis.	44 022	41 001	37 516	33 382	32 697	30 498	29 357	28 028

Zdroj: Štatistické výkazy dopravcov, vlastné spracovanie 2014

Verejná doprava v meste Poprad a okolí

Usporiadanie komunikačného systému mesta Poprad je špecifické svojim historickým vývojom, organizačným členením a čiastočne konfiguráciou terénu územia.

Vozový park dopravcu pozostáva zo 17 autobusov, z toho 1 poschodový – zn. SIRIÚS, 8 nízkopodlažných – zn. MAN LION 4ks, zn. LEONIS 4ks a 2 minibusy – zn. RENAULT (využívaný je len jeden). 4 KAROSY typu B 732.20 sú staršie ako 16 rokov čo je v rozpore s platnou dopravnou licenciou. 2 autobusy zn. NOVOPLAN, pričom jeden bol zakúpený zo združených prostriedkov Mesta Poprad v súčasnosti kvôli zlému technickému stavu nie sú prevádzkované, podobne ako autobusy zn. Karosa.

Tab. č. 1.5 Trasové vedenie liniek MHD Poprad

Linka	Názov linky	Počet spojov	Dĺžka linky
706201	AS – Západ – Dom kultúry – Levočská – Nemocnica – Nové mesto, kostol – Kaufland – Juh III – Rožňavská cesta – Západ - AS	21	12
706202	AS – Mozajka – Slov.sporiteľňa – ZŠ Spiš. Sobota – Matejovce – Vagónka – Spiš. Sobota – Slov. sporiteľňa – Mozaika - AS	28	17
706203	Juh III – bl. Nádej – bl. Antimón – AS – Západ – Veľká nám. – cintorín – ZŠ Spiš. Sobota – Slov. sporiteľňa – Mozaika – AS a späť	24	30
706204	Juh III – bl. Nádej – Nové mesto, kostol – Nemocnica – Dom kultúry - Slov. sporiteľňa – Vagónka – Matejovce a späť	44	23
706205	AS – Mozajka – Dom kultúry – Juh III – Kaufland – Nové mesto, kostol – Nemocnica –Levočská – Stráže – Nemocnica – Dom kultúry – Levoč. - AS	22	20
706206	AS – Mozajka – Dom kultúry – Juh III – bl. Nádej – bl. Antimón – Nemocnica – Levočská – Mozaika - AS	17	9
706207	Juh III – Kaufland – Nové mesto – Nemocnica – Dom kultúry – ZŠ Spiš. Sobota – Vodárenská – Velické nám. – Široká – AS a späť	24	25
706208	AS – Scherffelova – Vodárenská – Spiš. Sobota, nám. - Matejovce – Dom kultúry, - Námestie sv. Egídia – Ul. 1. mája - AS	1	16

Zdroj: vlastné spracovanie, interné podklady dopravcov

V súčasnosti mestská hromadná doprava v Poprade obsluhuje 30,2 km ciest. Dopravná obslužnosť je v rámci mestskej hromadnej dopravy zostavená s ohľadom na oprávnené požiadavky cestujúcej verejnosti, dopravnú infraštruktúru, sieť autobusových zastávok,

hospodárnosť zabezpečovania a finančné možnosti verejného rozpočtu na úhradu ekonomicky oprávnených nákladov za dopravné služby poskytované vo verejnom záujme.

Na území mesta Poprad sa nachádza spolu 109 autobusových zastávok, z toho 96 zastávok MHD a 13 zastávok využívaných v rámci prímestskej dopravy.

V predchádzajúcej tabuľke č. 1.5 sú uvedené základné trasy liniek. Okrem týchto základných trás, niektoré spoje majú odklon (napr. linka č. 4 víkendová zachádzka do Stráží pod Tatrami), nakoľko pri zostavovaní cestovných poriadkov boli akceptované oprávnené požiadavky cestujúcich. Tabuľka č. 1.5 obsahuje celkový počet spojov - 181. Z toho bez obmedzení jazdí 26 spojov, 164 spojov jazdí počas pracovných dní a 12 spojov je prevádzkovaných počas víkendov a štátnych sviatkov. 4 mimoriadne spoje sú vykonávané v období sviatku Všetkých Svätých.

Verejná doprava v meste Bardejov a okolí

Spoločnosť SAD Prešov, a.s. ako prevádzkovateľ dopravných služieb pre objednávateľa Mesto Bardejov zabezpečuje mestskú hromadnú dopravu v Bardejove a v jeho okolitých častiach. MHD v Bardejove sa vykonáva na základe zmluvného vzťahu medzi SAD Prešov, a.s. prevádzka Bardejov a Mesto Bardejov.

Tab. č. 1.6 Trasové vedenie liniek MHD Bardejov

Linka	Názov linky	Počet spojov	Dĺžka linky	Počet zastávok na linke
701101	TAČEVSKÁ - SLOVENSKÁ - VINBARG - L.ŠTÚRA - BARD. KÚPELE	83	14,2	21
701102	BARDEJOVSKÉ KÚPELE - SLOVENSKÁ - KOMENSKÉHO - TAČEVSKÁ	5	7,3	11
701103	DLHÁ LÚKA - SLOVENSKÁ - TAČEVSKÁ - KEUŠOV	51	12,1	19
701104	ŠTEFÁNIKOVÁ - DLHÝ RAD - SLOVENSKÁ - BARDEJOVSKÁ NOVÁ VES SKO	58	8,2	14
701106	POŠTÁRKA - TAČEVSKÁ - SLOVENSKÁ - BARDEJOVSKÁ NOVÁ VES	22	9,1	12
701107	TAČEVSKÁ - SLOVENSKÁ - BARDEJOVSKÉ KÚPELE	12	7,9	13
701108	MIHAĽOV - FUČIKOVÁ - DLHÝ RAD - SLOVENSKÁ - DUKLIANSKA - BARDEJOVSKÉ KÚPELE	33	11,8	14
701109	SÁZAVSKÉHO - DLHÝ RAD - SLOVENSKÁ - VINBARG - DLHÁ LÚKA	10	12,3	20
701110	DRUŽBA - DLHÝ RAD - SLOVENSKÁ - DUKLIANSKA - BARDEJOVSKÉ KÚPELE	12	8,7	12
701112	DRUŽBA - KOMENSKÉHO - SLOVENSKÁ - BARDEJOVSKÉ KÚPELE	46	9,2	15

Zdroj: vlastné spracovanie, interné podklady dopravcov

Cestujúci v mestskej autobusovej doprave majú k dispozícii 9 vozidiel. Z toho je 6 autobusov nízko podlažného prevedenia značiek TEDOM C12D s obsaditeľnosťou až 101 osôb. Vozidlo je vybavené nástupnou plošinou pre invalidov. Skutočnosťou je ukončenie výroby tejto značky autobusov a ich veľká poruchovosť. Vozidlový park ešte tvoria dva kusy autobusov značky SOR CN 8,05 a jedno vozidlo značky Karosa B952E.

Kapacita vozidiel MHD

✓ TEDOM	6 ks – 30 sedenie + 59 státie = 89	celkov 534
✓ SOR	2 ks – 25 sedenie + 32 státie = 57	celkov 114
✓ KAROSA	1ks – 32 sedenie + 68 státie = 100	celkov 100

Ponúkaná priemerná kapacita obsaditeľnosti predstavuje 83,11 prepravených osôb.

Verejná doprava v meste Levoča a okolí

Mestská hromadná doprava v meste Levoča je vykonávaná v súlade so zákonom NR SR č. 168/1996 Z. z. o cestnej doprave v znení neskorších predpisov a v súlade s udelenou dopravnou licenciou na autobusovú linku mestskej hromadnej dopravy a Mestom Levoča schváleným rozsahom výkonov podľa platného cestovného poriadku vrátane prípadných zmien schválených Mestom Levoča.

Tab. č. 1.7 Trasové vedenie liniek MHD Levoča

Linka	Názov linky	Počet spojo v	Dĺžka linky	Počet zastávok na linke
704201	Linka č. 1 sídlisko Západ II.- pošta – sídlisko Západ II	29	8	13
704202	Linka č. 2 Levoča SAD –sídlisko Ovocinárska – Levoča SAD	3	16	3

Zdroj: vlastné spracovanie, interné podklady dopravcov

Vozový park:

✓ 1-mestský autobus, počet miest: 32 na sedenie + 68 na státie

1-prímestský autobus, počet miest: 42 na sedenie + 28 na státie

Verejná doprava v meste Vranov nad Topľou a okolí

Dopravca SAD Humenné a.s., O.Z. Vranov n/T. v súčasnosti zabezpečuje mestskú hromadnú dopravu iba v meste Vranov nad Topľou. Dopravná obslužnosť mesta v režime MHD je zabezpečená dvoma linkami.

Prvou je linka **713101 MHD - 1 RO, rázc. – Vranov nad Topľou, AS – ul. Mierová, otoč – ul. Lomnická, kostol**. Dĺžka linky je 11,5 km, na ktorých je obsluhovaných 28 zastávok. Dopravca na tejto linke prevádzkuje 32 spojov.

Druhou linkou je linka **713102 MHD – 2 Vranov nad Topľou, AS – sídl. 1. Máj – Vinice – RO rázc.** Tu je obsluhovaných 19 zastávok s celkovou dĺžkou linky 8,5 km. Na tejto linke je prevádzkovaných 54 spojov.

Pre zabezpečenie spojov na oboch linkách sú nasadené nízkopodlažné autobusy značky SOR CN 9,5 s kapacitou 30/47 miest a SOR CN 12 s kapacitou 42/64 miest. Mesačne na linkách MHD dosahuje

Tab. č. 1.8 Trasové vedenie liniek MHD Vranov nad Topľou

Linka	Názov linky	Počet spojov	Dĺžka linky	Počet zastávok na linke
713101	MHD – 1 RO,rázc. – Vranov nad Topľou, AS – ul. Mierová, otoč. – ul. Lomnická, kostol	32	11,5 km	28
713102	MHD – 2 Vranov nad Topľou, AS – sídl. 1. Máj – Vinice – RO rázc.	54	8,5 km	19

Zdroj: vlastné spracovanie, interné podklady dopravcov

Za mestské funkčné územia, kde sa tiež vykonáva MHD v mestách Kežmarok, MHD Stará Ľubovňa a MHD Humenné nám neboli poskytnuté informácie. Analýza sa bude realizovať v rámci prípravy Plánu udržateľnej mobility PSK/MFO Prešov.

Železničná doprava

Analýza železničného dopravného uzla Prešov – prímestská doprava

Traťový úsek Košice – Prešov

Čiastočne dvojkoľajný (Košice – Kysak) elektrifikovaný traťový úsek s maximálnou traťovou rýchlosťou 80 – 100 km/h. Traťový úsek je kompletne súbežný s cestnou

komunikáciou s konkurenciou zo strany prímestskej aj diaľkovej autobusovej dopravy aj vzhľadom na diaľničné spojenie medzi mestami. Na traťovom úseku je prímestská doprava zabezpečená hodinovým taktom vlakov kategórie Os. Vo viacerých prípadoch s prestupom v ŽST Kysak. V čase významného dopravného sedla a nepracovných dní maximálne dvojhodinovým taktom medzi vlakmi Os.

Radenie: nové poschodové jednotky EPJ 671 – 36 % Os vlakov.

Traťový úsek Prešov - Lipany

Jednokoľajný elektrifikovaný traťový úsek s maximálnou traťovou rýchlosťou 100 km/h. Traťový úsek je kompletne súbežný s cestnou komunikáciou s výraznou konkurenciou v podobe prímestskej autobusovej dopravy. Na traťovom úseku je zabezpečená prímestská dopravná obsluha vlakmi Os v hodinovom takte v čase dopravnej špičky a v dvojhodinovom takte v čase dopravného sedla.

Radenie: nové poschodové jednotky EPJ 671 – 47 % Os vlakov.

Traťový úsek Číslo Prešov - Bardejov

Jednokoľajný, neelektrifikovaný traťový úsek s maximálnou traťovou rýchlosťou 60 km/h. Traťový úsek je čiastočne súbežný s cestnou komunikáciou s konkurenciou v podobe prímestskej autobusovej dopravy vyplývajúcej z dostupnosti železničnej dopravy. V prímestskej doprave je zabezpečený celodenný dvojhodinový takt medzi vlakmi Os. Vlaky sú prípojnými väzbami prepojené v ŽST Kapušany pri Prešove a Prešov.

Radenie: nové motorové jednotky DMJ 861 – 36 % Os vlakov.

Traťový úsek Humenné - Prešov

Jednokoľajný, neelektrifikovaný traťový úsek s maximálnou traťovou rýchlosťou 80 - 100 km/h. Traťový úsek je s cestnou komunikáciou čiastočne súbežný v celom svojom úseku bez významnej konkurencie prímestskou autobusovou dopravou. Na traťovom úseku je zabezpečená celodenné dvojhodinová taktová doprava so zahustením na hodinový takt počas dopravnej špičky. V nepracovných dňoch je dopravná obsluha zabezpečovaná dvojhodinový resp. štvorhodinovým taktom vlakov kategórie Os.

V prestupnej ŽST Prešov sa prihliada na zabezpečenie prestupných väzieb na odbočné traťové úseky smer Košice, Lipany a Kysak.

Radenie: nové motorové jednotky DMJ 861 – 11 % Os vlakov.

TEŽ - Tatranská električná železnica

Tatranská električná železnica je dôležitá z dôvodu implementácie IDS vo Vysokých Tatrách a následného prepojenia na informačný systém uzlových zastávok SAD a prepojenia týchto systémov s informačnými systémami TEŽ resp. ŽSR. TEŽ a OŽ majú jedinečnú možnosť a jednoznačne zadefinované územia IDS – okres Poprad a Kežmarok. Súčasné prestupové terminály: Štrba, Poprad – Tatry, Tatranská Lomnica, Štrbské Pleso, Starý Smokovec.

Špecifický cieľ 1.2.2:**Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb**

Cyklistická doprava, ktorá smeruje predovšetkým k podpore udržateľnej mestskej mobility nie je v priamej kompetencii PSK, pretože v zmysle Zákona o pozemných komunikáciách a STN 736110 patria cyklistické komunikácie medzi miestne komunikácie v správe miest a obcí.

Z tohto dôvodu je možná len istá miera koordinácie zo strany PSK. Zistené údaje poskytujú orientačný prehľad o stave cyklistickej dopravy a cyklistickej infraštruktúry v jednotlivých mestách Prešovského kraja.

Existujúca cyklistická infraštruktúra, ktorej rozsah je merateľný sa ojedinele vyskytuje vo viacerých mestách kraja, vo vyššej miere je súčasťou územno plánovacích dokumentácií.

Rozsah cyklistickej infraštruktúry s dopravným charakterom v mestách Prešovského kraja je nasledovný:

Poprad 6548 m, Svit 3860 m, Spišská Belá 700m+extravilán 5000m, mesto Levoča 2218m, mesto Humenné 1087m, Lipany 1472m, Prešov 19965m, Spišská Nová Ves 1950m, Bardejov 3519m, Vranov nad Topľou 2000 m. **Celkom 48 319 m cyklistických komunikácií.**
Zdroj: Výskumný ústav dopravy, Žilina, Generel cyklistickej dopravy Prešov.

Ucelený prehľad o stave cyklistickej infraštruktúry a cyklistickej dopravy má len krajské mesto Prešov, ktoré sa tejto problematike venuje dlhodobo, od roku 1993.

Mesto Prešov má ako jediné v kraji spracovaný Generel cyklistickej dopravy, v ktorom je navrhnutá sieť 130 km cyklotrás. Táto sieť zachytáva aj dôležité spádové oblasti mesta. Z celkovej siete je vybudovaných 20 km cyklistických komunikácií, predovšetkým v intraviláne mesta. Cyklistické komunikácie majú predovšetkým dopravnú funkciu, 30 % tvoria cyklistické pruhy v hlavnom dopravnom priestore, alebo združenom priestore spolu pešou dopravou.

V územných plánoch miest Prešovského kraja sa cyklistická doprava rieši z hľadiska jej rekreačnej funkcie vo viac ako 50% prípadov. Nasleduje stručný pohľad ako je zakomponovanie cyklistickej dopravy vnímané v územných plánoch miest Prešovského kraja.

Bardejov - nešpecifikuje sa cyklistická doprava, v urbanistickom návrhu sú len rekreačné trasy. Popri rieke Ondave vedie v súčasnosti táto rekreačná trasa ako cyklistická cestička a združený chodník (peši a cyklisti). Trasa má vysokú intenzitu cyklistov.

Kežmarok - územný plán počíta s riešením cyklistickej turistickej trasy, nerieši systémovo cyklistickú dopravu - sieť cyklistických komunikácií

Spišská Stará Ves - rieši len cykloturisticke trasy, nevníma cyklistickú infraštruktúru ako formu dopravy ale ako spôsoby prepojenia regionálnych centier cestovného ruchu

Stará Ľubovňa - územný plán počíta s budovaním cyklistickej infraštruktúry, ktorá má významný dopravný charakter a prepája viacero mestských častí. Cez mesto vedie EuroVelo 11, ako hlavná cyklistická trasa.

Svit - územný plán rieši cyklistické trasy, časť okolo rieky Poprad a Mlynického potoka je už vybudovaná

Vysoké Tatry - mesto rieši v územnom pláne sieť peších trás a rekreačných trás. I keď nemá v schválenom územnom pláne špecifické riešenie cyklistických komunikácií ako formy dopravnej infraštruktúry územia a cyklotrasy sú vnímané ako viac rekreačné trasy, plánované cyklistické cestičky majú technické parametre vhodné pre naplnenie jej dopravnej funkcie.

Giraltovce - hlavné pešie trasy a priestranstvá, cyklistická doprava nie je riešená

Levoča - v územnom pláne sú riešené značkové cyklistické trasy ktoré majú výrazne rekreačný charakter, nie sú navrhované ako dopravná infraštruktúra.

Snina - v návrhu sa uvádza cyklo turistická trasa, ktorá svojim charakterom vytvára hlavnú komunikačnú os pre cyklistov vedúcou cez celé územie mesta, preto môže tvoriť základ pre cyklistickú dopravnú infraštruktúru.

Spišské Podhradie - územný plán rieši hlavné a pešie trasy, nie je riešená cyklistická doprava, ani ako rekreačná.

Stropkov - nerieši cyklistickú dopravu, len hlavné pešie ťahy

Veľký Šariš - rieši hlavné cyklistické komunikácie, časť je vybudovaná. Cez mesto je naplánované vedenie medzinárodnej cyklotrasy EuroVelo 11.

Lipany - územný plán obsahuje hlavné cyklistické koridory, cez mesto je naplánované vedenie medzinárodnej cyklotrasy EuroVelo 11

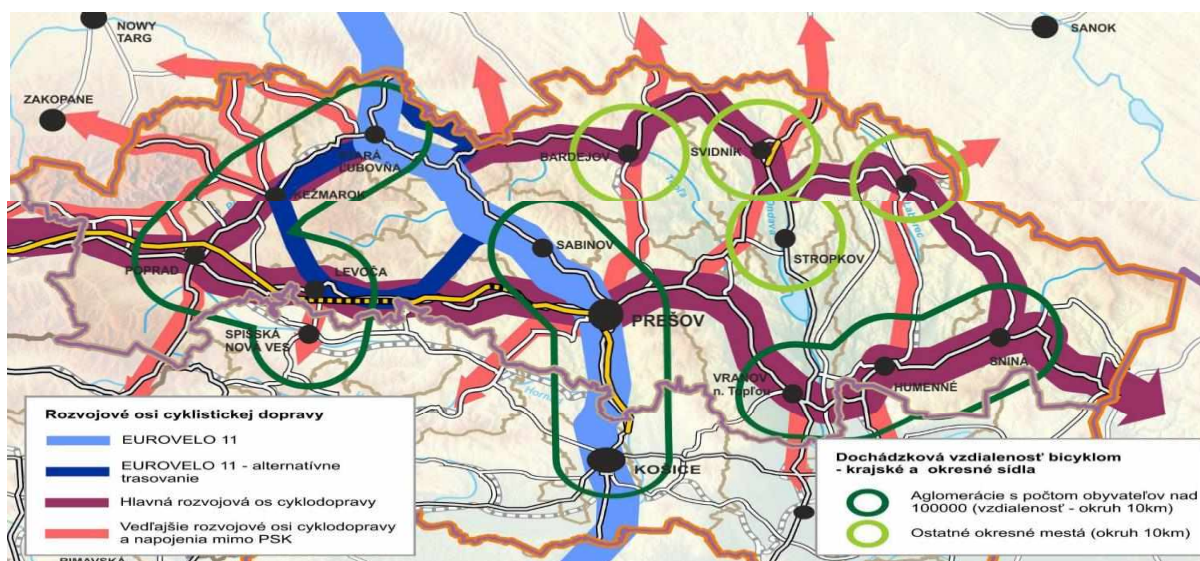
Humenné - územný plán rieši hlavné cyklistické chodníky.

Medzilaborce - ako jedno z málo miest sa v územnom pláne uvádzajú cyklistické komunikácie (nie cyklochodníky alebo cykloturistické trasy), tvoria však len minimálnu časť územného plánu. Navrhovaná cyklotrasa vedie pri ľavom brehu rieky Laborec ako spojenie severnej a južnej časti KÚ Medzilaborce až do KÚ Krásny Brod.

Spišská Belá - územný plán rieši cyklotrasy s viac rekreačnou funkciou - prepojenie na existujúcu cyklistickú cestičku zo smeru Tatranská Kotlina - mesto Spišská Belá - smer Strážky.

Svidník - územný plán rieši cyklotrasy, ale viac v rekreačnej rovine ako forme dopravy a to pešími, bežeckými a cykloturistickými chodníkmi pozdĺž tokov Lodomírky a Ondavy.

Vranov nad Topľou – územný plán rieši cyklotrasy len vo forme rekreačného využitia, nie s dopravnou funkciou a to v prevedení združenej komunikácie peších a cyklistov do rekreačnej zóny mesta.

Mapa č. 1.2 Základné rozvojové osi cyklistickej dopravy na území PSK

Zdroj: vlastné spracovanie, podklady k územnej prognóze dopravy, 2015

V roku 2014 bol vykonaný dotazníkový prieskum zameraný na zistenie stavu plánovania cyklistickej infraštruktúry v mestách na území Prešovského kraja. Bol vyplnený zamestnancami jednotlivých miest.

Rámcové vyhodnotenie stavu pripravenosti jednotlivých samospráv spolu s odhadovaným rozpočtom na realizáciu cyklistickej infraštruktúry vo forme konkrétnych návrhov projektov, kde rozsah dĺžky plánovaných cyklistických komunikácií vyplýva z podkladov získaných od samospráv a ostatných subjektov najmä územnej spolupráce a záujmových združení vypracovaných na základe dotazníka - sa v Prešovskom kraji uvažuje o vybudovaní minimálne 950 km cyklistických komunikácií s dopravným významom. Hlavným rizikom je nízky stav pripravenosti konkrétnych projektov.

Statická cyklistická doprava je koncepčne riešená len v meste Prešov, kde je vypracovaná Štúdia statickej bicyklovej dopravy v meste Prešov, zameraná predovšetkým na dlhodobé parkovanie bicyklov. Vo väčšine miest statická cyklistická doprava nie je riešená. Stojany pre bicykle sú umiestnené predovšetkým pred obchodnými centrami a v centrálnych mestských zónach. Hlavnou charakteristikou týchto stojanov je ich nevyhovujúce konštrukčné prevedenie.

Z hľadiska zlepšenia dopravnej obslužnosti územia chýba riešenie statickej cyklistickej dopravy predovšetkým na staniciach verejnej dopravy, predovšetkým železničnej

dopravy. Zriadenie zariadení pre dlhodobé parkovanie bicyklov je základnou požiadavkou pre zavedenie systémov Bike&Ride. Tieto na území PK absentujú.

Deľba prepravnej práce je hlavným indikátorom úspešnosti projektových zámerov v novom programovacom období.

Problém je, že prieskumy dopravného správania, ktoré majú určiť hodnotu súčasného podielu cyklistickej dopravy sa, okrem mesta Prešov, nerealizovali v žiadnom inom meste PSK. Respektíve do stavu spracovania tejto analýzy nebol identifikovaný žiadny ďalší relevantný prieskum dopravného správania obyvateľov v mestách Prešovského kraja.

Z tohto dôvodu by bolo potrebné, aby sa pred spustením výziev zrealizovali prieskumy dopravného správania obyvateľov v mestách PSK, ktoré pripraví štartovaciu líniu porovnávajúcich indikátorov a zároveň aj isté vyhodnotenie efektívnosti vynaložených prostriedkov.

V platnom Územnom pláne VÚC Prešovského kraja sú riešené cyklistické koridory, ktoré kopírujú len cykloturistické magistrály. Cyklistické trasy ako súčasť dopravnej infraštruktúry regionálneho a nadregionálneho významu tu nie sú zohľadnené.

Dopravná funkcia cyklistickej dopravy spočíva v zabezpečení rýchleho a bezpečného prepojenia dvoch a viacerých lokalít (obce, mestá, rekreačné oblasti a pod.), medzi jednotlivými sídlami za účelom bezpečnej a rýchlej prepravy do zamestnania, školy, službami, občianskej vybavenosti a za kultúrou. Inými slovami sa takáto cyklistika vníma ako doprava a nielen ako zábava alebo rekreácia. Pre mestá má rozvoj cyklistickej dopravy pozitívny vplyv na životné prostredie, urbanizáciu priestoru a zdravotný stav obyvateľov. V záujme samospráv by malo byť samozrejmosťou zvýšenie kvality života obyvateľov aj prostredníctvom plánovania a budovania cyklistickej infraštruktúry.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 1 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 1 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi sú spracované v samostatnej prílohe.

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Dopravná infraštruktúra je neodmysliteľnou súčasťou bežného života ľudí. Je jedným z nástrojov podmieňujúcich dosahovanie ekonomicko-hospodárskeho rastu, blahobytu spoločnosti a v neposlednom rade zvyšovania konkurencieschopnosti daného regiónu. Množstvo spracovaných analýz a štúdií dopravnej infraštruktúry poukazuje na fakt, že rozvoj dopravnej infraštruktúry si vyžaduje technicky, materiálne, finančne a personálne náročný proces.

Investičná priorita č. 1.1:

Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciálnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov.

Špecifický cieľ 1.1.1:

Zlepšenie dostupnosti k infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy sdôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému

Zámerom opatrení je zlepšenie dostupnosti infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému je napojiť znevýhodnené mestské a vidiecke územia prostredníctvom rekonštrukcie, modernizácie a výstavby nových regionálnych ciest a odstraňovaním bodových závad v súlade s vypracovaným Strategickým plánom rozvoja a údržby ciest II. a III. triedy na úrovni regiónov (Regionálny Master plán) s dôrazom na posilnenie ich konkurencieschopnosti a adaptability, prispieť k udržateľnému rozvoju a eliminovať vplyv dopravy na životné prostredie a kvalitu života obyvateľov.

Cestná doprava

Dopravné riešenie mesta Prešov je navrhované v nadväznosti na regionálne a nadregionálne zámery dopravy zakotvené v ÚPN VÚC Prešovský kraj. Základný komunikačný systém (ZAKOS) mesta Prešov je navrhnutý ako radiálno-okružný systém, ktorý tvoria tri mestské okruhy doplnené hlavnými radiálami. Tie sú v súčasnosti tvorené prietiahmi ciest I. triedy I/18 (ulicami Levočská - Duklianska - Bardejovská) a I/68 (ulicami Sabinovská - Duklianska - Šafárikova - Hollého - Východná - Košická) s napojením na diaľnicu D1 v južnej časti mesta. Uvedené prietahy zabezpečujú dopravné napojenie v smere západ - východ (cesta I/18) a sever - juh (cesta I/68). Cesta I/18 je súčasne zaradená do siete

medzinárodných ciest E50. Podľa Strategického plánu rozvoja a údržby ciest na úrovni regiónov najdôležitejšími míľníkmi pri rozvoji dopravy vo vybranom funkčnom mestskom území mesta Prešov predstavuje:

Diaľnica D1

Diaľnica D1 je navrhovaná v západnej časti mesta v tunelovom variante. Na stavbu s názvom „D1 Prešov západ - Prešov juh“ je vydané územné rozhodnutie a v súčasnosti prebieha proces stavebného konania. Ide o dĺžku 7870 m a zahŕňa obce Prešov, Haniska a Petrovany.

Rýchlostná cesta R4

Tento úsek rieši napojenie diaľnice D1 v smere na Sabinov, Svidník a Vranov nad Topľou s pokračovaním do Poľska, pričom stiahne všetku tranzitnú dopravu z týchto smerov, ktorá v súčasnosti prechádza intravilánom mesta Prešov a tvorí 53 % dopravy na jeho území. Na stavbu s názvom „R4 Prešov, severný obchvat“ je vydané územné rozhodnutie a v súčasnosti prebieha proces stavebného konania. Zlepšenie súčasného nepriaznivého stavu je úzko naviazané na výstavbu nadradenej cestnej siete predovšetkým stavby rýchlostnej cesty R4 (severný obchvat). Realizáciou rýchlostnej cesty R4 v dĺžke 14 680 m sa odkloní tranzitná doprava a hlavne ťažká kamiónová doprava. Realizácia výstavby rýchlostnej cesty R4 umožní skvalitnenie dopravy v obciach Kapušany pri Prešove, Vyšná Šebastová, Fintice, Veľký Šariš, Malý Šariš a Prešov.

Po ukončení výstavby týchto významných komunikácií (D1, R4) bude podiel postavených úsekov ciest III. vonkajšieho mestského okruhu 55%. To vytvorí predpoklady na komplexné prehodnotenie dopravy v meste Prešov v prospech zavedenia udržateľného systému mobility.

Tabuľka B 1.1 Radiálne, diagonálne a tangenciálne komunikácie mesta Prešov

Radiálne komunikácie	Diagonálne komunikácie	Tangenciálne komunikácie
Solivarská v úseku ul. Východná - Švábska - Soľnobanská Križovatka ZVL - navrhovaná komunikácia pozdĺž Švábskeho potoka - križovatka s cestou III/068002 Vlčie doly Rusínska - L. Novomeského - Kysucká - Zlatobanská Masarykova - Košická - Petrovianska s napojením na diaľnicu D1 Sabinovská Duklianska - Vranovská Ku Surdoku - Kúty - Surdok	Levočská - Duklianska - Bardejovská - Vranovská Sabinovská - Duklianska - Šafárikova - Hollého - Lesík delostrelcov - Východná	Nábrežná komunikácia v úseku od križovatky s ul. J. Pavla II. po križovatku s Košickou Švábska - Arm. gen. Svobodu až po mimoúrovňovú križovatku s Bardejovskou (k. ú. Ľubotice) Strojnícka - prepojenie na plánovanú preložku Sabinovskej

Zdroj: MsÚ Prešov**Komunikácie na území mesta Prešov v správe VÚC PSK, SSC a NDS a.s.****Cesty III. triedy**

- Cesta „nové_III/3440 (III/068002)“ (ul. Solivarská, Zlatobanská)
- Cesta „nové_III/3450 (III/068015)“ (ul. Šafárikova, ul. Hollého, ul. Lesík delostrelcov)

Cesta I/18

Je medzinárodného významu v smere východ - západ a je vedená ulicami Levočská, Duklianska, Bardejovská a Vranovská. Zároveň zabezpečuje pohyb vnútromestskej dopravy medzi sídliskami II a III a priemyselným areálom Širpo. V blízkosti bývalého hotela Šariš je vedená na okraji CMZ.

Z dopravného hľadiska je súčasný stav charakterizovaný predovšetkým vysokým dopravným zaťažením. Nepriaznivá dopravná situácia je v smere sever - juh aj dôsledkom jediného funkčného koridoru, neumožňujúceho obchádzku preťažených úsekov ulice Levočskej a Duklianskej.

Cesta I/68

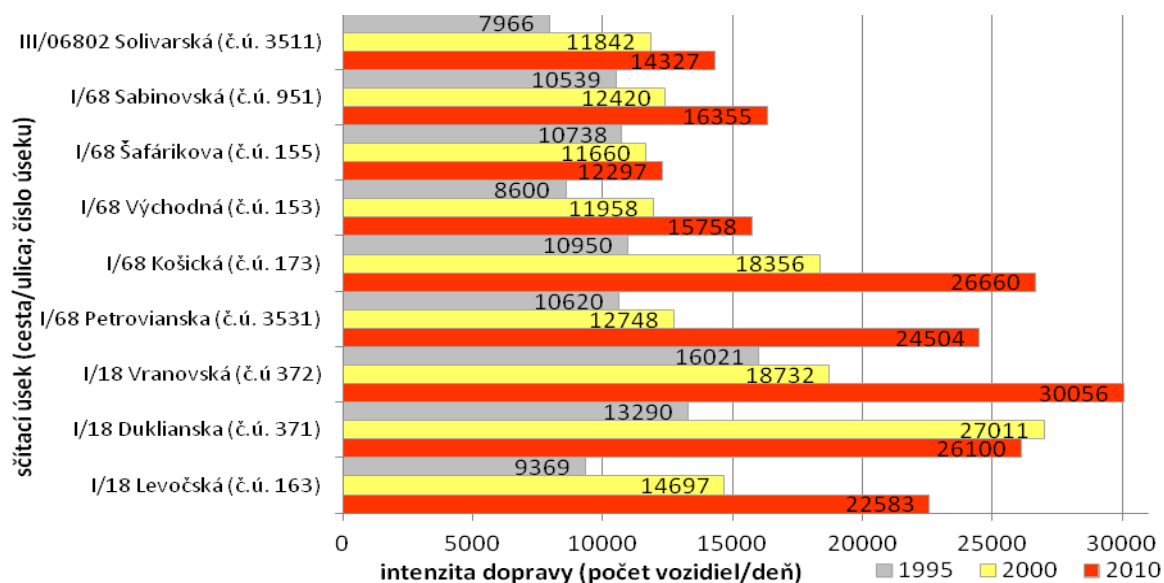
Aktuálne je vedená centrom mesta, po Východnej, Hollého a z plánovanej preložky tejto cesty je vybudovaný úsek na ul. Obrancov mieru, Pod Kalváriou, Pražská a v súčasnosti prebieha výstavba v úseku Pražská - križovatka ZVL.

Z hľadiska strategického rozvoja cestnej dopravy s ohľadom na súčasné a výhľadové priority **chýba základný rozhodovací nástroj, ktorým je generel dopravy mesta Prešov**, momentálne prebieha sumarizácia zadania pre spracovanie tohto dokumentu.

Vývoj intenzity dopravy na území MFO mesta Prešov

Prudký nárast intenzity dopravy po ploche mesta je možné dokumentovať výsledkami sčítania dopravy, ktoré pravidelne vykonáva na vybranej cestnej sieti Slovenská správa ciest. Boli porovnané výsledky sčítania v rokoch 1995, 2000 a 2010 vybraných úsekov cestnej siete, z ktorých je evidentný nárast intenzity dopravy. Najvýraznejší nárast v sledovanom období je možné sledovať v úseku I/68 Košická, kde počet vozidiel za deň stúpol medzi rokmi 1995 a 2010 až o 143,5% (Graf B.1). Výrazný nárast intenzity dopravy však zaznamenali všetky vybrané úseky, najmä napr. úseky: I/18 Levočská (+134,3%), I/68 Petrovianska (+130,7%) a I/18 Duklianska (+96,4%).

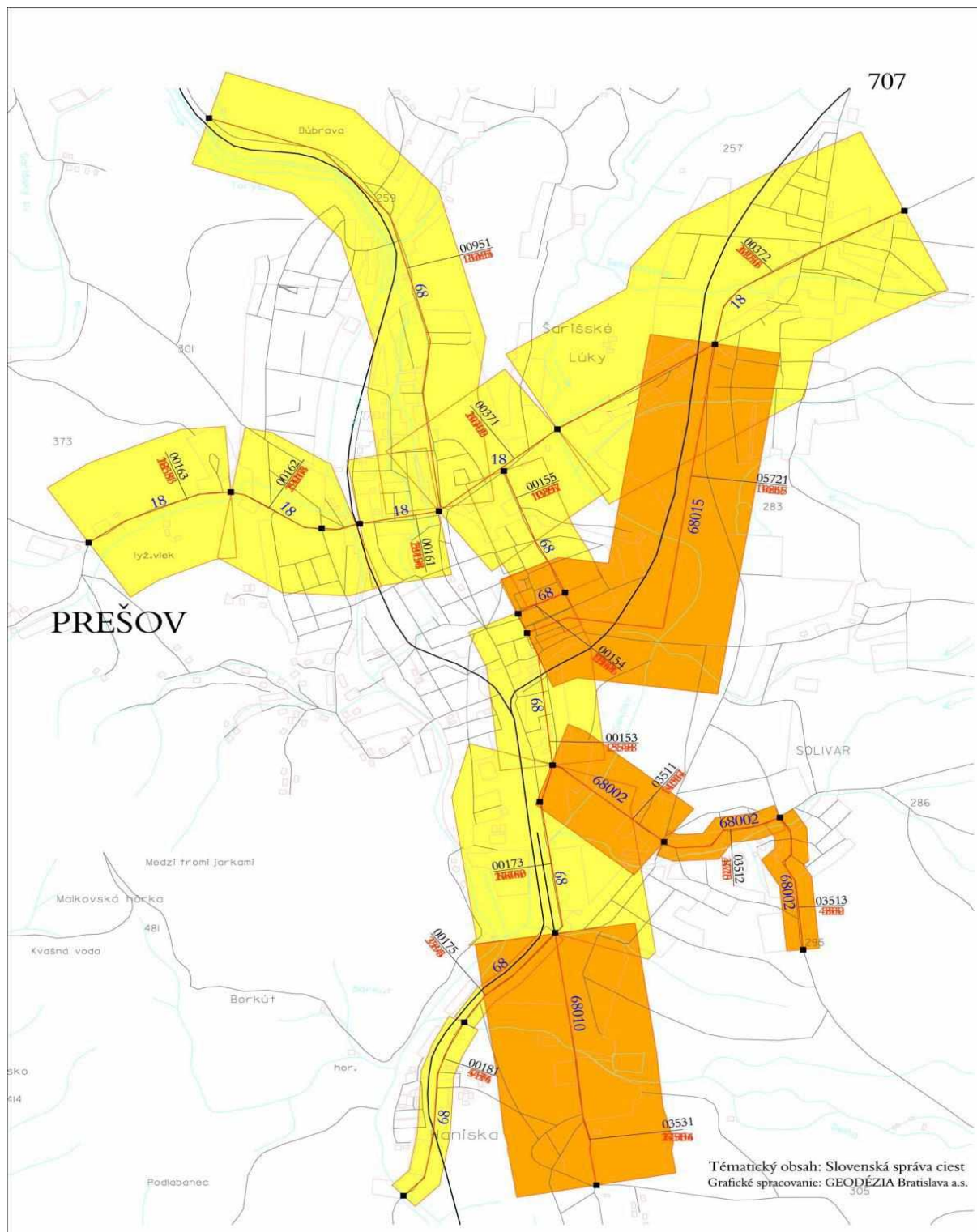
Graf B 1.1 Vývoj intenzity dopravy na vybraných úsekoch v meste Prešov v období rokov 1995 - 2010

Zdroj: Slovenská správa ciest, pre projekt Inteligentného mestského dopravného systému - zvýšenie priepustnosti prieťahu cesty I/18 v meste Prešov

Intenzita dopravy má od roku 2010 rastúcu tendenciu čo potvrdzujú výhľadové koeficienty intenzity cestnej dopravy spracované SSC pre obdobie do roku 2040.

Obrázok č. B.1.1 Intenzita cestnej dopravy v Prešove

Zdroj: Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020, SSC, Celoštátne sčítanie dopravy, 2010

Očakávaný výsledok IÚS na území MFO mesta Prešov:

- zlepšenie napojenia na cestnú infraštruktúru vyšších kategórií a infraštruktúru TEN-T, čím sa napomôže vyváženějšíemu územnému rozvoju,
- kvalitná cestná infraštruktúra vytvorí podmienky pre hospodársky rast,
- zlepšenie stavebno-technického stavu cestnej siete s dopadom na zlepšenie bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, zníženie nehodovosti, zníženie energetickej náročnosti dopravy, zníženie negatívnych dopadov na životné prostredie a zlepšenie podmienok pre cestnú hromadnú dopravu,
- zmiernenie negatívnych dopadov cestnej premávky (predovšetkým tranzitnej a nákladnej dopravy) na obyvateľstvo mesta a obcí a zvýšenie kvality ich života prostredníctvom budovania nových úsekov ciest.

Investičná priorita č. 1.2:

Vývoj a zlepšovanie ekologických priaznivých, vrátane nízkohlukových a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility

Špecifický cieľ č. 1.2.1:**Zvyšovanie atraktivity konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy**

Súčasný stav statickej dopravy v meste Prešov je nevyhovujúci a nepostačuje súčasným ani výhľadovým potrebám. Hodnotenie súčasného stavu a návrh riešení je načrtnutý v nasledujúcich vypracovaných dokumentoch z oblasti statickej dopravy :

- ÚPN mesta Prešov v znení zmien a doplnkov, 2013 (v súčasnosti prebieha aktualizácia ÚPN)
- Generel statickej dopravy na území mestskej pamiatkovej rezervácie Prešov, 2000
- Audit dopravy v klúde, MPR po I. mestský okruh, 2006
- Analýza dopravy v klúde a návrh koncepcie riešenia - sídlisko Sekčov, 2009

- Studie řešení dopravy v klidu: Prešov - sídlisko Duklianských hrdinov, model riešenia dopravy v klidu, 2009
- Prešov, Sídlisko II. - projekt organizácie dopravy, 2011
- Závery z rôznych seminárov, analýzy a návrhy riešení tejto problematiky

Tab. č. B 1.2 ponúka prehľad existujúcich a navrhovaných parkovacích plôch na území mesta Prešov.

Tab. č. B1.2 Existujúce a navrhované parkoviská v meste Prešov

Existujúce záchytné parkoviská	Navrhované záchytné parkoviská
ul. Levočská (Kaufland, Jednota)	ul. Bjornsonova (pri futbalovom štadióne) - viacpodlažné
ul. Bjornsonova (pri futbalovom štadióne)	ul. Duklianska (pri OD Hruška) - viacpodlažné
ul. Duklianska (pri OD Hruška)	ul. Košická (pri NAY) alt. pri ŽSR, alt. Pri SAD
ul. Košická (pri TIC)	ul. Jána Pavla II. (pri mestskej hale)
	pri križovatke ulíc Vranovská - Herlianska
	parkovanie v obytných súboroch

Zdroj: MsÚ Prešov

Potenciál plôch určených pre záchytné parkoviská (existujúcich aj navrhovaných) je limitovaný tolerovaním prevádzkovateľa resp. vlastníka predmetných pozemkov (časové regulovanie parkovania - osadenie závor, parkovanie podmienené nákupom, ...), obmedzenie dopravnej dostupnosti nákladných vozidiel a TIR k týmto plochám – záchytné parkovisko pri Jednote na sídlisku III.

Niektoré parkovacie plochy ani v súčasnosti nepokrývajú potreby obchodných prevádzok, pre ktoré boli postavené - OD Baumax, OD Nay. Raritou je situácia, kedy železničná stanica nemá pre dopravnú obsluhu ani jediné parkovacie stojisko. Parkovisko pri autobusovej stanici s nedostatočnou kapacitou núti vodičov porušovať predpisy a „nekultúrne“ parkovať na zeleni. Doposiaľ nebol zrealizovaný ani jeden objekt s viacpodlažným parkovaním.

Z uvedeného vyplýva potreba komplexnej regulácie parkovania v meste Prešov s nutnosťou kombinácie reštriktívnych a motivačných faktorov.

V oblasti vytvárania nových parkovacích kapacít sa realizujú len drobné úpravy (výstavba parkovacích pásov pri existujúcich komunikáciách, výstavba parkovacích plôch na teréne, jednosmerné komunikácie s parkovacími pásmi, doplnenie dopravného značenia, ...), ktoré neriešia problematiku parkovania výhľadovo.

Mestská hromadná doprava (MHD) a prímestská osobná doprava

MHD v Prešove je vykonávaná mestskou akciovou spoločnosťou DPMP. Mesto Prešov a DPMP majú spoločne uzatvorený zmluvný vzťah - zmluvu vo verejnom záujme pri prevádzkovaní pravidelnej mestskej autobusovej a trolejbusovej dopravy.

Charakteristickým znakom MHD v Prešove je diagonálne vedenie liniek nosného systému, ktorý tvoria trolejbusové linky a väčšina autobusových liniek. Trasy diagonálnych liniek prechádzajú centrom mesta Prešov. Nosný systém je doplnený okruhovými, príp. radiálnymi linkami. Autobusová doprava tvorí doplnkový druh verejnej dopravy využívaný na menej frekventovaných trasách a v čase dopravných špičiek.

V uplynulej dobe došlo aj k znižovaniu výkonov MHD, čo bolo spôsobené hlavne celkovým nárastom IAD, časom premiestňovania v dopravnom prostriedku, zastaraným vozovým parkom, rastom náročnosti cestujúcich na kvalitu služieb ako aj cenou verejnej dopravy a ďalšími faktormi.

V premávke slúži 48 trolejbusov, z nich 33% nízko podlažných. Obnova vozidiel je kontinuálna, ale v nedostatočnom rozsahu. Priemerný vek trolejbusov je preto 13 rokov. V premávke nie je realizované automatické prestavenie trolejových výhybiek. Problematický je vysoký priemerný vek autobusov (10 rokov) a emisie najstarších z nich. Napriek vysokému priemernému veku vozidiel je v prevádzke takmer polovica vozidiel so zníženou podlahou (47%). Celkovo prešovskej MHD slúži 60 autobusov.

V meste Prešov nie sú vytvorené žiadne vyhradené jazdné pruhy pre vozidlá MHD a taktiež žiadna z 22 riadených križovatiek nefunguje v režime preferencie vozidiel MHD.

Vyššiemu využitiu trolejbusovej siete bráni absencia trolejbusov s pomocným pohonom, ktoré by na konci svojej trasy pokračovali do území bez trolejového vedenia. Nasadenie týchto vozidiel by bolo možné ako náhrada za autobusy obsluhujúce sídlisko Šváby, lokality Šalgovík, Šidlovec a Táborisko, kde sídli nemocnica s poliklinikou. Prevádzkovanie trolejbusov s pomocným pohonom by súčasne umožnilo riešiť výluky častí

trolejbusovej siete bez nutnosti náhrady autobusmi. Mesto Prešov odhaduje, že nasadením trolejbusov s pomocným pohonom by bolo možné znížiť objem výkonov najazdených autobusmi o 34%, čo v prepočte predstavuje približne 950 000 km, a znížiť emisie výfukových plynov do ovzdušia o 7,6 t NOx, 4,2 t CO a takmer 0,5 t pevných častíc.

Existujúce obratiská trolejbusov: sídlisko III, ul. Prostějovská, Dúbrava, sídlisko Sekčov - ul. Sibírska, sídlisko Sekčov - ul. Pod Šalgovíkom s výhľadom premiestnenia na ul. Sibírsku, Solivar ul. Zlatobanská s výhľadom premiestnenia na ul. Pod Hrádkom (cintorín Solivar - Šváby), Nižná Šebastová pri letisku s výhľadom premiestnenia do priemyselnej zóny Grófske, pri železničnej zastávke Nižná Šebastová, Širpo - ul. Strojnícka, Ul. Budovateľská. Väčšina uvedených obrátisk je zastaralá a vyžaduje investície do rozšírenia a modernizácie.

V každom vozidle MHD sú minimálne štyri zariadenia na označovanie lístkov. Tieto zariadenia ponúkajú možnosť prepojenia s vozidlovým palubným počítačom a riadiť ho cez jeho ovládací panel. Funkcia počítania overených cestovných lístkov je taktiež zaradená v softvérovom systéme zariadenia. K 31.12.2013 bolo v prevádzke 70 ks automatov M 16 s výdajom mincí na 43 zastávkach MHD. Vozidlá DPMP sú označené informačnými tabuľami, ktoré sú v elektronickej podobe.

V rámci funkčného územia absentujú doplnkové služby pre verejnosť, ako sú informačné a oznamovacie systémy na zastávkach MHD.

Tarifa mestskej hromadnej dopravy v Prešove upravuje vzťahy medzi Dopravným podnikom mesta Prešov, a. s., (ďalej len dopravca) a cestujúcim, v súlade s cenovými výmermi príslušných samosprávnych orgánov, v zmysle zákona NR SR č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov a v súlade s uzneseniami Mestského zastupiteľstva v Prešove.

Tarifný systém je kombináciou systému tarifných pásiem a časovej platnosti. Tarifa je prestupná a je rozdelená na dve tarifné pásma. V prvom tarifnom pásme, okrem samotného mesta Prešov, je zahrnutá aj obec Ľubotice. Do druhého tarifného pásma sú zahrnuté mesto Veľký Šariš a jeho mestskou časťou Kanaš a tieto obce: Bzenov, Fintice, Haniska, Ľubotice, Malý Šariš, Ruská Nová Ves, Teriakovce a Záborské.

Integrovaný dopravný systém (IDS) a MHD Prešov

V Prešove a v celom Prešovskom samosprávnom kraji chýba IDS. Ako jeden z hlavných dôvodov je objednávanie výkonov a organizácia dopravy. Pri uvažovaní nad vybudovaním IDS v Prešove musíme myslieť aj na okolité obce, prepravcov v prešovskom regióne a na objednávateľoch výkonov. V MHD je objednávateľom výkonov mesto, v PAD je objednávateľom VÚC a v regionálnej železničnej doprave MDVRR SR. V súčasnosti neexistujú žiadne funkčné vzťahy medzi dopravcami vedúce až k čiastočnej integrácii dopravy v území.

Tak ako neexistuje nadväznosť a koordinácia medzi linkami MHD a PAD, tak neexistuje ani medzi PAD a ŽSR. Riešením by bolo optimálne delenie výkonov medzi dopravcami. K efektívnemu fungovaniu IDS chýbajú aj terminály na prestupy medzi rôznymi druhmi dopravy. Za nedostatky môžeme ďalej považovať absenciu moderných komunikačných zariadení medzi vozidlami a dispečingom, nízka úroveň kvality zastávok, chýbajúce záchytné parkoviská pre osobné vozidlá a taxíky (P&R), ale aj pre bicykle (B&R) a s nimi súvisiace cyklotrasy, zastaraný vozidlový park a nízka úroveň preferencií.

Veľkosť mesta Prešov umožňuje rešpektovať dochádzku pre obyvateľov a návštevníkov mesta za všetkými aktivitami v časovom intervale 30 minút. Tento čas umožňuje MHD za predpokladu vytvorenia optimalizovaných podmienok (vyhradené jazdné pruhy pre MHD, uprednostnenie MHD na križovatkách s cestnou svetelnou signalizáciou, zavedenie integrovaného dopravného systému, atď.), zabezpečiť bez problémov prepravu cestujúcich na vzdialenosť 20 km.

V nasledujúcich tabuľkách a grafoch uvádzame vybrané údaje o MHD v Prešove.

Tab. č. B1.3 Vybrané parametre prevádzky MHD v Prešove

Ukazovateľ	Trolejbusy	Autobusy	Spolu
Počet denných liniek	8	35	43
Počet liniek s intervalom 10 min a menším (v rannej špičke pracovného dňa)	4	1	5
Počet liniek s intervalom 15 min a menším (v sedle a cez voľné dni)	3	0	3
Priemerný počet spojov počas pracovného dňa	685	864	1549
Priemerný počet spojov počas voľného dňa	392	475	867
Doba prevádzky denných liniek [h]	5:00/6:00 – 22:00	5:00/6:00 – 22:00	5:00/6:00 – 22:00
Dĺžka denných liniek [km]	65	327,6	392,7
Počet nočných liniek	0	3	3
Počet dopravných nehôd za kalendárny rok	N/A	N/A	36

Zdroj: Mesto Prešov

Tab. č. B1.4 Vybrané parametre vozidlového parku a infraštruktúry MHD v Prešove

Počet vozidiel	48	60	108
Počet nízkopodlažných vozidiel	16	28	44
Podiel nízkopodlažných vozidiel	33%	47%	41%
Počet vozidiel s rekuperáciou energie	18		18
Maximálny počet vypravených vozidiel	33	49	82
Maximálny počet vypravených vozidiel	33	49	82
Priemerný vek vozidiel (bez GO)	12,9	10,39	11,6
Počet vozovní	1	1	113
Kapacita vozovní	50	65	
Spotreba el. energie (tis. kWh)	4521,1		4521,1
Spotreba pohonných hmôt za rok (tis. litrov)	1 013	1 013	

Zdroj: Mesto Prešov

Tab. č. B1.5 Vybrané parametre trolejbusových tratí MHD v Prešove

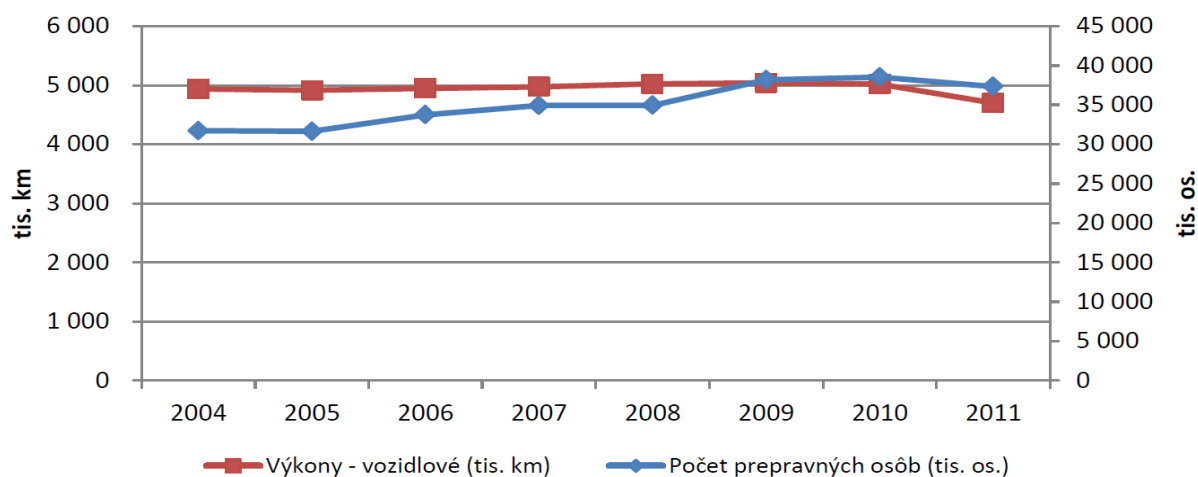
Dĺžka trolejového vedenia (dvojstopovo) [km]	30
Počet výhybiek	79
Počet automaticky stavaných výhybiek	0

Zdroj: Mesto Prešov

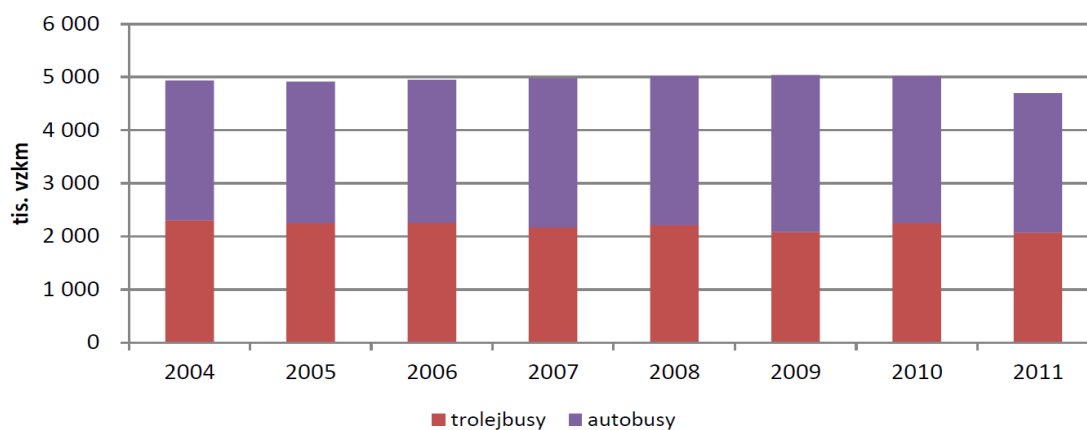
Tab. č. B1.6 Vybrané parametre informačného systému MHD v Prešove

Vybavenie vozidiel on-line sledovaním polohy	nie
Podiel zastávok so zobrazovaním najbližších odchodov MHD	0%

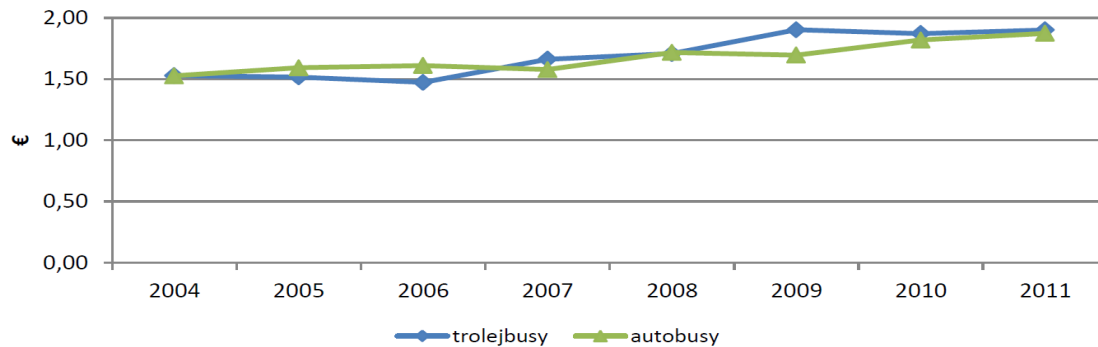
Zdroj: Mesto Prešov

Graf č. B1.1 Celkové výkony a prepravené osoby MHD v Prešove

Zdroj: Mesto Prešov

Graf č. B1.2 Podiel trakcií na výkonoch MHD v Prešove

Zdroj: Mesto Prešov

Graf č. B1.3 Náklady na 1 vozidlový km podľa trakcií MHD v Prešove

Zdroj: Mesto Prešov

Špecifický cieľ 1.2.2

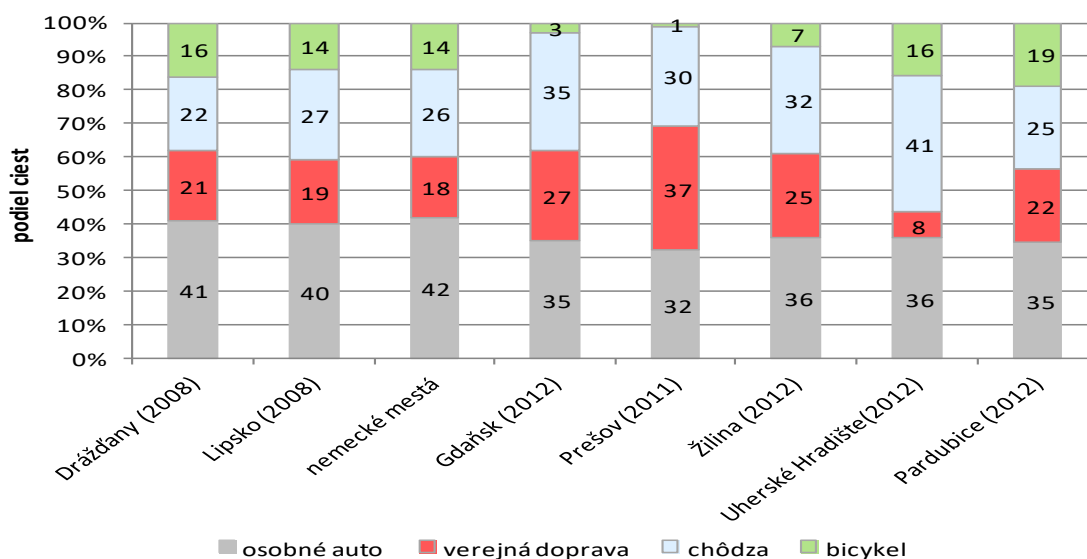
Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb

Cyklistická doprava v meste Prešov sa rieši od roku 1993. Za toto obdobie bolo v meste vybudovaných takmer 20 km cyklistických cestičiek, cyklistických pruhov a združených cyklistických komunikácií, ktoré sú cyklistami intenzívne využívané. V roku 2014 bola v Prešove pomocou automatických sčítacích zariadení nameraná najvyššia hodnota na Slovensku - až 196 cyklistov za hodinu na ulici Levočská po cyklistickej cestičke okolo Torysy. (zdroj: VÚD Žilina)

Sčítanie cyklistov sa vykonáva od roku 2012, ale keďže nebola zosúladená metodika a sčítacie profily, výsledky nie sú porovnateľné, i keď nám dávajú isté smerné ukazovatele a východiská. Každoročne intenzita cyklistov v meste Prešov stúpa. Na hlavných ťahoch, kde cyklistické cestičky prepájajú najväčšie mestské časti - Sídliisko III a sídlisko Sekčov dosahujú hodnoty vysoko cez 100 cyklistov za hodinu - až 202 c/hod.

Prieskum del'by dopravnej práce bol vykonaný prostredníctvom dotazníkového šetrenia v domácnostiach v mesiaci november 2012. Údaje spracovala Technická Univerzita Drážďany, ktorá výsledky porovnala s nemeckými mestami a mestami zapojenými do projektu Central MeetBike. Kde bolo mesto Prešov partnerom projektu.

Graf č. B1.4 Celková del'ba dopravnej práce

Zdroj: vlastné spracovanie

Tab. č. B 1.6 Vývoj pohybu cyklistov na uliciach mesta Prešov

P.č.	Ukazovateľ	Hodinové intenzity cyklistov		
	Ulice	sčítanie cyklistov 2012 - august	Sčítanie cyklistov 2013 - 20.3. 2013, 5°C	Sčítanie cyklistov 19.9. 2014, 20 °C
1	Grešova	23	14	11
2	Masarykova pri Tesco	93	24	71
3	Hlavná	103	25	74
4	Štefánikova	17	13	9
5	Okružná	46	-	29
6	Požiarnická	33	22	64
7	Floriánova	19	-	45
8	Prostejovská	51	-	-
9	Mukačevská	56	48	21
10	Cyklocestička - Mukačevská	212	26	159
11	Obrancov Mieru	-	20	-
12	Cyklocestička - Obrancov Mieru	-	23	-
13	Cyklocestička -koniec pri ŠH	-	16	-
14	Škultétyho	-	19	-

15	Levočská ul.	-	24	68
16	Cyklocestička - Levočská	-	56	57
17	Cyklocestička - smer Kaufland	-	47	99
18	Masarykova pri čiernom moste	-	30	-
19	Kuzmányho	-	30	-
20	gen. Svobodu smer Ľubotice	-	29	79
21	Laca Novomeského	-	14	51
22	gen. Svobodu smer Šváby	-	28	79
23	Rusínska	-	36	87
24	Solivarská	-	11	-
25	Švábska	-	14	-
26	Bajkalská	-	-	35
27	Cyklochodník - záhradky	-	-	48
28	Prostejovská - konečná BUS	-	-	13

Zdroj: vlastné spracovanie

Mesto Prešov v kontexte ekologickej dopravy “vyhralo” toto porovnanie s ďalšími európskymi mestami a to vzhľadom na vysoký podiel využívania verejnej a pešej dopravy. Signifikantný bol pomerne nízky podiel cyklistov. Z týchto ukazovateľov vyplýva, že mesto Prešov pri zlepšení infraštruktúry pre cyklistov môže naplniť cieľ zvýšiť podiel cyklistickej dopravy na 5 % celkovej delby prepravnej práce.

Mesto Prešov má vypracované strategické a územnoplánovacie dokumentácie:

- Generel cyklistickej dopravy (rok 2013),
- Územný plán mesta Prešov (rok 2013, zahrňuje sieť cyklistických komunikácií, v roku 2015 prebieha aktualizácia)
- Nízkonákladové opatrenia pre cyklistickú dopravu - technická štúdia (rok 2013),
- Statická cyklistická doprava v Prešove - projekty parkovacích zariadení (rok 2013).

Trasy sú rozdelené do štvorstupňového systému podľa funkčných kategórií:

- hlavné mestské cyklistické trasy (dopravné) - hlavná kostra cyklistických komunikácií,
- doplnkové mestské cyklistické trasy - prepojenie menej exponovaných tratí,
- miestne cyklistické trasy - sú vedené po existujúcich komunikáciách, spoločný priestor s chodcami,
- rekreačné cyklistické trasy - spájajúce intravilán mesta s rekreačnými lokalitami.

Cez funkčné územie mesta Prešov vedie medzinárodná cyklotrasa európskeho významu EuroVelo 11, ktorá prechádza v predmetnom území katastrami obcí Veľký Šariš, Prešov, Haniska a Kendice. Trasa je súčasťou Generelu cyklodopravy ako vetva H1 - hlavná cyklotrasa a patrí medzi strategické zámery Prešovského samosprávneho kraja ako hlavná os územia regiónu.

Generel cyklistickej dopravy (výsledný návrh zahŕňajúci existujúce aj navrhované trasy) navrhuje na území mesta cca 119 km cyklistických komunikácií (ďalších 11 km je tvorených prepojeniami týchto trás vedených cez katastre susediacich obcí - Ľubotice, Teriakovce, dulová Ves, Haniska). Rozdiel medzi dĺžkou existujúcich cyklistických komunikácií uvedených v bode 3.2 generelu predstavuje zmena cyklistickej komunikácie na Kúpeľnej ulici - návrh samostatnej cestičky pre cyklistov namiesto súčasnej spoločnej cestičky pre chodcov a cyklistov.

Najväčší podiel medzi navrhovanými typmi cyklistických komunikácií majú samostatné cestičky pre cyklistov (44,1 km z toho 11,2 je už existujúcich) - 37,1% z celkovej dĺžky. Cyklistické pruhy tvoria 20,3% z celkovej dĺžky (24,2 km z toho 1,9km je už realizovaných). Cyklistické trasy vedené v spoločnom dopravnom priestore s motorovou dopravou predstavujú 18,8% z celkovej dĺžky (22,3 km). Menšie podiely majú ostatné typy cyklistických komunikácií - spoločná komunikácia pre chodcov a cyklistov 2,7% z celkovej

dĺžky (3,3 km), jednosmerné komunikácie s obojsmerným pohybom cyklistov 2,1% z celkovej dĺžky (2,5km).

Pešie zóny s možnosťou vjazdu cyklistov (centrum mesta) majú dĺžku 1,9km (1,6% z celkovej dĺžky). Na nespevnených komunikáciách v okolí zastavaného územia mesta je vedených 20,8km - 17,4% z celkovej dĺžky navrhovaných cyklistických komunikácií (rekreačné cyklistické trasy) - jedná sa o novo navrhované komunikácie určené pre pohyb cyklistov vedené samostatne alebo v súbehu s lesnými účelovými komunikáciami.

Identifikácia problémov, ktorých riešenie prospeje zvýšeniu podielu cyklistickej dopravy na deľbe prepravnej práce:

- nedostatočné (takmer žiadne) riešenie prejazdov cyklistov cez križovatky,
- nedostatočné pripomienkovanie nových projektov cestnej infraštruktúry (rekonštrukcia, výstavba),
- nevhodné trasovanie cyklotrás - časté prerušovanie dopravnými napojeniami (sídliisko Sekčov),
- chýbajúce priechody pre cyklistov,
- chýbajúce chránené odstavné miesta (kamerový systém, iné zabezpečenie) na dôležitých bodoch mesta (autobusová a železničná stanica, budovy a objekty záujmu a pod.),
- chýbajúce krátkodobé a dlhodobé odstavné miesta pri bytových domoch,
- použitie nevhodných stojanov bez možnosti uzamknutia bicyklov,
- nedostatočné riešenie spoločných pruhov s inými účastníkmi dopravy,
- intenzita vozidiel s vysokým podielom tranzitnej dopravy (nadradená cestná sieť),
- nedostatočné propagácia druhu dopravy ,
- nedostatočná evaluácia realizovaných opatrení,
- nedostatočné budovanie cyklistickej infraštruktúry z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov a problém s vysporiadaním majetkových pomerov pozemkov.

V záujme riešenia trvalo udržateľnej dopravy v Mestskej funkčnej oblasti Prešov je nevyhnutné, aby verejný a dopravný priestor rešpektoval aj tento ekologický spôsob prepravy.

V súvislosti s nárastom cyklistickej dopravy s využitím nevyhovujúcej nedostatočnej infraštruktúry dochádza k zvýšeniu dopravných kolízií a nehôd s následkami smrti cyklistov

(celoslovenský nárast až o 500%), ako následok neriešenia resp. riešenia problematiky až keď sa neželaný stav prejaví. Absencia zodpovednosti kompetentných, chýbajúca osвета a prevencia, nedostatočná výučba v autoškolách, nedostatok tolerancie a zvýšená agresivita v cestnej premávke neúmerne znižuje jej bezpečnosť a vážne ohrozuje najzraniteľnejších účastníkov na životoch.

Cyklistická doprava môže významným spôsobom prispieť ku ekologizácii dopravy. Bolo dokázané, že skvalitnenie cyklistickej infraštruktúry je hlavným predpokladom pre zmenu dopravného správania obyvateľov v prospech nemotorovej dopravy, predovšetkým cyklistickej dopravy. Dôležitú úlohu zohráva vnútromestská cyklistická doprava, ktorá má potenciál generovať najviac užívateľov ale aj prímestská cyklistická doprava, ktorá generuje obyvateľov dochádzajúcich za prácou do mesta v dostupnej vzdialenosti pre bicykel.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 1 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 1 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi sú spracované v samostatnej prílohe vrátane **kritérií hodnotenia účinnosti intervencií** pre projekty PO1 na území MFO mesta Prešov.

Prioritná os č. 2 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Investičná priorita č. 2.1:

Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné

Špecifický cieľ č. 2.1.1:

Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni

Poskytovanie **sociálnych služieb** je upravené zákonom NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“). Predmetná právna úprava ošetruje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, financovanie sociálnych služieb, dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb.

V súčasnosti prevláda poskytovanie tradičných inštitucionálnych sociálnych služieb, ktoré zabezpečujú prevažne celoročné pobytové služby. Ide často o veľkokapacitné zariadenia s rôznorodosťou prijímateľov služby vzhľadom na ich vek a zdravotné postihnutie, ktorí nie sú schopní samostatného života v svojom domácom prostredí.

Potreby identifikované v rámci SR, vychádzajúce zároveň z priorít medzinárodných dohôd, sú zamerané na deinštitucionalizáciu sociálnych služieb a s tým súvisiacu postupnú transformáciu zariadení na nízkokapacitné zariadenia rodinného typu a na podporu poskytovania terénnych a ambulantných sociálnych služieb.

Cieľom je modernizácia sociálnych služieb, založená na zvyšovaní ich kvality vytváraním vhodných prevádzkových, procedurálnych, ale aj personálnych podmienok v prirodzenom sociálnom prostredí alebo v prirodzených spoločenstvách organizačne a kultúrne čo najviac podobných bežnej rodine, t.j. v zariadeniach plne integrovaných v komunite, vylučujúcich segregáciu a izoláciu a umožňujúcich plnohodnotný nezávislý život v prirodzenom sociálnom prostredí.

Na základe údajov Štatistického úradu SR mal k 31. 12. 2014 Prešovský kraj 818 924 obyvateľov, pričom sociálne služby boli v rámci 199 zariadení sociálnych služieb poskytnuté 6 184 obyvateľom, t.j. 0,75 %. Z celkovej kapacity týchto zariadení 6 361 miest bolo 570 (9%) určených pre ambulantnú formu sociálnej služby, 68 miest (1%) bolo registrovaných pre týždennú pobytovú formu, 5 376 miest (85%) pre celoročnú pobytovú formu a 273 miest (5%) pre celoročnú pobytovú formu na určitý čas. Pobytové formy sociálnej služby teda tvorili 90 % z celkovej kapacity všetkých zariadení v kraji.

Prešovský samosprávny kraj je zriaďovateľom 27 zariadení sociálnych služieb s právnou subjektivitou, poskytujúcich rôzne druhy sociálnej služby. Ide o 44 druhov sociálnej služby v domove sociálnych služieb s celkovou kapacitou 1 538 miest, 9 špecializovaných zariadení s celkovou kapacitou 430 miest, 6 zariadení pre seniorov s kapacitou celkom 66 miest, 5 zariadení podporovaného bývania s kapacitou celkom 43 miest, 4 rehabilitačné strediská s celkovou kapacitou 50 miest. Celkovú kapacitu zariadení pre osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, resp. pre osoby, ktoré dovърšili dôchodkový vek tvorí 2 127 miest, z toho 1 952 miest pre celoročnú pobytovú formu, 52 miest pre týždennú formu pobytu a 123 miest pre ambulantnú formu sociálnej služby. Ďalšie druhy sociálnych služieb: 1 domov na polceste s kapacitou 13 miest, 5 útulkov s celkovou kapacitou 93, 1 zariadenie núdzového bývania s kapacitou 3 a 2 špecializované sociálne poradenstvá.

Verejných poskytovateľov, ktorými sú mestá a obce, pôsobí v kraji 112 a poskytujú rôzne druhy sociálnych služieb, najmä opatrovateľskú službu - 105 subjektov. Taktiež sú zriaďovateľmi zariadení sociálnych služieb pre osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, resp. pre osoby, ktoré dovърšili dôchodkový vek s kapacitou celkom 1 265 miest, z toho 1 151 miest pre pobytovú formu a 114 miest pre ambulantnú formu sociálnej služby. Ide o rôzne druhy sociálnych služieb poskytovaných celoročnou pobytovou formou: 14 zariadení pre seniorov, 7 zariadení opatrovateľskej služby, 3 domovy sociálnych služieb a poskytovaných ambulantnou formou: 1 zariadenie pre seniorov, 6 denných stacionárov. Na území kraja

poskytujú mestá a obce 2 prepravné služby, 1 požičiavanie pomôcok a sociálnu službu v 3 nízkoprahových denných centrách, v 3 komunitných centrách, v 3 nocľahárňach s kapacitou 63 miest, v 2 útulkoch s kapacitou 18, v 1 zariadení núdzového bývania s kapacitou 20 miest, 6 nízkoprahových sociálnych služieb pre deti a rodinu.

V Prešovskom samosprávnom kraji zabezpečuje sociálne služby 120 neverejných poskytovateľov. Zariadeniami pre osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, resp. pre osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek sú: 41 domov sociálnych služieb s celkovou kapacitou 751 miest, 18 špecializovaných zariadení s celkovou kapacitou 292 miest, 37 zariadení pre seniorov s kapacitou celkom 1 080 miest, 3 zariadenia podporovaného bývania s kapacitou celkom 28 miest, 2 rehabilitačné strediská s celkovou kapacitou 26 miest, 10 zariadení opatrovateľskej služby s kapacitou celkom 118, 70 denných stacionárov s kapacitou celkom 1 781 miest. Celkovú kapacitu týchto zariadení tvorí 4 076 miest, z toho 2 038 miest pre celoročnú pobytovú formu, 15 miest pre týždennú formu pobytu a 2 023 miest pre ambulantnú formu sociálnej služby. Neverejní poskytovatelia zabezpečujú v Prešovskom kraji sociálnu službu v 1 nízkoprahovom dennom centre, v 3 komunitných centrách, v 1 nocľahárni s kapacitou 12 miest, v 9 útulkoch s kapacitou 271 miest, v 10 domovoch na polceste s kapacitou 112 miest, v 3 zariadeniach núdzového bývania s kapacitou 44 miest, 1 terénnu sociálnu službu krízovej intervencie, 4 nízkoprahové sociálne služby pre deti a rodinu, 19 prepravných služieb, 1 tlmočnicku službu, 3 sprostredkovania osobnej asistencie, 9 požičiavanie pomôcok a 41 subjektov poskytuje opatrovateľskú službu.

Na území Prešovského samosprávneho kraja poskytovatelia zabezpečujú rôzne druhy sociálnych služieb v zmysle zákona o sociálnych službách: sociálne služby krízovej intervencie, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, sociálne služby s poskytnutím telekomunikačných technológií, podporné služby, odborné činnosti. Podrobný prehľad je spracovaný podľa poskytovateľov a podľa jednotlivých okresov v kraji.

a) Sociálne služby krízovej intervencie

Sociálne služby krízovej intervencie majú spravidla nízkoprahový charakter a ich cieľom je uľahčiť občanovi kontakt so sociálnym prostredím, prístup k sociálnym službám a tým podporiť jeho začlenenie do spoločnosti. Prehľad je uvedený v Tab. č. 2.1

Tab. č. 2.1 Prehľad poskytovateľov sociálnych služieb

Druh sociálnej služby	Poskytovateľ sociálnej služby			Forma sociálnej služby	Kapacita
Nízkoprahové denné centrum	verejný	obec/mesto	1	ambulantná a terénna	
		PSK			
	neverejný		1	ambulantná a terénna	
Integračné centrum	verejný	obec/mesto			
		PSK			
	neverejný				
Komunitné centrum	verejný	obec/mesto	3	ambulantná a terénna	
		PSK			
	neverejný		3	ambulantná a terénna	
Nocľaháreň	verejný	obec/mesto	3	pobytová	63
		PSK			
	neverejný		1	pobytová	12
Útulok	verejný	obec/mesto	2	pobytová	18
		PSK	5	pobytová	93
	neverejný		9	pobytová	271
Domov na polceste	verejný	obec/mesto			
		PSK	1	pobytová	13
	neverejný		10	pobytová	112
Zariadenie núdzového bývania	verejný	obec/mesto	1	pobytová	20
		PSK	1	pobytová	3
	neverejný		3	pobytová	44
Terénna sociálna služba krízovej intervencie	verejný	obec/mesto			
		PSK			
	neverejný		1	ambulantná a terénna	
Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	verejný	obec/mesto	6	ambulantná	
		PSK			
	neverejný		4	ambulantná a terénna	

Zdroj: Register Prešovského samosprávneho kraja k 31.12.2014

b) Sociálne služby na podporu rodiny s deťmi

Dvaja verejní poskytovatelia - Mesto Prešov a Mesto Bardejov poskytujú sociálnu službu: pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúladovania rodinného života a pracovného života.

c) Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku

Táto skupina zahŕňa širokú škálu druhov sociálnych služieb na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie občana. Prehľad uvedený v Tab. č. 2.2.

Tab. č. 2.2 Prehľad typov sociálnych služieb

Druh sociálnej služby	Poskytovateľ sociálnej služby		Počet	Forma sociálnej služby	Kapacita
zariadenie podporovaného bývania	verejný	obec/mesto			
		PSK	5	pobytová	43
	neverejný		3	pobytová	28
zariadenie pre seniorov	verejný	obec/mesto	14	pobytová ročná	1 042
			1	ambulantná	15
		PSK	6	pobytová ročná	66
	neverejný		37		1 080
zariadenie opatrovateľskej služby	verejný	obec/mesto	7	pobytová	90
		PSK			
	neverejný		10	pobytová	118
rehabilitačné stredisko	verejný	obec/mesto			
		PSK	4	ambulantná	50
	neverejný		2	ambulantná	26
domov sociálnych služieb	verejný	obec/mesto	3	pobytova ročná	19
		PSK	34	pobytova ročná, týždenná	1 405
	neverejný		31	pobytova ročná, týždenná	556
domov sociálnych služieb	verejný	obec/mesto			
		PSK	10	ambulantná	73
	neverejný		10	ambulantná	195
špecializované zariadenie	verejný	obec/mesto			
		PSK	10	pobytova ročná, týždenná	490
	neverejný		17	pobytova ročná, týždenná	271
	neverejný		1	ambulantná	21
denný stacionár	verejný	obec/mesto	6	ambulantná	99
		PSK			
	neverejný		70	ambulantná	1 781
opatrovateľská služba	verejný	obec/mesto	105		
		PSK			
	neverejný		41		
prepravná služba	verejný	obec/mesto	2		
		PSK			
	neverejný		19		
tľmočnická služba	verejný	obec/mesto			
		PSK			
	neverejný		1	ambulantná,	
sprostredkovanie osobnej asistencie	verejný	obec/mesto			
		PSK			
	neverejný		3	ambulantná,	
požičiavanie pomôcok	verejný	obec/mesto	1	ambulantná	
		PSK			
	neverejný		9	ambulantná, terénna	

Zdroj: Register Prešovského samosprávneho kraja k 31.12.2014

d) Sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií

V Prešovskom samosprávnom kraji sú registrovaní dvaja poskytovatelia sociálnej služby – monitorovanie a signalizácia potreby pomoci.

e) Podporné služby

Z podporných služieb sa v Prešovskom samosprávnom kraji poskytujú sociálne služby v 42 denných centrách, 21 jedálňach, 2 pracovniach a 1 stredisku osobnej hygieny. Jeden poskytovateľ poskytuje sociálnu službu – podpora samostatného bývania.

Charakter nepriaznivej sociálnej situácie, ako aj prostredie, v ktorom sa fyzická osoba nachádza umožňuje zvoliť druh, formu a rozsah sociálnej služby. V zmysle zákona o sociálnych službách je potrebné vytvárať také podmienky, ktoré prispejú k uprednostneniu terénnej sociálnej služby pred pobytovou službou. K poskytnutiu pobytovej sociálnej služby by malo dochádzať v prípadoch, ak terénna sociálna služba alebo ambulantná sociálna služba nie je vhodná alebo dostatočne nerieši nepriaznivú sociálnu situáciu fyzickej osoby. Pri pobytovej sociálnej službe má prednosť týždenná pobytová sociálna služba pred celoročnou pobytovou sociálnou službou.

Dôraz sa kladie na rozvoj takých druhov sociálnych služieb, ktoré prioritne umožnia prijímateľovi zotrvať vo svojej komunite a žiť v takom zariadení sociálnych služieb, ktoré zodpovedá rodinnému typu a zvyšovať variabilitu poskytovaných sociálnych služieb tak, aby si prijímateľ sociálnej služby mohol slobodne vybrať taký druh sociálnej služby, ktorá najlepšie zodpovedá jeho potrebám.

Cieľom uplatnenia ľudsko-právneho prístupu v sociálnych službách je zabezpečiť pre prijímateľov kvalitné sociálne služby. V praxi ide o zabezpečenie prístupnosti k sociálnym službám. Prehľad o kapacitách zariadení sociálnych služieb podľa okresov Prešovského samosprávneho kraja je uvedený v tabuľke 2.3.

Tab. č. 2.3 Prehľad o kapacitách sociálnych služieb na území PSK podľa okresov

Okres		BJ	HE	KK	LE	ML	PP	Po	SB	SV	SL	SP	SK	VT	spolu
Druh pobytovej sociálnej služby															
Nocľaháreň	Počet zariadení	1		1			1	1							4
	Kapacita	12		16			35	12							75
Útulok	Počet zariadení	1	1	2	1		2	2	1	1		1	2	2	16
	Kapacita	12	20	98	30		51	85	6	10		16	30	24	382
Domov na polceste	Počet zariadení				1	2		6					1	1	11
	Kapacita				10	19		75					15	6	125
Zariadenie núdzového bývania	Počet zariadení		2	1				1		1					5
	Kapacita		23	18				11		15					67
Celkom na území PSK	Počet zariadení	2	3	4	2	2	3	10	1	2	0	1	3	3	36
	Kapacita	24	43	132	40	19	86	183	6	25	0	16	45	30	649
Zariadenie podporovaného bývania	Počet zariadení				1	1				2				4	8
	Kapacita				11	10				16				34	71
Zariadenie pre seniorov	Počet zariadení	8	4	2	3	5	9	13	3	3	2	1	1	4	58
	Kapacita	395	67	130	39	169	398	460	173	126	35	60	30	121	2 203
Zariadenie opatrovateľskej služby	Počet zariadení	2		3	1	2	5	3		1					17
	Kapacita	29		35	2	10	78	34		20					208
Rehabilitačné stredisko	Počet zariadení		1					1	1	1	1	1			6
	Kapacita		14					10	12	18	16	6			76
Domov sociálnych služieb (ambulantná forma)	Počet zariadení	4	1	2			1	5			1	1	2	3	20
	Kapacita	31	0	21			24	88			27	19	20	36	266
Domov sociálnych služieb (pobytová ročná a týždenná forma)	Počet zariadení	6	5	6	5	7	6	13	6	4	3	1	3	3	68
	Kapacita	89	183	95	291	144	194	332	155	86	117	75	149	70	1 980
Špecializované zariadenie	Počet zariadení	2	4	3		1	2	9		3	1	1		2	28
	Kapacita	75	73	52		30	40	171		81	80	80		100	782
Denný stacionár	Počet zariadení	6	15	3	3	10	4	15	4	2		5	4	5	76
	Kapacita	142	458	62	70	258	66	377	73	35		110	130	99	1 880
Celkom na území PSK	Počet zariadení	28	30	19	13	26	27	59	14	16	8	10	10	21	281
	Kapacita	761	795	395	413	621	800	1472	413	382	275	350	329	460	7466

Zdroj: Register Prešovského samosprávneho kraja k 31.12.2014

Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že sociálne služby na území Prešovského samosprávneho kraja nie sú rovnomerne rozložené, napriek existujúcej rozsiahlej sieti verejných a neverejných poskytovateľov. Prevláda poskytovanie najmä pobytových sociálnych služieb. Podporu je preto potrebné zamerať na znižovanie kapacít veľkých zariadení, vytvárať služby komunitného charakteru, podporovať terénne a ambulantné služby a zrealizovať proces deinštitucionalizácie vybraných zariadení sociálnych služieb.

Súbor vybraných demografických ukazovateľov predpokladá potrebu nárastu rôznych druhov sociálnych služieb zameraných na kvalitu života obyvateľov regiónu. Primárnou je najmä podpora rodiny starajúcej sa o svojho člena s rôznymi potrebami: malé dieťa, dieťa s rizikovým vývojom, dieťa alebo dospelý so zdravotným postihnutím, senior, iná nepriaznivá sociálna situácia.

Počet obyvateľov Prešovského kraja k 31.12.2014 bol 818 924 obyvateľov, z toho muži v počte 404 265 tvoria 49,37 %, ženy v počte 414 659 tvoria 50,63 %.

Najväčšie zastúpenie v počte obyvateľov na celkovom počte obyvateľov kraja má okres Prešov (20,91%), pričom krajské mesto Prešov má 90 931 obyvateľov (53,11 % na celkovom počte obyvateľov okresu Prešov, 11,10 % na celkovom počte obyvateľov kraja). Druhým najväčším okresom Prešovského kraja podľa počtu obyvateľov je okres Poprad (12,75 %), za ním nasleduje okres Vranov nad Topľou (9,8 %).

Z hľadiska vývoja počtu obyvateľov za posledných 5 rokov najväčšie okresy majú aj rastúci trend počtu obyvateľov. Naopak, pokles obyvateľov je zrejmý v okresoch Humenné, Medzilaborce, Snina, Stropkov Svidník.

Na základe analýzy ŠÚ SR - Priemerný vek obyvateľov v okresoch za r. 2014 je zrejmé, že v okrese Medzilaborce je najvyšší priemerný vek obyvateľstva v Prešovskom kraji, naopak najmladšie obyvateľstvo je v okresoch Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov, Levoča, Vranov nad Topľou. Uvedená situácia je spôsobená aj vysokým počtom marginalizovaných skupín v týchto okresoch.

Z analýzy Indexu starnutia, teda počtu osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 detí vo veku 0-14 rokov vyplýva, že najhorším okresom je okres Medzilaborce. Naopak, podobne ako podľa priemerného veku usudzujeme, že nízky index starnutia majú okresy Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov, Levoča, Vranov nad Topľou.

Na základe Indexu ekonomického zaťaženia, teda počtu detí vo veku 0-14 rokov a osôb vo veku 65 rokov a viac na 100 osôb vo veku 15-64 rokov, vyplýva, že najväčšie % zaťaženia majú okresy Medzilaborce, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov a Vranov nad Topľou. Najmenej zaťaženými okresmi sú Svidník, Humenné, Snina.

Podpora IROP-u je zameraná na transformáciu veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb na menšie objekty komunitnej úrovne a na podporu terénnych a ambulantných služieb, ktoré ponúknu osobám so zdravotným postihnutím menej intenzívne formy sociálnej pomoci, prípadne podporu pri začlenení do bežných prirodzených systémov, aby prijímatelia sociálnych služieb boli čo najmenej závislí na inštitucionálnej pomoci a čo najviac integrovaní do spoločnosti a bežného života a mohli žiť zmysluplný a čo najsamostatnejší život.

Analýzou veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb na území kraja je potreba realizácie procesu deinštitucionalizácie v Centre sociálnych služieb Zátisie v Osadnom. Toto zariadenie je zapojené do národného projektu podpory deinštitucionalizácie prostredníctvom Implementačnej agentúry ZaSI, intenzívne prebieha vzdelávanie zamestnancov a pripravuje sa transformačný plán zariadenia. Ďalšími veľkokapacitnými zariadeniami sociálnych služieb, u ktorých je vhodné zapojenie sa do procesu DI sú: DSS v Stropkove, CSS Clementia v Ličartovciach, CSS Garden Humenné, ZpS a DSS v Humennom, CSS Domov pod Tatrami v Batizovciach. Zariadenia spĺňajú základné podmienky DI vzhľadom na ich veľkú kapacitu, vekovú štruktúru prijímateľov, nevyhovujúci stav často historickej budovy a s tým súvisiacu absenciu bezbariérového prostredia.

Podpora služieb komunitného charakteru bude zameraná na rozvoj alternatívnych a inovatívnych typov služieb. Ide o investície do pobytových objektov s nízkou kapacitou, vrátane materiálno-technického vybavenia, prispôbolených všetkým typom užívateľov a nachádzajúcich sa v prirodzených spoločenstvách organizačne a kultúrne čo najviac podobných bežnej rodine. Ďalšiu rovinu podpory predstavuje budovanie a rozvoj zázemia terénnych a ambulantných foriem sociálnych služieb umožňujúcich nezávislý individuálny život vylučujúci segregáciu a izoláciu.

Zabezpečenie výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na území PSK

V záujme zabezpečenia vykonávania opatrení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately na celom území Prešovského samosprávneho kraja v zmysle zákona NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon o SPOD a SK), ktorého ustanovenia zabezpečujú ochranu a starostlivosť deťom i dospelým nevyhnutnú pre ich blaho, rešpektujú ich najlepší záujem, pôsobia na území kraja zariadenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré zabezpečujú činnosti spojené s vytváraním podmienok na prevenciu vzniku krízových situácií v rodine, obmedzovanie a odstraňovanie negatívnych vplyvov i sociálno-patologických javov, ktoré ohrozujú osobnostný vývin i celkový rozvoj každého jedinca.

Prešovský samosprávny kraj je zriaďovateľom šiestich krízových stredísk v celkovej kapacite 72 miest v mestách Prešov, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Humenné, Vranov nad Topľou a Snina. V týchto zariadeniach je zabezpečovaná starostlivosť maloletým deťom na základe rozhodnutia súdu zväčša z titulu zlyhávania rodinného prostredia.

Významné miesto pri výkone opatrení SPOD a SK na úrovni kraja zastávajú tri resocializačné strediská v celkovej kapacite 54 miest jedná sa o akreditované subjekty pôsobiace v okrese Kežmarok, Prešov a Medzilaborce, ktoré plne zabezpečujú odbornú pomoc na prekonanie psychických, fyzických i sociálnych dôsledkov rôznych závislostí detí i dospelých a ich zapojenie sa do života v prirodzenom prostredí.

Na území kraja pôsobí celkom jedenásť detských domovov v okrese Kežmarok, Stará Ľubovňa, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Svidník, Vranov nad Topľou a Medzilaborce, ktoré dočasne nahrádzajú dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. V zriaďovateľskej pôsobnosti Ústredia prácesociálnych vecí a rodiny je 8 detských domovov s kapacitou 553 miest a v zriaďovateľskej pôsobnosti akreditovaných subjektov 3 detské domovy s kapacitou 141 miest. Podrobný prehľad za posledné tri roky je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tab. č. 2.4 Prehľad kapacít detských domov na území PSK

		r. 2012		r. 2013		r. 2014	
Počet DED	štátne	11	8	11	8	11	8
	neštátne		3		3		3
Kapacita spolu	štátne	664	533	674	543	694	553
	neštátne		131		131		141
Počet umiestnených detí k 31.12.	štátne	664	528	685	552	652	518
	neštátne		136		133		134
Počet ukončení starostlivosti	štátne	126	101	185	153	198	159
	neštátne		25		23		39
% obsadenosť	celkom		95,54		102,27		95,69

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Z analýzy umiestňovania detí v detských domovoch Prešovského kraja k 31.12.2014 podľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vyplýva, že k 31.12.2014 bola kapacita detských domovov obsadená na 95,69% a k uvedenému dátumu mali úrady práce, sociálnych vecí a rodiny rezervovaných 5 miest. Kapacity nie je potrebné upravovať v pôsobnostiach ÚPSVaR Prešov, Stará Ľubovňa, Vranov nad Topľou, Humenné, Stropkov. V pôsobnosti ÚPSVaR Bardejov kapacita prekračovala potreby o 51 miest, teda je potrebné ju znížiť a presunúť do iného okresu. Naopak kapacity je potrebné upraviť v pôsobnosti ÚPSVaR Kežmarok (k 31.12.2014 chýba kapacita 67 miest, je potrebné zvyšovať kapacitu nielen v PR, ale aj pobytovou formou), Poprad (k 31.12.2014 chýba kapacita 48 miest).

V nasledujúcom prehľade je uvedená analýza umiestnených detí v detských domovoch Prešovského kraja podľa jednotlivých ÚPSVaR k 31.12.2014:

Tab. č. 2.5 Prehľad detí umiestnených v DeD k 31. 12. 2014

Detské domovy	PO	KK	PP	SL	SP	BJ	VnT	HE	Iný kraj	celkom
Spišská Belá	5	31	14	1	-	-	-	-	3	54
Spišský Štiavnik	5	20	22	6	-	-	-	-	6	59
Prešov	71	7	6	3	1	4	2	-	1	95
Šarišské Michaľany	36	6	10	-	-	2	-	-	3	57
Snina	8	1	2	1	2	2	-	26	4	46
Svidník	21	2	13	19	7	18	-	4	2	86
Vranov n/T	13	7	9	-	-	3	15	9	4	60
Medzilaborce	11	19	11	-	9	3	5	2	1	61
Spolu štátne	170	93	87	30	19	32	22	41	24	518
Medzilaborce sv. Nikolaja	15	8	8	-	1	-	8	8	5	53
PRE TEBA	11	1	7	5	1	2	5	-	3	35
Podolíneec sv. Kl. Hofbauera	1	15	9	15	-	1	2	-	3	46
Spolu neštátne	27	24	24	20	2	3	15	8	11	134
Celkom	197	117	111	50	21	35	37	49	35	652

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

K 31.12.2014 bolo v detských domovoch Prešovského kraja umiestnených 652 detí z toho 215 detí je v starostlivosti 106 profesionálnych rodičov.

Kapacita detských domovov Prešovského kraja je naplnená takmer za posledné roky na 100%. V roku 2013 sa zvyšovala kapacita o 10 miest a v roku 2014 o ďalších 20 miest. Dôležitou skutočnosťou je, že v DeD Medzilaborce sú 3 špecializované samostatné skupiny (s kapacitou 30 miest) pre maloletých bez sprievodu, pre potreby celej Slovenskej republiky.

Taktiež regionálne rozmiestnenie detských domovov nie je vyvážené. Je nutné presúvať kapacity podľa potreby jednotlivých úradov, čo je zohľadnené aj v Koncepcii deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti SR.

Prioritným zámerom v oblasti sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately na území kraja je deinštitucionalizácia troch detských domovov: Detský domov Prešov, Detský domov Vranov nad Topľou a Detský domov Svidník.

Služby starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na území PSK

Základným poslaním sociálnych služieb na podporu rodiny s deťmi je zabezpečenie starostlivosti o dieťa v období vykonávania pracovnej činnosti rodiča a vytváranie podmienok pre zosúladzovanie rodinného a pracovného života posilnením poskytovania starostlivosti v zariadeniach pre deti do 3 rokov. Súčasný stav však nezahŕňa dostupnosť údajov ohľadom počtu zariadení, ich kapacity a kvality služieb, prevádzku týchto zariadení zabezpečujú prevažne súkromní poskytovatelia, ktorých ponuka služby je pre rodiny s nízkym príjmom väčšinou finančne nedostupná. Počty zariadení – prevádzkarní pre deti do 6 rokov vrátane jasí v jednotlivých okresoch sú uvedené podľa údajov z výročných správ regionálnych úradov verejného zdravotníctva za r. 2013 v prílohe. Z prehľadu vyplýva, že najviac zariadení je v okrese Prešov, Poprad a Bardejov. Naopak žiadne zariadenie sa nenachádza v okresoch Kežmarok, Medzilaborce, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník.

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny na území Prešovského samosprávneho kraja poskytli v roku 2014 príspevky na starostlivosť pre 26 399 detí do 3 rokov a príspevky pre 165 detí, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti v zariadení. Okresom s najvyšším počtom detí do 3 rokov je okres Prešov, pričom je tu aj najvyšší počet detí, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti v zariadení. Obdobná situácia je aj v poradí druhom okrese Poprad. Avšak v oboch najväčších okresoch evidujeme naopak klesajúce počty detí do 3 rokov. Rozdiel je však v tom, že v okrese Poprad je síce klesajúci počet detí do 3 rokov, ale naopak rastie počet detí, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti v zariadeniach. Okres Kežmarok je tretím okresom v počte detí do 3 rokov aj keď s klesajúcim trendom, ale s výrazne nízkym počtom detí, ktorým je poskytnutá služba starostlivosti. Súvisí to tiež so zložením obyvateľstva a marginalizovanými skupinami, ako aj s vysokou mierou nezamestnanosti, nakoľko okres Kežmarok je okresom s najvyššou mierou nezamestnanosti. Okresy Sabinov a Vranov nad Topľou patria medzi okresy s najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci PSK. Poradie okresov s najvyšším počtom nezamestnaných žien k decembru 2014 je nasledovný: Kežmarok, Sabinov, Vranov nad Topľou. Najnižšia miera nezamestnanosti žien je v okrese Poprad (tam rastie aj počet detí so starostlivosťou v zariadeniach) a následne Prešov a Stará Ľubovňa.

Z údajov ŠÚ SR vyplýva, že najvyšší prirodzený prírastok na 1 000 obyvateľov v rámci PSK je v okresoch Kežmarok a Sabinov. Naopak prirodzený úbytok obyvateľstva je zaznamenaný v okresoch Medzilaborce, Snina, Humenné.

Okres Bardejov je tretím okresom v poradí počtu detí s poskytovanými službami. Okresom s najnižšími počtami je okres Medzilaborce.

Podrobný prehľad počtu obyvateľov podľa jednotlivých okresov v PSK za posledných 5 rokov je uvedený v Tab.č. 2.6, v prílohe P2.

Z prehľadu je zrejmé, že v niektorých okresoch je služba poskytovaná nízkemu počtu detí. V rámci podpory služieb starostlivosti o dieťa do 3 rokov veku je preto potrebné vytvárať sieť zariadení na komunitnej úrovni, ktoré budú poskytovať cenovo dostupné služby s dostatočným materiálnym i personálnym vybavením, čím sa zároveň vytvorí podmienky pre zosúladovanie rodinného a pracovného života a lepšieho začlenenia žien na trh práce.

Špecifický cieľ 2.1.2

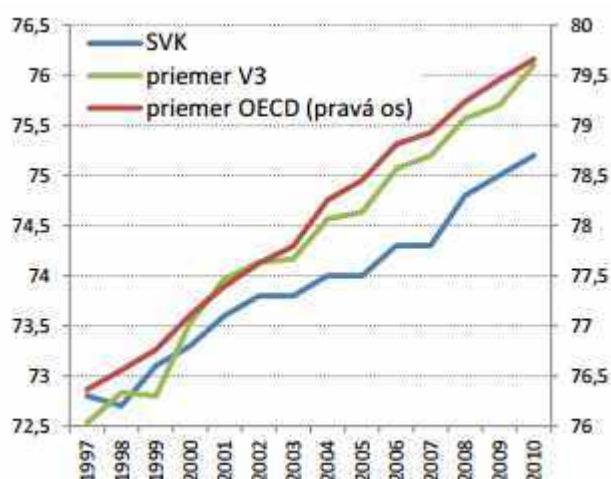
Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie zdravotnej starostlivosti

Zdravotnícka infraštruktúra v Prešovskom kraji je tvorená sieťou zdravotníckych zariadení prevádzkovaných verejnými i neverejnými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Súčasný stav najmä verejnej zdravotníckej infraštruktúry je v porovnaní so zdravotníckou súkromného sektora technicky a technologicky zastaraný, nie je schopný konkurovať.

Zdravotný stav obyvateľov Slovenska vrátane obyvateľov územia Prešovského kraja nie je veľmi priaznivý, najmä v oblastiach so zníženou kvalitou životného prostredia a dostupnosťou. Ovplyvňuje ho predovšetkým životný štýl, zhoršená kvalita životného prostredia v niektorých regiónoch, nezamestnanosť, sociálna situácia a nevhodné bytové podmienky časti populácie (marginalizované skupiny obyvateľstva, rómske etnikum, dlhodobo zaostávajúce územia kraja). K významným faktorom ovplyvňujúcim zdravotný stav rómskeho obyvateľstva patria aj: nedostatočné vzdelanie tejto skupiny obyvateľstva, nízka miera zodpovednosti za svoje zdravie, nízka návštevnosť lekárov primárneho kontaktu a absolvovanie preventívnych vyšetrení, zlá ekonomická situácia a nedostatočná integrácia Rómov.

V Slovenskej republike sa stredná dĺžka života i keď pomaly, ale dlhodobo zvyšuje, ako možno vidieť aj na nasledovnom obrázku. Stále však patríme medzi krajiny Európskej únie s najnižšou strednou dĺžkou života. Priemerná dĺžka života bola v rokoch 2012-14 v Bankobystrickom kraji 72,17 rokov u mužov a 79,84 rokov u žien (Zdroj: Infostat; http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=51)

Obrázok č. 2.1 Vývoj dĺžky života v rokoch

Údaje v grafe sú za rok 2010; Krajiny V3: Česká republika, Maďarsko, Poľsko

Kým na Slovensku je očakávaná dĺžka života pri narodení u mužov 71,6 rokov, tak priemer OECD je 76,9 rokov a TOP5 OECD krajín má vek až 79,7 rokov. U žien je situácia nasledovná: na Slovensku 78,8 rokov, priemer OECD 82,4 rokov a TOP5 OECD krajín 85,1 rokov (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Healthy_life_years_statistics).

V roku 2011 nádej na dožitie pri narodení prvýkrát presiahla u mužov hranicu 72 rokov a u žien hranicu 79. Aktuálne je medziročný rast strednej dĺžky života pri narodení u mužov okolo 0,3 – 0,4 roka, u žien 0,1 – 0,2 roka (*Správa o zdravotnom stave obyvateľstva 2015, Vláda SR*).

V roku 2012 bola v Slovenskej republike stredná dĺžka života vo veku 65 rokov 18,5 roka u žien a 14,6 rokov u mužov. Podľa EU-SILC z roku 2012 strávia ženy vo veku 65 rokov, 3,1 roka (17 % ich zostávajúceho života) bez obmedzení v aktivitách, 8,8 roka (48 %) s čiastočnými obmedzeniami v aktivitách a 6,6 roka (36 %) s výrazným obmedzením v

aktivitách. Muži v rovnakom veku strávia 3,5 roka (24 % ich zostávajúceho života) bez obmedzení v aktivitách, 6,7 roka (46 %) s čiastočnými obmedzeniami v aktivitách a 4,4 roka (30 %) s výrazným obmedzením v aktivitách (*Správa o zdravotnom stave obyvateľstva 2015, Vláda SR*). Tieto faktory, t.j. zvyšujúce sa dožívanie obyvateľov a zároveň zdravotné obmedzenia vo veku 65+ rokov a narastajúca prevalencia chronických ochorení, budú vytvárať tlak na efektívnejšiu primárnu zdravotnú starostlivosť.

Demografický vývoj bude v období najbližších rokov jednoznačne determinovaný starnutím populácie, ktoré je výsledkom predovšetkým populačných vln v minulosti a meniaceho sa rodinného správania populácie, nízkou fertilitou, predlžovaním dĺžky ľudského života v súčasnosti.

Zdroj: Infostat,

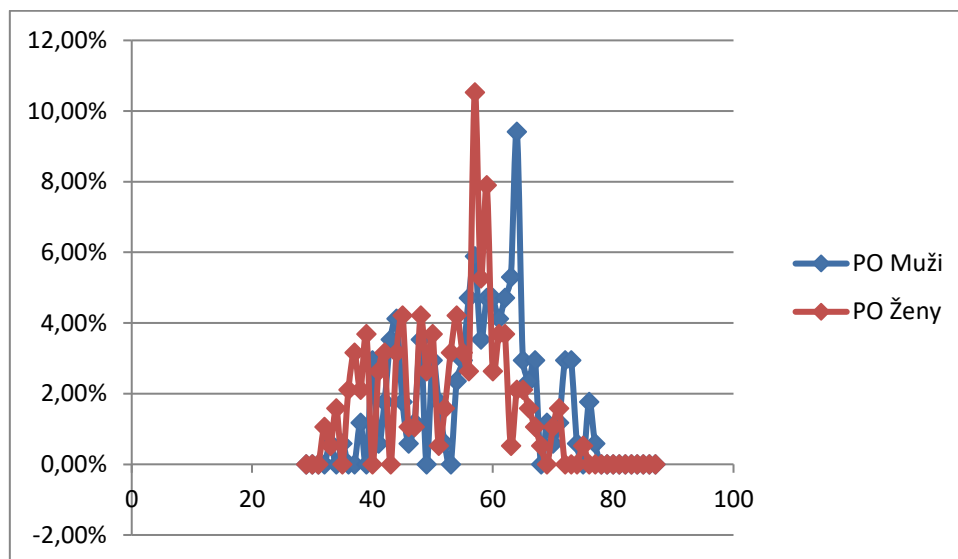
http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=12&Itemid=56

V nasledujúcich rokoch dôjde k výraznému nárastu populácie seniorov, čo predpokladá zvýšenú zdravotnú a sociálnu starostlivosť z dôvodu vekom podmienenej znižujúcej sa miery sebestačnosti jedinca.

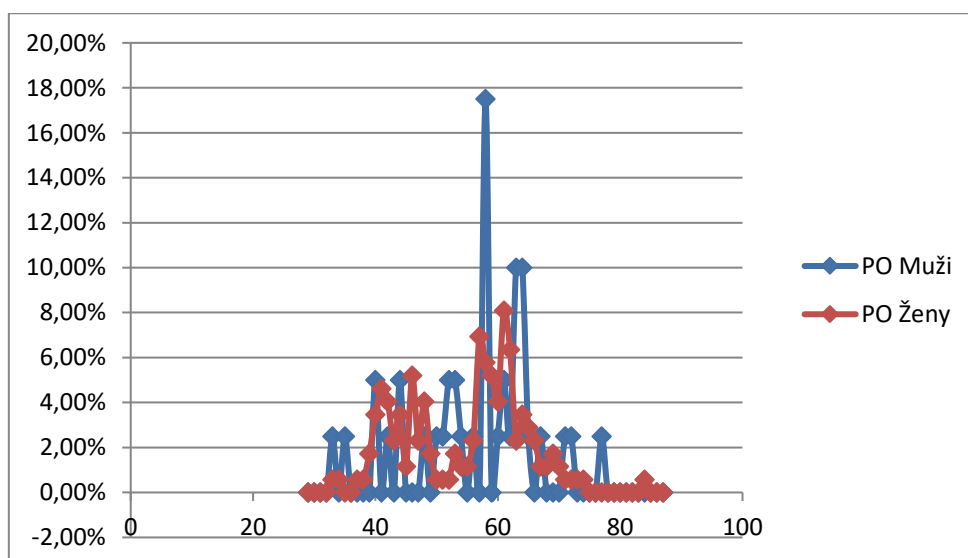
V Prešovskom kraji bola v roku 2015 stredná dĺžka života pri narodení u žien 80,36 roka a u mužov 73,11 čo je v porovnaní s Košickým a Banskobystrickým krajom najvyššia hodnota, Prešovský kraj vykazuje aj najnižší priemerný vek (37,54 roka) a najnižší index starnutia (67,47), priemerná stredná dĺžka života pri narodení predstavuje hodnotu 76,73 roka čo je stále pod priemerom OECD a vyspelých krajín.

Ďalším z vážnych problémov v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti je nepriaznivá veková situácia lekárov primárneho kontaktu (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) bude čoraz viac limitujúcim faktorom dostupnosti k primárnej zdravotnej starostlivosti.

Obrázok č. 2.2 Veková štruktúra všeobecných lekárov pre dospelých v Prešovskom kraji k 1.1.2014

Obrázok č. 2.3 Veková štruktúra všeobecných lekárov pre deti a dorast v Prešovskom kraji k 1.1.2014

Ako možno vidieť z Obr. č.2.2 a Obr. č. 2.3, tak medián veku všeobecných lekárov pre dospelých je 59 rokov. Lepšia situácia je u pediatrov, kde medián je vo veku 58 rokov. Akokoľvek, tieto čísla sú alarmujúce a pre zvyšovanie tlaku a požiadaviek na služby primárnej zdravotnej starostlivosti je nutné na tieto skutočnosti patrične reagovať, pretože situácia v jednotlivých okresoch je tiež rozdielna .

SÚSTAVA ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI PK

Zdravotnú starostlivosť v Prešovskom kraji poskytujú poskytovatelia ambulantnej, ústavnej zdravotnej starostlivosti, záchrannej zdravotnej služby a lekárenskej starostlivosti.

Poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti sú v Prešovskom kraji rozmiestnení najmä v sídlach s vyšším počtom obyvateľov, koncentrujú sa v okresných mestách a kajskej meste. Zdravotnícke zariadenia poskytujú svoje služby predovšetkým v rámci spádovej oblasti s prihliadnutím na garanciu slobodnej voľby poskytovateľa zdravotnej starostlivosti.

Počet ústavných zdravotníckych zariadení v rámci kraja je vzhľadom k počtu obyvateľov dostatočný. Špecializovaná ambulantná starostlivosť je rovnako sústredená najmä do krajského Prešova a okresných miest.

Primárna ambulantná zdravotná starostlivosť

Na území Prešovského kraja je 3756 prevádzkových útvarov, zriadených za účelom poskytovania **ambulantnej a ústavnej zdravotnej starostlivosti spolu**. Z toho je **2384 ambulancií vo všetkých špecializačných odboroch**. **Primárnu ambulantnú zdravotnú starostlivosť** (napr. ambulancia, jednodňová zdravotná starostlivosť, stacionár..) vrátane ambulantnej starostlivosti v ústavných zariadeniach **tvorí 1096 ambulantných útvarov**.

V odbore všeobecné lekárstvo pre dospelých je 347 zariadení ambulantnej starostlivosti vrátane ambulantnej starostlivosti v ústavných zariadeniach. V odbore všeobecné lekárstvo pre deti a dorast je 201 zariadení ambulantnej starostlivosti vrátane ambulantnej starostlivosti v ústavných zariadeniach. V odbore gynekológia a pôrodnictvo je 170 zariadení ambulantnej starostlivosti vrátane ambulantnej starostlivosti v ústavných zariadeniach a v odbore stomatológia je 378 zariadení ambulantnej starostlivosti vrátane ambulantnej starostlivosti v ústavných zariadeniach.

V tabuľke č. 2.19 **Porovnanie súčasného stavu všeobecných lekárov pre dospelých (december 2013)** je možno pozorovať fragmentovanú primárnu zdravotnú starostlivosť s priemerným úväzkom cca 0,88 všeobecného lekára pre dospelých na jedno kontaktné miesto. Z hľadiska poskytovania kvalitnej (viac odliečených pacientov v ambulanciách primárneho kontaktu a menej v špecializovanej ambulantnej starostlivosti; v súčasnosti v SR až 80%

pacientov je odosielaných z primárnej ambulantnej starostlivosti na vyššie pracovisko), efektívnej (vzájomné zdieľanie infraštruktúry ambulancií) a koordinovanej (vzájomná zastupiteľnosť a spolupráca) primárnej zdravotnej starostlivosti je potrebné aby na pracovisku (integrovalo sa) bolo 5-10 lekárov rovnakého zamerania (Evaluation of Primary Care Reform Pilots in Ontario, PWC, 2001).

Tabuľka č. 2.19 Porovnanie súčasného stavu všeobecných lekárov pre dospelých (december 2013, prepočty v Regionálnom Master Pláne pre etablovanie CIZS, časť Prešovský kraj)

Rozvojové a limitujúce faktory v oblasti zdravotnej a ambulantnej zdravotnej starostlivosti

Medzi príčiny tohto stavu môžeme zaradiť nemotivujúce financovanie všeobecných lekárov paušálnymi platbami bez ohľadu na realizovanú zdravotnú starostlivosť, ako aj legislatívne obmedzenia poskytovania zdravotnej starostlivosti. Nezanedbateľným problémom je aj veková štruktúra všeobecných lekárov. V neposlednom rade je to aj veľký nárast poznatkov v každom odbore medicíny, ktorý kladie na všeobecného lekára vysoké nároky na vzdelávanie. Súhrou uvedených faktorov sa povolanie a úloha všeobecného lekára pre dospelých v poslednom období zmenilo a jeho postavenie je potrebné nanovo definovať.

Situácia všeobecných lekárov pre deti a dorast je v mnohých aspektoch odlišná. Lekár zostáva kľúčovým lekárom pre pediatrických pacientov. Vyššie uvedené sa v tomto segmente prejavujú v oveľa menšej miere. Dostupnosť špecialistov v pediatrických špecializáciách je výrazne nižšia a koncentruje sa do detských nemocníc a špecializovaných ambulancií vo veľkých mestách.

Pálčivým problémom všeobecnej ambulantnej starostlivosti v oboch segmentoch (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) je vysoký a stále rastúci vekový priemer lekárov (viď tabuľka: Veková štruktúra lekárov v PK), ktorý súvisí so znižujúcou sa atraktivitou odboru pre mladých lekárov.

Pri výkone kontroly v zdravotníckych zariadeniach v Prešovskom kraji, najmä na periférii okresu, bolo zistené, že materiálno-technického vybavenie je viacmenej zastaralé a o funkčnosti môžeme diskutovať. Akútnou sa javí rekonštrukcia vonkajších a vnútorných priestorov existujúcich objektov, v ktorých sa prevádzkujú zdravotnícke zariadenia a takisto vybudovanie bezbariérových prístupov. Často diskutovanou témou je aj zvýšenie energetickej hospodárnosti budov. Súčasný stav budov si preto vyžaduje nemalé prostriedky na prevádzku.

Nemenej dôležitým je aj personálne zabezpečenie, ktoré v mnohých prípadoch nespĺňa minimálne požiadavky.

Nadpriemerne vysoká fragmentácia poskytovateľov primárnej ambulantnej starostlivosti, zvýšená prevalencia chronických ochorení a starnúca populácia vytvárajú jednoznačný tlak na vyššiu efektivitu poskytovania služieb primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Zároveň je absentujúce prepojenie sociálnej a zdravotnej infraštruktúry.

Ďalším limitujúcim faktorom je vysoký vek všeobecných lekárov, čo je spôsobené nedostatočnou motiváciou (odchod mladých lekárov do zahraničia) ako aj dlhé roky absentujúcou postupnou prípravou všeobecných lekárov. Tento fakt je čiastočne a môže byť ďalej eliminovaný rezidentským programom, ktorý začal v októbri 2014 a v rámci ktorého je najväčší počet rezidentov práve v Prešovskom kraji.

Kompetenčné obmedzenia všeobecných lekárov vytvárajú zbytočný tlak na špecializovanú ambulantnú starostlivosť. Je dôležité, aby sa kompetencie všeobecných lekárov rozšírili a to najmä v oblasti liečby chronických ochorení (arteriálna hypertenzia, dyslipidémia, diabetes mellitus II, ischemická choroba srdca a iné ochorenia), čo sa už postupne realizuje.

Z pohľadu pacienta je vytváranie Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) posunom ku komplexnej primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Pacient dostane viac zdravotných ako aj sociálnych služieb na jednom mieste, t.j. zvýši a zefektívni sa poskytnutie služby.

CIZS nadväzujú na tradíciu zdravotných stredísk, ktorú pozná staršia generácia a posúvajú služby na novú, generačne a kvalitatívne vyššiu úroveň.

Sieť CIZS na území Prešovského kraja bude významným rozvojovým faktorom pre vyvážený územný rozvoj a zlepšenie kvality ľudských zdrojov.

Definovanie územných investičných jednotiek

Pre ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadefinovaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za

účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na území Prešovského kraja.

Špecifický cieľ č. 2.2.1:

Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl

V roku 2010 bolo v sieti škôl a školských zariadení v Prešovskom kraji (bez MFO Prešov) zaradených 479 materských škôl so 1146 triedami, k 15. septembru 2014 to bolo 472 materských škôl so 1009 triedami (tabuľka č. 2.6 a 2.7).

Tab. č. 2.6 Počty materských škôl na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	69	69	70	70	70
Humenné	55	54	55	54	52
Kežmarok	36	35	36	36	35
Levoča	27	27	26	25	25
Medzilaborce	6	6	6	6	6
Poprad	46	47	47	48	48
Prešov	43	43	44	44	44
Sabinov	39	38	39	39	40
Snina	22	20	21	20	20
Stará Ľubovňa	35	34	34	34	34
Stropkov	17	17	17	16	16
Svidník	25	25	24	23	22
Vranov nad Topľou	59	59	58	58	60
Spolu	479	474	476	473	472

Zdroj: CVTI

Tab. č. 2.7 Počty tried v materských školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	117	116	115	119	119
Humenné	95	95	97	97	94
Kežmarok	99	103	103	103	108
Levoča	56	60	56	56	58
Medzilaborce	12	12	12	12	12
Poprad	129	129	131	134	138
Prešov	66	64	67	71	71
Sabinov	87	90	89	89	93
Snina	49	49	51	49	47
Stará Ľubovňa	73	74	74	74	79
Stropkov	29	29	29	29	29
Svidník	46	46	46	46	43
Vranov nad Topľou	116	116	115	115	118
Spolu	974	983	985	994	1009

Zdroj: CVTI

Počet materských škôl za obdobie rokov 2010 až 2014 je pomerne stabilný. V porovnávanom období síce ich počet klesol o 7 materských škôl, ale celkovo za rovnaké

obdobie rokov 2010 až 2014 vzrástol počet tried materských škôl o 47. Počet detí v materských škôlách stúpal. V sledovanom období rokov 2010 až 2014 vzrástol o 2 289 detí (tabuľka č.2.8).

Tab. č. 2.8 Počty detí v materských školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	2184	2202	2132	2210	2233
Humenné	1603	1739	1760	1772	1732
Kežmarok	1994	2084	2160	2255	2273
Levoča	1033	1108	1112	1139	1136
Medzilaborce	188	210	206	210	209
Poprad	2640	2717	2845	2897	2969
Prešov	1073	1045	1203	1639	1614
Sabinov	1611	1675	1725	1773	1901
Snina	932	936	994	986	979
Stará Ľubovňa	1391	1439	1460	1502	1581
Stropkov	493	519	539	569	599
Svidník	792	833	863	842	865
Vranov nad Topľou	2108	2110	2179	2215	2240
Spolu	18042	18617	19178	20009	20331

Zdroj: CVTI

Prehľad počtu nevybavených žiadostí podaných materským školám poukazuje na nárast, v roku 2010 ich bolo 355 a v roku 2014 bolo nevybavených 644 žiadostí . Celkový nárast je o 289 žiadostí. Najvyšší počet nevybavených žiadostí v roku 2014 bol v okresoch Prešov. Stará Ľubovňa Bardejov, Sabinov a Kežmarok. (tabuľka č. 2.9)

Tab. č. 2.9 Počet nevybavených žiadostí v materských školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	28	66	53	29	73
Humenné	15	31	6	32	5
Kežmarok	25	38	32	68	54
Levoča	0	0	0	22	7
Medzilaborce	0	0	0	0	0
Poprad	77	66	56	41	37
Prešov	81	128	146	208	209
Sabinov	75	37	68	115	71
Snina	0	10	30	6	12
Stará Ľubovňa	47	59	64	51	119
Stropkov	0	0	0	12	2
Svidník	0	0	0	0	10
Vranov nad Topľou	7	8	10	57	45
Spolu	355	443	465	641	644

Zdroj: CVTI

Zvyšujúci sa počet detí prijatých do materských škôl, ako aj zvyšujúci sa počet tried dokazuje, že zriaďovatelia sa snažia nepriaznivú situáciu pri prijímaní detí riešiť napr. rozširovaním kapacít už existujúcich materských škôl, adaptáciou vhodných priestorov na triedy materských škôl, prípadne dôrazom na naplnenosť tried.

Hrubá zaškolenosť detí (hrubá zaškolenosť je podiel celkového počtu detí v MŠ a skutočného počtu detí vo veku 3-5 rokov) v rokoch 2010 až 2013 klesla z 0,76 na 0,75. Najnižšia zaškolenosť (pod 70%) je v okresoch Medzilaborce, Kežmarok, Sabinov, a Stará Ľubovňa. V okrese Humenné dosiahla zaškolenosť v roku 2013 hodnotu 1,0 a v okrese Snina 0,95 (tabuľka č. 2.10). Dosiahnutie cieľových hodnôt (hodnoty pre rok 2023 menej rozvinutý región 0,90 a viac rozvinutý región 0,99) bude vyžadovať významné rozšírenie kapacít materských škôl.

Tab. č. 2.10 Hrubá zaškolenosť v materských školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013
Bardejov	0,81	0,80	0,78	0,80
Humenné	0,88	0,95	0,94	1,00
Kežmarok	0,63	0,60	0,59	0,59
Levoča	0,89	0,90	0,90	0,87
Medzilaborce	0,58	0,63	0,60	0,56
Poprad	0,78	0,79	0,79	0,80
Prešov	0,76	0,79	0,77	0,76
Sabinov	0,65	0,66	0,64	0,65
Snina	0,92	0,91	0,93	0,95
Stará Ľubovňa	0,70	0,66	0,64	0,66
Stropkov	0,83	0,88	0,86	0,86
Svidník	0,83	0,85	0,88	0,85
Vranov nad Topľou	0,70	0,68	0,69	0,70
Priemer PO kraj	0,76	0,76	0,76	0,75

Zdroj: CVTI

Dôležitým ukazovateľom pre potreby zabezpečenia zaškolenosti detí v materských školách je počet nezaškolených detí v 1. ročníku ZŠ (tabuľka č. 2.11). Najvyššie percento nezaškolených detí je v okresoch Kežmarok, Sabinov, Vranov nad Topľou, Medzilaborce a Poprad.

Tab. č. 2.11 Počty nezaškolených žiakov v 1. ročníku na území PSK

Okres	2011/2012			2012/2013			2013/2014		
	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov
Bardejov	908	119	13,11	942	107	11,36	871	117	13,43
Humenné	577	91	15,77	609	37	6,08	638	40	6,27
Kežmarok	1127	214	18,99	1058	222	20,98	1062	270	25,42
Levoča	386	31	8,03	357	23	6,44	327	12	3,67
Medzilaborce	92	31	33,70	92	17	18,48	77	20	25,97
Poprad	1159	185	15,96	1182	199	16,84	1130	185	16,37
Prešov	637	216	33,91	620	197	31,77	634	229	36,12
Sabinov	793	188	23,71	836	202	24,16	772	213	27,59
Snina	350	20	5,71	323	26	8,05	348	30	8,62
Stará Ľubovňa	667	111	16,64	694	167	24,06	630	157	24,92
Stropkov	227	51	22,47	198	32	16,16	174	20	11,49
Svidník	317	38	11,99	334	35	10,48	307	29	9,45
Vranov nad Topľou	1017	177	17,40	908	192	21,15	932	160	17,17
	8257	1472	17,83	8153	1456	17,86	7902	1482	18,75

Okres	2014/2015			2015/2016		
	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov
Bardejov	884	118	13,35	924	115	12,45
Humenné	609	31	5,09	604	43	7,12
Kežmarok	1124	262	23,31	1186	262	22,09
Levoča	365	17	4,66	341	13	3,81
Medzilaborce	87	21	24,14	84	15	17,86
Poprad	1203	185	15,38	1206	210	17,41
Prešov	595	217	36,47	563	174	30,91
Sabinov	791	189	23,89	906	191	21,08
Snina	355	26	7,32	351	24	6,84
Stará Ľubovňa	642	138	21,50	705	95	13,48
Stropkov	197	41	20,81	203	32	15,76
Svidník	317	30	9,46	332	35	10,54
Vranov nad Topľou	943	164	17,39	969	181	18,68
	8112	1439	17,74	8374	1390	16,60

Zdroj: OÚ Prešov

Nemenej dôležitým ukazovateľom je vývoj počtu živonarodených detí. *Tieto informácie podľa jednotlivých obcí uvádzame v strategickej časti dokumentu (Špecifické územné investičné jednotky).*

Obsahom analýzy materských škôl sú údaje dostupné v čase spracovania , za jednotlivé okresy v Prešovskom kraji bez FMO. Definovanie obce ako ÚIJ vyplýva najmä z ich zriaďovateľskej a územnej pôsobnosti a ako potencionálneho žiadateľa o schválenie projektu.

S cieľom zvyšovania hrubej zaškolenosti boli vybrané kritéria:

- počet MŠ a tried
- počet detí v MŠ
- nevybavené žiadosti
- hrubá zaškolenosť detí
- údaje (výskyt MRK a osád v 9 okresoch PK) z Regionálnej kancelárie USVRK Prešov ,
- nezaškolené detí v prvom ročníku ZŠ,
- ojedinelé a nepredvídané kritéria - dotácie z kapitoly MŠVVaŠ SR na rok 2015 vo výške 9 500 000 € na prístavbu, výstavbu a rekonštrukcie priestorov pre potreby materských škôl a zariadení školského stravovania s cieľom postupne do roku 2020 dosiahnuť 95 % účasť detí vo veku 4 až 5 rokov na predprimárnom vzdelávaní v materských školách.

Za najdôležitejšie kritéria považujeme hrubú zaškolenosť detí, nevybavené žiadosti, nezaškolených prvákov a živonarodené detí.

Špecifický cieľ č. 2.2.2:

Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Základné školy sa členia na typy - plnoorganizovaná (so všetkými ročníkmi) a neplnoorganizovaná (nemá všetky ročníky).

Špecifický cieľ č. 2.2.2 sa realizuje v plnoorganizovaných základných školách so všetkými ročníkmi 1. - 9. Počet takýchto škôl, vrátane špeciálnych základných škôl v Prešovskom kraji (bez MFO) je k 1.9. 2014 246 (tabuľka č. 2.12). Počet žiakov v základných školách v Prešovskom kraji medziročne klesá. Za obdobie rokov 2010 až 2014 klesol o 2 922 žiakov (tabuľka č. 2.13). Počet žiakov v ŠZŠ v rozpätí rokov 2010 až 2014 stúpol iba o 21 žiakov (tabuľka č. 2.14).

Tab. č. 2.12 Počty integrovaných žiakov v základných školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	579	631	644	635	781
Humenné	178	174	168	170	209
Kežmarok	388	464	453	467	843
Levoča	133	165	237	206	238
Medzilaborce	50	41	42	49	53
Poprad	536	584	611	642	878
Prešov	828	895	883	904	1133
Sabinov	184	220	199	219	388
Snina	180	158	155	137	136
Stará Ľubovňa	160	173	184	222	368
Stropkov	65	60	59	62	96
Svidník	173	190	199	219	566
Vranov nad Topľou	266	266	270	229	445
Spolu	3720	4021	4104	4161	6134

Zdroj: CVTI

Tab. č. 2.13 Počty žiakov v základných školách na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	7718	7602	7405	7263	7153
Humenné	5317	5024	4832	4692	4616
Kežmarok	8093	8043	8025	8048	8124
Levoča	3211	3176	3152	3058	2990
Medzilaborce	841	841	823	778	739
Poprad	8957	8976	8983	8934	8920
Prešov	3461	3536	3431	3369	3942
Sabinov	6720	6621	6566	6504	6428
Snina	3213	3097	3030	2960	2904
Stará Ľubovňa	5307	5523	5431	5249	5151
Stropkov	1820	1799	1747	1686	1642
Svidník	3181	3085	2999	2951	2923
Vranov nad Topľou	8486	8470	8278	8033	7871
Spolu	66325	65793	64702	63525	63403

Zdroj: CVTI

Tab. č. 2.14 Počty žiakov v špeciálnych základných školách a v špeciálnych triedach na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	653	668	681	675	645
Humenné	394	467	472	509	501
Kežmarok	859	857	842	825	807
Levoča	455	460	430	424	432
Medzilaborce	200	206	216	223	220
Poprad	1115	1056	1015	992	994
Prešov	2235	2178	2175	2210	2239
Sabinov	736	728	767	748	739
Snina	141	141	131	118	106
Stará Ľubovňa	788	818	785	735	741
Stropkov	133	124	118	125	125
Svidník	174	184	189	188	167
Vranov nad Topľou	586	572	639	728	774
Spolu	8469	8459	8460	8500	8490

Zdroj: CVTI

Podľa celoslovenských štatistických údajov celkový počet žiakov v základných školách mal klesať do roku 2014. V nasledujúcej rastovej fáze sa počet žiakov na Slovensku zvýši o 9 %. Celkový počet žiakov odchádzajúcich zo základných škôl – deviatakov neustále klesá. Pokles by sa mal zastaviť až roku 2017. Obdobnú situáciu môžeme očakávať aj v našom regióne.

Počet školských knižníc od roku 2010 do roku 2014 klesol v Prešovskom kraji o 23 (tabuľka č. 2.15). Bol zapríčinený spôsobom zberu údajov, ktorý sa postupne precizoval v definovaní pojmu školská knižnica (napr. ako školské knižnice sa uvádzali akékoľvek školské zbierky kníh, kabinety a pod.).

Tab. č. 2.15 Počty školských knižníc na území PSK

Okres	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	23	47	44	38	31
Humenné	23	35	33	32	28
Kežmarok	8	7	4	4	4
Levoča	10	8	8	8	6
Medzilaborce	3	3	2	2	2
Poprad	21	30	23	21	18
Prešov	17	35	29	23	13
Sabinov	21	34	29	29	20
Snina	11	9	9	9	8
Stará Ľubovňa	21	27	27	25	21
Stropkov	12	14	14	13	11
Svidník	6	9	8	7	7
Vranov nad Topľou	37	21	21	24	21
Spolu	213	279	251	235	190

Zdroj: CVTI

Počet školských knižníc v roku 2014 je v plnoorganizovaných školách 123 (tabuľka č. 2.16).

Tab. č. 2.16 Počty školských knižníc v plnoorganizovaných školách na území PSK

Okres	2014
Bardejov	15
Humenné	14
Kežmarok	4
Levoča	6
Medzilaborce	2
Poprad	13
Prešov	7
Sabinov	12
Snina	8
Stará Ľubovňa	14
Stropkov	8
Svidník	7
Vranov nad Topľou	13
Spolu	123

Zdroj: CVTI

Počet odborných učební v Prešovskom kraji na základe zberu štatistických údajov (podľa metodiky patrí medzi odborné učebne učebňa fyziky, chémie, počítačov, kresliaren a pod.) vzrástol od roku 2010 do roku 2014 o 107 (tabuľka č. 2.17). Dôvodom môže byť

celkový pokles žiakov na ZŠ, čo školy využili a obnovili pôvodné priestory odborných učební alebo zriadovali nové v súlade so školskými vzdelávacími programami a profiláciou školy.

Tab. č. 2.17 Počty odborných učební na území PSK

Okres	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	141	142	142	143	152
Humenné	131	127	129	124	112
Kežmarok	84	96	98	103	108
Levoča	39	39	46	43	47
Medzilaborce	22	24	25	25	25
Poprad	121	134	139	148	152
Prešov	52	67	48	51	37
Sabinov	94	234	104	111	111
Snina	60	60	62	64	64
Stará Ľubovňa	72	76	90	84	85
Stropkov	35	39	39	37	40
Svidník	59	64	77	74	59
Vranov nad Topľou	116	120	129	134	141
Spolu	1026	1222	1128	1141	1133

Zdroj: CVTI

V súčasnosti sú relevantnými nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a žiaka okrem zistení štátnej školskej inšpekcie aj externé merania na celoštátnej úrovni (Testovanie 9 na základnej škole), zistenia z medzinárodných prieskumov PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS, a i. a výsledky vedomostných olympiád a súťaží. Uvedené merania zabezpečuje NÚCEM.

Na území Prešovského kraja sú základné školy s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským. Úspešnosť v T9 – slovenský jazyk v rozpätí rokov 2010 až 2014 v priemere klesla zo 68,3% na 61,53% (tabuľka č. 2.18) a úspešnosť v T9-ukrajinský jazyk v rovnakom období v priemere klesla zo 78,3% na 60,4 % (tabuľka č. 2.19). Spomínané tabuľky uvádzajú porovnanie s celoslovenským priemerom.

Tab. č. 2.18 Úspešnosť v Testovaní 9 vo vyučovacom jazyku – slovenský jazyk na území PSK v porovnaní s celoslovenským priemerom

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	70,2	61,0	56,0	69,0	62,5
Humenné	69,4	63,2	59,0	70,5	68,4
Kežmarok	66,3	59,3	53,1	64,8	57,7
Levoča	59,6	49,6	48,0	57,2	54,9
Medzilaborce	65,7	65,7	60,0	65,7	64,9
Poprad	67,5	58,8	57,9	69,6	64,1
Prešov	70,5	59,0	55,5	67,8	63,3
Sabinov	64,1	55,0	49,6	65,6	59,3
Snina	80,6	68,2	61,3	69,6	67,6
Stará Ľubovňa	63,5	56,3	51,4	67,7	60,1
Stropkov	69,9	67,7	69,4	70,4	63,6
Svidník	71,9	60,8	51,3	68,4	55,7
Vranov nad Topľou	69,2	57,7	53,7	64,7	57,9
Celoslovenský priemer	68,3	56,33	55,86	67	61,53

Zdroj: NÚCEM

Tab. č. 2.19 Úspešnosť v Testovaní 9 vo vyučovacom jazyku – ukrajinský jazyk na území PSK v porovnaní s celoslovenským priemerom

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	86,4	71,3	64,4	70,0	48,3
Humenné	61,3	46,3	71,9	60,0	68,2
Medzilaborce	80,0	81,0	x	x	x
Prešov	85,5	69,2	70,7	80,0	64,7
Celoslovenský priemer	78,3	66,9	69	70,0	60,4

Zdroj: NÚCEM

Obsahom analýzy základných škôl sú údaje za jednotlivé okresy v kraji bez ÚMR. Definovanie obce ako ÚIJ k základným školám vyplýva najmä z ich zriaďovateľských kompetencií, prevažne územnej pôsobnosti a potencionálneho žiadateľa o schválenie projektu.

S cieľom zlepšenia kľúčových kompetencií žiakov základných škôl boli vybrané kritéria:

- počty žiakov v ZŠ,
- počty žiakov v špeciálnych školách,
- počet plnoorganizovaných ZŠ,
- počet školských knižníc,
- počet školských knižníc v plnoorganizovaných ZŠ,
- počet odborných učební,
- úspešnosť v Testovaní 9 – slovenský jazyk, ukrajinský jazyk.

Za najdôležitejšie kritérium považujeme úspešnosť v testovaní žiakov T-9.

Špecifický cieľ č. 2.2.3

Zvýšenie počtu žiakov stredných škôl na odbornom výcviku

V Prešovskom samosprávnom kraji v roku 2010 bolo 79 stredných odborných škôl. V priebehu ďalších rokov došlo k poklesu počtu škôl o 4. Stav k 15.9.2014 bol 75 stredných odborných škôl (tabuľka č. 2.20).

Tab. č. 2.20 Počet stredných odborných škôl na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	6	6	5	5	5
Humenné	7	7	7	7	6
Kežmarok	6	5	5	5	5
Levoča	4	4	4	4	4
Medzilaborce	1	1	1	1	1
Poprad	10	10	10	10	10
Prešov	24	24	24	24	24
Sabinov	3	3	3	3	2
Snina	2	2	2	2	2
Stará Ľubovňa	4	4	4	4	4
Stropkov	2	2	2	2	2
Svidník	6	6	6	6	6
Vranov nad Topľou	4	4	4	4	4
Spolu	79	78	77	77	75

Zdroj: CVTI

Pokles počtu škôl reagoval na pokles počtu žiakov, ktorí boli prijímaní na SOŠ. V roku 2010 navštevovalo SOŠ 29 779 žiakov (v dennej i externej forme štúdia) a v roku 2014 to bolo len 23 375 žiakov (pokles o 6 404 žiakov), (tabuľka č. 2.21).

Tab. č. 2.21 Počet žiakov na SOŠ na území PSK

Okres/rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bardejov	2 069	1 932	1 734	1 604	1 474
Humenné	2 852	2 669	2 578	2 391	2 293
Kežmarok	2 540	2 388	2 227	1 928	1 801
Levoča	1 443	1 303	1 276	1 359	1 316
Medzilaborce	361	345	318	307	282
Poprad	4 543	4 503	4 280	4 127	4 053
Prešov	9 109	8 616	8 126	7 577	7 195
Sabinov	1 152	1 058	910	786	727
Snina	840	748	699	628	520
Stará Ľubovňa	1 488	1 308	1 229	1 131	1 107
Stropkov	416	356	314	351	335
Svidník	1 290	1 257	1 213	1 136	1 094
Vranov nad Topľou	1 676	1 516	1 388	1 269	1 178
Spolu	29 779	27 999	26 292	24 594	23 375

Zdroj: CVTI

Najvyšší počet SOŠ je v okrese Prešov (24) a najnižší je v okrese Medzilaborce (1), čo sa odzrkadľuje v počte žiakov.

Štruktúra počtu žiakov podľa jednotlivých skupín odborov (vyhláška 282/2009 Z. z.) vyjadruje pretrvávajúci vysoký záujem žiakov ZŠ o štúdium odborov skupiny 63 a 64. V posledných rokoch dochádza k miernemu nárastu v skupinách odborov 24, 26, 28, 31, 34, 36, 53, 68, 72, 76 a 82. Naopak v skupinách odborov 23, 27, 29, 33, 37, 39, 42, 45, 63, 64 a 85 došlo k poklesu počtu žiakov (tabuľka č. 2.22).

Tab. č. 2.22 Počty žiakov podľa jednotlivých odborov

Skupina odborov	Stav k													
	15.9.2008		15.9.2009		15.9.2010		15.9.2011		15.9.2012		15.9.2013		15.9.2014	
	Pž	%	Pž	%	Pž	%	Pž	%	Pž	%	Pž	%	Pž	%
11 fyzikálo-matematické vedy	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
21 baníctvo, geológia a geotechnika	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
22 hutníctvo	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
23 strojárstvo a ostatná kovosprávuacia výroba I	469	1,51	435	1,41	398	1,34	305	1,09	205	0,78	200	0,81	232	0,95
24 strojárstvo a ostatná kovosprávuacia výroba II	1 549	5,00	1 676	5,44	1 773	5,95	1 675	5,98	1 656	6,30	1 626	6,61	1 796	7,38
26 elektrotechnika	2 831	9,14	2 818	9,15	2 662	8,94	2 548	9,10	2 532	9,63	2 438	9,91	3 003	12,34
27 technická chémia silikátov	11	0,04	12	0,04	11	0,04	9	0,03	8	0,03	8	0,03	0	0,00
28 technická a aplikovaná chémia	145	0,47	169	0,55	195	0,65	207	0,74	207	0,79	201	0,82	174	0,72
29 potravinárstvo	795	2,57	759	2,46	706	2,37	654	2,34	590	2,24	578	2,35	572	2,35
31 textil a odevníctvo	580	1,87	595	1,93	564	1,89	652	2,33	665	2,53	658	2,68	628	2,58
32 spracúvanie kože, kožušín a výroba obuvi	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
33 spracúvanie dreva	886	2,86	771	2,50	703	2,36	626	2,24	547	2,08	437	1,78	476	1,96
34 polygrafia a médiá	313	1,01	351	1,14	389	1,31	438	1,56	455	1,73	465	1,89	511	2,10
36 stavebníctvo, geodézia a kartografia	1 644	5,31	1 773	5,75	1 915	6,43	1 973	7,05	2 038	7,75	2 094	8,51	2 124	8,73
37 doprava, pošty a telekomunikácie	1 213	3,92	1 202	3,90	1 154	3,88	1 053	3,76	931	3,54	717	2,92	631	2,59
39 špeciálne technické odbory	1 412	4,56	1 388	4,51	1 268	4,26	1 059	3,78	793	3,02	633	2,57	558	2,29
42 poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	523	1,69	498	1,62	423	1,42	373	1,33	299	1,14	246	1,00	232	0,95
43 veterinárne vedy	48	0,15	60	0,19	57	0,19	55	0,20	46	0,17	37	0,15	37	0,15
45 poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	697	2,25	593	1,92	531	1,78	432	1,54	360	1,37	349	1,42	371	1,52
53 zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	1 545	4,99	1 569	5,09	1 737	5,83	1 823	6,51	1 810	6,88	1 880	7,64	1 796	7,38
62 ekonomické vedy	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
63 ekonomika a organizácia, obchod a služby I	7 561	24,41	7 438	24,14	6 990	23,47	6 453	23,05	5 871	22,33	5 315	21,61	4 974	20,44
64 ekonomika a organizácia, obchod a služby II	6 853	22,12	6 591	21,39	6 068	20,38	5 441	19,43	5 038	19,16	4 476	18,20	4 001	16,45
68 právne vedy	58	0,19	114	0,37	161	0,54	208	0,74	191	0,73	176	0,72	177	0,73
72 publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	83	0,27	121	0,39	172	0,58	205	0,73	199	0,76	207	0,84	215	0,88
75 pedagogické vedy	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
76 učiteľstvo	809	2,61	905	2,94	914	3,07	855	3,05	874	3,32	892	3,63	899	3,70
82 umenie a umeleckoremeselná tvorba I	833	2,69	884	2,87	898	3,02	855	3,05	878	3,34	877	3,57	847	3,48
85 umenie a umeleckoremeselná tvorba II	121	0,39	86	0,28	90	0,30	100	0,36	99	0,38	84	0,34	75	0,31
92 bezpečnostné služby	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
SPOLU	30 979	100,00	30 808	100,00	29 779	100,00	27 999	100,00	26 292	100,00	24 594	100,00	24 329	100,00

Zdroj: CVTI

Miera nezamestnanosti absolventov SOŠ v máji 2013 bola na úrovni 14,37 %, pričom najvyššie percento nezamestnaných absolventov dosiahli skupiny odborov 37 doprava, pošty a telekomunikácie (22,54 %), 68 právne vedy (21,15 %) a 27 technická chémia silikátov (20,00%). Najnižšiu mieru nezamestnanosti, a to 6,49 % mali odbory skupiny 76 učiteľstvo (tabuľka č. 2.23).

Tab. č. 2.23 Nezamestnanosť absolventov SŠ – máj 2013

Nezamestnanosť absolventov SOŠ - máj 2013		A	NA	% NA
11	fyzikálno-matematické vedy	0	0	0,00
21	baníctvo, geológia a geotechnika	0	0	0,00
22	hutníctvo	0	0	0,00
23	strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba I	239	24	10,04
24	strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II	1 186	135	11,38
26	elektrotechnika	1 627	238	14,63
27	technická chémia silikátov	10	2	20,00
28	technická a aplikovaná chémia	81	12	14,81
29	potravinárstvo	380	56	14,74
31	textil a odevníctvo	261	28	10,73
32	spracúvanie kože, kožušín a výroba obuvi	0	0	0,00
33	spracúvanie dreva	426	81	19,01
34	polygrafia a médiá	214	26	12,15
36	stavebníctvo, geodézia a kartografia	1 065	171	16,06
37	doprava, pošty a telekomunikácie	519	117	22,54
39	špeciálne technické odbory	689	114	16,55
42	poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	224	34	15,18
43	veterinárne vedy	28	2	7,14
45	poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	284	55	19,37
53	zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	516	44	8,53
62	ekonomické vedy	0	0	0,00
63	ekonomika a organizácia, obchod a služby I	3 292	413	12,55
64	ekonomika a organizácia, obchod a služby II	3 766	601	15,96
68	právne vedy	52	11	21,15
72	publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	75	13	17,33
75	pedagogické vedy	0	0	0,00
76	učiteľstvo	478	31	6,49
82	umenie a umeleckoremeselná tvorba I	450	73	16,22
85	umenie a umeleckoremeselná tvorba II	39	4	10,26
92	bezpečnostné služby	0	0	0,00
SPOLU		15 901	2 285	14,37

zdroj: CVTI, Bratislava

V máji 2014 bola na úrovni 16,64 %, čím došlo k nárastu oproti roku 2013 o 2,27 %. Najvyššie percento nezamestnaných absolventov dosiahli skupiny odborov 45 poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II (28,16 %), 72 publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie (24,00 %) a 33 spracúvanie dreva (23,76 %). Najnižšiu mieru nezamestnanosti, a to mali odbory skupiny 53 zdravotnícke vzdelávania na SZŠ (4,69 %) a 23 strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba I (6,28 %). (tabuľka č. 2.24)

Tab. č. 2.24 Nezamestnanosť absolventov SŠ – máj 2014

Nezamestnanosť absolventov SŠ - máj 2014		A	NA	% NA
11	fyzikálno-matematické vedy	0	0	0,00
21	baníctvo, geológia a geotechnika	0	0	0,00
22	Hutníctvo	0	0	0,00
23	strojárstvo a ostatná kovosprávcia výroba I	191	12	6,28
24	strojárstvo a ostatná kovosprávcia výroba II	1 197	194	16,21
26	elektrotechnika	1 647	242	14,69
27	technická chémia silikátov	8	1	12,50
28	technická a aplikovaná chémia	76	11	14,47
29	potravinárstvo	355	42	11,83
31	textil a odevníctvo	295	33	11,19
32	spracúvanie kože, kožušín a výroba obuvi	7	0	0,00
33	spracúvanie dreva	425	101	23,76
34	polygrafia a médiá	219	32	14,61
36	stavebníctvo, geodézia a kartografia	1 077	232	21,54
37	doprava, pošty a telekomunikácie	584	112	19,18
39	špeciálne technické odbory	689	120	17,42
42	poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I	199	27	13,57
43	veterinárne vedy	29	4	13,79
45	poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II	277	78	28,16
53	zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	1 173	55	4,69
62	ekonomické vedy	0	0	0,00
63	ekonomika a organizácia, obchod a služby I	3 254	558	17,15
64	ekonomika a organizácia, obchod a služby II	3 512	696	19,82
68	právne vedy	112	20	17,86
72	publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie	100	24	24,00
75	pedagogické vedy	0	0	0,00
76	Učiteľstvo	435	33	7,59
82	umenie a umeleckoremeselná tvorba I	402	77	19,15
85	umenie a umeleckoremeselná tvorba II	49	10	20,41
92	bezpečnostné služby	0	0	0,00
SPOLU		16 312	2 714	16,64

Zdroj: CVTI, Bratislava

Miera nezamestnanosti absolventov SOŠ je ovplyvnená nedostatkom pracovných príležitostí v PK, ale aj nespokojnosťou zamestnávateľov s kvalitou odborného výcviku a odbornej praxe, čo je vo veľkej miere zapríčinené nedostatočným materiálnym a technickým vybavením SOŠ.

Zlepšeniu vybavenia odborného výcviku a odbornej praxe by mohlo prispieť budovanie centier odborného vzdelávania a prípravy, ktoré by boli vybavené modernými technologickými zariadeniami na vyučovanie v daných odboroch. V súčasnosti je v PK vybudovaných 5 centier odborného vzdelávania a prípravy.

V súvislosti so zavádzaním duálneho vzdelávania v SOŠ bude nevyhnutné zabezpečovať pre žiakov ubytovanie v školských internátoch podľa potrieb zamestnávateľov. Ubytovacie kapacity existujúcich internátov je potrebné vylepšiť investíciou do ich modernizácie aj vzhľadom na požiadavky celoživotného vzdelávania obyvateľov. Prehľad počtu ubytovaných (tabuľka č. 2.25) ukazuje pokles o 276 a prehľad počtu internátov (tabuľka č. 2.26) pokles o 5. Nepomer môže byť spôsobený poklesom počtu žiakov na SŠ, zmenou kapacít existujúcich ŠI, ale aj nízkym sociálnym statusom žiakov.

Tab. č. 2.25 Vývoj počtu ubytovaných v školských internátoch

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet ubytovaných	2 943	2 814	2 664	2 709	2 667

Zdroj: CVTI

Tab. č. 2.26 Vývoj počtu školských internátov

	2010	2011	2012	2013	2014
Počet školských internátov	35	36	32	33	30

Zdroj: CVTI

Obsahom analýzy stredných škôl sú údaje za celý Prešovský kraj.

S cieľom zvýšenia počtu žiakov SOŠ na odbornom výcviku boli vybrané kritéria:

- počet SOŠ,
- počet žiakov v SOŠ,
- štruktúra počtu žiakov podľa jednotlivých skupín odborov,
- miera nezamestnanosti absolventov SOŠ a podľa skupín odborov,
- počet školských internátov a ubytovaných.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 2 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 2 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi 2 sú spracované v samostatnej prílohe.

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Investičná priorita č. 2.1:

Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné.

Špecifický cieľ č. 2.1.1:

Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni

Schválením zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a jeho vstúpením do platnosti k 1.1.2019 došlo k výraznému prenosu kompetencií štátu v sociálnej oblasti na samosprávu v mnohých oblastiach, ktoré detailne vymedzuje citovaný zákon. Územné samosprávy, prioritne malé obce a mestá neboli na danú skutočnosť dostatočne pripravené, predovšetkým z hľadiska odborného personálneho zabezpečenia výkonu sociálnych služieb na miestnej úrovni, ani z hľadiska finančného krytia poskytovaných sociálnych služieb. Daná skutočnosť sa prejavila na forme, úrovni a rozsahu poskytovaných sociálnych služieb.

Mestskú funkčnú oblasť krajského mesta Prešov (ďalej len MFO) pre potreby IÚS MFO tvorí celkom 25 samospráv, konkrétne: Bzenov, Drienov, Drienovská Nové Ves, Dulová Ves, Fintice, Haniska, Kapušany, Kendice, Kojatice, Kokošovce, Ličartovce, Ľubotice, Malý Šariš, Petrovany, Podhradík, Prešov, Rokycany, Ruská Nová Ves, Svinia, Teriakovce, Veľký Šariš, Vyšná Šebastová, Záborské, Zlatá Baňa a Župčany. Rozsah, kvalita, úroveň a využívanie jednotlivých foriem sociálnych služieb obyvateľmi uvedených obcí je rozdielne - závisí nielen od dopytu, ale predovšetkým od finančných možností, priestorového a personálneho zabezpečenia v konkrétnej obci/meste.

Demografický vývoj MFO mesta Prešov za posledných päť rokov detailne približuje Tab. č. 2.1.

Tab. č. B 2.1 - Počet obyvateľov MFO za posledných 5 rokov

Rok	2010		2011		2012		2013		2014	
Ukazovateľ	Počet obyvateľov	Z toho ženy	Počet obyvateľov	Z toho ženy	Počet obyvateľov	Z toho ženy	Počet obyvateľov	Z toho ženy	Počet obyvateľov	Z toho ženy
Bzenov	736	370	753	374	754	370	769	383	770	386
Drienov	2109	1078	2 132	1 092	2 139	1 093	2148	1 098	2 153	1 056
Drienovská N/V	741	364	767	376	775	384	796	399	803	402
Dulová Ves	691	338	743	358	806	390	851	418	872	442
Fintice	1826	893	1 883	924	1 898	928	1908	940	1 917	978
Haniska	641	314	650	320	661	323	674	332	677	344
Kapušany	2124	1087	2 162	1 107	2 164	1 118	2163	1 115	2 176	1 055
Kendice	1781	894	1 830	910	1 860	921	1877	923	1 919	976
Kojatice	1049	511	1 048	515	1 062	521	1079	529	1 078	547
Kokošovce	705	357	732	364	754	378	767	388	782	389
Ličartovce	978	424	964	425	973	431	960	429	973	535
Ľubotice	3092	1570	3 125	1 593	3 158	1 608	3173	1 624	3 200	1 599
Malý Šariš	1467	740	1 497	754	1 533	788	1563	799	1 596	784
Petrovany	1798	933	1 813	924	1 852	941	1849	936	1 844	915
Podhradík	373	197	365	199	366	196	371	198	372	175
Prešov	90 835	47 350	91 638	47 559	91 352	47 383	90 923	47 177	90 187	43 356
Rokycany	919	479	949	492	985	512	1003	519	1 011	489
Ruská Nová Ves	1099	544	1 110	549	1 133	559	1150	570	1 175	597
Svinia	1653	827	1 799	877	1 849	905	1965	959	2 089	1 065
Teriakovce	529	262	545	270	584	292	617	311	643	320
Veľký Šariš	5289	2716	5 404	2 772	5 483	2 814	5630	2 903	5 797	2 815
Vyšná Šebastová	1131	579	1 141	584	1 158	593	1167	594	1 190	585
Záborské	569	279	584	287	628	317	665	335	697	355
Zlatá Baňa	432	218	428	217	429	214	428	210	450	232
Župčany	1353	661	1 355	654	1 388	670	1443	698	1 472	761
Spolu	123 920	63 985	125 417	64 496	125 744	64 649	125 939	64 787	125 843	61 118

Zdroj: ŠÚ Prešov

V sledovanom období došlo v rámci MFO k výrazným demografickým zmenám. Vo vzťahu k vekovej štruktúre obyvateľstva je evidentný proces tzv. „starnutia obyvateľstva“ - progresívnu vekovú štruktúru vystriedala regresívna veková štruktúra. Z roka na rok sa

zvyšuje počet obyvateľov v poproduktívnom veku v porovnaní s počtom obyvateľov v predproduktívnom veku. Zároveň v období rokov 2009 - 2014 došlo k výraznému znižovaniu počtu obyvateľov v produktívnom veku (cca 61 %). Ani počet obyvateľov v predproduktívnom veku nie je priaznivý (cca 14%), nakoľko táto hodnota nemá stúpajúcu tendenciu. Starnutie obyvateľstva potvrdzuje aj ukazovateľ „index starnutia“, ktorý má rastúcu tendenciu. Vplyvom vyššie uvedených zmien, týkajúcich sa vekového zloženia obyvateľstva MFO je zaznamenané zvyšovanie sa priemerného veku obyvateľov - napr. len v meste Prešov hodnota priemerného veku z roku 2009 stúpla z 38,35 do roku 2014 na hodnotu 40,16. **Proces starnutia obyvateľstva úzko súvisí aj so zvyšujúcim sa dopytom po jednotlivých typoch sociálnych a zdravotníckych služieb.**

Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, financovanie sociálnych služieb a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb. Pôsobnosť územnej samosprávy pri poskytovaní sociálnych služieb vymedzuje § 80 citovaného zákona. V zmysle uvedených skutočností poskytuje mesto Prešov pobytové, ambulantné aj terénne sociálne služby.

Mesto Prešov je zriaďovateľom dvoch zariadení pre seniorov (ZpS) s právnou subjektivitou s celkovou kapacitou 315 miest. Vývoj počtu žiadateľov o poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre seniorov v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Prešov za obdobie posledných troch rokov poskytuje nižšie uvedená tabuľka.

Tab. č. B 2.2 - Vývoj počtu žiadateľov o poskytovanie sociálnej služby v ZpS

Druh sociálnej služby	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015 (k 29.06.2015)
Zariadenie pre seniorov Náruč	111	73	85	66
Zariadenie pre seniorov Harmónia	37	44	51	30

Zdroj: Mesto Prešov

Na území mesta Prešov poskytujú uvedenú sociálnu službu aj ďalší 3 neverejní poskytovatelia s celkovou kapacitou 37 miest.

Zariadenie opatrovateľskej služby, kde sa poskytuje sociálna služba na určitý čas, prevádzkujú v meste Prešov 2 neverejní poskytovatelia s kapacitou 33 miest.

V meste Prešov je poskytovaná aj ambulantná forma sociálnej služby v zariadení pre seniorov u 1 verejného poskytovateľa s kapacitou 15 miest a zároveň je táto služba poskytovaná aj v denných stacionároch. Zabezpečujú ju 4 neverejní poskytovatelia s kapacitou 122 miest.

Osobám, ktoré nemajú zabezpečené základné životné potreby mesto Prešov zabezpečuje poskytovanie sociálnej služby v nízkoprahovom dennom centre u 1 neverejného poskytovateľa s celkovou kapacitou 12 miest.

Terénna forma sociálnej služby je zabezpečovaná prostredníctvom 1 verejného a 5 neverejných poskytovateľov, a to formou domácej opatrovateľskej služby. Mesto Prešov uzatvorilo zmluvu o poskytovaní služby so 4 neverejnými poskytovateľmi.

Fyzickým osobám, ktoré nie sú schopné zabezpečiť si základné životné potreby a sú odkázané na pomoc pri začlenení sa do spoločnosti, mesto zabezpečilo terénnu sociálnu službu krízovej intervencie prostredníctvom 4 neverejných poskytovateľov.

Za účelom zvyšovania kvality poskytovaných sociálnych služieb mesto Prešov zabezpečilo poskytovanie sociálnej služby a uzatvorilo zmluvy so 4 neverejnými poskytovateľmi prepravnej služby a 1 neverejným poskytovateľom tlmočnickej služby.

Sociálnu službu zameranú na poskytovanie pomôcok poskytuje mesto ako verejný poskytovateľ a zároveň uvedenú službu poskytujú v meste Prešov 4 neverejní poskytovatelia.

Mesto Prešov zo schváleného rozpočtu poskytuje finančné prostriedky na sociálne služby a s neverejnými poskytovateľmi uzatvára zmluvu o poskytnutí finančného príspevku na poskytovanie sociálnych služieb, čo je uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tab. č.B 2.3 - Prehľad sociálnych služieb poskytovaných v meste Prešov

Druh sociálnej služby	Poskytovateľ sociálnej služby	Počet subjektov	Forma	Kapacita
Zariadenie pre seniorov	Mesto Prešov	2	pobytová a ambulantná	315
	neverejný poskytovateľ	3	pobytová a ambulantná	37
Nízkoprahové denné centrum	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	1	ambulantná	24
Nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	2	ambulantná	24
Domáca opatrovateľská služba	Mesto Prešov	1	terénna	104 287
	neverejný poskytovateľ	4	terénna	1 920 hod.
Terénna sociálna služba krízovej intervencie	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	4	terénna	1 920 hod.
Prepravná služba	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	4	terénna	18 750 km
Tlmočnická služba	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	1	terénna	51 hod.
Monitorovanie a signalizácia potreby pomoci	Mesto Prešov	-	-	-
	neverejný poskytovateľ	1	terénna	144 hod.

Zdroj: Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK

S cieľom zlepšenia kvality života občanov mesto Prešov poskytuje podporné služby v 4 denných centrách, v 7 jedálňach a prostredníctvom donášky stravy do domácnosti.

Tabuľka č. B 2.4 - Podporné sociálne služby v meste Prešov

Druh podpornej služby	Poskytovateľ služby	Počet subjektov	Forma	Kapacita
Denné centrum	Mesto Prešov	4	ambulantná	600
	neverejný poskytovateľ	-	-	-
Jedáleň	Mesto Prešov	2	ambulantná	60
	neverejný poskytovateľ	2	ambulantná	-

Zdroj: MsÚ Prešov

Počet občanov s trvalým pobytom v meste Prešov k 31.12.2014 bol 90 187, pričom ženy predstavovali 48 % a muži 52 %. Vývoj počtu obyvateľov mesta Prešov za obdobie posledných päť rokov má klesajúcu tendenciu, výrazný pokles bol zaznamenaný prioritne posledné dva roky. Napriek uvedenej skutočnosti je možné konštatovať, že dopyt po sociálnych službách na území mesta Prešov prevažuje nad ponukou. Táto skutočnosť je evidentná prioritne v oblasti poskytovania pobytovej služby, ktoré sú kapacitne limitované. S prihliadnutím na vekovú štruktúru občanov s trvalým pobytom v meste Prešov, ako aj na

počet žiadateľov o poskytnutie pobytových sociálnych služieb v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Prešov, je počet miest v pobytových zariadeniach sociálnych služieb v meste Prešov nepostačujúci.

V súlade s určenými cieľmi modernizácie sociálnych služieb a v súlade s procesom deinštitucionalizácie je prioritou mesta Prešov vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre nezávislý a slobodný život všetkých občanov odkázaných na pomoc spoločnosti v prirodzenom sociálnom prostredí komunity. Na základe uvedených skutočností plánuje mesto Prešov poskytovať komplex kvalitných alternatívnych služieb vo verejnom záujme, ktoré umožnia občanom odkázaným na sociálne služby slobodný a nezávislý spôsob života s podporou komunity, odborníkov, členov rodiny a dobrovoľníkov. Zároveň bude potrebné vytvárať vhodné podmienky na rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych a zdravotníckych služieb, aby odkázaní občania mali možnosť zotrvať v prirodzenom domácom prostredí a neboli odkázaní na pobytové zariadenie.

Platná legislatíva upravuje formy sociálnej pomoci pre rodiny s deťmi, podmienky poskytovania sociálnych služieb na podporu rodiny s deťmi a zároveň vymedzuje pôsobnosť štátnych orgánov, samosprávnych orgánov a ďalších subjektov, ktoré poskytujú sociálnu pomoc a sociálne služby rodinám s deťmi.

Mesto Prešov pri zabezpečovaní starostlivosti o rodiny s nezaopatrenými deťmi vychádza zo základných strategických dokumentov, ktorými sú Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Prešov, Komunitný plán sociálnych služieb a rozvoja komunit mesta Prešov a Koncepcia politiky sociálneho bývania v meste Prešov.

V súčasnosti mesto Prešov v rámci starostlivosti o rodiny s nezaopatrenými deťmi poskytuje sociálne služby a sociálnu pomoc rodinám s deťmi ambulantnou a terénnou formou, v rámci svojej zriaďovateľskej pôsobnosti neposkytuje žiadnu pobytovú službu.

Výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately mesto Prešov realizuje v ich prirodzenom rodinnom a sociálnom prostredí.

Možno konštatovať, že realizáciou terénnej sociálnej práce a poskytovaním nízkoprahovej sociálnej služby pre deti a rodinu a sociálnej služby krízovej intervencie

v komunitnom centre sa snaží mesto Prešov naplňať špecifický cieľ zameraný na podporu poskytovania terénnych a ambulantných sociálnych služieb na komunitnej úrovni.

Do samosprávnej pôsobnosti mesta Prešov na úseku poskytovania sociálnej pomoci rodinám s deťmi patrí:

- vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately prostredníctvom organizovania sociálnych a výchovných programov, sanácie rodinného prostredia, poskytovaním príspevku na podporu obnovy rodinného prostredia a tvorbou úspor dieťaťu s nariadenou ústavnou starostlivosťou,
- poskytovanie finančného príspevku formou jednorazovej dávky v hmotnej núdzi a jednorazovej dávky sociálnej pomoci,
- výkon inštitútu osobitného príjemcu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi, prídavku na dieťa a určených štátnych sociálnych dávok,
- riešenie problému záškoláctva detí s povinnou školskou dochádzkou formou sociálnej práce s rodinou, výchovným pôsobením na rodinu a dieťa, v prípade chronického záškoláctva priestupkovým konaním,
- riešenie problému požívania alkoholických nápojov maloletými a mladistvými osobami výchovným pôsobením na rodinu a dieťa a priestupkovým konaním,
- riešenie bytovej potreby rodín s nezaopatrenými deťmi pridelovaním sociálnych nájomných bytov vo vlastníctve mesta Prešov, opakovaným nájomom bytu v prípadoch, keď sa rodina s deťmi po uplynutí nájomnej doby naďalej nachádza v zlej finančnej situácii a príjmy rodiny jej neumožňujú zabezpečiť si iné bývanie, zabezpečením dočasného núdzového ubytovania v útulku prevádzkovaného z finančného príspevku mesta Prešov, zabezpečením dočasného núdzového ubytovania ženám s deťmi zažívajúcim násilie alebo osamelým matkám s deťmi v byte vyčlenenom na tento účel,
- poskytovanie základného sociálneho poradenstva pri riešení rodinných problémov a sociálnych problémov ambulantnou formou v Kancelárii sociálneho poradenstva a terénnou formou v rámci terénnej sociálnej práce.

V rámci zriaďovateľskej pôsobnosti mesto Prešov poskytuje rodinám s deťmi tieto sociálne služby:

- nízkoprahovú sociálnu službu pre deti a rodinu ambulantnou formou v nízkoprahovom dennom centre pre deti a rodinu na ul. K Starej tehelni 1 v Prešove,

- pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa a podpora zosúlad'ovania rodinného života a pracovného života terénou formou v domácnosti prijímateľa sociálnej služby,
- sociálnu službu krízovej intervencie v Komunitnom centre na ul. K Starej tehelni 1 v Prešove ambulantnou formou.

Na základe dlhoročných skúseností a dopytu zo strany rodín s deťmi je možné konštatovať, že na území mesta Prešov je potrebné:

- rozšíriť ponuku v oblasti dočasného alebo krízového ubytovania pre matky s deťmi s možnosťou okamžitého poskytnutia pomoci tzv. Centrum akútnej pomoci,
- vybudovať klubové priestory pre komunitné a nízkoprahové aktivity v komunite K Starej tehelni,
- vybudovať malometrážne nájomné bývanie pre jednorodičovské rodiny s nezaopatrenými deťmi (nízkonákladové bývanie), sociálne nájomné byty pre mladé rodiny s deťmi, tzv. štartovacie byty (mesto Prešov eviduje za obdobie posledných troch rokov cca 260 žiadostí o pridelenie nájomného bytu).

V pôsobnosti MFO bola celkom 4 subjektom udelená akreditácia na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení detský domov (podľa § 49 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov) - vid' príloha P2 Zoznam č. 2.1 - Zoznam akreditovaných subjektov - detské domovy. V danej oblasti bude dôležité rozširovanie alternatívnych možností uspokojovania potrieb detí, ktoré boli odňaté zo starostlivosti rodičov.

Základné formy pomoci v sociálnej oblasti v rámci MFO je možné rámcovo rozčleniť do nasledovných oblastí pomoci:

- a) terénna sociálna práca,
- b) komunitná práca,
- c) ambulantné a pobytové služby v sociálnych zariadeniach.

Poskytovanie základného sociálneho poradenstva a primárnej formy pomoci v sociálnej oblasti terénou formou zabezpečujú obce prostredníctvom realizácie Národného projektu Terénna sociálna práca v obciach (ďalej len NP TSP). NP TSP je realizovaný v období rokov 2012 až 2015 v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Prijímateľom nenávratného finančného príspevku je Implementačná agentúra pre Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (do 1. apríla 2014 Fond sociálneho

rozvoja). Obce mali možnosť zapojiť sa do NP TSP priebežne od roku 2012, ukončenie NP TSP je nastavené na október 2015 vo všetkých obciach. Terénna sociálna práca v obciach je personálne zabezpečovaná terénnymi sociálnymi pracovníkmi (TSP) a asistentmi terénnych sociálnych pracovníkov (ATSP), ktorých činnosť je zameraná na skupiny sociálne vylúčených občanov, resp. občanov ohrozených sociálnym vylúčením.

Cieľom NP TSP je:

- zvýšenie kvality výkonu terénnej sociálnej práce prostredníctvom odborného vzdelávania a supervízie práce TSP a ATSP,
- šandardizácia výkonu terénnej sociálnej práce prostredníctvom metodického vedenia terénnych sociálnych pracovníkov zo strany koordinátorov,
- zvýšenie dostupnosti a zlepšenie prístupu k poskytovaným sociálnym službám,
- zabezpečenie kontinuity výkonu terénnej sociálnej práce v strednodobom horizonte,
- zníženie administratívneho zaťaženia zapojených obcí.

Z celkového počtu obcí v rámci MFO je do NP TSP zapojených celkom 10 obcí, vrátane mesta Prešov. Terénnu sociálnu prácu zabezpečuje celkom 17 TSP a 16 ATSP, pričom ich služby k 28.12.2014 využilo celkom 1752 klientov (844 mužov a 908 žien). Práca s klientmi je o.i. zameraná na intervencie, ktoré je možné rozčleniť do nasledovných kategórií:

- **Zamestnanosť** - intervencie smerujúce k zvýšeniu šance uplatniť sa na trhu práce a/alebo k udržaniu existujúcich pracovných miest.
- **Bývanie** - intervencie smerujúce k zvýšeniu štandardu bývania, či udržaniu vyhovujúceho štandardu bývania.
- **Zdravie** - intervencie zamerané na zlepšenie zdravotného stavu klientov alebo zachovanie vyhovujúceho zdravotného stavu klientov a intervencie zamerané na zvýšenie dostupnosti služieb zdravotnej starostlivosti.
- **Sociálno-patologické javy** - intervencie zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov, ako aj na zmiernenie a elimináciu ich negatívnych dopadov u ľudí z cieľovej skupiny. Nosnú časť tejto kategórie intervencií tvorí výkon opatrení a sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.
- **Financie a hospodárenie** - intervencie zamerané na zvyšovanie ekonomickej gramotnosti klientov, poradenstvo smerujúce k zlepšeniu ekonomickej situácie domácností klientov, poradenstvo pri oddlžovaní a exekúciách, prevencia zadlženosti a boj proti úžere.

- **Vzdelávanie a spolupráca so školou** - intervencie smerujúce k zvyšovaniu kvalifikácie klientov a ich detí, intervencie zamerané na dostupnosť vzdelávacích inštitúcií a poskytovaných služieb.
- **Sociálne zabezpečenie** - intervencie smerujúce k zabezpečeniu benefitov a k plneniu povinností vyplývajúcich z príslušnosti v systéme sociálneho zabezpečenia štátu.

Na jedného TSP/ATSP pripadá v priemere cca 46 intervencií/ mesiac, pričom v najväčšom rozsahu sú zastúpené intervencie v oblasti v financií a hospodárenia, sociálneho zabezpečenia a sociálno-patologických javov(cca 30%).

Je potrebné zdôrazniť, že komunitná práca je priamo závislá od zdrojov z ESF (vo vzťahu k personálnemu zabezpečeniu a jeho finančnému krytiu) a v prípade absencie podpory z EÚ by si väčšina obcí v rámci MFO nemohla dovoliť poskytovanie komunitnej sociálnej práce vôbec, resp. len vo veľmi obmedzenom rozsahu.

Prehľad obcí zapojených do NP TSP poskytuje nižšie uvedená Tab. č. B2.5.

Tab. č. B2.5 - Terénna sociálna práca v obciach MFO mesta Prešov

P.č.	Obec	Počet TSP	Počet ATSP	Počet klientov k 28.2.2015	Poznámka
1	Bzenov	1	1	85	
2	Drienov	1	2	244	
3	Kapušany	1	0	54	Ukončenie NP TSP k 31.3.2013
4	Kendice	1	2	156	
5	Kojatice	1	1	81	
6	Petrovany	2	0	113	
7	Prešov	4	1	340	
8	Ruská Nová Ves	1	1	145	
9	Svinia	2	2	300	Ukončenie NP TSP k 31.1.2013
10	Veľký Šariš	1	2	234	
SPOLU		17	16	1752	

Zdroj: IA MPSV SK

Komunitná práca v rámci MFO je zabezpečovaná dvoma základnými spôsobmi - v rámci Národného projektu Komunitné centrá (ďalej len NP KC) a v rámci dopytovo - orientovaných projektov neverejnými poskytovateľmi.

Základným cieľom komunitnej práce v komunitných centrách je podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v komunitách. Zameriava najmä na skupinu obyvateľov sociálne vylúčených alebo ohrozených sociálnym vylúčením s dôrazom na marginalizované rómske komunity (MRK). Nosné zameranie činnosti komunitných centier:

- realizácia opatrení zameraných na sociálnu inklúziu a integráciu do spoločnosti,
- nízkoprahové služby ako prevencia sociálno-patologických javov v komunitách,
- služby starostlivosti, základné a špecializované poradenstvo,
- dostupné vzdelávanie pre deti predškolského veku, aktivačné a nízkoprahové činnosti pre deti školského veku a mládež,
- podpora vzdelávania detí a mládeže, podpora ukončenia základného vzdelania a pokračovania v ďalšom štúdiu na strednej škole,
- sprostredkovanie kontaktu so širším prostredím, podpora začleňovania do existujúcich sociálnych sietí, štruktúr, služieb a inštitúcií,
- poskytovanie primeraných služieb podpory pre zvyšovanie zamestnateľnosti a zamestnanosti, vrátane poradenstva v oblasti zamestnanosti - zvýšenie dostupnosti, adresnosti, efektivity a kvality poskytovaných služieb zameraných na sociálnu inklúziu a integráciu do spoločnosti.

Tabuľka č. B2.6 - Prehľad komunitných centier v pôsobnosti funkčného územia mesta Prešov

P.č.	Názov prevádzkovateľa KC	Lokalita KC	Počet zamestnancov	Zriaďovateľská pôsobnosť	Typ projektu
1	Gréckokatolícka charita Prešov	Prešov	5	Neverejný poskytovateľ	NP KC
2	Mesto Prešov	Prešov	5	Verejný poskytovateľ/mesto	NP KC
3	Občianske združenie Tobiaš	Prešov	4	Neverejný poskytovateľ	NP KC
4	DORKA, n.o., Centrum pre obnovu rodiny Košice	Prešov	6	Neverejný poskytovateľ	NP KC
5	Obec Fričovce	Fričovce	4	Verejný poskytovateľ/obec	NP KC
6	Občianske združenie PERMONÍK	Zlatá Baňa	2	Neverejný poskytovateľ	NP KC
7	Obec Bzenov	Bzenov	2	Verejný poskytovateľ/obec	NP KC
8	Rómsky inštitút - Roma institute, n.o.	Prešov	8	Neverejný poskytovateľ	NP KC
9	Obec Kendice	Kendice	3	Verejný poskytovateľ/obec	NP KC
10	Človek v tísi, n.o.	Kojatice	2	Neverejný poskytovateľ	DOP
11	Človek v tísi, n.o.	Petrovany	2	Neverejný poskytovateľ	DOP
12	ZOM Prešov, o.z. ,	Prešov	3	Neverejný poskytovateľ	NP KC
13	Rómsky inštitút, n.o.	Prešov	8	Neverejný poskytovateľ	NP KC
Spolu		13 KC	54		

Zdroj: IA MPSV SK, samosprávy

Komunitná práca vo veľkej väčšine prípadov (či už ide o verejného, alebo neverejného poskytovateľa) je podobne ako terénna sociálna práca závislá od podpory z EŠIF a vo veľkej väčšine obcí MFO je zabezpečovaná v provízorných priestoroch - „komunitných centrách“, z ktorých väčšina nie je zatiaľ registrovaná v registri poskytovateľov sociálnych služieb PSK.

Do budúcnosti je preto potrebné:

- **vybudovať nové komunitné priestory, resp. zrekonštruovať niektoré existujúce komunitné centrá, resp. optimalizovať priestorové zabezpečenie komunitných centier** tak, aby splnili potrebné náležitosti súvisiace s registráciou poskytovateľov sociálnych služieb a boli vhodné na poskytovanie rôznych foriem a druhov komunitných služieb, služieb dlhodobej integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti a

primárnej zdravotnej starostlivosti, prepojenej na sociálne služby na komunitnej úrovni (Prešov, Ruská Nová Ves, Vyšná Šebastová).

Ambulantné a pobytové sociálne služby sú orientované na sociálnu pomoc osobám v nepriaznivej sociálnej situácii. Ambulantná forma sociálnej služby (ďalej len "ambulantná sociálna služba") je poskytovaná fyzickým osobám, ktoré dochádzajú, sú sprevádzané alebo sú dopravované do miesta poskytovania sociálnej služby. Uvedená forma je v rámci MFO mesta Prešov zabezpečovaná nasledovne:

- **Sociálne služby krízovej intervencie** - 8 poskytovateľov sociálnych služieb (7 neverejných + 1 verejný/mesto Prešov), celková kapacita 39 klientov
- **Sociálne služby na podporu rodiny s deťmi** - 2 poskytovatelia sociálnych služieb (1 neverejný + 1 verejný/mesto Prešov)
- **Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku** - 37 poskytovateľov sociálnych služieb (27 neverejných + 7 verejných/obce + VÚC), celková kapacita 258 klientov.

Pobytová forma sociálnej služby v zariadení (ďalej len "**pobytová sociálna služba**") sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba je poskytovaná ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba. V rámci MFO mesta Prešov je pobytová sociálna služba poskytovaná celkom v 20 zariadeniach s celkovou kapacitou 722 osôb.

Na základe výstupov analytickej časti sa v najbližšom období bude podpora v analyzovanej MFO orientovať na realizáciu krokov v súlade:

- s Národnými prioritami rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 - 2020,
- s Koncepciou rozvoja sociálnych služieb na území PSK,
- s Komunitným plánom sociálnych služieb a rozvoja komunit mesta Prešov,
- s Komunitnými plánmi sociálnych služieb obcí v rámci MFO.

Zvolenou ÚIJ URM pre budúcu podporu zo zdrojov IROP bude územie jednej alebo viacerých obcí (úroveň LAU 2), územie MFO (úroveň LAU 1).

V záujme systematizácie nastavenia sociálnych služieb, zvýšenia miery úrovne a dostupnosti sociálnych služieb a zvýšenia efektivity spolupráce poskytovateľov a organizácií v oblasti sociálnych služieb sa budú využívať aj zdroje ESF (prioritne v rámci OP ĽZ, OP KŽP a PRV).

Špecifický cieľ č. 2.2.1.

Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl

V roku 2010 bolo v sieti škôl a školských zariadení vo funkčnom území mesta Prešov zaradených 53 materských škôl so 172 triedami, k 15. septembru 2014 53 materských škôl so 173 triedami (tabuľka č. B 2.7 a B 2.8). Vo funkčnom území mesta Prešov je počet materských škôl za obdobie rokov 2010 až 2014 pomerne stabilný. V porovnávanom období síce ich počet klesol o 1 materskú školu, ale stúpol počet súkromných materských škôlok na 10, počet tried za obdobie rokov 2010 až 2014 je tiež stabilný. Nárast detí v materských školách stúpol iba v meste Prešov. V sledovanom období rokov 2010 až 2014 vzrástol počet detí v meste Prešov o 223 detí, (tabuľka č. B 2.9). Počet tried sa zvýšil o 6. V meste Prešov je 20 materských škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta. Na druhom mieste majú najvyšší podiel súkromné a špeciálne školy. Tri materské školy sú zriadené cirkvou.

Tabuľka č. B 2.7 Materské školy na území MFO Prešov

Materská škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bzenov	1	1	1	1	1
Drienov	1	1	1	1	1
Drienovská Nová Ves	1	1	1	1	1
Dulová Ves	1	1	1	1	1
Fintice	1	1	1	1	1
Haniska	1	1	1	1	1
Kapušany	1	1	1	1	1
Kendice	1	1	1	1	1
Kojatice	1	1	1	1	1
Kokošovce	1	1	1	1	1
Ličartovce	1	1	1	1	1
Ľubotice	1	1	1	1	1
Malý Šariš	1	1	1	1	1
Petrovany	1	1	1	1	1
Podhradík	1	1	1	1	12
Prešov	30	30	30	30	30
Rokycany	1	1	1	1	1
Ruská Nová Ves	1	1	1	1	1
Svinia	1	1	1	1	1
Teriakovce	1	1	1	1	1
Veľký Šariš	1	1	1	1	1
Vyšná Šebastová	1	1	1	1	1
Záborské	1	1	1	1	1
Zlatá Baňa	1	1	0	0	0
Župčany	1	1	1	1	1
SPOLU	54	54	53	53	53

Zdroj: CG eGOV

Tabuľka č. B 2.8 Počty tried v materských školách na území MFO Prešov

Materská škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bzenov	1	1	1	1	1
Drienov	2	2	2	1	1
Drienovská Nová Ves	1	1	1	1	1
Dulová Ves	1	1	1	1	1
Fintice	2	2	2	2	2
Haniska	1	1	1	1	1
Kapušany	3	3	3	2	2
Kendice	2	2	2	1	2
Kojatice	1	1	1	1	1
Kokošovce	1	1	1	1	1
Ličartovce	1	1	1	1	1
Lubotice	2	3	4	3	3
Malý Šariš	2	2	2	2	2
Petrovany	2	2	2	2	1
Podhradík	1	1	1	1	12
Prešov	134	139	137	141	140
Rokycany	20	17	12	6	9
Ruská Nová Ves	26	31	29	18	21
Svinia	62	72	82	26	26
Teriakovce	17	16	22	15	17
Veľký Šariš	112	121	125	87	110
Vyšná Šebastová	22	23	24	17	24
Záborské	12	18	25	21	24
Zlatá Baňa	6	8	0	0	0
Župčany	32	32	41	26	22
SPOLU	466	501	522	378	425

Zdroj: CVTI**Tabuľka č. B 2.9 Počty detí v MŠ na území MFO Prešov**

Materská škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bzenov	16	18	18	12	17
Drienov	44	49	46	25	27
Drienovská Nová Ves	17	21	18	9	16
Dulová Ves	12	13	12	8	17
Fintice	59	64	44	33	52
Haniska	20	20	21	17	15
Kapušany	65	61	60	36	42
Kendice	41	42	44	20	31
Kojatice	25	20	24	19	20
Kokošovce	21	24	24	15	17
Ličartovce	23	24	25	18	30
Lubotice	64	84	101	72	61
Malý Šariš	33	41	44	30	31
Petrovany	39	44	41	30	9
Podhradík	23	24	22	16	12
Prešov	2 919	3 027	3 100	3 176	3 142
Rokycany	20	17	12	6	9
Ruská Nová Ves	26	31	29	18	21
Svinia	62	72	82	26	26
Teriakovce	17	16	22	15	17
Veľký Šariš	112	121	125	87	110
Vyšná Šebastová	22	23	24	17	24
Záborské	12	18	25	21	24
Zlatá Baňa	6	8	0	0	0
Župčany	32	32	41	26	22
SPOLU	3 730	3 914	4 004	3 752	3 792

Zdroj: Mesto Prešov

Mestské materské školy navštevuje 3142 detí. Prehľad počtu nevybavených žiadostí podaných materským školám poukazuje na nárast, v roku 2010 ich bolo 143 a v roku 2014 bolo nevybavených 146 žiadostí. Najvyšší počet nevybavených žiadostí v roku 2014 bol priamo v meste Prešov 86.

Hrubá zaškolenosť detí (hrubá zaškolenosť je podiel celkového počtu detí v MŠ a skutočného počtu detí vo veku 3-5 rokov) v rokoch 2010 až 2014 sa pohybovala vo funkčnom území mesta Prešov na rovnakej úrovni a to 0,67 %. Priamo v meste Prešov bola hrubá zaškolenosť v roku 2010 0,83% a v roku 2014 0,85% ,zodpovedá to individuálnym podmienkam v rodinách a odráža aktuálnu situáciu. Spomínané údaje sú zaznamenané v tabuľke č. B 2.10.

Tabuľka č. B 2.10 Hrubá zaškolenosť v MŠ na území MFO mesta Prešov

Materská škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Bzenov	0,55	0,78	0,78	0,79	0,67
Drienov	0,59	0,73	0,73	0,67	0,62
Drienovská Nová Ves	0,59	0,78	0,64	0,70	0,78
Dulová Ves	0,80	0,72	0,60	0,46	0,70
Fintice	0,63	0,68	0,75	0,70	0,89
Haniska	0,95	0,94	0,95	0,91	0,91
Kapušany	0,79	0,87	1,00	1,00	1,00
Kendice	0,50	0,44	0,48	0,51	0,46
Kojatice	0,83	0,61	0,77	0,58	0,63
Kokošovce	0,91	0,95	1,00	0,95	0,92
Ličartovce	0,95	0,95	0,91	0,86	0,97
Lubotice	0,65	0,88	1,00	0,97	0,93
Malý Šariš	0,77	1,00	1,00	0,85	0,73
Petrovany	0,66	0,70	0,55	0,61	0,22
Podhradík	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Prešov	0,83	0,82	0,84	0,85	0,85
Rokycany	0,32	0,27	0,19	0,20	0,25
Ruská Nová Ves	0,49	0,61	0,58	0,59	0,73
Svinia	0,38	0,49	0,55	0,51	0,50
Teriakovce	0,53	0,46	0,58	0,54	0,54
Veľký Šariš	0,59	0,66	0,62	0,68	0,67
Vyšná Šebastová	0,52	0,55	0,52	0,51	0,63
Záborské	0,55	0,75	0,66	0,64	0,70
Zlatá Baňa	0,55	0,73	0,00	0,00	0,00
Župčany	0,71	0,78	0,79	0,84	0,39
SPOLU	0,67	0,73	0,70	0,67	0,67

Zdroj: Mesto Prešov

Dôležitým ukazovateľom pre potreby zabezpečenia zaškolenosti detí v materských školách je počet nezaškolených detí v 1. ročníku ZŠ (tabuľka č. B 2.11). Percento nezaškolených detí bolo v šk. roku 2011/2012 5,32% a v školskom roku 2015/2016 4,24 %.

Tabuľka č. B 2.11 Počty nezaškolených žiakov v 1. ročníku

	2011/2012			2012/2013			2013/2014		
Okres	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov
Drienov	20	0	0	29	6	20,69	26	4	15,38
Fintice	20	1	5	17	0	0	18	0	0
Kapušany	36	5	13,89	45	4	8,89	39	1	2,56
Kendice	18	4	22,22	27	15	55,56	23	4	17,39
Ľubotice	60	2	3,33	61	2	3,28	68	3	4,41
Petrovany	18	1	5,56	17	7	41,18	11	4	36,36
Prešov	1110	43	3,87	1036	17	1,64	1045	23	2,2
Svinia	53	2	3,77	53	12	22,64	60	6	10
Veľký Šariš	61	15	24,59	51	15	29,41	58	18	31,03
	1396	73	5,23	1336	78	5,84	1348	63	4,67

	2014/2015			2015/2016		
Okres	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov	Počet zapísaných žiakov do 1. ročníka	Nezaškolení v MŠ	% nezaškolených žiakov
Drienov	29	8	27,59	16	5	31,25
Fintice	20	0	0	25	0	0
Kapušany	31	0	0	33	2	6,06
Kendice	28	15	53,57	19	7	36,84
Ľubotice	61	2	3,28	84	2	2,38
Petrovany	12	1	8,33	22	4	18,18
Prešov	1114	23	2,06	1199	22	1,83
Svinia	47	5	10,64	46	0	0
Veľký Šariš	47	10	21,28	64	22	34,38
	1389	64	4,61	1508	64	4,24

Zdroj: OÚ Prešov

S cieľom zvyšovania hrubej zaškolenosti boli vybrané kritéria:

- počet MŠ a tried
- počet detí v MŠ
- nevybavené žiadosti

- hrubá zaškolenosť detí
- ojedinelé a nepredvídané kritéria (napr. dotácie z kapitoly MŠVVaŠ SR na rok 2015 vo výške 9 500 000 € na prístavbu, výstavbu a rekonštrukcie priestorov pre potreby materských škôl a zariadení školského stravovania s cieľom postupne do roku 2020 dosiahnuť 95 % účasť detí vo veku 4 až 5 rokov na predprimárnom vzdelávaní v materských školách.

Za najdôležitejšie kritéria považujeme hrubú zaškolenosť detí, nevybavené žiadosti, nezaškolených prvákov a živonarodené detí.

Z dotácií na rok 2015 z kapitoly MŠVV a Š SR boli vybrané v meste Prešov 3 materské školy a to MŠ Hviezdoslavova, MŠ Sládkovičova a MŠ Budovateľská, ktoré prejdú rekonštrukciou priestorov.

Pre MŠ Hviezdoslavovu bolo vyčlenených 81 500 eur na stavebné práce a projektovú činnosť a 4 200 eur na interiérové vybavenie.

Pre MŠ Sládkovičova bolo spolu vyčlenené na stavebné práce a interiérové vybavenie 41 400 eur.

Pre MŠ Budovateľská bolo vyčlenených na rekonštrukciu – stavebné práce a projektovú dokumentáciu 144 100 eur a na interiérové vybavenie 4 200 eur. Spolu je to na kapitálové výdavky 135 000 eur, na interiérové vybavenie 12 000 eur, spoluúčasť je 128 400 eur. Náklady celkom sú vo výške 275 400 eur.

Špecifický cieľ č. 2.1. 2

Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie zdravotnej starostlivosti

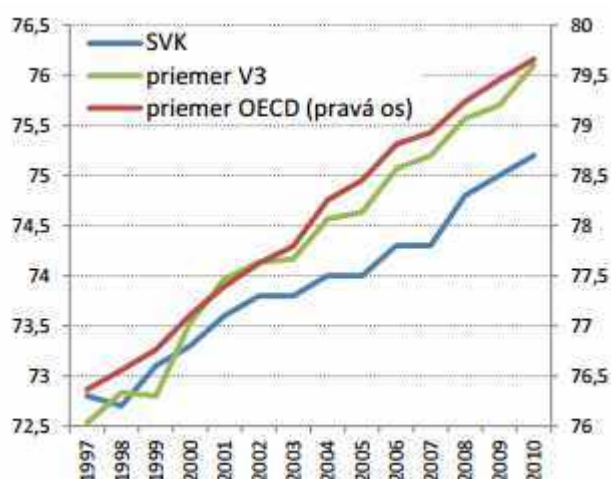
Zdravotnícka infraštruktúra na území MFO mesta Prešov je tvorená sieťou zdravotníckych zariadení prevádzkovaných verejnými i neverejnými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti. Súčasný stav najmä verejnej zdravotníckej infraštruktúry je v porovnaní s technickým stavom objektov prevádzkovaných súkromným sektorom technicky a technologicky zastaraný, personalizácia a inovácia v službách PZS je nízka.

Zdravotný stav obyvateľov Slovenska vrátane obyvateľov územia Prešovského kraja nie je veľmi priaznivý, najmä v oblastiach so zníženou kvalitou životného prostredia ako je

metské prostredie väčších miest. K významným faktorom ovplyvňujúcim zdravotný stavu obyvateľstva MFO mesta Prešov patria aj: nedostatočný podiel mestskej zelene, nízka miera zodpovednosti za svoje zdravie u vybraných skupín obyvateľstva, absolvovanie preventívnych vyšetrení, osвета a podpora zdravia ako komplex opatrení v rámci udržateľného metského rozvoja (podpora športu, budovanie cyklotrás, bezpečnosť chodcov a pod.).

V Slovenskej republike sa stredná dĺžka života i keď pomaly, ale dlhodobo zvyšuje, ako možno vidieť aj na nasledovnom obrázku. Stále však patríme medzi krajiny Európskej únie s najnižšou strednou dĺžkou života. Priemerná dĺžka života bola v roku 2014 v Prešovskom kraji 73,11 rokov u mužov a 80,36 rokov u žien (Zdroj: ŠÚ SR, 2015), pričom sa dá očakávať, že na území MFO mesta Prešov sú dosahované hodnoty vyššie.

Obr. 1 Vývoj dĺžky života v rokoch

Údaje v grafe sú za rok 2010; Krajiny V3: Česká republika, Maďarsko, Poľsko

Kým na Slovensku je očakávaná dĺžka života pri narodení u mužov 71,6 rokov, tak priemer OECD je 76,9 rokov a TOP5 OECD krajín má vek až 79,7 rokov. U žien je situácia nasledovná: na Slovensku 78,8 rokov, priemer OECD 82,4 rokov a TOP5 OECD krajín 85,1 rokov (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Healthy_life_years_statistics).

Demografický vývoj bude v období najbližších rokov jednoznačne determinovaný starnutím populácie, ktoré je výsledkom predovšetkým populačných vln v minulosti a meniaceho sa rodinného správania populácie, nízkou fertilitou, predlžovaním dĺžky ľudského

života v súčasnosti. V krajských mestách pri pokračovaní urbanizácie by tento trend nemusel byť taký výrazný ako vo vidieckych oblastiach, Prešovský kraj dlhodobo vykazuje najnižší index starnutia v porovnaní s inými kraji.

Zdroj: Infostat,

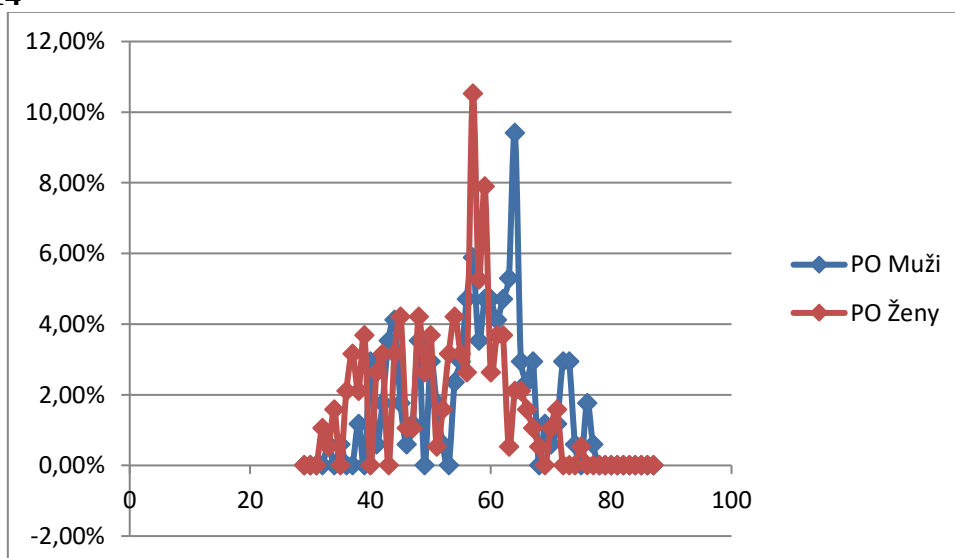
http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=12&Itemid=56

V nasledujúcich rokoch dôjde k výraznému nárastu populácie seniorov, čo predpokladá zvýšenú zdravotnú a sociálnu starostlivosť z dôvodu vekom podmienenej znižujúcej sa miery sebestačnosti jedinca.

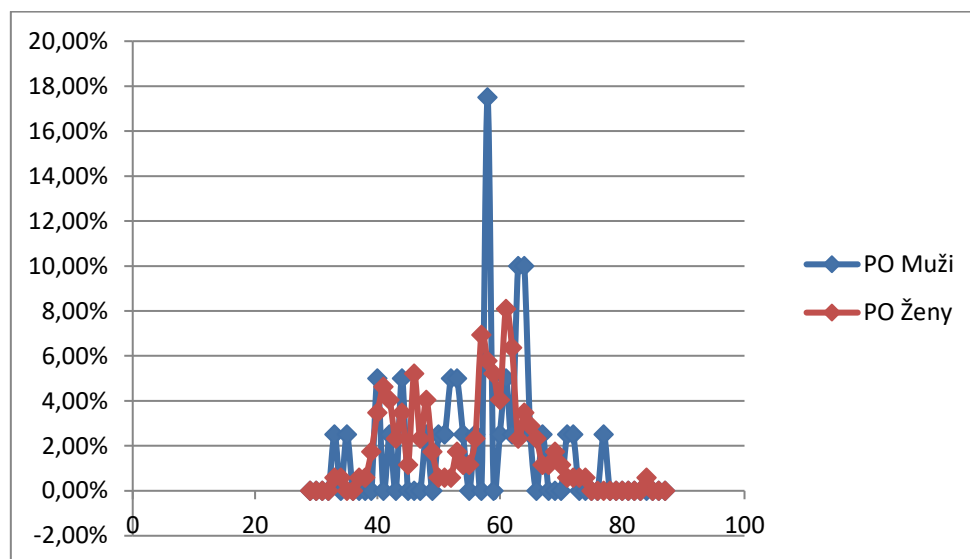
Jedným z procesov bude aj postupná deinštitucionalizácia veľkých zariadení poskytujúcich pobytové služby na území MFO mesta Prešov a ich transformácia na služby poskytované komunitou, zavedenie nových foriem podpory zdravia, zvýšenie záujmu o prevenciu a informačné kampane podporujúce motiváciu obyvateľstva k zdravému životnému štýlu.

Ďalším z vážnych problémov je nepriaznivá veková situácia lekárov primárneho kontaktu (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) bude čoraz viac limitujúcim faktorom dostupnosti k primárnej zdravotnej starostlivosti.

Obr. 2: Veková štruktúra všeobecných lekárov pre dospelých v Prešovskom kraji k 1.1.2014

Obr. 3: Veková štruktúra všeobecných lekárov pre deti a dorast v Prešovskom kraji k 1.1.2014

Ako možno vidieť z Obr.2 a Obr. 3, tak medián veku všeobecných lekárov pre dospelých je 59 rokov. Lepšia situácia je u pediatrov, kde medián je vo veku 58 rokov. Akokoľvek, tieto čísla sú alarmujúce a pre zvyšovanie tlaku a požiadaviek na služby primárnej zdravotnej starostlivosti je nutné na tieto skutočnosti patrične reagovať, pretože situácia v jednotlivých okresoch je tiež rozdielna .

SÚSTAVA ZDRAVOTNÍCKYCH ZARIADENÍ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI PK

Zdravotnú starostlivosť na území MFO mesta Prešov realizujú poskytovatelia ambulantnej, ústavnej zdravotnej starostlivosti, záchrannej zdravotnej služby a lekárenskej starostlivosti.

Poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti sú konvetrovaní najmä v meste Prešov. Zdravotnícke zariadenia poskytujú svoje služby predovšetkým v rámci spádovej oblasti s prihliadnutím na garanciu slobodnej voľby poskytovateľa zdravotnej starostlivosti.

Počet ústavných zdravotníckych zariadení v rámci kraja je vzhľadom k počtu obyvateľov dostatočný. Špecializovaná ambulantná starostlivosť je rovnako sústredená najmä do krajského Prešov a okresných miest.

Primárna ambulantná zdravotná starostlivosť

V okrese **Prešov** je **153 ambulancií primárneho kontaktu**. Z toho je **50 ambulancií všeobecného lekárstva pre dospelých, 26 ambulancií pre deti a dorast, 23 ambulancií v odbore gynekológia a pôrodnictvo a 54 stomatologických ambulancií**.

Poskytovatelia sú prevažne v prenajatých priestoroch jednotlivo na uliciach mesta. Značná časť je zariadení je koncentrovaná na uliciach Konštantínova, Kováčska, Levočská, Jurkovičova a Švábska.

Ambulancie všeobecného lekárstva pre dospelých sú rozdrobené v rámci okresu na 50 kontaktných miestach, vrátane obcí Bertotovce, Bzenov, Drienov, Drienovská Nová Ves, Fričovce, Chmeľov, Chminianská Nová Ves, Kapušany, Lemešany, Petrovany. Z čoho vyplýva, že poskytovatelia nemajú svoje ambulancie mimo územia krajského mesta v rámci MFO mesta Prešov vrátane ambulancií **všeobecného lekárstva pre deti a dorast** sú rozdrobené v rámci okresu na 26 kontaktných miestach vrátane obcí, Bzenov, Drienov, Chminianská Nová Ves, Kapušany, Lemešany, Petrovany.

Ambulancie gynekológie a pôrodnictva sú rozdrobené v rámci okresu na 23 kontaktných miestach vrátane obcí Široké, Terňa, **Veľký Šariš /MFO mesta Prešov/**.

Stomatologické ambulancie sú rozdrobené v rámci okresu na 54 kontaktných miestach, vrátane obcí Bzenov, Chmeľov, Chminianská Nová Ves, Kapušany, Kendice, Lemešany, Lubotice, Petrovany.

Priemerná vzdialenosť k primárnej ambulantnej starostlivosti pre dospelých v okrese Prešov je **9,2 km**.

Uvedený počet ambulancií nezahŕňa počet prevádzkových ambulantných útvarov v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti.

Tabuľka 2.19b: Prehľad zariadení na území okresu Prešov

Špecializačný odbor	Počet ambulancií
<i>Všeobecné lekárstvo pre dospelých</i>	50
<i>Všeobecné lekárstvo pre deti a dorast</i>	26
<i>gynekológia</i>	23
<i>stomatológia</i>	54
Primárna starostlivosť v ambulanciách v okrese Prešov spolu:	153

Zdroj: PSK, vlastné spracovanie

V tabuľke č. 2.19 b doplnenej o porovnanie súčasného stavu všeobecných lekárov pre dospelých (december 2013) je možno pozorovať fragmentovanú primárnu zdravotnú starostlivosť s priemerným úväzkom cca 0,88 všeobecného lekára pre dospelých na jedno kontaktné miesto. Z hľadiska poskytovania kvalitnej (viac odliečených pacientov v ambulanciách primárneho kontaktu a menej v špecializovanej ambulantnej starostlivosti; v súčasnosti v SR až 80% pacientov je odosielaných z primárnej ambulantnej starostlivosti na vyššie pracovisko), efektívnej (vzájomné zdieľanie infraštruktúry ambulancií) a koordinovanej (vzájomná zastupiteľnosť a spolupráca) primárnej zdravotnej starostlivosti je potrebné aby na pracovisku (integrovalo sa) bolo 5-10 lekárov rovnakého zamerania (Evaluation of Primary Care Reform Pilots in Ontario, PWC, 2001).

Rozvojové a limitujúce faktory v oblasti zdravotnej a ambulantnej zdravotnej starostlivosti

Medzi príčiny tohto stavu môžeme zaradiť nemotivujúce financovanie všeobecných lekárov paušálnymi platbami bez ohľadu na realizovanú zdravotnú starostlivosť, ako aj legislatívne obmedzenia poskytovania zdravotnej starostlivosti. Nezanedbateľným problémom je aj veková štruktúra všeobecných lekárov. V neposlednom rade je to aj veľký nárast poznatkov v každom odbore medicíny, ktorý kladie na všeobecného lekára vysoké nároky na vzdelávanie. Súhrou uvedených faktorov sa povolanie a úloha všeobecného lekára pre dospelých v poslednom období zmenilo a jeho postavenie je potrebné nanovo definovať.

Situácia všeobecných lekárov pre deti a dorast je v mnohých aspektoch odlišná. Lekár zostáva kľúčovým lekárom pre pediatrických pacientov. Vyššie uvedené sa v tomto segmente

prejavujú v oveľa menšej miere. Dostupnosť špecialistov v pediatrických špecializáciách je výrazne nižšia a koncentruje sa do Detskej nemocnice v Prešove a špecializovaných ambulancií v meste Prešov.

Pálčivým problémom všeobecnej ambulantnej starostlivosti v oboch segmentoch (všeobecný lekár pre dospelých a všeobecný lekár pre deti a dorast) je vysoký a stále rastúci vekový priemer lekárov (viď tabuľka: Veková štruktúra lekárov v PK v analytickej časti PK str. 80), ktorý súvisí so znižujúcou sa atraktivitou odboru pre mladých lekárov.

Nadpriemerne vysoká fragmentácia poskytovateľov primárnej ambulantnej starostlivosti a jej koncentrácia do krajského mesta, zvýšená prevalencia chronických ochorení a starnúca populácia vytvárajú jednoznačný tlak na vyššiu efektivitu poskytovania služieb primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti a na nové formy jej integrácie. Zároveň je absentujúce prepojenie sociálnej a zdravotnej infraštruktúry.

Ďalším limitujúcim faktorom je vysoký vek všeobecných lekárov, čo je spôsobené nedostatočnou motiváciou (odchod mladých lekárov do zahraničia) ako aj dlhé roky absentujúcou postupnou prípravou všeobecných lekárov vrátane pred atestačnej prípravy a rezidentského programu. Tento fakt je čiastočne a môže byť ďalej eliminovaný rezidentským programom, ktorý začal v októbri 2014 a v rámci ktorého je najväčší počet rezidentov práve v Prešovskom kraji, o získanie pracovného miesta na území MFO mesta Prešov sa predpokladá vyšší záujem ako v iných častiach Prešovského kraja.

Kompetenčné obmedzenia všeobecných lekárov vytvárajú zbytočný tlak na špecializovanú ambulantnú starostlivosť. Je dôležité, aby sa kompetencie všeobecných lekárov rozšírili a to najmä v oblasti liečby chronických ochorení (arteriálna hypertenzia, dyslipidémia, diabetes mellitus II, ischemická choroba srdca a iné ochorenia), čo sa už postupne realizuje.

Z pohľadu pacienta je vytváranie Centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) posunom ku komplexnej primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti. Pacient dostane viac zdravotných ako aj sociálnych služieb na jednom mieste, t.j. zvýši a zefektívni sa poskytnutie služby.

CIZS nadväzujú na tradíciu zdravotných stredísk, ktorú pozná staršia generácia a posúvajú služby na novú, generačne a kvalitatívne vyššiu úroveň.

Sieť CIZS na území Prešovského kraja bude významným rozvojovým faktorom pre vyvážený územný rozvoj a zlepšenie kvality ľudských zdrojov.

Definovanie územných investičných jednotiek

Pre ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadefinovaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na území Prešovského kraja.

Špecifický cieľ č. 2.2.2

Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Špecifický cieľ č. 2.2.2 sa realizuje v plnoorganizovaných základných školách so všetkými ročníkmi 1. - 9.

Počet takýchto škôl vo funkčnom území mesta Prešov je 24, z toho 16 priamo na území mesta a 8 v priľahlých obciach. (tabuľka č. B 2.12). Počet žiakov v základných školách vo funkčnom území mesta Prešov klesá. Za obdobie rokov 2010 až 2014 klesol o 869 žiakov (tabuľka č. B 2.13), ale počet tried stúpol o 24 (tabuľka č. B 2.14).

Tabuľka č. B 2.12 Základné školy na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	1	1	1	1	1
Fintice	1	1	1	1	1
Kapušany	1	1	1	1	1
Kendice	1	1	1	1	1
Lubotice	1	1	1	1	1
Petrovany	1	1	1	1	1
Prešov	16	16	16	16	16
Svinia	1	1	1	1	1
Veľký Šariš	1	1	1	1	1
SPOLU	24	24	24	24	24

Zdroj: CG eGOV

Tabuľka č. B 2.13 Počty žiakov ZŠ na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	227	209	210	205	200
Fintice	204	203	186	189	189
Kapušany	531	505	554	512	505
Kendice	226	221	231	165	171
Lubotice	510	514	509	505	508
Petrovany	160	153	144	137	141
Prešov	7983	7835	7729	7778	7680
Svinia	407	422	462	490	124
Veľký Šariš	446	458	435	439	307
SPOLU	10694	10520	10460	10420	9825

Zdroj: Mesto Prešov**Tabuľka č. B 2.14 Počty tried ZŠ na území MFO mesta Prešov**

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	11	10	11	9	10
Fintice	10	10	10	10	12
Kapušany	27	27	24	24	24
Kendice	13	13	13	13	13
Lubotice	22	23	24	23	24
Petrovany	11	11	10	10	10
Prešov	372	369	360	358	388
Svinia	42	41	45	52	54
Veľký Šariš	27	30	26	26	24
SPOLU	535	534	523	525	559

Zdroj: Mesto Prešov

Stav školských knižníc je v MFO mesta Prešov stabilizovaný na počte 24 (tabuľka č. B 2.15). Stále sú však rozdiely v definovaní pojmu školská knižnica. Tento počet je síce ustálený, ale zanikli rôzne školské zbierky kníh, kabinetov a pod. Je potrebná obnova knižného fondu.

Tabuľka č. B 2.15 Počty školských knižníc pri ZŠ na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	1	1	1	1	1
Fintice	1	1	1	1	1
Kapušany	1	1	1	1	1
Kendice	1	1	1	1	1
Lubotice	1	1	1	1	1
Petrovany	1	1	1	1	1
Prešov	16	16	16	16	16
Svinia	1	1	1	1	1
Veľký Šariš	1	1	1	1	1
SPOLU	24	24	24	24	24

Zdroj: Mesto Prešov

Počet odborných učební v Prešovskom kraji na základe zberu štatistických údajov vzrástol od roku 2010 do roku 2014 o 48 odborných učební (tabuľka č. B 2.16). Vznikli obnovením pôvodných priestorov odborných učební a vytvorením nových počítačových a jazykových učební.

Tabuľka č. B 2.16 Počty odborných učební pri ZŠ na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	5	5	7	7	7
Fintice	2	2	3	3	3
Kapušany	2	2	3	3	3
Kendice	1	1	1	1	1
Lubotice	5	5	7	7	7
Petrovany	2	2	2	2	2
Prešov	143	141	158	158	182
Svinia	3	3	4	4	4
Veľký Šariš	4	4	5	5	5
SPOLU	167	167	190	190	214

Zdroj: Mesto Prešov

Relevantnými nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a žiaka na celoštátnej úrovni je Testovanie 9 na základnej škole. Uvedené merania zabezpečuje NÚCEM. Tieto merania poukazujú na nedostatok zručností a kompetencií žiakov základných škôl nevyhnutných pre udržanie zamestnateľnosti a žiadúcej mobility na trhu práce. Jedným z častých dôvodov sú chýbajúce technické, personálne a materiálne možnosti škôl. Školy tak nevedia čeliť aktuálnym výzvam primárneho vzdelávania a zabezpečiť vhodné podmienky pre rozvoj kľúčových kompetencií žiakov v súlade s požiadavkami ich budúcej profesijnej orientácie a potrebami trhu práce.

Na území mesta Prešov sú základné školy s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským. Úspešnosť v T9 – slovenský jazyk v rozpätí rokov 2010 až 2014 sa pohybuje v priemere od 68,2 cez 57,6, 54,5 na 65,1 a 62,7. (tabuľka č. B 2.17). Je to dôsledkom rôznej obtiažnosti testov a tiež narastajúcim počtom začlenených žiakov. Úspešnosť žiakov v T9-matematika bola v roku 2014 bola mierne nad celoslovenským priemerom(tabuľka č. 2.18).

Tabuľka č. B 2.17 Úspešnosť v testovaní 9 – slovenský jazyk na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	52,9	50,4	59,6	64,9	70,0
Fintice	65,0	45,0	54,0	65,3	64,1
Kapušany	75,3	59,2	54,6	66,2	59,5
Kendice	68,0	44,7	55,3	56,0	61,8
Lubotice	69,1	57,8	51,7	80,2	59,9
Petrovany	64,1	72,5	49,3	44,0	56,0
Prešov	71,0	62,1	59,0	70,3	64,6
Svinia	77,0	61,2	55,3	75,5	64,6
Veľký Šariš	71,6	65,6	52,1	63,6	64,5
Priemer	68,2	57,6	54,5	65,1	62,7

Zdroj: Mesto Prešov

Tabuľka č. B 2.18 Úspešnosť v testovaní 9 – matematika na území MFO mesta Prešov

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	38,2	56,8	68,4	67,1	68,6
Fintice	64,7	43,8	54,7	56,1	42,9
Kapušany	61,9	50,1	57,8	58,12	58,1
Kendice	57,5	38,1	54,5	55,8	56,4
Ľubotice	63,3	56,4	59,7	65,3	57,8
Petrovany	50,3	73,6	40,3	49,3	63,5
Prešov	67,0	57,1	65,3	63,1	59,8
Svinia	67,3	47,4	62,5	67,8	60,0
Veľký Šariš	68,9	59,2	54,4	59,8	63,3
Priemer	59,9	53,6	57,5	60,2	59,0

Zdroj: Mesto Prešov

Počty integrovaných žiakov v bežných základných školách sú uvedené v tabuľke č. B 2.19 a v porovnaní rokov 2010 až 2014 majú mierne stúpajúci trend (nárast o 38 žiakov).

Tabuľka č. B 2.19 Počty integrovaných žiakov v ZŠ

Základná škola /rok	2010	2011	2012	2013	2014
Drienov	13	10	12	13	6
Fintice	12	14	12	13	16
Kapušany	12	19	23	23	21
Kendice	1	1	4	6	6
Ľubotice	40	53	40	38	35
Petrovany	16	16	14	16	19
Prešov	388	429	415	396	396
Svinia	17	14	16	46	48
Veľký Šariš	31	40	23	24	21
SPOLU	530	596	559	575	568

Zdroj: Mesto Prešov

Obsahom analýzy základných škôl sú údaje za jednotlivé školy vo funkčnom území mesta Prešov.

S cieľom zlepšenia kľúčových kompetencií žiakov základných škôl boli vybrané kritéria:

- počty žiakov v ZŠ
- počet plnoorganizovaných ZŠ
- počet školských knižníc v plnoorganizovaných ZŠ
- počet odborných učební
- úspešnosť v Testovaní 9 – slovenský jazyk, matematika,
- individuálna integrácia.

Za najdôležitejšie kritérium považujeme úspešnosť v testovaní žiakov T-9.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 1 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 2 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi sú spracované v samostatnej prílohe vrátane **kritérií hodnotenia účinnosti intervencií** pre projekty PO 2 na území MFO mesta Prešov.

Prioritná os č. 3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu na území MFO mesta Prešov

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Špecifický cieľ č. 3.1:

Mobilizácia kreatívneho potenciálu na území MFO mesta Prešov

Časť RIÚS pre PK venovaná investičnej priorite 3.1. „Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasti územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov“ bola vypracovaná v gescii Ministerstva kultúry SR a v spolupráci s odbornou pracovnou skupinou Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch pre prípravu RIÚS v Prešovskom samosprávnom kraji.

Cieľom tejto časti RIÚS je analyzovať a definovať intervencie pre podporu podnikania v oblasti kreatívneho priemyslu a tvorby pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou, zabezpečiť zvyšovanie povedomia o kreatívnom priemysle a jeho aktéroch, ako aj o využívaní moderných technológií pre podporu inovácií.

Analytická časť zohľadňuje dostupné zdroje overiteľných dát a kombinuje kvantitatívne a kvalitatívne, primárne a sekundárne dáta.

Kvantitatívne dáta o zamestnanosti v kreatívnom priemysle sú získané predovšetkým z údajov Štatistického úradu, Ministerstva kultúry SR a jeho organizácií, VÚC a subjektov v pôsobnosti VÚC.

Kvalitatívne dáta boli získavané elektronicky formou 4 štruktúrovaných dotazníkov pre rôzne cieľové skupiny. Dotazníková metóda bola podporená pracovnými stretnutiami a individuálnymi rozhovormi s aktérmi v oblasti kreatívneho priemyslu:

- v kultúrnych a kreatívnych centrách,
- v rámci vzdelávania
- z verejného sektora

Kvalitatívne dáta boli zároveň získavané aj z aktuálnych koncepcií, analýz, relevantných webových stránok, telefonickým zisťovaním.

Získané dáta boli analyzované v rámci komparatívnej analýzy medzi regiónmi s cieľom identifikovať potenciál pre špecializáciu na vybrané segmenty kreatívneho priemyslu.

Výsledky a odporúčania analýzy KKP pre PK zohľadňujú dostupné dáta, existujúce stratégie, názory lokálnych aktérov a odporúčania expertov.

Zhodnotenie potenciálu rozvoja KP PK

Prešovský kraj svojou rozlohou, geografickým členením a absenciou veľkého priemyslu má vysoký potenciál v oblasti zhodnotenia a rozvoja kultúrneho, prírodného, historického, či sakrálneho, cestovného ruchu, vrátane vidieckeho cestovného ruchu.

Na území Prešovského kraja sa nachádzajú lokality predurčené svojím významným prírodným, historickým a kultúrnym potenciálom stať sa atraktormi pre návštevníkov. Napriek výkyvom návštevnosti je badať nárast počtu návštevníkov. Na území kraja sa nachádzajú aj významné prírodné, kultúrne, sakrálne, historické a technické pamiatky, lyžiarske strediská, turistické a cyklistické trasy. Dopyt po centrách oddychu – oddychových zónach ako sú kúpele, minerálne pramene, vodné nádrže, aquaparky a iné, neustále stúpa. Narastajúcim počtom návštevníkov sa zvyšuje dopyt aj po produktoch typických pre tento región, a to vo viacerých oblastiach, ktoré sú výsledkom KKP.

Príležitosť pre rozvoj viacerých typov CR vyplýva teda jednak z dostupného potenciálu a je zrejmý aj s ohľadom na fakt, že v súčasnosti Prešovský kraj patrí k regiónom s najmenším počtom evidovaných ľudovomeleckých výrobcov a v kvalite poskytovania ubytovacích a stravovacích služieb v oblasti cestovného ruchu Prešovský kraj v porovnaní so zahraničím zaostáva.

Potenciál pre kreatívny priemysel je v nasledujúcich častiach podrobnejšie analyzovaný.

Správnym zacielením opatrení na základe získaných analytických údajov je možné v rámci RIÚS definovaný potenciál využiť a zhodnotiť, a to najmä z dlhodobého hľadiska. Prešovský kraj v ekonomickej výkonnosti a v príjmoch obyvateľstva zaostáva v hospodárskom rozvoji za úrovňou Slovenskej republiky. Na tvorbe celoštátneho hrubého domáceho produktu (HDP) sa Prešovský kraj podieľa objemom 9%, čo predstavuje najmenší podiel zo všetkých ôsmich krajov Slovenska. Regionálny HDP postupne rastie, ale napriek

tomu patrí stále k podpriemerným v rámci EÚ (povinná príloha RIÚS, Stručná charakteristika PSK).

Najvýznamnejším odvetvím hospodárstva je obchodná činnosť, ktorej sa v regióne venuje najviac podnikateľských subjektov. K ďalším významným hospodárskym odvetviam patrí spracovateľský priemysel, predovšetkým potravinársky, založený na poľnohospodárskej produkcii, odevný, textilný, drevospracujúci, strojársky, ale aj elektrotechnický, chemický a farmaceutický priemysel (Graf č. B3.1). V priemysle je zamestnaných približne 30 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

V Prešovskom kraji prevažujú malé a stredné podniky. Podniky do 49 zamestnancov tvoria viac ako 95 % zo všetkých podnikov a veľké podniky s 250 a viac zamestnancami predstavujú ani nie 1 %. Ekonomicky najvyspelejšími oblasťami Prešovského kraja sú okresy Poprad, Prešov a Humenné. K ekonomicky najslabším patria aj naďalej okresy Medzilaborce, Svidník, Stropkov, Levoča a Kežmarok.

K najvýznamnejším podnikom v Prešovskom kraji patria MILK – AGRO v Prešove, Nexis Fibers v Humennom, Pivovary TOPVAR,a.s, Bukocel v Hencovciach, Lear Corporation Seating Slovakia v Prešove, Chemosvit folie vo Svite, Tatravagónka v Poprade, MECOM GROUP v Humennom, Bukóza Export – Import vo Vranove nad Topľou, Elcom Prešov, Tesla, a.s. Stropkov,Nes, BGV s.r.o. – Nestville Distillery v Starej Ľubovni.

Najvýznamnejší zahraniční investori Prešovského kraja pochádzajú z JAR, Rakúska, Talianska, Francúzska, Cypru, Fínska, Luxemburska, Belgicka, Holandska, USA a Nemecka. Z hľadiska prílevu zahraničných investícií je postavenie Prešovského kraja podpriemerné a v rámci Slovenska mu patrí dlhodobu posledné miesto.

Pre potenciálnych investorov je Prešovský kraj zaujímavý kvôli:

- dlhoročnej tradícii v priemyselnej produkcii – v oblasti malého a stredného priemyslu,
- existencii Prešovskej univerzity v Prešove, Fakulty výrobných technológií Technickej univerzity a Vysokej školy medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove (možnosť prípravy a vzdelávania kvalifikovanej pracovnej sily),
- relatívne lacnej pracovnej sile na Slovensku,
- vhodným podmienkam pre rozvoj spolupráce so susednými krajinami, Poľskom a Ukrajinou,

- vhodnému obchodnému prostrediu na etablovanie ďalších firiem s kreatívnym portfóliom.

Pre ďalší ekonomický rozvoj Prešovského kraja majú podstatný význam existujúce, alebo v blízkej budúcnosti pripravované priemyselné parky.

Definícia odvetví kultúrneho a kreatívneho priemyslu

Kultúrny a kreatívny priemysel úzko súvisí s dedičstvom materiálnych a duchovných hodnôt, ktoré sa zachovali a sú súčasťou spoločensko-historického vývoja na území PK, pričom do určitej miery by mala byť práca „kreatívcov“ v súvislosti s tvorbou kreatívnych pamiatkových výrobkov a služieb, ako aj kreatívnych kultúrnych aktivít týmito materiálnymi a duchovnými hodnotami ovplyvňovaná.

Týka sa to najmä oblastí, ktoré vo výstupoch analýzy vzišli ako potenciál rozvoja PK v oblasti KKP:

1. Remeslá tradičnej, ľudovej a mestskej kultúry
2. Umenie: vizuálne umenie, hudba a scénické umenie, architektúra

Podpora kreatívnych odvetví je v správne nasmerovnom zhodnocovaní potenciálu pre CR dôležitá, a to najmä kvôli zameraniu na dizajn, reklamu a marketing, architektúru a interiérový dizajn v súvislosti s výrobou vyššie spomínaných produktov, prípadne v súvislosti s poskytovaním kreatívnych služieb s autorskými výstupmi.

Dôležitou súčasťou celého cyklu sú dodávatelia materiálov či technológií a poskytovatelia služieb, ktorí aktívne prispievajú k tvorbe kreatívneho ekosystému.

Ich význam spočíva v podpore využívania lokálnych produktov a v spolupráci pri zavádzaní inovácií.

Digitálne technológie zmenili spôsob tvorby, výroby, distribúcie, všetkých odvetví kultúrneho a kreatívneho priemyslu. IKT sektor predstavuje v tomto zmysle kľúčového partnera pre KKP.

Kultúrny a kreatívny priemysel, jeho produkty a služby vytvárajú vhodný potenciál a stávajú sa atraktormi pre cestovný ruch v konkrétnej lokalite. Nárast cestovného ruchu spôsobuje následne rozšírenie trhu a odbytu pre kreatívne odvetvia.

Prepájanie cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu je celosvetovým trendom, pretože kreatívne produkty a služby prispievajú vďaka svojej symbolickej hodnote k atmosfére a výnimočnosti jednotlivých lokalít. Atraktorom pre cestovný ruch by sa mohol stať aj vývoz kultúry do jednotlivých regiónov kraja, v zmysle: „ak nejde človek za kultúrou, ide kultúra za ľuďmi“.

Práve kreatívne centrum môže byť organizátorom takýchto podujatí, pričom cieľovou skupinou budú najmä domáci navštevníci.

Podstatu kreatívnych a kultúrnych odvetví priemyslu tvorí:

- tvorba, výroba a distribúcia produktov a služieb, ktoré využívajú kreativitu a intelektuálny kapitál ako primárne vstupy,
- súbor činností založených na znalostiach, zameraných na umenie, ale nie limitovaných umením, potenciálne vytvárajúcich príjmy z obchodu a duševného vlastníctva,
- súbor hmotných a nehmotných intelektuálnych alebo umeleckých služieb s kreatívnym obsahom, ekonomickou hodnotou a trhovými cieľmi.

Kreatívne a kultúrne odvetvia priemyslu stoja na križovatke remeselných, priemyselných odvetví a služieb a predstavujú nový dynamický sektor vo svetovej ekonomike. Kreatívne odvetvia sú uznávané ako významný sektor pre rast globálnej ekonomiky. Hoci sa rast v niektorých regiónoch spomalil kvôli celosvetovej hospodárskej kríze a následnému oslabeniu, hospodársko-ekonomického vývoja spoločnosti celkovo sektor pokračuje v raste.

V súčasnosti žije viac ako 47,9% obyvateľov v **mestských častiach** a očakáva sa, že toto číslo bude naďalej rásť (ŠU 2013). Mestá nie sú tak efektívne ako by mohli byť v starostlivosti o talent a podpore rozvoja kreatívnych podnikov. Je známe, že tvoriví jedinci a podniky prosperujú najlepšie v rámci „aglomeračných ekonomík“, ktoré im môže ponúknuť iba hustota mesta (tok talentov, nápadov, kapitálu, viaceré inštitúcie).

K takýmto miestam je potrebné zahrnúť aj univerzitné umelecké centrum, ktorého ďalšie kreovanie by mohlo významne prispieť k rozvoju kreatívnych odvetví v Prešovskom kraji. Vzhľadom na skutočnosť, že Prešovská univerzita združuje takmer 10 000 študentov a približne tisíc zamestnancov, značná časť z ktorých priamo (výtvarná výchova, hudobná

výchova, estetika, geografia, manažment a pod.) alebo nepriamo (výuka cudzích jazykov, dejiny, pedagogika a pod.) je zapojená do aktivít využiteľných v rámci kreatívneho priemyslu.. Ide o značný (primárne) ľudský kapitál, ktorý je potrebné a vhodné využiť.

V rámci Prešovského kraja je podobná koncentrácia potenciálu napríklad aj v okresoch Kežmarok, Medzilaborce.

Význam kreatívneho priemyslu:

- znižovanie patologických javov medzi vysokoškólákmi,
- kultivácia osobnosti študenta a tiež univerzitného prostredia (koncerty, výstavy, divadelné predstavenia),
- vytvorenie pracovných príležitostí,
- zvýšenie atraktívnosti vidieka,
- väčšia konkurencieschopnosť mladých kreatívnych ľudí.

Kreatívny priemysel tvorí nové pracovné miesta, pomáha zvyšovať kvalitu pracovných miest, zvyšovať efektívnosť práce a pridanú hodnotu. Kreatívny priemysel je motorom inovácií a pomáha vytvárať nové spoločnosti (MSP, startup, spinoff).

Pri kreatívnom priemysle je dôležitý jeho dopad na celý *dodávateľský reťazec*. Produkty s dobrým dizajnom, obalom a značkou sa predávajú lepšie. Hovorí sa tzv. spillover efektu KKP na iné odvetvia. Odhaduje sa, že pre každé pracovné miesto vytvorené v “inovačnej ekonomike” (čo zahŕňa kreatívne odvetvia), sa vytvorí ďalších päť v iných profesiách a službách.

Kreatívne odvetvia majú taktiež ďalší významný vplyv na mestá, obce a regióny: pomáhajú dotvárať identitu mesta a obcí. Výrobky a služby tu vyrobené sa následne spájajú s týmto mestom poháňajú ich obnovu.

Vzostup ‘set-jetting’ (keď ľudia navštívia miesta, kde sa natáčali filmy) je iba jedným z príkladov, aké dôležité sú kreatívne odvetvia v marketingu, destinačnom marketingu a manažmente alebo kultúrnej turistike. K takýmto miestam na území Prešovského kraja patria Mesto Vysoké Tatry (slovenské filmy a seriály o horolezcoch, úspešné české filmy z minulosti i v súčasnosti, dokumentárna tvorba), obec Červený Kláštor (okres Kežmarok).

Silné postavenie má tvorba dokumentárnych filmov najmä s environmentálnou problematikou každoročne prezentovaná na niekoľkých filmových festivaloch v spojení so súťažami v oblasti fotografickej tvorby a ďalších oblastí (organické sochárstvo, rural arts prezentácie a pod.).

Kreatívny priemysel má potenciál vytvárať miesta atraktívne pre život a pre kreatívnu tvorbu. Podpora spolupatričnosti k územiu a lokálnej hrdosti zohráva dôležitú úlohu pri podpore lokálnych ekonomík.

Široká verejnosť profituje z rozvinutého kreatívneho priemyslu. Kreatívne mestá dokážu pritiahnuť a udržať talent, rozvíjať potenciál, schopností a znalostí svojich obyvateľov a návštevníkov. Podpora kreatívnych miest by sa v budúcnosti nemala koncentrovať len na územie krajského mesta.

Podporovať súdržnosť lokálnej komunity, komunitné projekty, kultúrnu diverzitu a sociálnu inklúziu v rámci kultúry a kreatívneho priemyslu znamená zlepšiť kvalitu života.

Základným predpokladom je vytvorenie základnej a nadstavbovej úrovne sociálno-ekonomickej základne daného regiónu.

V Prešovskom samosprávnom kraji je v oblasti KKP zamestnaných približne 12 tisíc zamestnancov, samozrejme po zohľadnení negatív vykazovania nepresných štatistík a nezahrnutí do týchto štatistík spoločnosti a živnostníkov pod 20 zamestnancov a bez skúmania miery kreativity v jednotlivých oblastiach SK NACE2. Pre názornosť uvádzame graf pomerov zamestnania osôb v KKP na základe dostupných štatistických údajov.

Graf č.B 3.2 Štruktúra zamestnanosti v kreatívnom priemysle

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2011

Tabuľka č.B 3.1 Počet zamestnancov v odvetviach KKP

Názov odvetvia	Počet zamestnancov
Kultúrne dedičstvo	775
Remeslá	2362
Výkonné umenie	1365
Film a video	0
Televízia a rádio	0
Vydavateľská činnosť	31
Softvér, video počítačové hry	255
Odevný priemysel	5700
Reklama a dizajn	724
Architektúra	791
Spolu	12003

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2011

V Prešovskom kraji pôsobí veľa významných inštitúcií KKP. Návštevníkom ponúkajú svoje služby múzeá a galérie. Viaceré kultúrne podujatia, súťaže a prehliadky organizuje šesť regionálnych osvetových stredísk.

Ďalšie kultúrne podujatia organizujú rôzne občianske združenia, mikroregióny, miestne akčné skupiny verejno - súkromné partnerstvá, obce, ako aj Prešovská univerzita. Táto organizuje pravidelnú akciu s dlhoročnou tradíciou - Akademický Prešov, ktorého súčasťou je a divadelný festival, výstavy a koncerty prostredníctvom katedier výtvarnej výchovy a hudobnej výchovy.

V PK pôsobí viacero známych umelcov, a to maliari, grafici, sochári a architekti, ktorí sa pravidelne zúčastňujú plenérov s národnou aj nadnárodnou účasťou, organizovaných aj na území PK.

Od roku 2002 v Prešove pôsobí klub nezávislej kultúry pod názvom Wave, ktorý vytvoril alternatívu existujúcim podnikom a ponúka miesto pre sebarealizáciu tvorivým ľuďom a priestor pre všetkých, ktorí vyhľadávajú nekomerčnú kultúru. Taktiež sa tu na chádza kaviareň Christiania ktorá pravidelne usporadúva koncerty v súčasnosti úspešných hudobníkov, ale ponúka príležitosť prezentovať sa aj mladým, neznámym hudobníkom nielen zo Slovenska.

Obyvatelia regiónu majú prístup do 328 verejných knižníc (7 regionálnych, 16 mestských, 295 obecných knižníc), Štátnej vedeckej knižnice, univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove a iných špeciálnych a historických knižníc.

Na území kraja sa nachádza vysoký počet národných kultúrnych pamiatok, v rámci ktorých je trinásť lokalít zapísaných do zoznamu UNESCO. Pôsobia tu štyri skanzény (vo Svidníku, Humennom, Starej Ľubovni a bardejovských kúpeľoch) ako aj niekoľko obcí, v ktorých je vo výraznej miere zastúpená tradičná ľudová architektúra (napr. obec Ždiar, Osturňa, Liptovská Teplička a pod.)

V Prešovskom kraji sa organizuje množstvo nadregionálnych alebo celoslovenských kultúrnych a umeleckých festivalov. Medzi popredné podujatia v oblasti svojho zamerania patria napríklad festival Európske ľudové remeslo v Kežmarku, Slávnosti kultúry Ukrajincov-Rusínov Slovenska vo Svidníku, Rusínsky festival vo Svidníku, Festival folklóru Rusínov – Ukrajincov Slovenska v Kamienke, Akademický prešov v Prešove či Medzinárodný výtvarný festival v Snine.

V Prešovskom kraji pôsobí profesionálne ľudové umelecké teleso PULS – Poddukelský umelecký ľudový súbor. Od roku 1955 je profesionálnou, kultúrnou ustanovitzhou v oblasti folklórnej činnosti. Základným poslaním je utváranie podmienok na vznik a verejné šírenie folklórnych programov s osobitým zameraním na rozvoj kultúrneho života Rusínov a Ukrajincov žijúcich na území SR. Okrem tohto súboru v kraji pôsobí aj veľký počet dedinských, mestských alebo poloprofesionálnych folklórnych súborov alebo skupín.

Štatistika, ktorá je prezentovaná v podobe tabuliek zachytávajúcich vývoj návštevnosti galérii, múzeí, festivalov, divadiel a profesionálnych umeleckých folklórnych súborov, zachytáva iba štátne a verejné inštitúcie, ktoré zriaďovateľovi - VÚC zaslali vyplnené dotazníky. Napriek tomu je možné vidieť vývoj návštevnosti, ktorý v pomere počtu zariadení, kolektívov, festivalov ku organizovaným podujatiam stúpa.(Tab. č. B3.3-B3.7)

Kreatívne študijné odbory sú súčasťou 3 vysokých škôl, 2 stredných umeleckých škôl, 2 súkromných konzervatórií a 13 základných umeleckých škôl(Tab. č. B3.8).Popri týchto školách sa 17 stredných odborných škôl (Tab. č. B3.9) venuje výchove študentov v odboroch ako: pracovník marketingu, grafický dizajn, umelecké kováčstvo, či spracovanie skla. Najpočetnejšími odbormi sú však už spomenuté pracovník marketingu a grafický dizajn. Najviac škôl ktoré sa venujú odborom v oblasti KKP sa nachádza v mestách: Prešov, Bardejov, Kežmarok, Levoča a Poprad. Pre úplnosť uvádzame tabuľkový prehľad stredných škôl (Tab. č. B3.10).

Špecifickou formou vzdelávania v oblasti kultúry sú aj edukačné aktivity v oblasti astronómie, ktoré využívajú prirodzené a jedinečné danosti tohto regiónu – minimálne svetelné znečistenie, a teda prirodzenú tmu v noci a z toho vyplývajúce dobré pozorovacie podmienky. Uvedené aktivity sa prevádzkujú v troch astronomických zariadeniach, ktoré patria do štruktúry zariadení kultúry v PSK: Hvezdáreň a planetárium v Prešove, Vihorlatská hvezdáreň v Humennom s Astronomickým observatóriom a planetáriom na Kolonickom sedle, ktoré okrem vynikajúcich pozorovacích podmienok má aj kvalitné technologické zariadenie (najväčší ďalekohľad na Slovensku), a astronomické oddelenie POS Svidník – Hvezdáreň Roztoky. Patria k špecializovaným kultúrno-vzdelávacím, odbornopozorovateľským a vedecko-výskumným inštitúciám pre oblasť astronómie a príbuzných prírodných vied v regióne a SR.

Ich hlavným poslaním je šírenie najnovších vedeckých poznatkov z astronómie, kozmonautiky medzi širokou verejnosťou.

V rámci územného členenia Hvezdáreň a planetárium v Prešove pôsobí v regióne Šariša, Vihorlatská hvezdáreň v regióne Horného Zemplína a Hvezdáreň Roztoky v severnej časti Východného Slovenska. Na území PK pôsobí Observatórium Lomnický štít, Observatórium Skalnaté pleso a Observatórium Stará Lesná, ktoré spadajú pod Astronomický ústav SAV.

Počas 3Q roku 2014 sa organizoval dotazníkový prieskum medzi aktérmi Kultúrneho a kreatívneho priemyslu v Prešovskom samosprávnom kraji. Na základe spracovania vyplnených dotazníkov sú výsledky za jednotlivé oblasti prezentované na úrovni grafov č. B3.3-B3.6

Zhrnutie analýzy a návrh na špecializáciu KKC

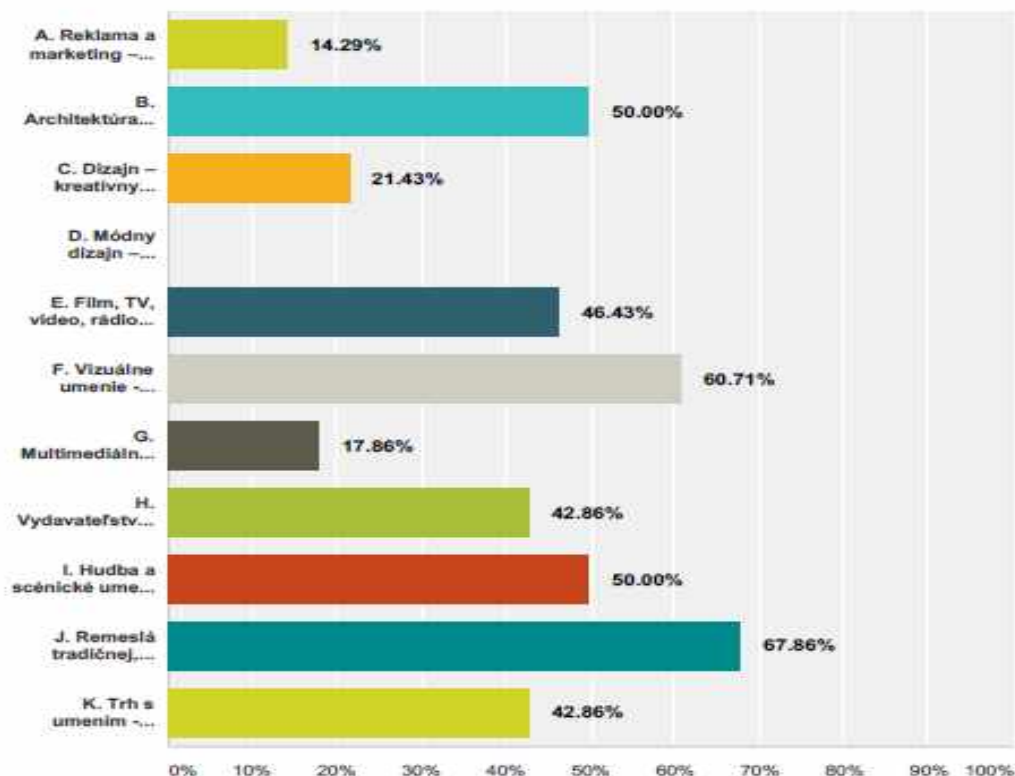
Analýza a návrh na špecializáciu KKC vychádza z troch základných aspektov, ktorými sú:

- analýza potenciálu rozvoja regiónu,
- analýza vzdelávania zahŕňajúceho prvky „kreatívnosti“,
- vyhodnotenie dotazníkového prieskumu.

Následná špecializácia je stanovená na základe výsledkov spracovania dotazníkov „nereprezentatívnej vzorky respondentov“.

Respondenti navrhujú následnú špecializáciu v Prešovskom kraji:

Graf č. B 3.3 Navrhované špecializácie v Prešovskom kraji

Zdroj: Dotazníkový prieskum realizovaný Ministerstva kultúry Slovenskej republiky medzi aktérmi KKP v príslušnom kraji v 3Q 2014, MK SR

Remeslá tradičnej, ľudovej a mestskej kultúry

Medzi najpočetnejšie preferencie na zameranie rozvoja regiónu patrí požiadavka na podporu remesiel tradičnej, ľudovej, ľudovej vidieckej a mestskej kultúry. Napriek tomu, že v PK má remeselná výroba dlhodobú tradíciu a remeselné odbory sa vyučujú na oboch stredných umeleckých školách a ďalších stredných odborných školách v kraji je počet remeselných výrobcov v rámci SR podpriemerný. Evidovaných je 148 v 32 remeselných skupinách pričom početnejšie zastúpenie má iba rezbárstvo. Tradíciu potvrdzuje podujatie s medzinárodnou účasťou Európske ľudové remeslo v Kežmarku, ktorý sa pravidelne organizuje už od roku 1980 a množstvo menších podujatí venovaných remeslám. Ak na základe uvedeného je potrebné túto oblasť rozvíjať a venovať jej mimoriadnu pozornosť, lebo potenciál rozvoja je v Prešovskom kraji aj s ohľadom na významné lokality cestovného ruchu, kúpele skanzeny a lokality zapísané do zoznamu UNESCO veľmi vysoký.

Aj z pohľadu podpory domácich zbierok, múzeí a galérií je podpora kultúrneho kreatívneho potenciálu v PK a realizácia kreatívneho centra veľmi dôležitá.

V regióne s najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti v SR tak vzniká potenciál na tvorbu komplexných opatrení zameraných na zvyšovanie úrovne a rozvoj výtvarných schopností, technických zručností a podnikania v oblasti remesiel a dlhodobé etablovanie tvorcov na trhu.

Umelecké vizuálne umenie

Umelecké a umelecko-remeselné výtvarníctvo sú súčasťou študijných programov na oboch stredných umeleckých školách v kraji. Odbory ktoré priamo spadajú do kategórie kreatívny priemysel, ako fotografia, počítačová grafika a iné sú súčasťou ďalších štrnástich stredných odborných škôl.

V regióne sídlia 4 významnejšie galérie, ktoré dokopy disponujú 7 178 zbierkovými predmetmi a ich návštevnosť sa zvýšila na 76 tisíc návštevníkov ročne. Z uvedeného vyplýva, že v Prešovskom kraji je potenciál pre rozvoj individuálnej umelecko-remeselnej výroby. Rozvoj tejto oblasti signalizuje aj predpoklad vzniku menších súkromných galérií. Z hľadiska množstva študentov zameraných na umenie má kraj potenciál na vytvorenie detašovaného pracoviska alebo vysokej školy výtvarných umení, resp. fakulty umení Prešovskej univerzity. Pôsobením nových médií (video, film, počítačová grafika) sa v súčasnosti stáva klasické umenie (socha, maľba, tradičné remeslá a iné) neatraktívnym. A práve kreatívne centrum bude disponovať prostriedkami a nástrojmi (nielen finančnými) na podporu najmä mladých umelcov, ktorí využívajú a budú zachovávať aj pre ďalšie generácie najmä tradičné techniky. Dôležitú úlohu v tomto procese môže zohrať aj Prešovská univerzita, ktorá v súčasnosti disponuje audiovizuálnym centrom, vysokoškolským rádiom a televíziou Mediálka.

Hudba a scénické umenie

Prešovský kraj je počtom obyvateľov najväčší v SR, hustota obyvateľstva je však nízka a viac ako polovica obyvateľstva je rozptýlená vo vidieckych oblastiach. To je pravdepodobný dôvod skutočnosti, že v celom kraji pôsobia iba dve profesionálne divadlá. Tento nedostatok možno vnímať ako potenciál rozvoja, pretože divadelná a folklórna tradícia v kraji existuje. Podľa dotazníkového prieskumu je potrebné rovnako rozvíjať oblasť hudby a scénického umenia.

Architektúra

Zameranie na architektúru vnímane ako prekvapivý výsledok, keďže v kraji dlhodobo absentuje vzdelávacia inštitúcia, ktorá by sa venovala tejto oblasti. V prípade umiestnenia investícií do územia regiónu Vysoké Tatry, rekonštrukciou významných kúpeľných stredísk a budovaním priemyselnej infraštruktúry a infraštruktúry cestovného ruchu môže dôjsť k zvýšeniu dopytu po službách v oblasti architektúry.

Po technickej a technologickej stránke je vytvorenie priestoru na túto špecializáciu úzko previazané s podporou remesiel tradičnej, ľudovej, ľudovej vidieckej a mestskej kultúry a s rozvojom dizajnu, preto podpora tohto smeru bude vhodne dopĺňať ostatné oblasti. V Prešovskom kraji v súčasnosti pôsobí približne 130 autorizovaných architektov. Táto skupina zahŕňa aj záhradných architektov. Nízka kúpyschopnosť obyvateľov, ale aj pôsobnosť vysokých škôl zameraných na architektúru v iných krajoch spôsobujú mobilitu mladých architektov do iných krajov SR – najmä Bratislavského, ale z hľadiska finančného ohodnotenia, samozrejme, aj mobilitu mimo republiky.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 3 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM MFO MESTA PREŠOV A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 3 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi 3 sú definované RO ako územie MFO mesta Prešov s lokalizáciou v krajskom meste Prešov.

Prioritná os č. 4 Zlepšenie kvality života v území PK s dôrazom na životné prostredie

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Investičná priorita č. 4.2:

Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek

Špecifický cieľ 4.2.1:

Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Ku koncu roku 2012 bol počet obyvateľov v Prešovskom kraji bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu 489 816 (60,03 % z celkového počtu obyvateľov), z čoho kanalizácie v správe vodárenských spoločností (VS) zabezpečovali odvádzanie odpadových vôd od 395 692 obyvateľov (80,78 %) a kanalizácie v správe obecných úradov (OÚ) od 94 124 obyvateľov (19,22 %). Počet obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na kanalizáciu s ČOV bol 486 962.

Verejná kanalizácia je vybudovaná v 173 obciach, čiastočne vybudovaná v 91 obciach, z čoho v správe vodárenských spoločností sú kanalizácie v 72 obciach a v 192 obciach je kanalizácia v správe obecných úradov. Celkovo je v Prešovskom kraji evidovaných 136 komunálnych ČOV, z ktorých 41 je v správe vodárenských spoločností a 95 v správe OÚ.

Tab. č. 4.1 Prehľad stavu kanalizačnej siete a ČOV na území Prešovského kraja

Kanalizačné aglomerácie	< 2000 EO	2001 – 10 000 EO	> 10 000 EO	spolu kraj
počet obyvateľov	234 847	160 683	420 479	816 009
počet obcí	501	93	70	664
počet kanalizačných aglomerácií	-	46	12	58
počet obyvateľov v priemernej obci	469,0	1727,7	6 005,8	1 223,9
počet obyvateľov v priemernej kanalizačnej aglomerácii	-	3493,1	35 039,9	1 593,7
počet obcí v priemernej kanalizačnej aglomerácii	-	2,02	5,8	1,3

Zdroj: vlastné spracovanie

Strategickým cieľom rozvoja verejných kanalizácií a výstavby ČOV je zabezpečenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd bez negatívnych dopadov na životné prostredie.

Najnižšiu úroveň rozvoja odkanalizovania vykazujú okresy Medzilaborce s 38,5 %, Vranov a Bardejov. Najvyššiu úroveň odkanalizovania má okres Poprad s 80 %-nou pripojenosťou.

Z hľadiska monitorovania kvality povrchových vôd vo vodných tokoch a nádržiach dochádza k pravidelnému prekračovaniu sledovaných ukazovateľov na čom sa podieľa aj nevyhovujúci stav v čistení komunálnych odpadových vôd. Z tohto dôvodu je žiadúce zabezpečiť čistenie komunálnych odpadových vôd prioritne v povodiach vodárenských tokov a ochranných pásiem podzemných a najmä veľkopacitných povrchových vodných zdrojov.

V rozhodovacom procese o výstavbe ČOV alebo pripojenia na kanalizačné sústavy je nevyhnutné posudzovať investičné a prevádzkové náklady. Navrhujeme využiť predovšetkým jestvujúce stokové siete s vyhovujúcou kapacitou ČOV pre pripojenie ďalších obcí resp. ukončiť rozostavané akcie.

Vo veľkostnej kategórii do 1000 obyvateľov je registrovaných 501 obcí s celkovým počtom obyvateľov 234 847. **Rozhodujúcim zdrojom znečistenia na územiach týchto obcí sú** odpady z poľnohospodárskej činnosti a komunálne odpadové vody (ďalej OV) a predstavujú rozhodujúci a často prakticky jediný potenciál znečisťovania vodných útvarov a pôdy. K znečisteniu vodných útvarov a pôdy v týchto územiach dochádza v prípadoch, že OV nie sú čistené v súlade s platnou právnou úpravou SR.

Najčastejší spôsob znečisťovania vody a pôdy tu vzniká najmä pri rozvozoch objemu akumulovaných OV zo žump na poľnohospodársku pôdu alebo ich vsakovaním priamo do pôdy. V prostredí aglomerácií pod 2 000 EO sa však vyskytujú ojedinele i situácie, že znečistenie pochádza z komunálnych OV, ktoré sú odvádzané cez realizované stokové siete, ale tie nie sú zatiaľ pripojené na funkčnú ČOV. Niektoré aglomerácie majú vybudovanú len ČOV, zatiaľ bez stokovej siete. V mnohých prípadoch realizované stavby kanalizácií spĺňajú len časť potrieb obyvateľov obce alebo veľkosti aglomerácie. Čiastočné odkanalizovanie aglomerácií zabezpečuje odvádzanie OV (odpadových vôd) napr. len zo zariadení, akými sú najmä obecný úrad (OcÚ), kultúrny dom, školské zariadenie, dom dôchodcov a podobne. S obmedzeným rozsahom stokovej siete na území obce, či aglomerácie sú často spojené problémy s kvalitou vyhotovenia, prevádzky a údržby týchto stavieb. Skôr realizované stavby verejných kanalizácií (ďalej VK) často vznikali po etapách v podmienkach svojpomocného budovania vodohospodárskych zariadení. Kvalita týchto VK po technickej stránke je z pohľadu dnešných potrieb často nevyhovujúca.

V týchto aglomeráciách sú realizované i novšie stavby ČOV, ktoré mali etapovite zabezpečovať čistenie OV. Z pohľadu riešenia celkových potrieb aglomerácií predstavujú často tieto zariadenia skôr technickú záťaž, než zlepšenie východísk pri konečnom riešení odvádzania a čistenia OV z týchto území. Pre mnohé aglomerácie veľkosti pod 2 000 EO je príznačné, že vodohospodárske zariadenia obcí neprevádzkujú regionálne vodárenské spoločnosti, ale samotné obce.

Tab. č. 4.2 Štruktúra aglomerácií Slovenska pri veľkostných kategóriách nad 2000 EO pri hodnoteniach stavu a vývoja v rokoch 2008 a 2010

Veľkostná kategória podľa EO	Agglomerácie v roku 2008		Agglomerácie v roku 2010	
	Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet
2 001 - 10 000	1 106 510	276	1 128 415	272
10 001 -15 000	267 410	21	218 380	21
15 001 - 150 000	2 183 850	54	2 213 127	58
> 150 000	1 701 600	5	1 656 063	5
≤2 000	5 259 370	356	5 215 985	356

Zdroj: vlastné spracovanie

Pre štruktúrne rozdelenie zdrojov znečistenia bolo rešpektované rozdelenie v zmysle doteraz akceptovanej metodiky hodnotenia aglomerácií vo veľkostných triedach: < 2 000; 2 000 – 10 000; 10 001 - 15 000; 15 001 - 150 000; >150 000 EO. Týmto spôsobom bola už v roku 2004 vymedzená rozhodujúca časť územia Slovenska do aglomerácií veľkostných tried nad 2 000 EO, kde bolo vytvorených 356 aglomerácií.

Pri aktualizácii veľkosti aglomerácií pre hodnotenie za rok 2009 (podľa usmernení zástupcov EK DG ENVIRONMENT) sa vyskytlo niekoľko prípadov, pri ktorých došlo k vyššiemu nárastu alebo poklesu množstva produkovaného znečistenia oproti roku 2008 - Poprad (pokles o 20 000 EO).

Aj v roku 2010 došlo v prípade niektorých aglomerácií k výraznejšiemu nárastu alebo poklesu množstva vyprodukovaného znečistenia v porovnaní s rokom 2009 - aglomerácia Kežmarok (pokles o 10 000 EO).

Kaly z ČOV v súčasnosti predstavujú environmentálny problém, ktorý musí byť riešený v rámci realizácie ČOV. Čistiarenské kaly obsahujú relatívne vysoký obsah organických látok, preto je možné ich využiť aj na energetické účely. Návrh a prevádzka kalovej koncovky je limitujúcim faktorom konečného efektu čistenia a plnenia legislatívnych požiadavkou ČOV. VVS, a.s. v roku 2013 prevádzkovala 85 čistiarní odpadových vôd

(ČOV), z toho bolo v správe a majetku spoločnosti 54 ČOV, z ktorých 53 je mechanicko – biologických a 1 mechanická. ČOV v správe spoločnosti dosiahli v porovnaní s rokom 2012 o 0,1 % vyššiu účinnosť čistenia na mechanicko-biologických čistiarniach odpadových vôd v ukazovateli BSK₅ a v ukazovateli NL došlo k nárastu účinnosti o 0,8 %. Množstvo čistených odpadových vôd dosiahlo hodnotu v roku 2013 179 977 m³ a množstvo vyprodukovaného kalu bolo 10 427 t CS (100% celková sušina) kalu, čo je o 263 ton CS viac ako v roku 2012. PVS, a.s. pravidelne sleduje predpísané limity vypúšťaných odpadových vôd z ČOV do recipientov, aby bolo zaistené, že nedochádza k poškodzovaniu životného prostredia, vrátane kalového hospodárstva. Kapacitne najväčšia ČOV Poprad-Matejovce má vyriešené kalové hospodárstvo, vrátane akumulácie kalového plynu a jeho využitia na energetické účely.

V období do konca roka 2015 pre potreby uskutočnenia súladu pri odvádzaní a čistení odpadových vôd so smernicou Rady 91/271/EHS boli a sú realizované viaceré stavby alebo rekonštrukcie a intenzifikácie ČOV, dostavby a výstavby stokových sietí. Tieto stavby poskytli možnosť odvedenia a čistenia odpadových vôd na požadovanej úrovni kvality vyčistenej vody, ktorá zahŕňala vo viacerých prípadoch už požiadavky zvýšeného odstraňovania N a P. Prevažná väčšina týchto stavieb je spolufinancovaná z verejných prostriedkov - fondov z fondov EÚ prostredníctvom Operačného programu Životné prostredie (OP ŽP), štátneho rozpočtu a prostriedkov žiadateľa (investora).

Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s.

Východoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s. je rozhodujúcou spoločnosťou pre výrobu a dodávku pitnej vody a odvádzanie a čistenie odpadových vôd VÚC Prešovského kraja s pôsobnosťou v okresoch Prešov, Sabinov, Bardejov, Svidník, Stropkov, Vranov nad Topľou, Humenné, Snina a Medzilaborce. V roku 2013 zabezpečovala dodávku pitnej vody pre 927 641 obyvateľov pripojených na verejný vodovod, čo predstavuje 73,6 % napojenosť a odkanalizovanie 691 150 pripojených obyvateľov, čo predstavuje napojenosť vo výške 54,9 % (údaje spoločne s VÚC KSK).

Koncepcia rozvoja zásobovania vodou v budúcnosti je založená na zvýšení kapacity úpravne vody Stakčín a zdvojenia prívodu vody DN 1000 Stakčín-Vranov. V nasledujúcich rokoch bude spoločnosť zabezpečovať investičný rozvoj zameraný na zvyšovanie podielu obyvateľov zásobovaných vodou a napojenosti na ČOV.

Podtatranská vodárenská spoločnosť, a.s.

Podtatranská vodárenská spoločnosť, a.s. je rozhodujúcou spoločnosťou pre výrobu a dodávku pitnej vody a odvádzanie a čistenie odpadových vôd v okresoch Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa a Levoča. V roku 2013 zabezpečovali dodávku pitnej vody pre 210 906 obyvateľov a zabezpečovali odvádzanie a čistenie odpadových vôd od 148 234 pripojených obyvateľov.

V nasledujúcom období PVS, a.s. plánuje realizáciu akcií: Dobudovanie a intenzifikácia ČOV Kežmarok, 1 KF vodovodov a kanalizácií regiónu Spiša a Tatier, Dobudovanie a modernizácia ČOV Levoča a rozširovanie, modernizácia a intenzifikácia jestvujúcich vodných zdrojov.

Z hodnotenia súčasného **stavu zásobovania obyvateľstva pitnou vodou** z verejných vodovodov vyplýva, že nie je dostačujúci. Z celkového počtu obyvateľstva bolo k 1.1. 2013 zásobovaných pitnou vodou 77,99 %. Ak porovnáme zásobovanosť obyvateľstva v Prešovskom kraji s úrovňou zásobovania v ostatných krajoch SR, musíme konštatovať, že je na najnižšej úrovni.

Z hľadiska jednotlivých okresov je najpriaznivejšia situácia v okrese Poprad, kde zásobovanosť obyvateľov dosahuje 91,37 %. Zásobovanosť vyššia ako krajský priemer je v okresoch Poprad (91,37 %), Humenné (84,87 %), Levoča (85,85 %), Bardejov (82,52 %), Kežmarok (83,76 %), Snina (79,30 %), Stará Ľubovňa (79,40 %). Najnižší podiel obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov je v okrese Vranov n/T (60,82 %) a v okrese Sabinov (62,53 %).

Na územie Prešovského kraja plošne zasahujú 2 chránené vodohospodárske oblasti – Nízke Tatry - východná časť a Horné povodie Hnilca.

Hodnotenie zásobovanosti v jednotlivých okresoch a vybavenia sídiel verejnými vodovodmi k 1.1. 2012 je uvedené v nasledujúcej Tab. č. 4.3.

Tab. č. 4.3 Zásobovanie obcí PK pitnou vodou

Okres	Počet obcí				Počet obyvateľov		
	celkom	z toho: s verejným vodovodom	podiel obcí s verejným vodovodom v %	z toho: bez verejného vodovodu	bývajúci	zásobovaní z verejného vodovodu	podiel %
Bardejov	86	62	72,09	24	77,845	64,239	82,52
Humenné	61	38	62,3	24	64,446	54,968	84,87
Kežmarok	41	30	73,17	11	70,487	59,040	83,76
Levoča	33	25	75,8	8	32,913	28,257	85,85
Medzilaborce	23	10	43,5	13	12,457	8,554	68,67
Poprad	29	28	96,6	1	103,874	94,915	91,37
Prešov	91	64	70,33	27	169,869	129,651	76,32
Sabinov	43	32	74,42	11	58,067	36,310	62,53
Snina	34	9	26,5	25	38,887	30,839	79,30
Stará Ľubovňa	44	32	72,72	12	52,866	41,977	79,40
Stropkov	43	20	46,5	23	24,286	16,275	67,01
Svidník	68	39	57,35	29	33,430	25,725	76,95
Vranov n/T	68	48	70,58	20	79,891	48,588	60,82
Prešovský kraj	664	473	65,81	228	819,318	639,068	77,99

Zdroj: vlastné spracovanie

Prešovskom kraji bol k 1.1.2013 rozostavaný verejný vodovod v 72 obciach, čo je polovica obcí s rozostavaným krese Svidník v 8 obciach. Mnohé z nich sú rozostavané už dlhodobo, najmä z dôvodov nezabezpečeného priebežného financovania.

Z celkového počtu 664 obcí v Prešovskom kraji je 228 obcí, čo je cca 1/3 bez verejného vodovodu.

V absolútnych číslach je najviac obcí bez verejného vodovodu v okresoch Svidník (29), Prešov (27), Snina (25), Humenné (24), Stropkov (23), Bardejov (24). Najlepšia situácia je v okrese Poprad, kde je bez verejného vodovodu len jedna obec.

Nepriaznivým ukazovateľom je počet obyvateľov sídiel bez verejného vodovodu. V prevažnej väčšine ide o sídla do 1 000 obyvateľov, nad 1 000 je len 25 z nich (z toho 7 má viac ako 2 000 obyvateľov) a 102 obcí bez vodovodu má menej ako 100 obyvateľov.

V časti týchto obcí je už vodovod rozostavaný, v ďalších sa bude realizovať v rámci schválených projektov spolufinancovaných EÚ. Výstavba verejných vodovodov v iných obciach je zahrnutá v pripravovaných projektoch, ktorých financovanie zatiaľ nie je doriešené. Požiadavky obcí budú podľa naliehavosti a finančných možností zapracované v Pláne rozvoja verejných vodovodov kraja do roku 2015. Hlavnými dôvodmi, pre ktorý nie je možné v krátkom čase očakávať výrazný nárast v počte verejných vodovodov a počte zásobovaných obyvateľov sú problémy s vyhovujúcimi vodnými zdrojmi a nedostatok finančných prostriedkov na výstavbu. Prednostne by sa mala realizovať výstavba verejných vodovodov v obciach, ktorých obyvatelia sú v súčasnosti zásobovaní pitnou vodou z domových studní, v ktorých kvalita vody nevyhovuje požiadavkám NV SR 354/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu a je možnosť využitia jestvujúcich vodných zdrojov, resp. napojenia na skupinový vodovod.

Strategickým cieľom rozvoja verejných vodovodov je zabezpečenie bezproblémového zásobovania obyvateľov SR kvalitnou pitnou vodou bez negatívnych dopadov na životné prostredie.

Na naplnenie strategického cieľa rozvoja verejných vodovodov sú stavené nasledovné priority výstavby verejných vodovodov:

- zvyšovať podiel obyvateľov zásobovaných nezávadnou a kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov, hlavne v tých okresoch, ktoré v súčasnosti nedosahujú ani celoslovenskú úroveň, najmä v okresoch Vranov nad Topľou, Sabinov, Snina, Stropkov, Stará Ľubovňa, Kežmarok, Medzilaborce, Prešov
- výstavba nových vodovodov, vodojemov, úpravní vody a ostatných objektov súvisiacich s dodávkou pitnej vody pre hromadné zásobovanie, resp. ich rekonštrukcia
- dobudovanie skupinových vodovodov a nadradených vodárenských sústav
- modernizácia a intenzifikácia kapacity vodných zdrojov a úpravní vôd.

Zdroje znečistenia ovzdušia

Z hľadiska zdrojov znečistenia ovzdušia sa na znečistení ovzdušia v rámci regiónu Prešovského samosprávneho kraja podieľajú najmä energetické zdroje priemyselných podnikov, centrálné tepelné zdroje, blokové kotolne, domáce kúreniská, automobilová doprava a prach z ulíc, z nespevnených plôch a poľnohospodárskej pôdy. Hlavné zdroje znečistenia ovzdušia v záujmovom území predstavujú bodové zdroje, najmä priemyselnej prevádzky v okresných mestách. Z mobilných zdrojov je to najmä automobilová doprava (najmä vo väčších mestách). Produkované emisie najväčších znečisťovateľov podľa jednotlivých okresov je uvedené v nasledovnej tabuľke 4.4:

Tab. č. 4.4 Poradie najväčších znečisťovateľov v rámci kraja podľa množstva emisií za rok 2012 (NEIS – veľké a stredné zdroje*)

TZL			SO ₂	
	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres
1.	BUKÓZA ENERGO, a.s. Vranov nad Topľou	Vranov n/Topľou	BUKÓZA ENERGO, a.s. Vranov nad Topľou	Vranov n/Topľou
2.	BUKOCEL a.s. Hencovce	Vranov n/Topľou	Energy Snina,a.s.	Snina
3.	CHEMES, a.s., HUMENNÉ	Humenné	BUKOCEL a.s. Hencovce	Vranov n/Topľou
4.	Bytenerg MEDZILABORCE	Medzilaborce	CHEMES, a.s., HUMENNÉ	Humenné
5.	BIOENERGY BARDEJOV, s.r.o. Bardejov	Bardejov	Zeocem Bystré a.s.	Vranov n/Topľou
6.	Zeocem Bystré a.s.	Vranov n/Topľou	Roľnícke družstvo Plavnica	Stará Ľubovňa
7.	Lesy Slovenskej republiky o.z. Vranov nad Topľou	Vranov n/Topľou	BPS Huncovce s.r.o.	Kežmarok
8.	TATRAVAGÓNKA a.s. POPRAD	Poprad	MO SR, kot. Kamenica n. Cir.	Humenné
9.	SPRAVBYTKOMFORT a.s. Prešov	Prešov	ZŠ Malcov	Bardejov
10.	SCHULE SLOVAKIA, s.r.o.Poprad	Poprad	MO SR, Stredisko prevádzky objektov Prešov	Prešov
NO _x			CO	
	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres
1.	BUKÓZA ENERGO, a.s. Vranov nad Topľou	Vranov n/Topľou	BUKOCEL a.s. Hencovce	Vranov n/Topľou
2.	BUKOCEL a.s. Hencovce	Vranov n/Topľou	Leier Baustoffe SK s.r.o. Petrovany	Prešov
3.	BIOENERGY BARDEJOV, s.r.o. Bardejov	Humenné	BUKÓZA ENERGO, a.s. Vranov nad Topľou	Vranov n/Topľou
4.	Energy Snina,a.s.	Snina	BIOENERGY BARDEJOV, s.r.o. Bardejov	Bardejov
5.	SPRAVBYTKOMFORT a.s. Prešov	Prešov	SPRAVBYTKOMFORT a.s. Prešov	Prešov
6.	CHEMES, a.s., HUMENNÉ	Humenné	SCHULE SLOVAKIA, s.r.o.Poprad	Poprad
7.	CHEMOSVIT ENERGOCHEM, a.s., SVIT	Poprad	CHEMOSVIT FOLIE, a.s. Svit	Poprad
8.	DALKIA POPRAD a.s.	Poprad	Teplo GGE s.r.o. Snina	Snina
9.	TATRAVAGÓNKA a.s. POPRAD	Poprad	CHEMES, a.s., HUMENNÉ	Humenné
10.	Zeocem Bystré a.s.	Vranov n/Topľou	Energy Snina, a.s.	Snina

Zdroj: SHMÚ

TZL - Emisie tuhých znečisťujúcich látok

SO₂ - Emisie oxidov síry

NO_x - Emisie oxidov dusíka

CO - Emisie oxidov uhlíka

Investície do zelenej infraštruktúry sú významné z hospodárskeho hľadiska ako zachovanie schopnosti prírody poskytovať úžitky, tzv. ekosystémové služby. Ekosystémové služby sú prínosy, ktoré ľudia získavajú od ekosystémov a majú vplyv na prosperitu a životnú úroveň. Medzi ľuďmi a ekosystémami existujú vzájomné väzby a vzťahy. Adaptačné opatrenia v urbanizovanom prostredí sú podmienkou kvality života v meniacej sa klíme. Vhodnými mechanizmami sa dosiahne zvýšenie odolnosti sídelného prostredia na negatívne dopady zmeny klímy (napr. prostredníctvom zníženia efektu mestských teplotných ostrovov, a pod.), zvýšenie odolnosti sídiel na očakávané výzvy ďalšieho rozvoja spoločnosti (prostredníctvom ochrany prírody, krajiny, a pod.) a poskytnutie potrebných informácií a nástrojov, ktoré uľahčia celý proces rozhodovania a riadenia sídla. Adaptácia urbanizovaného prostredia je strategickým cieľom uvedeným v Stratégii Európa 2020, EÚ Stratégii adaptácie ku zmene klímy, Stratégii Európskej komisie k zelenej infraštruktúre a Oznámení Komisie Rade a Európskemu parlamentu o Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách a Stratégii adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 4 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP

Komplementárne a synergické väzby PO 4 k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi sú spracované v samostatnej prílohe vrátane **kritérií hodnotenia účinnosti intervencií** pre projekty PO4 na území MFO mesta Prešov a území PK.

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Špecifický cieľ č. 4.2.1:

Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Zámerom je zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou, odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie.

Špecifický cieľ je taktiež orientovaný na podporu aktivít, ktoré vedú k zníženiu znečistenia podzemných a povrchových vôd v dôsledku nedostatočného odvádzania a odpadových vôd a k zvýšeniu počtu obyvateľov zásobovaných kvalitnou čistou pitnou vodou z verejných vodovodov. Na existujúcich kanalizačných systémoch sú evidované nedostatky, ku ktorým možno zahrnúť napr. časté zaústenie väčších profilov stôk do menších, ako následok dodatočného budovania privádzačov do ČOV, predimenzované profily zberačov, v ktorých sedimentuje znečistenie, vybudované v dôsledku veľkorysých prognóz rozvoja miest a iné.

Z pohľadu kvality vodovodnej sú nedostatky vo vodovodných radoch, časté sú poruchy na privodoch vody, ale aj na vodovodných sieťach, čo nepriaznivo vplyva jednak na plynulosť dodávky vody spotrebiteľom, ale aj na vývoj strát vody. Zvýšené požiadavky sú aj na vybavenie úpravní vody, ich modernizáciu a zvýšenie účinnosti procesu úpravy vody.

Medzi základné koncepcné materiály SR, ktoré je nutné zohľadniť patria:

- Koncepcia vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2015,
- Plán verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR,
- Koncepcia využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030,
- Vodný plán SR

Pri analýze funkčnej mestskej oblasti bol kladený dôraz na plnenie záväzkov a legislatívnych rámcov nielen vo väzbe na legislatívu SR, ale aj legislatívu EÚ.

Obyvatelia funkčného územia mesta Prešov sú v prevažnej miere zásobovaní pitnou vodou z Prešovského skupinového vodovodu (pre vodárenské účely sa využíva z 82 % voda z hornej časti toku Torysa a tiež voda infiltrovaná z náplavov rieky Torysy, vo vodojemoch sa voda zmiešava s vodou ďalších vodovodných systémov). V roku 2013 bola odoberaná pitná voda prioritne z prírodného radu vodárenskej nádrže Starina.

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečuje v zmysle zákona o obecnom zriadení obec. Voda bola odoberaná zo spotrebísk skupinových a obecných vodovodov, a to v správe VVS Prešov, v správe OcÚ a iných právnych subjektov.

Tab.č. B 4.1 Počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov

Obec	Počet obyvateľov	Počet zásobovaných obyvateľov	Percento zásobovanosti
Bzenov	769	0	0
Drienov	2139	680	31,79
Drienovská Nová Ves	775	680	87,74
Dulová Ves	806	772	95,78
Fintice	1898	656	34,54
Haniska	661	661	100
Kapušany	2164	2124	98,15
Kendice	1860	560	30,11
Kojatice	1062	180	16,95
Kokošovce	715	0	0
Ličartovce	973	568	58,38
Lubotice	3158	3158	100
Malý Šariš	1533	492	32,09
Petrovany	1852	240	12,96
Podhradík	366	366	100
Prešov	91 352	91 352	100
Rokycany	772	0	0
Ruská Nová Ves	1133	1048	92,5
Svinia	1849	204	11,03
Teriakovce	542	360	66,42
Veľký Šariš	5483	4816	87,84
Vyšná Šebastová	1158	720	62,18
Záborské	628	572	91,08
Zlatá Baňa	432	380	87,96
Župčany	1388	284	20,46

Zdroj: RÚVZ Prešov, 2013

V mestskom funkčnom území mesta možno konštatovať existenciu kompletného vodovodu na 33 % územia a neexistenciu vodovodu na 4% územia. Zostávajúcich 63% územia je s čiastočnou existenciou vodovodu, ktorý je potrebné rozšíriť, pričom väčšia časť

obcí na takéto rozšírenie nemá vypracovanú ani projektovú dokumentáciu. V žiadnej obci momentálne neprebíha výstavba vodovodnej siete.

Tab. č. B 4.2 Stav vodovodnej siete v rámci funkčného územia mesta Prešov

Vodovod kompletne existujúci		
Drienov	Haniska	Svinia
Drienovská Nová Ves	Kojatice	Podhradík
Dulova Ves	Ličartovce	
Vodovod čiastočne existujúci (potrebné dobudovanie)		
Bzenov	začala výstavba novej siete + úseku k individuálnej bytovej výstavby (IBV), cca 3 km, PD nie je vypracovaná	
Fintice	potrebné rozšírenie úseku cca 5 km v novej IBV pre 250 domov	
Kapušany	Východoslovenská vodárenská spoločnosť (VVS) plánuje rozšírenie vodovodu, PD je vypracovaná	
Kendice	potrebné dobudovanie 2 úsekov v rámci rozšírenia, prebieha výkup pozemkov	
Kokošovce	PD je vypracovaná, ale pri projektoch nespĺňali podmienku počtu obyvateľov nad 2000, práce sa začali	
Lubotice	plánované rozšírenie vodovodu, PD nie je vypracovaná)	
Malý Šariš	potrebné dobudovanie	
Petrovany	potrebné dobudovanie	
Ruská Nová Ves	potrebná rekonštrukcia časti existujúcich úsekov a výstavba nových úsekov pre IBV - 200 RD, úsek cca 1500 m	
Teriakovce	do novej IBV pre 70 RD je vypracovaná PD, na ďalší úsek cca 700 metrov sa PD vypracováva	
Veľký Šariš	potreba dobudovať vodovod pre nové lokality IBV, na niektoré časti je vypracovaná PD	
Vyšná Šebastová	chýba v časti Severná pre 200 obyvateľov - PD vypracovaná, platné stavebné povolenie, podaná žiadosť o dotáciu na Envirofond	
Záborské	potrebné rozšírenie vodovodu až o 2,5 km	
Zlatá Baňa	potrebné dobudovanie	
Župčany	(potrebné rozšírenie do lokalít novej IBV - úsek cca 2,5 km, časť PD je vypracovaná)	
Vodovod neexistujúci		
Rokycany	(projektová dokumentácia nie je vypracovaná, po výstavbe kanalizačnej siete nemá obec dostatok finančných prostriedkov)	

V mestskom funkčnom území mesta Prešov možno konštatovať existenciu kompletnej kanalizácie na 8% územia, čiastočne existujúcu kanalizáciu s potrebou jej dobudovania na 50% územia, kanalizáciu vo výstavbe na 17% územia a neexistujúcu (s plánovanou výstavbou) na 25% územia. Celková pripojenosť obyvateľstva na kanalizačnú sieť v rámci okresu Prešov predstavuje 76,1 % v roku 2015, čo je nárast oproti roku 2010 o vyše 14% EO.

Tab. č. B 4.3 Stav kanalizačnej siete v rámci funkčného územia mesta Prešov

Kanalizácia kompletne existujúca	
Rokycany	Dulová Ves
Kanalizácia čiastočne existujúca	
Bzenov	potrebné dobudovať stoku ku novým RD, PD je vypracovaná, na projekt rekonštrukcia čističky odpadových vôd (ČOV) podaná žiadosť na Enviromentálny fond (EF)
Fintice	
Kapušany	(potrebné dobudovanie, PD je vypracovaná, podaná žiadosť na EF)
Kendice	(existujúce časti je potrebné rekonštruovať, ďalšiu časť vybudovať - osada, PD je vypracovaná)
Kokošovce	(potrebné riešiť novú IBV pre 81 RD, úsek 1 km, PD vypracovaná, stavebné povolenie vydané, rozpočet 350.000 Eur)
Ľubotice	plánované rozšírenie kanalizácie, PD nie je vypracovaná
Malý Šariš	potrebné dobudovanie úseku min. 1 km
Petrovany	
Ruská Nová Ves	postupná výstavba počas 12 rokov prostredníctvom EF, potrebné napojenie na kanalizačnú sieť Prešova - PD je vypracovaná, rozpočet 280.000 Eur + výstavba nových častí v IBV a v časti obce - rozpočet cca 400.000 Eur
Teriakovce	
Veľký Šariš	potrebné dobudovanie, na niektoré časti je vypracovaná PD
Vyšná Šebastová	chýba viacero úsekov + nová IBV pre 30 RD, úsek cca 1 km, pripravuje sa územné rozhodnutie
Župčany	postupne budujú cez dotácie z EF
Podhradík	v 5/2015 plánované ukončenie úseku pre 12 RD, potrebné dobudovať cca 1700 metrov - PD vypracovaná, rozpočet 380 000 €
Kanalizácia neexistujúca	
Drienov	PD je vypracovaná, investor: VVS
Drienovská Nová Ves	
Fintice	(potrebné prepracovanie PD)
Kojatice	(potrebné prepracovať PD, pôvodný rozpočet 250.000 Eur)
Petrovany	(PD je vypracovaná)
Zlatá Baňa	vypracovaná staršia PD na 10 malých ČOV, platné stavebné povolenie; alternatíva - 1 veľká ČOV v rámci projektu „čistá Torysa“, resp. napojenie na Kokošovce)
Kanalizácia vo výstavbe	
Haniska	ukončenie plánované do 4/2015)
Svinia	(stavba prebieha od roku 2002, potrebné dobudovanie s rozpočtom 300.000 Eur, PD je vypracovaná, podaná žiadosť na EF)
Záborské	PD je vypracovaná, niektoré časti vysúťažené, čaká sa na aktuálne výzvy - nutnosť rozšírenia až o 2,5 km
Teriakovce	(výstavba úsekov ku novým RD, predpokladaná kolaudácia 6/2015)

Tab. č. 4.4 Prehľad stavu kanalizačnej siete v obciach od 1000 do 2000 obyvateľov (k 31.12.2012)

Obce funkčného územia mesta Prešov	Počet obyvateľov	Aglomerácie nad 2000 EO podľa zaradené do zoznamu v zmysle smernice 91/271/EHS	Existencia stokovej siete v obci 2012: 1-áno, 0-nie	Existencia ČOV v obci: 1-áno, 0-nie, 2- odvedenie OV na inú ČOV
Fintice	1 898		0	0
Kendice	1 860			
Kojatice	1 062		0	0
Lemešany	1 824		1	1
Malý Šariš	1 533		1	1
Petrovany	1 852			
Ruská Nová Ves	1 133		1	0
Svinia	1 849		1	1
Vyšná Šebastová	1 158		1	2
Župčany	1 388		1	2

Obce bez SS a bez ČOV	Obce bez SS alebo bez ČOV	Obce zaradené do zoznamu aglomerácií nad 2000 EO
-----------------------	---------------------------	--

Ako problémové sa javia rozpracované a z minulosti neukončené projekty verejnej kanalizácie a ČOV, prostredníctvom ktorých budovali stokovú sieť, resp. ČOV obce samostatne alebo v aglomerácii združených obcí a podporu k financovaniu získavali najčastejšie z národných zdrojov Environmentálneho fondu po čiastkach v priebehu viacerých rokov.

Výsledky analýzy stavu vybavenosti kanalizácii v rámci funkčného územia mesta Prešov potvrdzujú, že najhoršia situácia pretrváva vo väčších obciach funkčného územia. Ide o nízky alebo nulový podiel obyvateľov pripojených na kanalizačnú sieť. (Petrovany, Kojatice, Fintice, Drienov, Drienovská Nová Ves).

Prvky zelenej infraštruktúry

Funkcie zelene:

hygienicko/zdravotná - úprava mikroklimy v meste, čo zahŕňa znižovanie teploty (mestské parky znižujú teploty v priemere o 1 °C oproti teplote v uliciach). Dôležité je aj zvyšovanie vlhkosti vzduchu, v priemere sa udáva hodnota 5 až 7 percent, rovnako ako aj znižovanie rýchlosti vetra.

- Filtračné účinky zelene sú všeobecne známe. Stromová a krovitá vegetácia má priaznivé účinky na čistotu ovzdušia, slúži ako filter pre prachové častice (udáva sa hodnota 20 g prachových častíc na m² listovej plochy).
- Znižovanie hladiny hluku v mestskom prostredí.
- psychologická, ochranná, estetická, oddychová (miesto krátkodobej rekreácie obyvateľstva a pod.)

Za verejnú zeleň sú považované plochy parkov a sadovnícky upravené plochy. Pod zeleňou obytných súborov rozumieme sídliskovú zeleň a zeleň pri IBV. Zeleň občianskej vybavenosti je situovaná pri školách, zdravotníckych zariadeniach, službách, v zoologických záhradách a pod. Zeleň záhradkárskejších a chatových osád, cintorínov, ochranná zeleň a rôzne iné upravené plochy, ktoré patria do kategórie ostatná zeleň. Tu spadá aj zeleň vnútroblokov na sídliskách. Vnútroblok definujeme ako poloverejný priestor prislúchajúci k bytovým alebo polyfunkčným objektom s dominantnou obytnou funkciou, ktoré tento priestor ohraničujú a definujú. Ich funkčné využitie pokračovaním obytných priestorov prislúchajúcich bytových objektov v exteriérovom priestore.

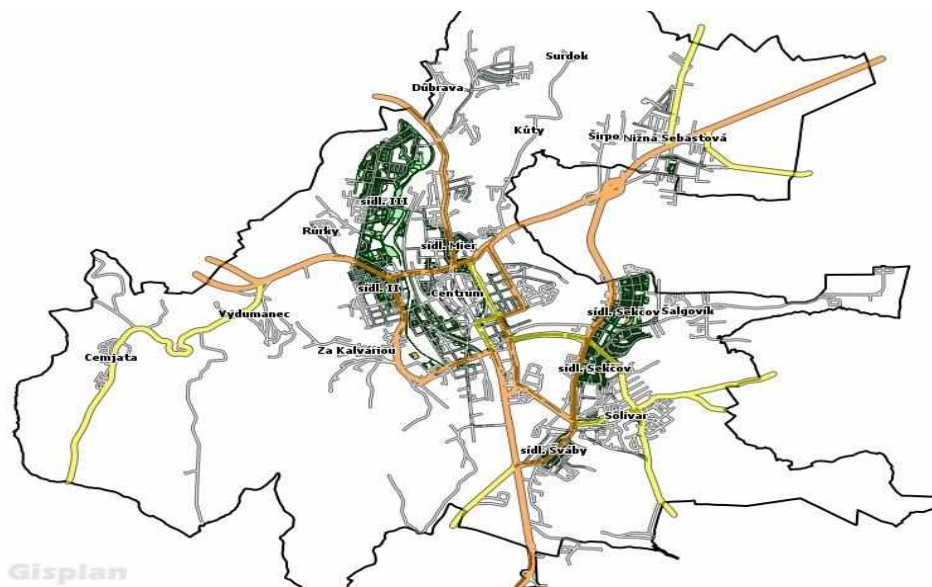
V meste Prešov je možné zeleň a stav drevín (podľa *Dokumentu starostlivosti o dreviny v meste Prešov*, vypracovaný v roku 2008; zhotoviteľ: Ing. Zuzana Hudeková) analyzovať na základe viacerých kritérií. Z pohľadu súčasnej evidencie plošných prvkov zelene je táto rozdelená na 6 oblastí: Sídlisko III, Sídlisko II, severná časť mesta, centrum a južná priemyselná časť, sídlisko Sekčov a Solivar so sídliskom Šváby. Celkovo sa v meste podľa odhadov verejná zeleň rozprestiera na rozlohe cca 250 ha. Veľkoryso koncipované plochy zelene je možné nájsť na Sídlisku III, ktoré je celé akoby vnorené do veľkých plôch zelene, či už vnútroblokov, školských areálov alebo prírodného prostredia. Oblasti Sekčov a Šváby sú zaradené medzi pozemky vhodné na náhradnú výsadbu, nakoľko sa tu prejavuje

najvýraznejší deficit stromovej vegetácie v porovnaní s ostatnými oblasťami. Po viacerých fázach výsadby náhradnej stromovej vegetácie sa však na mnohých miestach stromy neujali vplyvom nevhodného podložia, ktoré tvorí stavebný materiál. Problém je badateľný najmä v severnej časti sídliska Sekčov, ktorá pôvodne bola močariskom.

Starostlivosť o verejnú zeleň v meste Prešov sa (okrem Zákona č. 543/2002 Z. z o ochrane prírody a krajiny a normy STN 83 7010 Ochrana prírody. Ošetrovanie, udržiavanie a ochrana stromovej vegetácie) riadi platným Všeobecným záväzným nariadením mesta Prešov č. 5/2010 o tvorbe, ochrane a údržbe zelene a jej súčasťou na území mesta Prešov ako aj Dokumentom starostlivosti o dreviny v meste Prešov. Oba záväzné dokumenty sú však pomerne staré (rok 2010 a rok 2008), preto je nevyhnutná ich aktualizácia. V roku 2008 bol v meste Prešov taktiež uskutočnený prieskum a vytvorený Pasport verejnej zelene v meste Prešov, na základe ktorého dodávateľská spoločnosť vykonáva kosenie verejnej zelene a je teda záväzným podkladom pre vykonávanie údržby verejnej zelene. Na základe praktických skúsenosti, kedy boli viaceré pozemky verejnej zelene v majetku mesta dopĺňané je nevyhnutné pasport aktualizovať s cieľom dosiahnuť podklad ku koncepčnému riešeniu verejnej zelene v meste Prešov. V tejto oblasti mestu stále chýba strategický dokument akým je generel zelene.

Mesto v minulom období zrealizovalo viacero zelených projektov ako napr. Ekopark Holá Hora, Biokoridor Torysa pri Hati, park Angelínium na Sekčove, Záhrada umenia – výsadba zelene a pod.

Obr. č. B 4.1 Mestská a sídlisková zeleň na území mesta Prešov

Zdroj: Mesto Prešov

Sídliská v meste Prešov tvoria organické samostatné celky, ktoré sú charakteristické vysokou koncentráciou obyvateľstva na m². Boli budované postupne od roku 1950 do roku 1995. Neoddeliteľnou súčasťou tohto prostredia je zeleň (stromy, parky, otvorené ihriská), ktorá pôsobí v komplexe svojich účinkov a vytvára prirodzené a klimaticky vyrovnané prostredie.

V meste Prešov chýbajú súvislé, navzájom pospájané, ucelené plochy zelene medzi jednotlivými sídliskami, ktoré by plnili funkciu verejných parkov a zároveň vytvárali účinnú hygienickú a priestorovú izoláciu. Sídliskám miest chýba primeraná hmota zdravej, zapojenej zelene v medziblokových priestoroch. Zeleň v medziblokových priestoroch sídlisk je zastaraná, nespĺňa normatívy zelene v m² na jedného obyvateľa, chýbajú prvky drobnej architektúry ako sú detské ihriská, lavičky a pod.

Podľa **štandardov minimálnej vybavenosti** obcí (2009, Urbion), ktoré presnejšie definujú použitie a množstvo zelene v sídle, na jedného obyvateľa mesta by malo pripadať 75 m² zelene.

V súčasnosti sú známe nasledovné normatívy, ukazovatele a metodiky v tejto oblasti uvedené v nasledujúcom prehľade:

1. Metodické zásady pre vypracovanie územných generelov zelene v sídelných útvaroch (Slovenská komisia pre vedeckotechnický a investičný rozvoj, Chudík a kol. 1988)2. Normatívy jednotlivých kategórií zelene (podľa prof. Supuku , 1987)3. Zásady a pravidlá územního plánování (VÚVA –Urbion Brno, 1983)4. Metodická príručka pre obstarávateľov a spracovateľov územnoplánovacej dokumentácie (MŽP SR, 2002)5. Indikátor udržateľného rozvoja miest - Dostupnosť zelene (tzv. European Common Indicators)6. Metodické zásady pre vypracovanie územných generelov zelene v sídelných útvaroch

Zdroj: Podľa Chudíka a kôl. (1988) by sa jednotlivé kategórie zelene na jej celkovej ploche v sídle mali podieľať tak ako je uvedené v Tab.č. B4.3

Tab. č. B 4.5 Zastúpenie jednotlivých kategórií zelene

Kategória zelene	M2/na obyvateľa
A. Zastavané územie sídelného útvaru	
Verejná zeleň zeleň pri bytových a rodinných domoch	4-8 7-11
Zeleň pri občianskej vybavenosti	12-19
Špeciálna zeleň	6-31
Hospodárska zeleň	15
Spolu	44-94
B. Záujmové územie sídelného útvaru	
Lesopark záhradkárske	45
Osady	30
Spolu	15-90

Zdroj: Podľa Chudíka a kôl. (1988)

KOMPLEMENTÁRNE A SYNERGICKÉ VÄZBY PRIORITNEJ OSI 4 K NADRADENÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM PSK A VO VZŤAHU K INÝM OP NA ÚZEMÍ PK

Komplementárne a synergické väzby PO 4 na území PK k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom sú spracované v samostatnej prílohe.

Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi 4 sú spracované v samostatnej prílohe.

SWOT analýza Integrovaná územná stratégia Prešovský kraj

Oblasť (špecifický cieľ) :	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
ŠC 1.1 Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému	• budúce priame napojenie na diaľničnú sieť • investícia veľkého objemu finančných prostriedkov PSK do modernizácie ciest 2. a 3. triedy od roku 2005 • dopravná dostupnosť všetkých miest a dedín v kraji • dobrá spolupráca so starostami obcí pri údržbe ciest v intravilánoch	• slabá koordinácia s ostatnými druhmi dopravy • slabá dostupnosť diaľnic a rýchlostných ciest • nedostatočný počet hraničných priechodov na Ukrajinu • trasovanie ciest 1. a 2. triedy cez mestské sídla • nedostatočná projekčná a stavebná pripravenosť na výstavbu obchvatov miest • chýbajúce cestné prepojenie dolín cez horské masívy • nedostatočná priepustnosť križovatiek na hlavných dopravných tepnách • majetkovoprávne nevyrovnané vlastnícke vzťahy pozemkov pod cestami • zanedbaná modernizácia a oprava ciest a strojového parku v uplynulých desaťročiach • nedostatočný objem finančných prostriedkov na výstavbu a údržbu ciest • ohrozovanie ciest a mostov z titulu povodní • nevyhovujúce šírkové	• mobilita obyvateľstva za prácou • požiadavka trhu na dostupnú a kvalitnú infraštruktúru • koordinácia s ostatnými druhmi dopravy • vytváranie koridorov v zmysle medzinárodných dohôd (smer PL – SR – HU) • nárast cestovného ruchu • uplatnenie koncepcie Vlády SR na spojenie Bratislavy s Košicami severnou trasou diaľnice • využitie kvalifikovanosti projektantov a dodávateľov stavebných prác • využitie fondov EÚ na výstavbu a modernizáciu cestnej infraštruktúry • investície do rozvoja turistickej infraštruktúry v oblasti Vysokých a Nízkych Tatier	• nejednotný systém riadenia a financovania dopravnej infraštruktúry • stagnácia hospodárstva v kraji • sprisňujúce sa ekologické požiadavky na výstavbu a údržbu ciest • povodne spôsobujúce škody na cestách a mostoch • nárast ceny pracovnej sily z titulu jej nedostatku v stavebníctve • chýbajúca jednotná koncepcia majetkovo právneho vyrovnanie pozemkov pod cestami v rámci celej SR (neukončené Registre obnovy evidencie pozemkov (ROEP), projekty pozemkových úprav, delimitácie majetku štátu v správe iných správcochských organizácií) vo väzbe na nízku sociálno-ekonomickú situáciu prevažnej časti obyvateľstva kraja slabý potenciál domácich cestujúcich

		- a smerové parametre niektorých ciest - stavebné konštrukcie ciest nevyhovujúce súčasnej intenzite dopravy, nedostatočná únosnosť komunikácií		Nedostatočná diverzifikácia v odvetví služieb
ŠC 1.2.1 Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.	- systém prímestskej autobusovej dopravy pokrýva všetky obce regiónu - modernizovaný a obnovený vozidlový park - bezkontaktné platby prostredníctvom dopravných kariet EMCARD - široká sieť autobusových staníc a zastávok v blízkosti osídlenia - neustále zlepšujúca sa nadväznosť autobusovej a železničnej dopravy	- chýbajúci plán dopravnej obslužnosti a generel dopravy - absencia monitoringu vozidiel, moderného dispečingu - absencia vozidlového informačného a komunikačného systému - absencia vyhradených jazdných pruhov, preferencie verejnej dopravy na križovatkách - nevyhovujúci dopravno – technický a kvalitatívny stav železničnej infraštruktúry	- zvýšenie informovanosti zákazníka skvalitnením informačného a oznamovacieho systému - budovanie prestupných miest umožňujúcich multimodalitu vo využití verejnej dopravy - sprístupňovanie verejnej osobnej dopravy hendikepovaným - prilákanie cestujúcich väčšou a dostupnejšou informovanosťou o dostupnosti spojov - využitie železničného uzla Prešov – Košice pre kombinovanú dopravu s prepojením na celoštátnu a medzinárodnú sieť	- rastúca miera nezamestnanosti - prevádzkovanie vozidiel 8+1 bez pravidiel - pokles cestujúcich - vstup komerčných dopravcov iba na lukratívne úseky dotovaných území - znižovanie konkurencieschopnosti železničnej dopravy
ŠC 1.2.2 Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.	vysoká intenzita cyklistov na existujúcej cyklistickej infraštruktúre a	nie je systematicky riešené vyhodnocovanie stavu cyklistickej infraštruktúry	možnosť získať financie pre realizáciu cyklistickej infraštruktúry z mimorozpočtových zdrojov samospráv –	nízka pozornosť cyklistickej doprave v strategických dokumentoch kraja a miestnych

	- postupný nárasty intenzít cyklistov na sledovaných úsekoch - existencia viacerých plánovacích zámerov pre riešenie cyklistickej infraštruktúry v mestách PSK - existencia generelu cyklistickej dopravy v Prešove ako príkladu pre ďalšie mestá Prešovského kraja - naplánované cyklistické koridory hlavnej cyklistickej osy kraja EuroVelo 11 - muldimodálne koridory, kde je možné zavádzať integrované systémy B&R medzi verejnou dopravou a cyklistickou dopravou	- a deľby prepravnej práce na území kraja a v jeho mestách - pomerne nízky rozsah cyklistickej infraštruktúry - realizovaných len 50 km cyklistických komunikácií v celom kraji - nízka miera pripravenosti plánovacích a projektových dokumentácií pre realizáciu cyklistickej infraštruktúry - nedostatočná výška finančných zdrojov na financovanie projektových dokumentácií - nie je riešená statická cyklistická doprava v mestách a najmä nie ku vzťahu B&R	- operačné programy, programy EÚ - schválená Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky SR - možnosti riešiť zvyšovanie informovanosti odbornej i širokej verejnosti prostredníctvom webových stránok ako najdostupnejšieho média – využiť existujúce stránky samospráv a MVO - existujúca pozícia krajského cyklokoordinátora poskytuje priestor pre lepšiu koordináciu aktivít smerujúcich ku rozvoju cyklistickej dopravy - existencia nových metodických usmernení a predpisov pre projektovanie cyklistickej infraštruktúry umožní zvyšovanie kvality projektových dokumentácií	- samospráv - nebude zabezpečená koordinácia aktivít pre rozvoj cyklistickej dopravy na území kraja - vysporiadanie vlastníckych vzťahov neúmerne predlži a predraží proces realizácie cyklistickej infraštruktúry - nezáujem pripraviť projekty pre realizáciu cyklotrás zo strany samospráv - živelné pohromy ohrozia realizáciu alebo užívanie stavieb - realizácia cyklistických komunikácií nedosiahne požadovaný a preukázateľné zvýšenie deľby prepravnej práce cyklistov
ŠC 2.1.1 Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni	- Vysoký dopyt po poskytovaní sociálnych služieb - Rozsiahla sieť verejných a neverejných poskytovateľov, najmä pobytových sociálnych služieb - Viaczdrojové financovanie	- Vysoký podiel pobytových sociálnych služieb v porovnaní s terénnymi a ambulantnými sociálnymi službami - Nerovnomerné rozloženie poskytovateľov sociálnych služieb na	- Legislatívna úprava poskytovania finančného príspevku pri odkázanosti zo štátneho rozpočtu - Štartujúci proces transformácie a deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb - Možnosť financovania projektov zo štrukturálnych	- Nestabilné legislatívne prostredie - Nepriaznivý demografický vývoj obyvateľstva - starnutie obyvateľstva, ktoré si bude vyžadovať

	- sociálnych služieb - Konkurenčné prostredie v poskytovaní pobytových sociálnych služieb - Rozvoj opatrovateľskej služby - Dlhoročné skúsenosti s transformáciou a DI sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, najmä detských domovov	- území PSK - Nedostatočne rozvinuté komunitné služby, vrátane služieb starostlivosti o deti do troch rokov veku - Nesystémové financovanie sociálnych služieb - Poskytovanie sociálnych služieb v zastaralých, architektonicky nevyhovujúcich budovách a priestoroch - Nedostatočné finančné ohodnotenie práce v sociálnych službách - Miestami negatívny postoj verejnosti na umiestnenie samostatnej skupiny v rodinnom dome v bežnej zástavbe	- fondov (resp. európskych štrukturálnych a investičných fondov) - Rozsiahla sieť neverejných poskytovateľov sociálnych služieb - Možnosť zvyšovania kvalifikácie a celoživotného vzdelávania zamestnancov v sociálnych službách - Podpora rozvoja služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni - Vhodná legislatívna úprava, odborný konsenzus v hlavných otázkach transformácie a viaczdrojová podpora procesu	- náročnejšie a kvalitnejšie sociálne služby - Uprednostňovanie inštitucionálnych služieb zo strany prijímateľov - Pretrvávajúci nedostatok finančných zdrojov na poskytovanie a zabezpečovanie sociálnych služieb - Náročný proces koordinácie viacerých projektov a aktivít nevyhnutných na úspešné dosiahnutie cieľov transformácie a deinštitucionalizácie
ŠC 2.1.2 Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti.	- Väčšina infraštruktúry vo verejnom vlastníctve - Existencia komunitnej infraštruktúry - Odborný potenciál poskytovateľov ZS - realizácia rezidentského programu od roku 2014	- Vysoký počet poskytovateľov (cca 90%) je v prenajatých priestoroch - Zastaraná infraštruktúra zdravotníckych zariadení - Nedostatočné prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti - Nedostatočné	- Šanca na komplexnú reformu celého systému poskytovania ZS v SR - Zlepšenie kvality a komplexnosti zdravotnej starostlivosti - Nový, generačne a kvalitatívne iný typ poskytovania verejnej služby - Integrované služby	- Nedostatok finančných prostriedkov na dobudovanie zdravotníckej infraštruktúry - Kolaps systému primárnej ZS následkom fyzického odchodu všeobecných lekárov zo systému pred vytvorením nového systému

		prepojenie primárnej, špecializovanej a ústavnej zdravotnej starostlivosti s prepojením na dlhodobú zdravotno-sociálnu starostlivosť • Vysoký priemerný vek lekárov primárnej ZS • Dlhé čakacie doby na špecializovanú ZS, resp. plánované operačné výkony • Nedostatok finančných zdrojov v zdravotníctve zlá zastaralá infraštruktúra zdravotníckych zariadení	zdravotnej starostlivosti, služby podpory zdravia a služby sociálnej starostlivosti vo vymedzenej spádovej oblasti • Možnosť zabezpečenia financií z fondov EÚ na podporu primárneho kontaktu • Rozširovanie kompetencií všeobecných lekárov • Realizácia rezidentského programu od r. 2014 • Zvýšenie energetickej úspory zdravotníckych zariadení, zníženie celkových prevádzkových nákladov • Modernizácia prístrojového vybavenia pre komplexné poskytovanie ZS • Zavedenie eHealth • Posilnenie primárnej ZS pri trende zvyšujúcej sa prevalencie chronických ochorení v dôsledku demografických zmien • Komplexné služby bližšie k pacientovi	• Hrozba odchodu mladých lekárov do zahraničia – nedostatočná motivácia zotrvať na Slovensku • Nesystémové zmeny vo finančnom manažmente • Odmietnutie nového systému CIZS obcami aj občanmi, nakoľko bude znamenať hrozbu možného zániku súčasnej siete a možné zhoršenie geografickej dostupnosti • Nepochota lekárov prechodu do CIZS – nedostatočná informovanosť a motivácia
--	--	---	---	--

			• Zmeny v liečbe – komplexná a zložitejšia terapia	
ŠC 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl	• vyvážená, variabilná a pomerne stabilná sieť MŠ, ŠMŠ, • alternatívnosť výberu podľa zriaďovateľa ,	• slabá pripravenosť MŠ na integráciu detí, • nedostatok a úplná absencia priestorov pre zabezpečenie hrubej zaškolenosti detí MŠ, • nízka zaškolenosť detí – prvkov najmä zo sociálne znevýhodneného prostredia v MŠ,	• záujem obcí dobudovať sieť MŠ, • ochota zvýšiť hrubú zaškolenosť rozšírením kapacít prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou a adaptáciou vhodných priestorov formou grantových výziev a záujmom o ne, • priaznivé demografické trendy	• nedostatočná akceptácia materského školstva zo strany zákonných zástupcov a samosprávy, • technické havárie v priestoroch MŠ, • nezaujmom etnicky rozdelených obcí o ponúkané kapacity ,
ŠC 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	• vyvážená a stabilná sieť ZŠ, ŠZŠ, • alternatívnosť výberu podľa zriaďovateľa , • zlepšovanie priestorových podmienok ZŠ vzhľadom na klesajúci demografický vývoj ,	• slabá pripravenosť ZŠ na integráciu žiakov, • nízka gramotnosť (matematická, prírodovedná, čitateľská, jazyková) žiakov ZŠ, • nedostatok alebo nedostatočné vybavenie školských knižníc,	• pozitívny dopad nových modulových ZŠ, • dostatok kapacitných možností v ZŠ na vybavenie odbornými učebňami, záujem o ich modernizáciu • stúpajúci záujem ZŠ o integráciu žiakov individuálnu a zriaďovaním špeciálnych tried, • priaznivé legislatívne prostredie a formulácia jasných požiadaviek integrácie marginalizovaných skupín obyvateľov a ich následné presadzovanie,	• technické havárie v priestoroch ZŠ, • etnicky rozdelené obce sa môžu zdráhať podporiť zlepšenie podmienok vzdelávania a teda sa ani o ponúkané prostriedky nebudú uchádzať, • znemožnenie inkluzívnej výchovy a vzdelávania v ZŠ v oblastiach s vysokou koncentráciou marginalizovaných skupín, v ktorých je pretrvávajúcim problémom nedostatočná kapacita, alebo fungovanie škôl v dvojzmennej

				prevádzke,
ŠC 2.2.3 Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	- dostatočný počet stredných škôl - vysoká kvalifikovanosť učiteľov odborných predmetov, zvyšovanie počtu majstrov odborného výcviku s ukončeným vysokoškolským vzdelaním - vysoká odborná úroveň vyučovania využívanie alternatívnych spôsobov vo výchovno-vzdelávacom procese - zlepšovanie priestorových podmienok vzhľadom na klesajúci demografický vývoj - narastajúce skúsenosti s tvorbou projektov a aktívna zapojenosť do projektov - spolupráca stredných škôl so základnými školami a podnikateľskými subjektami - proporcionálne rozloženie škôl v rámci kraja - možnosti	- nedostatočné prepojenie medzi systémom vzdelávania a potrebami trhu práce - nedostatočná sieť škôl poskytujúcich vyššie odborné vzdelanie ako príležitosti na celoživotné vzdelávanie - problémy pri zabezpečovaní praxe priamo u zamestnávateľov - chýbajúce učebné osnovy spĺňajúce nové - požiadavky v oblasti trhu práce - nedostatočné vybavenie dielní praktického vyučovania a odborných učební modernými pomôckami - odbory so slabou možnosťou uplatnenia v praxi - v rámci vzdelávacích programov venovať zvýšenú pozornosť výučbe cudzích jazykov a informačným technológiám	- možnosti ďalšieho vzdelávania učiteľov - možnosti využívania štrukturálnych a iných fondov - dobudovanie a zmodernizovanie materiálno-technickej základne škôl - priaznivé podmienky pre mobilitu absolventov stredných škôl - vytvorenie siete poradenských centier s možnosťou prístupu k študijným materiálom - zmena perspektívnych škôl na centrá odborného vzdelávania a prípravy - rozšírenie spolupráce stredných škôl s podnikateľskými subjektami resp. ďalšími inštitúciami s cieľom zvýšenia možnosti zamestnania absolventov na trhu práce - ďalšia optimalizácia siete škôl - využitie moderných informačných technológií pri rozvoji poradenstva o povolaniach a zamestnaniach - zvýšenie účinnosti prepojenia ponuky	- vysoká miera nezamestnanosti a jej výrazné regionálne rozdiely - nízka vzdelanostná úroveň hlavne u dlhodobo nezamestnaných osôb - nedostatok finančných zdrojov na prevádzku škôl a školských zariadení a odmeňovanie zamestnancov škôl, ktoré sú vyčlenené v štátnom rozpočte - nedostatok financií na modernizáciu stredných škôl - nepriaznivý demografický vývoj - malý počet ponúkaných pracovných miest na trhu práce, rast nezamestnanosti - odchod kvalifikovaných absolventov z regiónu - zlá ekonomická situácia v rodinách - nesúlady medzi požiadavkami trhu práce a vzdelávaním na

	ubytovania a stravovania žiakov v stredoškolských internátoch • vybavenie všetkých škôl počítačmi s pripojením na internet • existencia centier odborného vzdelávania a prípravy		pracovnej sily s dopytom trhu práce • využitie štrukturálnych fondov EÚ	školách • nezaujem o spoluprácu medzi podnikateľskými subjektmi a školami z dôvodu nezaujmu žiakov, ich rodičov o niektoré odborné profesie dochádza k narastaniu nedostatkových profesií na trhu práce • pomalý rozvoj dopravnej infraštruktúry
ŠC 4.2.1 Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie	• zvyšovanie podielu obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu • znižovanie prítokov balastných vôd do verejných kanalizácií • optimalizácia procesu kanalizácie (vrátane ČOV) • potenciál pre zabezpečenie kvalitnej predprojektovej a projektovej prípravy kanalizačných stavieb odbornými realizačnými a dodávateľskými firmami • vhodné a kvalitné strojnotechnologické zariadenia, vhodná	• ČOV nevyhovujúce požiadavkám platnej legislatívy v rámci EÚ (odstraňovanie nutričov) • časté zaústenie väčších profilov stôk do menších, ako následok dodatočného budovania privádzačov do ČOV, • veľké rozdiely v napojení na kanalizácie a ČOV medzi okresmi v rámci kraja • predimenzované profily zberačov, v ktorých sedimentuje znečistenie, vybudované	• výstavba verejnej kanalizácie a ČOV v obciach, kde v súčasnosti nie je vybudovaná • dosiahnutie súladu s podmienkami vypúšťania vyčistených odpadových vôd z ČOV • plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Prešovského kraja obsahujúci vyšpecifikovanie problémov a priorít a návrh riešenia • požiadavky európskej a slovenskej právnej úpravy napĺňaním cieľov plánu rozvoja verejných kanalizácií • zamedzenie nadmerného vypúšťania nebezpečných látok do verejnej kanalizácie hlavne od	• nerealizovanie výstavby kanalizačných sietí s následným čistením odpadových vôd • realizovanie výstavby kanalizačných sietí bez následného čistenia (absencia čističiek) • vypúšťanie nečistených odpadových vôd do vodných tokov majúci za následok • znečistenie všetkých vodných tokov v III.–V. triede vo všetkých skupinách ukazovateľov • vysoký podiel

	technika pre riadenie, automatizáciu a optimalizáciu procesov čistenia odpadových vôd • dobrá východisková pozícia v zabezpečovaní výskumno-vývojových prác, koncepčného, strategického riadenia a metodického usmerňovania praxe v súlade rozvojovými trendmi a najlepšimi dostupnými technicko-technologickými riešeniami pre rozvoj verejných kanalizácií • kvalitný systém výchovy nových odborníkov pre oblasť riadenia, prevádzky, technického a technologického zabezpečenia stokových sietí a čistiarní odpadových vôd, možnosťami pre zvyšovanie odbornej úrovne pracovníkov z praxe	v dôsledku veľkorysých prognóz rozvoja miest • nedostatočná pozornosť opravám a údržbe zariadení • havarijné stavy kanalizačných systémov po dobe životnosti	priemyselných producentov a postupnému zamedzeniu vypúšťania obzvlášť škodlivých látok, • zodpovedajúcu úroveň odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd s odstraňovaním nutričov z aglomerácií s produkciou organického znečistenia 1000 – 2000 EO • stanovený a záväzný časový harmonogram týkajúci sa odvádzania a čistenia odpadových vôd z aglomerácií v SRdobudovanie vodovodných, kanalizačných sietí a čistiarenských zariadení budovanie verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách do 2000 EO, a to v obciach od 1 000 do 2 000 obyvateľov • realizácia projektov s finančnou podporou EÚ • intenzifikácia ČOV podľa požiadaviek platnej legislatívy v rámci EÚ (odstraňovanie nutričov) • existujúca investičná stratégia zásobovania pitnou vodou a odkanalizovania vybraných	priemyselných odpadových vôd čistených na komunálnych ČOV • vysoký podiel balastných vôd, nerovnomerné zaťažovanie a zlé ovládanie jednotlivých prúdov na ČOV ako dôsledok nevyhovujúcej kvality stavebných materiálov a vykonaných stavebných prác • nariadenie odpadových vôd, ich ochladzovanie v dôsledku odvodnenia územia jednotnou kanalizáciou, čo následne spôsobuje problémy v procese čistenia
--	---	--	---	---

			mikroregiónov v kraji	
ŠC 4.3.1 Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.	• existujúce prvky zelenej a modrej infraštruktúry v mestách PK • investície realizované z IROP – revitalizované a nové verejné priestranstvá • existujúce dáta o verejnej zelene (ÚPN) • existujúce a podporené projekty miestnych komunitných iniciatív	• vzťah obyvateľstva k mestskej zelene – prevzatie zodpovednosti za jej stav • nedostatočná pozornosť venovaná verejnej zelene ako súčasť adaptácie na zmenu klímy • absencia generolov zelene v existujúcej ÚPN • nedostatočná údržba existujúcej zelene	• disponibilné plochy pre novú verejnú zeleň • prepojenie revitalizácie areálov MŠ, ZŠ s prvkami mestskej zelene a úpravou verejných priestranstiev • prepojenie budovania sociálnej a dopravnej infraštruktúry s prvkami modrej a zelenej infraštruktúry • záujem verejnosti a ich iniciatíva pri vytváraní a spravovaní (údržbe) verejnej zelene	• absencia kľúčových koncepcných dokumentov • tlak investorov na záber zelených plôch a nedostatočný tlak na kompenzačné opatrenia • nedostatok finančných zdrojov na údržbu modrej a zelenej infraštruktúry

SWOT analýza Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

<i>Oblasť (špecifický cieľ) :</i>	<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>	<i>Príležitosti</i>	<i>Ohrozenia</i>
ŠC 1.1 Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému	existujúca nová dopravná infraštruktúra	nedokončené obchvaty mesta	- intervencie IROP do dopravnej infraštruktúry MFO - koordinácia výstavby dopravnej a technickej infraštruktúry	- časový nesúlad jednotlivých intervencií do dopravnej infraštruktúry resp. oneskorená výstavba a modernizácia cestskej siete - zvyšujúce sa náklady na údržbu cestnej infraštruktúry
ŠC 1.2.1 Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.	- stály záujem miest a obcí o rozširovanie siete prímestskej MHD - vysoký podiel stálych zákazníkov – 50% cestujúcich využíva predplatné časové cestovné lístky, - vyšší podiel nízkopodlažných vozidiel v prevádzke spojenie dvoch akýchkoľvek miest v meste dosiahnuteľné priamym spojením alebo max. s jedným prestupom 50% dopravných výkonov vykonávaných trolejbusovou dopravou – ekologicky prijateľnou, - podmieňovanie	- nárast preferencie individuálnej automobilovej dopravy, - chýbajúce strategické dokumenty mesta v oblasti dopravy, - nedostatočné (takmer žiadne) riešenie prejazdov cez križovatky, - chýbajúce chránené odstavné miesta (kamerový systém, iné zabezpečenie) na dôležitých bodoch mesta (autobusová a železničná stanica, budovy a objekty záujmu a pod.), - chýbajúca preferencia vozidiel MHD na riadených križovatkách - chýbajúce vyhradené jazdné pruhy,	- vytvorenie vzájomne prepojeného systému VOD súmestia Prešov – Košice – prepojenie IDS obidvoch krajov prepojenie MHD a prímestskej dopravy v regióne Prešov a okolie – IDS, - zavedenie mestskej dopravnej karty v meste Prešov, - prestupné terminály: MHD – prímestská doprava – stavebné úpravy spoločných zastávok - obnova a modernizácia vozového parku, - vybudovanie záchytných parkovísk (okraj mesta, okraj centra mesta)	- pokračujúci trend poklesu prepravných výkonov MHD, - pokračujúca suburbanizácia do okolitých obcí bez rozvoja infraštruktúry, - nedostatočné investície smerujúce do oblasti MHD, - nárast počtu osôb denne prekračujúcich hranice mesta osobným automobilom (aj z dôvodu suburbanizácie a absencie metód preferencie HD z regiónu), - presun cestujúcich do IAD – úbytok cestujúcich v MHD, - zvyšovanie nákladov na dopravu vyplývajúcich zo zákona, - zvyšovanie podielu IAD – kongescie, zvýšenie nárokov na statickú dopravu,

	novej výstavby lokalít bývania vybavenosťou na obsluhu MHD (šírkové parametre komunikácií, zastávky MHD)	• chýbajúce obchvatové komunikácie cestnej siete – všetka doprava je prevádzaná priamo cez mesto	• rozšírenie trolejbusovej siete ako formy ekologickej dopravy.	zhoršenie stavu ovzdušia v meste, zhoršenie životného prostredia.
ŠC 1.2.2 Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.	• dostupné možnosti cykloturistiky a turistiky do okolitých prírodných lokalít (Čergov, Slánske vrchy, Levočské vrchy a pod.) • započaté budovanie cyklocestičiek • prepojenie existujúcich cyklistických trás na EUROVELO 11, • vypracovaný generel cyklistickej dopravy.	• neprepojenosť existujúcich cyklistických cestičiek v meste s prímestskými obcami, • chýbajúce súvislé cyklistické cestičky na funkčnom území mesta, • chýbajúce parkovacie plochy pre bicykle na frekventovaných miestach, • nedostatočné (takmer žiadne) riešenie prejazdov cez križovatky, • nedostatočné riešenie spoločných pruhov s inými účastníkmi dopravy.	• rastúci záujem o cyklodopravu a cykloturistiku, • prepojenia na EuroVelo – trasy medzinárodného významu, • možnosť organizácie rôznych podujatí a pretekov za účelom podpory cyklistiky ako zdravého životného štýlu, • využitie cyklocestičiek aj korčuľarmi a bežcami, • možnosť využívať bicykel ako dopravný prostriedok do zamestnania.	• nevysporiadané pozemky pre výstavbu cyklocestičiek, • zdĺhavá legislatíva a postupy pri územných a stavebných konaniach, • nedostatok finančných prostriedkov, • nezáujem samospráv investovať do cyklistickej dopravy, • preplnené niektoré úseky cyklocestičiek na území mesta Prešov chodcami – riziko nehôd.
ŠC 2.1.1 Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni	• existujúca sieť ZSS pre deti a dospelých s celoročným pobytom, • široká a rôznorodá ponuka ambulantných a terénnych sociálnych služieb	• nepostačujúce kapacity pobytových sociálnych služieb pre rodiny s deťmi u verejných aj neverejných poskytovateľov sociálnych služieb,	• možnosť realizácie projektov zameraných na rozšírenie komunitných služieb sociálnej starostlivosti, • systematický rozvoj terénnej sociálnej práce a komunitnej	• negatívny trend vývoja vekovej štruktúry obyvateľov MFO - starnutie obyvateľstva (nižší podiel obyvateľov v predproduktívnom veku a narastajúci počet obyvateľov v poproduktívnom veku),

	poskytovaných neverejnými poskytovateľmi pre rodiny s deťmi, • aktívna spolupráca mesta Prešov s neverejnými poskytovateľmi sociálnych služieb, • skúsenosti s realizáciou terénnej sociálnej práce, • rozvoj komunitnej práce - vznik komunitných centier na území mesta Prešov, ako aj v rámci MFO.	• absencia sociálneho bývania, nedostatok sociálnych nájomných bytov, • absencia vhodných priestorov na zabezpečovanie komunitných, voľnočasových, špecializovaných a nízkoprahových služieb, • negatívny postoj verejnosti k vybudovaniu sociálneho bývania a zariadenia pre rodiny s deťmi v krízovej situácii.	práce v rámci existujúcich a novovzniknutých KC v samosprávnej pôsobnosti v rámci MFO, • nastavenie systematickej podpory a rozvoja služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni, • zosúladienie a integrácia poskytovania sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, • možnosť financovania projektov podporujúcich rozvoj ľudských zdrojov z EŠIF, • rozvoj a využívanie dobrovoľníctva v sociálnych službách.	• nepriaznivé spoločenské podmienky na trhu práce vo vzťahu k zosúladovaniu rodinného a pracovného života rodín s deťmi - prehlbovanie sociálno-ekonomických problémov rodín s deťmi, • nedostatočné personálne zabezpečenie poskytovaných služieb (nedostatočné kvalifikačné a sociálne kompetencie sociálnych pracovníkov), • nedostatočné kapacity (organizačné a administratívne) na využívanie finančných zdrojov z EŠIF, • pretrvávajúci nedostatok finančných zdrojov na poskytovanie a zabezpečovanie sociálnych služieb pre rodiny s deťmi, • negatívne postoje majoritnej spoločnosti k znevýhodneným skupinám obyvateľstva.
ŠC 2.1.2 Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti.	• existencia verejnej infraštruktúry • existujúca funkčná sieť udravotníckych služieb	• vysoký vek lekárov PAS • absencia prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti • nedostatok finančných zdrojov v zdravotníctve vnímaný lekárskou	• zlepšenie starostlivosti o chronického pacienta, reakcia na starnutie obyvateľstva • zavedenie nových služieb a programov napr.	• udržateľnosť vybudovanej verejnej infraštruktúry • nedostatočný záujem poskytovateľov služieb zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb • Nedostatočná podpora samosprávy a ostatných

		komunitou	- v oblasti prevencie • zvyšovanie kompetencií lekárov PAS • využívanie IKT pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti	relevantných aktérov v území
ŠC 2.2.1 Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl	• vyvážená, variabilná a pomerne stabilná sieť MŠ, • veľká možnosť výberu podľa zriaďovateľa, • vysoká miera hrubej zaškolenosti detí, • rôzne zameranie jednotlivých MŠ • existencia koncepcie rozvoja škôl a školských zariadení,	• slabá pripravenosť MŠ na integráciu detí, • nedostatočné zabezpečenie školských areálov – potrebná revitalizácia	• ochota zvýšiť hrubú zaškolenosť rozšírením kapacít prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou a adaptáciou vhodných priestorov formou grantových výziev a • záujmom o ne	• technické havárie v priestoroch MŠ, • deti prichádzajúce z odlišného rodinného prostredia
ŠC 2.2.2 Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	• vyvážená a stabilná sieť ZŠ, SZŠ, • veľká možnosť výberu podľa zriaďovateľa, • zlepšovanie priestorových podmienok ZŠ vzhľadom na klesajúci demografický vývoj, • dostupnosť vo všetkých častiach mesta, • existencia koncepcie rozvoja škôl a školských zariadení,, • existencia tried pre	• slabá pripravenosť ZŠ na integráciu žiakov, • nízka gramotnosť (matematická, prírodovedná, čitateľská, jazyková) žiakov ZŠ, • nedostatok alebo nedostatočné vybavenie školských knižníc • nedostatočná vybavenosť odborných učební	• dostatok kapacitných možností v ZŠ na vybavenie odbornými učebňami, záujem o ich modernizáciu • stúpajúci záujem ZŠ o integráciu žiakov individuálnu a zriaďovaním špeciálnych tried, • priaznivé legislatívne prostredie a formulácia jasných požiadaviek integrácie a jej • následné presadzovanie,	• technické havárie v priestoroch ZŠ, • sieť škôl ohrozená neustálym poklesom žiakov • pribúdajúce množstvo začlenených žiakov

	- mimoriadne nadané deti a športovo nadané deti - realizácia mimoškolskej činnosti na školách,			
ŠC 2.2.3 Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	- existencia kvalitných stredných škôl - spolupráca stredných škôl a ich koncentrácia v území - využívanie moderných IKT	- slabá propagácia stredných škôl - nevyužívaný potenciál stredných škôl v oblasti ČŽV a prepojenia na vyšší stupeň vzdelávania	- programy európske a medziregionálnej mobility študentov a učiteľov - inovácia študijných a učebných odborov - prepojenie teórie s praxou podporou duálneho vzdelávania	- nezáujem iných subjektov o spoluprácu so strednými školami - zníženie kvality OVP - nízky záujem študentov o perspektívne odbory
ŠC 3.1. Mobilizácia kreatívneho potenciálu na území MFO mesta Prešov	- história remeselnej výroby - dostatočný odborný potenciál pre rozvoj KP - dostatočný počet mobilných kreatívnych mladých ľudí - dobrá geografická poloha regiónu vo vzťahu k rozvoju KP - dostatočná dostupnosť surovín pre remeselnú výrobu - dobrá dopravná dostupnosť do Košíc, využitie potenciálu rozvinutého priemyselného	- nízky počet študijných odborov KP - absencia veľkých hráčov KP - nedostatočný marketing a propagácia existujúcich aktivít podporujúcich KP - absencia niektorých odvetví KP - nedostatok spoločností so záujmom o inovácie v oblasti dizajnu - nedostatočná propagácia remeselných zručností a ďalších častí kreatívneho priemyslu	- tvorba podpornej infraštruktúry - podpora ľudského kapitálu v zmysle vzniku SZČ a malých podnikov a následného koučingu a mentorovania - aktivácia historického potenciálu - rozvoj turizmu s potenciálom nárastu záujmu o remeselné výrobky a propagáciu turizmu - vysoká bohatosť na osídlenie viacerých etník a vysoká kultúrna pestrosť	- odliv ľudského kapitálu do zahraničia - nedostatočné financovanie podporných opatrení - neefektívnosť podporných opatrení - nedostatočná infraštruktúra, regionálna izolovanosť niektorých regiónov - nedostatočne čerpané finančné prostriedky na kvalitné vzdelávanie v oblasti kreatívneho

	- mesta - prítomnosť 3 vysokých škôl ako garantov kvalitného vedeckého zázemia pre kreatívny priemysel	- nevyužívaný potenciál vysokých škôl v oblasti KP - nízke zastúpenie coworkingových centier ako vhodného prostredia na podporu a transformáciu kreatívnych nápadov do inovácií. - absentujúce sieťovanie kreatívcov v rámci kraja	ľudového umenia a tradícií vytvára priestor na prirodzenú bohatosť štýlov a smerov nie len v remeselnej výrobe ale aj v oblasti hudobnej a scénickej kultúry	- priemyslu - nízka kúpyschopnosť obyvateľstva
ŠC 4.2.1 Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie	- geografická poloha, veľkosť a význam mesta a niektorých obcí v MFÚ, - potenciál pre zabezpečenie kvalitnej predprojektovej a projektovej prípravy kanalizačných stavieb odbornými realizačnými a dodávateľskými firmami, - vhodné a dostupné technologické vybavenie ČOV, - existencia strategických dokumentov na národnej úrovni v oblasti vodného hospodárstva, - plán rozvoja verejných vodovodov	- nedostatočné a neefektívne využívanie výdavkov z hľadiska environmentálnych činností a zámerov, - nutnosť dobudovania vodovodných a kanalizačných sietí, - nevyhovujúci stav existujúcich kanalizačných sietí a ČOV, - nedostatok finančných prostriedkov jednotlivých samospráv potrebných na budovanie a dostavbu kanalizačných a vodárenských sústav, - nedostatočná	- výstavba verejnej kanalizácie a ČOV v obciach, kde v súčasnosti nie je vybudovaná - zamedzenie nadmerného vypúšťania nebezpečných látok do verejnej kanalizácie - stanovený a záväzný časový harmonogram týkajúci sa odvádzania a čistenia odpadových vôd z aglomerácií v SR, - dobudovanie vodovodných, kanalizačných sietí a čistiarenských zariadení, - realizácia projektov finančnou podporou EÚ.	- nerealizovanie výstavby kanalizačných sietí, - vypúšťanie nečistených odpadových vôd do miestnych recipientov, - nevysporiadané pozemky pri dočasnom a trvalom zábere pôdy, - problémy samospráv pri kolaudačných konaniach líniových stavieb, - neochota pripájania sa obyvateľstva k novovybudovanej kanalizácii, - nedostatok finančných prostriedkov samospráv potrebných na spolufinancovanie investičných projektov, - zdlhavý proces verejného obstarávania

	a verejných kanalizácií Prešovského kraja obsahujúci vyšpecifikovanie problémov a priorít a návrh riešenia.	oprava a údržba zariadení, • havarijné stavy a presakujúce kanalizačné systémy po dobe životnosti, • zastaralé vodovodné potrubie na území mesta a časté poruchy.		
ŠC 4.3.1 Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.	• zvýšený záujem občanov mesta o obnovu verejných priestranstiev, • skúsenosti mesta so zavádzaním prvkov zelenej infraštruktúry, • dostatok vhodných plôch v územnom pláne na realizáciu prvkov verejnej zelene, • majetkovo vysporiadané plochy vnútroblokov, • pozitívny vplyv zelenej infraštruktúry na zlepšovanie kvality životného	• nedostatočná pozornosť venovaná špeciálne sídelnej zeleni pri vypracúvaní koncepčných dokumentov a strategických návrhov a vykonávacích projektov, • spoločenské nedocenenie problematiky krajinno-architektonickej tvorby • nekvalifikovaný postup pri schvaľovaní stavieb, ktorý sa prejavuje v nezodpovednom rozhodovaní, v schválení nekompletných projektov, • nedostatočná a často nekvalifikovaná	• množstvo existujúcich a neudržiavaných priestranstiev na podporu environmentálnej výchovy, • veľké množstvo vnútroblokov na území mesta, • vysoký pomer zastavaných plôch ku zeleným plochám, • množstvo existujúcich a neudržiavaných priestranstiev na funkčnom území mesta Prešov, • možnosť využitia financovania revitalizácie vnútroblokov a mestského územia prostredníctvom eurofondov a štátneho rozpočtu.	• nedostatočná legislatívna ochrana zelene na lokálnej úrovni prostredníctvom kvalitných VZN o sídelnej zeleni, ktoré by mali vyplývať zo spracovaných generelov zelene • nekvalifikovaný prístup samospráv k problematike sídelnej zelene, ktorý sa prejavuje najmä v nedostatočnej ochrane zelene, v neadekvátnom organizačnom a finančnom zabezpečení budovania nových plôch zelene a údržby jestvujúcich plôch zelene, • nedostatočná osвета problémov sídelnej zelene a absentujúca komunikácia medzi samosprávnymi orgánmi a verejnosťou o cieľoch, rozvoji, opatreniach a zásahoch do plôch

	prostredia v mestách,	údržba drevín, • nevysporiadané pozemky na plochách kde sú plánované prvky mestskej zelene.		zelene.
--	--------------------------	--	--	---------

3 STRATEGICKÁ ČASŤ

Globálny cieľ RIÚS

Globálnym cieľom RIÚS Prešovského kraja a v tom aj IÚS Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov v súlade s IROP 2014 – 2020 je **prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov Prešovského kraja a MFO mesta Prešov zabezpečením udržateľného poskytovania kvalitných a dostupných verejných služieb, podporou inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu územia a zamestnanosti s dopadom na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť regiónu, jeho miest a obcí.**

RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov predstavujú koordinované úsilie a konkrétne aktivity relevantných partnerov s cieľom koncentrovať podporu prostredníctvom konkrétnych projektov na dosiahnutie cieľov PHSR PK a PHSR mesta Prešov vrátane dotknutých obcí v súlade so stratégiou Európa 2020. Ambíciou aktérov v implementácii RIÚS/IÚS je nasmerovať investičné priority špecificky miestne do územia a maximalizovať tak efektívnosť investície na základe identifikovaného rozvojového potenciálu s dopadom rast miestnej ekonomiky a tvorbu nových pracovných miest.

Prioritná os č. 1 Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Investičná priorita č. 1.1:

Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov na území Prešovského kraja

Táto investičná priorita PSK sa zameriava na riešenie akútnych problémov cestnej siete Prešovského samosprávneho kraja, ktoré sú zdedené od čias prechodu kompetencií k cestám II. a III. tried PSK. Primárnym aspektom uvažovaných projektových zámerov je konektivita regionálnej cestnej siete na nadradenú cestnú sieť TEN-T, čím sa zároveň zabezpečí zvýšenie bezpečnosti a dostupnosti základných verejných služieb a zvýšenie potenciálu konkurencieschopnosti regiónov v kraji.

V rámci investičných intervencií kraja v posledných rokoch zabezpečených prostredníctvom rôznych zdrojov financovania kraj výrazne zlepšil kvalitatívny stav povrchov vozoviek a v tomto trende chce zároveň v súlade so základnými koncepčnými dokumentmi kraja pokračovať aj zo zdrojov IROP 2014-2020 a vlastnými zdrojmi. Bezpečné cestné prepojenia v rámci regionálnej siete ciest predstavujú pre kraj základný atribút pre zabezpečenie dopravy obyvateľov a návštevníkov kraja za účelom ľahšieho prístupu k verejným službám (sociálne a zdravotnícke služby, vzdelávacie služby, kultúra, šport, turistický ruch, a pod.). Týmto opatreniami sa znásobuje efekt finančných intervencií Európskeho spoločenstva k zabezpečeniu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu nášho regiónu z prostriedkov Integrovaného regionálneho operačného programu. Modernizáciu cestnej siete - ciest II. a III. triedy Prešovský kraj zabezpečoval a naďalej plánuje zabezpečiť aj z iných operačných programov (napr. programy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou, Ukrajinou) a tiež návratnými finančnými zdrojmi z Európskej investičnej banky.

Špecifický cieľ č. 1.1.1:

Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému

Cieľom investičných zámerov PSK v rámci tohto špecifického cieľa je v období rokov 2014-2020 je skvalitniť cestnú infraštruktúru kraja prostredníctvom intervencií do rekonštrukcie a modernizácie ciest, čím sa zvýši kvalita mobility obyvateľstva pri dochádzaní do zamestnania a k ostatným verejným službám. Je snahou Prešovského kraja, aby každodenné cestovanie obyvateľov kraja, najmä z vidieckych oblastí, či už formou individuálnej dopravy alebo verejnou osobnou dopravou (po pozemných komunikáciách zabezpečenej prostredníctvom prímestskej autobusovej dopravy) po skvalitnenej cestnej sieti sa stalo bezpečnejším, plynulejším a ekologickejším. Efektom realizácie projektov v rámci tohto špecifického cieľa bude aj možnosť verejných dopravcov ponúknuť atraktívnejšiu ponuku služieb (vrátane integrovaných dopravných systémov) a tým zvýšiť počet prepravených osôb prostriedkami hromadnej dopravy.

Podľa platnej metodiky multikriteriálneho hodnotenia investičných projektov pre IROP/RIÚS musí byť v súlade s princípmi podpory Európskej únie podporený projekt prepojený/viazaný synergicky na realizáciu národných projektov. Vo väzbe na spracovaný Strategický plán rozvoja a údržby ciest – Regionálny Masterplan projektové zámery PSK dosahujú požadované hodnoty pri výberových kritériách hodnotiacich dopravno-hospodársky význam, dopravnú prevádzku, stavebno-technický stav a bezpečnostné parametre.

V rámci realizácie projektov z IROP 2014-2020 na cestách II. a III. triedy (najmä úseky II/534, II/536, II/537, II/542, II/543, II/545, II/546, II/554, II/556, II/558, II/559, II/566, II/567, II/575, II/576) a tiež ostatné cesty III. triedy spĺňajúce požadované kritériá) sú očakávané nasledovné výsledky:

- zlepšenie napojenia PSK na infraštruktúru TEN-T (v PSK TEN –T Core Network Va Bratislava-Žilina-Užhorod, a Comprehensive Network N2 št.hranica PR/SR – križovatka I/18 a I/68, ktoré zároveň tvoria trasy medzinárodných cestných ťahov E50 a E 371) a cesty I. triedy, .t.j. napojenie okresov PSK na diaľnicu D1, rýchlostnú cestu R4, cesty I/18, I/15, I/67, I/68, I/73, I/74, I/77 a I/79,
- modernizácia, resp. rekonštrukcia vybraných úsekov ciest II. triedy, ktoré vzhľadom k absencii ciest I. triedy v danom regióne, preberajú funkciu ciest I. triedy (napr. napojenie okresného mesta Bardejov a hraničných priechodov v okrese Bardejov na sieť TEN-T realizované cestou II/545, napojenie okresného mesta Medzilaborce prostredníctvom cesty II/559 na cestu I/74 v meste Humenné, cesty II/567 na cestu I/74 v meste Snina a cesty II/575 na cestu I/15 v meste Stropkov),
- vzhľadom k špecifickej prihraničnej polohe kraja zlepšenie s Prešovským samosprávnym krajom priamosusediacich cezhraničných regiónov (PL - Malopoľské vojvodstvo – spojenie cestou II/543 nepriamo II/542, a cestou II/545; PL – Podkarpatské vojvodstvo – spojenie cestou II/559 a II/575; UA – Zakarpatská oblasť – napojenie ciest II. a III. tried na cestu I/74 smerujúcu na hraničný priechod Ubl'a/Malyj Bereznyj),
- zmierenie mikroregionálnych rozdielov vzájomným prepojením centier osídlenia, priemyselných parkov, významných podnikateľských subjektov v kraji a susediacich krajoch – spojenie s Košickým samosprávnym krajom (napr. cesta „nové III/3445 – staré III/068010“ spájajúca priemyselné parky a zóny na rozhraní okresov Prešov a Košice, cesta II/533 spájajúca okresné mestá Levoča a Spišská Nová Ves a ostatné prepojenia cestami II. triedy s KSK: II/536, II/547, II/546, II/576, II/554, II/566),
- zníženie negatívnych dopadov dopravy na životné prostredie a obyvateľstvo (produkcia emisií znečisťujúcich látok, zvýšená hladina hluku) dosiahnuté prínosmi spojenými s úsporou jazdného času, pohonných hmôt, a pod.
- synergia intervencií a zvýšenie efektívnosti realizovaných aktivít vo funkčnom území krajského mesta Prešov vďaka koordinovanému postupu k návrhu projektových zámerov.

Tabuľka č. 1.1a Merateľné ukazovatele výsledku pre ŠC 1.1.1 RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
RO113	Úspora času v cestnej doprave	EUR	AP	2015	AP	MPRV SR	ročne

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 1.1.1: Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému

Špecifický cieľ RIÚS PSK sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

- zostavením odpovedajúcich miestnych/regionálnych plánov udržateľnej mobility, ktoré budú následne určovať, ktoré typy intervencií majú byť požadované (najmä pre cesty III. triedy)
- rekonštrukciou a modernizáciou ciest II. a III. triedy (výnimočne ciest III. triedy), v rámci ktorých sa bude realizovať stavebné práce na rekonštrukcii vozovky, príp. aj kompletná hĺbková rekonštrukcia cestného telesa; v úsekoch kde je to nevyhnutné, dôjde k úprave šírkových parametrov vozovky. Účelom rekonštrukcie a modernizácie ciest je zvýšenie úrovne dopravno-technického stavu existujúcich úsekov ciest a zlepšenie dopravného napojenia priemyselných parkov a zón, centier osídlenia a centier hospodárskeho významu na dopravnú infraštruktúru vyšších kategórií
- výstavbou obchvatov územných sídiel (miest, resp. obcí) zaťažených vysokou mierou tranzitnej, ale aj zdrojovej a cieľovej dopravy,
- modernizáciou prvkov odvodňovacích systémov a bezpečnostného vybavenia cestných komunikácií v podľa aktuálnych európskych štandardov, s cieľom znižovania bezpečnostných rizík a minimalizácie nehodových lokalít (rekonštrukcia priepustov, rekonštrukcia a zriadenie nových, dláždených priekop, zosilnenie krajníc, zriadenie nových úsekov so zvodidlami, modernizácia zábradiel a zvodidiel na mostných objektoch, priepustoch, cestné meteorologické stanice a pod.),
- budovaním prvkov upokojenia dopravy v sídlach pre pohyb vozidiel verejnej osobnej dopravy a cyklistickú dopravu, čím sa prispeje k skráteniu jazdných dôb verejnej osobnej dopravy, zvýšeniu bezpečnosti účastníkov cestnej premávky,

- f) odstraňovaním havarijných stavov mostných objektov na spravovanej cestnej sieti, s možnosťou zväčšovania únosnosti a prejazdnej šírky mostov.

V súlade s pravidlami schváleného Integrovaného regionálneho operačného programu cieľom opatrení realizovaných prostredníctvom stavebných prác podľa vypracovaných technických dokumentácií bude odstraňovanie nehodových lokalít, zvýšenie bezpečnosti na cestách a križovatkách vrátane rekonštrukcií a budovania dopravných subsystémov zabezpečujúcich zvyšovanie úrovne dopravných, bezpečnostných a environmentálnych aspektov pre bezpečný pohyb zraniteľných účastníkov premávky, predovšetkým chodcov a cyklistov.

V súlade s podmienkami IROP budú musieť byť pre požadovanú podporu ciest II. triedy vo vzťahu ku konektivitě rešpektované tieto zásady oprávnenosti úsekov :

- a. úseky ciest II. triedy preberajú funkcie napojenia na cesty I. triedy a na infraštruktúru TEN-T a zabezpečujú prístup k základným sociálnym službám;
- b. cesta II. triedy je dôležitou spojnicou pre miestnu/národnú verejnú osobnú dopravu alebo zabezpečuje prístup k verejnej osobnej doprave;
- c. cesty II. triedy prepájajú centrá osídlenia zadefinované v KURS 2001 v znení KURS 2011 a zabezpečujú dopravné napojenia priemyselných parkov, priemyselných zón a centier hospodárskeho významu ;
- d. úseky ciest II. triedy zabezpečujú dopravné napojenie prekladísk intermodálnej dopravy na dopravnú infraštruktúru siete TEN-T;
- e. cestná sieť vyššej kategórie úplne absentuje na okresnej úrovni - jedná sa o vybrané oblasti okresov Prešovského kraja.

Keďže podľa programového dokumentu IROP cesty III. triedy predstavujú komunikácie prevažne miestneho významu , podpora môže byť realizovaná vo výnimočných prípadoch. Tieto prepojenia musia byť tiež výsledkom miestneho/regionálneho plánu udržateľnej mobility a musia rešpektovať nasledujúce kritériá:

- a) prepojenie ciest III. triedy na cestnú infraštruktúru TEN-T je zabezpečené priamym dopravným napojením;
- b) úseky ciest III. triedy zabezpečujú priame dopravné napojenie priemyselných parkov a prekladísk intermodálnej dopravy na dopravnú infraštruktúru siete TEN-T;

c) cesty III. triedy prepájajú cesty II. triedy napojené na cestnú infraštruktúru TEN-T, pričom ich modernizáciou je prípadne možné cestu preklasifikovať na cestnú komunikáciu vyššej kategórie a vytvoriť tak funkčný celok;

d) na cestách III. triedy sú identifikované prvky a závady významne a preukázateľne vplývajúce na bezpečnosť cestnej premávky identifikované počas bezpečnostného auditu alebo inšpekcie;

e) obyvatelia miest a obcí sú zaťažovaní nadmernou cestnou dopravou a nevyhovujúcim stavom životného prostredia (zvýšená úroveň znečisťujúcich látok v ovzduší, vysoká intenzita hluku) presahujúce limity definované na národnej a Európskej úrovni.

Oprávnení prijímatelia

Prešovský samosprávny kraj ako vlastník ciest II. a III. triedy

Cieľové skupiny

- užívatelia cestnej dopravnej siete, predovšetkým obyvatelia miest a obcí,
- prevádzkovatelia a investori v priemyselných zónach,
- prevádzkovatelia verejnej autobusovej dopravy.

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja v zmysle pokynov RO /obmedzenie podľa hodnotenia MDVRR SR/

Tabuľka č. 1.2a Merateľné ukazovatele výstupov pre investičnú prioritu 1.1. RIÚS PK

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
C014	Celková dĺžka rekonštruovaných alebo zrenovovaných ciest	km	N/A	N/A	25	ITMS 2014+	ročne
C013	Celková dĺžka nových ciest	km	N/A	N/A	4	ITMS 2014+	ročne

* Ukazovateľ výstupov pre investičnú prioritu bude určený po prepočte konkrétnych predbežne schválených projektov v zmysle podmienok metodiky multikriteriálneho hodnotenia projektov

Zameranie investičnej priority 1.2 smeruje do dvoch hlavných oblastí:

1. na verejnú osobnú dopravu
2. nemotorovú dopravu (predovšetkým cyklistickú dopravu).

Prispieva ku globálnemu cieľu RIÚS cez zlepšenie mestského prostredia, v rámci ktorého predstavuje podstatný príspevok ku kvalite života, prostredia a životného prostredia aj trvalo udržateľná, ľahko dostupná a cenovo výhodná sieť mestskej dopravy a cyklodopravy, ktorá nadväzuje na dopravné systémy v území. Táto investičná priorita preto nadväzuje a dopĺňa investičnú prioritu 1.1.

Investičná priorita je v súlade so všeobecným dopravným cieľom PSK – zosúladienie ponuky dopravných služieb s prepravnými potrebami obyvateľstva pri zohľadňovaní princípov trvalej udržateľnosti služieb verejnej osobnej dopravy.

Takto formulovaný cieľ je v súlade dopravnou politikou EÚ, kde sú dopravno-politické princípy orientované jednoznačne na podporu verejnej hromadnej prepravy osôb. Konečným produktom optimalizácie je stanovenie potrebného objemu dopravných výkonov na zabezpečenie dopravnej obslužnosti.

Špecifický cieľ č. 1.2.1:

Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.

Základným strategickým dokumentom pre oblasť verejnej osobnej dopravy na národnej úrovni je *Stratégia rozvoja verejnej osobnej dopravy a nemotorovej dopravy do roku 2020*. Víziou uvedenej stratégie je zvrátiť doterajší nepriaznivý vývoj v del'be prepravnej práce, keď podiel verejnej osobnej dopravy na celkovej del'be prepravnej práce kontinuálne klesá. S ohľadom na aktuálny stav v tejto oblasti je **základnou víziou a cieľom Prešovského kraja bezpečná, pohodlná a moderná, kvalitná, ekologická, efektívna, dostupná doprava**, ktorá by bola konkurencieschopná automobilovej doprave. Špecifický cieľ je zameraný na organizáciu, prevádzku a infraštruktúru verejnej osobnej dopravy s cieľom zvýšenia počtu prepravených osôb v regióne a rieši oblasť prímestskej a mestskej dopravy v nadväznosti na ostatnú dopravnú infraštruktúru. V nadväznosti na základnú víziu je nevyhnutné, aby jednotlivé mestá kraja mali

spracované plány udržateľnej mestskej mobility a ďalšie relevantné strategické dokumenty pre oblasť dopravy, prioritne tie mestá, v ktorých je zavedená MHD.

Vízie v oblasti verejnej autobusovej dopravy:

- vytvorenie podmienok na zvýšenie konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy pred rastúcou individuálnou automobilovou dopravou zvýšením kvality poskytovaných služieb, ako napr. moderné a bezpečné prestupné terminály, vybudované záchytné parkoviská, kvalitné a účelné, multimedialne zastávky, zvýšenie bezpečnosť a spoľahlivosť dopravy na báze inteligentných dopravných systémov, postupné zavádzanie wifi do autobusov,
- zabezpečenie vypracovania strategických dokumentov v oblasti dopravy – plány mobility, generel dopravy, plány dopravnej obslužnosti a i., ktoré budú viesť k efektívnejšiemu poskytovaniu VOD,
- v rámci skvalitnenia verejnej osobnej dopravy vytvorenie integrovaného dopravného systému, ktorého základným cieľom je jednotný tarifný (prestupný) systém, umožňujúci uskutočniť cestu na jeden doklad (jeden cestovný lístok v rámci jednotlivých druhov dopravy) s potrebnými prestupmi a to bez ohľadu na zvolený dopravný prostriedok a dopravcu,
- zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie (zníženie znečistenia ovzdušia) - zabezpečiť bezpečnosť a ekologickosť mestskej a prímestskej autobusovej dopravy obnovou dopravných prostriedkov verejnej osobnej dopravy,
- zabezpečenie maximálnej dostupnosti verejnej osobnej dopravy.

Naplnenie vízií v oblasti VOD bude viesť k dosiahnutiu nasledovných výsledkov podpory RIÚS PK:

- efektívnejšie poskytovanie verejnej osobnej dopravy na základe spracovaných plánov udržateľnej mestskej mobility a plánov dopravnej obslužnosti regiónov,
- zvýšenie počtu osôb prepravených integrovanou VOD prostredníctvom zatraktívnenia VOD (zabezpečením prístupnejšieho vozidlového parku so zodpovedajúcimi štandardmi pre imobilných cestujúcich, budovaním súvisiacej infraštruktúry, zjednotením cestovných dokladov a prepravných podmienok a zavádzaním doplnkových služieb pre cestujúcich, postupné zavádzanie wifi do autobusov, využívanie aplikácií),

- v rámci vytvoreného funkčného regiónu v oblasti verejnej osobnej dopravy spojením Prešovského a Košického samosprávneho kraja podporenie rozvoja verejnej osobnej dopravy a vytvoriť podmienky pre tvorbu Integrovaného dopravného systému;
- súčinnosť pri tvorbe/aktualizácii Plánu dopravnej obslužnosti a riešenie spoločných problémov vo verejnej osobnej doprave;
- vytvorenie vonkajších podmienok na zvýšenie konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy pred individuálnou automobilovou dopravou;
- koordinácia dopravných výkonov vo verejnej osobnej doprave;
- zmena del'by prepravnej práce v prospech ekologicky priaznivejších módov dopravy,
- zníženie znečistenia ovzdušia (PM, NO_x, O₃, CO₂).

V rámci zabezpečenia efektivity vynaložených prostriedkov by mala podpora smerovať do tých sídiel, aby terminály, zastávky, parkoviská boli využívané čo najväčším počtom cestujúcich a aby nimi prechádzalo čo najviac autobusových spojov (MHD v mestách: Prešov, Poprad a Bardejov a v prímestskej/diaľkovej doprave v mestách: Prešov, Poprad, Lipany, Bardejov a Vranov n/T).

Tabuľka č. 1.3a Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 1.2.1 RIÚS PSK a IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0164	Počet predaných cestovných lístkov integrovaného dopravného systému	počet	0	2013	90 000 000	MDVRR SR	Ročne
R0156	Podiel nízkopodlažných autobusov na celkovom počte autobusov	%	5	2012	6	MDVRR SR	Ročne

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 1.2.1 (IROP)

Základnou podmienkou na financovanie aktivít pre účely rozvoja regionálnej a mestskej VOD je vypracovanie plánov udržateľnej mestskej mobility. Intervencie do regionálnej

autobusovej dopravy budú podmienené vypracovaním plánov dopravnej obsluhy regiónu a existenciou integrovaných dopravných systémov¹ (ďalej len „IDS“) na územiach, ktorých sa projekt týka.

A.) spracovanie komplexných strategických dokumentov pre oblasť dopravy vrátane nemotorovej dopravy:

- spracovanie, resp. aktualizácia strategických dokumentov a územnoplánovacích podkladov (plány mobility², generely dopravy, plány dopravnej obsluhy);

B.) zabezpečenie moderných tarifných, informačných a dispečerských systémov, zlepšenie informovanosti cestujúcich a zlepšenie informačného a oznamovacieho systému:

- modernizácia existujúcich a zavádzanie nových integrovaných dopravných systémov - technická podpora softvérového zabezpečenia³ ako aj hardvérového vybavenia⁴;
- podpora informovanosti verejnosti s cieľom zvyšovania atraktivity verejnej osobnej dopravy⁵.
- zavádzanie doplnkových služieb verejnej osobnej dopravy⁶;

C.) zlepšenie infraštruktúry verejnej osobnej dopravy tak, ako je uvedené v miestnych/regionálnych plánoch udržiateľnej dopravy, ktoré budú vyvinuté - medzi inými:

- obnova a budovanie vyhradených jazdných pruhov pre verejnú osobnú dopravu;
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba prestupných uzlov⁷, okrem uzlov so zásahom do železničnej infraštruktúry⁸;
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba zastávok cestnej verejnej osobnej dopravy a integrovaných zastávok subsystémov verejnej osobnej dopravy⁹;

¹ Pod integrovaným dopravným systémom (IDS) sa z hľadiska podporovaných aktivít investičnej priority rozumie systém s organizačnou a prevádzkovou integráciou všetkých subsystémov mestskej a regionálnej verejnej osobnej dopravy.

² http://ec.europa.eu/transport/themes/urban/doc/ump/com%282013%29913-annex_sk.pdf

³ tarifné a informačné systémy, dispečerské systémy apod.

⁴ predajné automaty označovače lístkov, informačné systémy pre cestujúcich pred/počas jazdy, atď. ako vyplýva z integrovaných dopravných systémov a/alebo integrovaných cestovných systémov.

⁵ webové portály a mobilné aplikácie apod.

⁶ preprava bicyklov, lyží, internetové pripojenie apod.

⁷ Definícia štandardov uzlov bude súčasťou programového manuálu k OP.

⁸ Terminály pri železničných staniách sú predmetom aktivít v rámci investičnej priority 7c) OPII

- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba obrátisk cestnej verejnej osobnej dopravy;
- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba záchytných parkovísk Park & Ride (P+R), Kiss & Ride (K+R), Bike & Ride (B+R)¹⁰ a inštalácia systému chytrého parkovania v atraktívnych oblastiach miest;
- zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy;

D.) zlepšenie kvality vozidlového parku autobusovej dopravy:

- nákup autobusov mestskej hromadnej dopravy a/alebo prímestskej autobusovej dopravy vysokoenvironmentálnymi nízkopodlažnými autobusmi¹¹ spolu s budovaním zodpovedajúcej zásobovacej infraštruktúry;

Ako prvý krok v procese prípravy a realizácie opatrení pre zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti VOD bude nutné zabezpečiť vypracovanie nasledovných základných strategických dokumentov na mestskej a regionálnej úrovni a ich implementáciu:

- **plánu udržateľnej miestnej/regionálnej mobility**, ktorý predstavuje strategický plán navrhnutý na uspokojovanie potrieb mobility a podnikateľov v mestských oblastiach a na zvýšenie kvality ich života¹²,
- **ako výsledok plánovania, definovanie organizačnej a prevádzkovej integrácie všetkých subsystémov mestskej a regionálnej verejnej osobnej dopravy**, ktorý predstavuje návrh efektívnej dopravnej technológie verejnej osobnej dopravy so zohľadnením štandardov kvality a dopravnej obsluhy a faktorov vplývajúcich na dopyt po preprave a prepravnú ponuku.

Výsledkom strategických dokumentov pre oblasť dopravy budú systémové opatrenia následne realizované prostredníctvom integrovaných projektov. V zmysle príslušných strategických dokumentov bude následne možné realizovať infraštruktúrne opatrenia zamerané na preferenciu VOD, budovanie prestupných uzlov a integrovaných zastávok so zodpovedajúcim vybavením

⁹ napr. spoločná združená zastávka električiek a autobusov, spoločná zastávka autobusov MHD a regionálnej dopravy. Definícia štandardov integrovanej zastávky bude súčasťou programového manuálu k OP.

¹⁰ Park and Ride (P+R) záchytné parkoviská (alebo motivačné parkovanie) sú parkoviská s napojením na verejnú dopravu, ktoré umožňujú dochádzajúcim, ktorí chcú cestovať do centier miest, zanechať svoje vozidlá na parkovisku pred mestom a ďalej cestovať verejnou dopravou (zväčša železničnou dopravou, popriprade mestskou hromadnou dopravou). Vozidlo je umiestnené na parkovisku počas dňa. Bike and Ride (B+R) je názov pre systém cyklostojanov pri termináloch verejnej dopravy. Kiss and Ride (K+R) predstavuje systém bezpečného prestupu spolucestujúcich z osobného automobilu na prostriedky verejnej osobnej dopravy v blízkosti prestupných uzlov.

¹¹ Podporované budú projekty nákupu a náhrady prostriedkov verejnej mestskej a prímestskej autobusovej dopravy autobusmi, ktoré prispievajú k naplneniu záväzkov vyplývajúcich zo smernice EP a Rady 2001/81/ES o národných emisných stropoch, a zároveň smernice EP a Rady 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe ako aj národnej Stratégie pre redukciu PM10.

¹² http://ec.europa.eu/transport/themes/urban/doc/ump/com%282013%29913-annex_sk.pdf

informovanosti cestujúcich a v poslednom kroku modernizáciu vozidlového parku. Niektoré opatrenia môžu byť realizované už počas prípravy miestnych/regionálnych plánov udržateľnej mobility pokiaľ predstavujú „bezpečné/isté“ riešenia pre akýkoľvek strategický rozvojový dokument pre oblasť dopravy a/alebo sú už dostatočne odôvodnené národnou dopravnou stratégiou.

Navrhované opatrenia resp. jednotlivé aktivity B.) a C.) plne korešpondujú s infraštruktúrnymi opatreniami zadefinovanými v Stratégii rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy v SR do roku 2020 (viď podrobnejší popis v IROP).

Podmienkou podpory obnovy mobilných prostriedkov v mestskej hromadnej doprave bude realizácia opatrení na zabezpečenie preferencie vozidiel MHD na linkách, pre ktoré budú určené. Pôjde najmä o opatrenia na zabezpečenie minimalizácie zdržaní na križovatkách a priechodoch riadených svetelnou signalizáciou a o zriaďovanie vyhradených jazdných pruhov pre MHD.

Súlad s OP II je definovaný v IROP a v samostanej prílohe.

Oprávnení prijímatelia:

- mestá, obce, združenia obcí na území PK, VÚC PSK, subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu, subjekty organizujúce integrované dopravné systémy (pozn. vzťahuje sa na subjekty vo vlastníctve objednávateľov dopravy).

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť.

Cieľové územie:

- ťažiská osídlenia SR v Prešovskom kraji prvej a druhej úrovne (prešovské, popradské, bardejovské, svidnícke, vranovské)¹³.

Špecifický cieľ č. 1.2.2:

Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb

Hlavným cieľom v oblasti podpory nemotorovej dopravy je zvýšenie atraktivity cyklistickej dopravy prostredníctvom budovania siete bezpečných cyklotrás a nadväzujúcej infraštruktúry

¹³ Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2011 v znení KURS 2011.

(parkovanie a úschovne bicyklov, potrebné hygienické zabezpečenie pre zamestnancov po príchode do práce, a pod.), realizáciou opatrení na upokojuvanie dopravy, a pod. Aplikáciou oprávnených aktivít sa prispeje k zvýšeniu podielu cyklistickej dopravy na celkovej del'be dopravnej práce v SR v súlade so základnou víziou Národnej stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR¹⁴ a k zníženiu celkového znečistenia ovzdušia dopravou v prípade nárastu nemotorovej dopravy na celkovej del'be prepravnej práce. Prostredníctvom jednotlivých opatrení a aktivít bude potrebné začleniť cyklistickú dopravu ako plnohodnotný spôsob prepravy v rámci mobility v mestách a mestských oblastiach, vytvoriť ľahko dostupnú a cenovo výhodnú sieť mestskej dopravy a zmeniť vnímanie cyklistov nielen v kontexte športového či turistického využitia.

Výsledok podpory RIÚS PK:

- dostatočne vybudovaná a kompaktná sieť cyklotrás v mestách a mestských oblastiach a medzi sídlami vytvorí podmienky pre lepšiu mobilitu jeho obyvateľov,
- zmena del'by prepravnej práce v prospech environmentálne priaznivejších módov dopravy – hlavne cyklodopravy,
- zvýšenie podielu využívania cyklistickej dopravy odľahčí centrá miest od postupne narastajúcej miery automobilizácie a vytvorí pozitívny environmentálny efekt v podobe zníženia miery znečistenia ovzdušia, hluku a vibrácií.

Tabuľka č. 1.4a Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 1.2.2 na území RIÚS PK a IÚS MFO Prešov:

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0157	Podiel cyklistickej dopravy na celkovej del'be dopravnej práce	%	AP 1236	2015	AP 1236	MDVRR SR	raz za tri roky

Priority v rozvoji cyklistickej dopravy a cykloturistiky na území Prešovského samosprávneho kraja v nadväznosti na IROP:

1. Spracovanie strategických dokumentov kraja: Generel dopravnej infraštruktúry – časť 4.2.6. Cyklistická doprava „Územný plán VÚC, 2017. Na miestnej úrovni spracovanie generelov cyklistickej/nemotorovej dopravy (v rámci konkrétne ÚPD),

¹⁴ Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike.

2. Realizovať hlavné a už definované rozvojové osi nemotorovej dopravy – EuroVelo 11 a Veľký Tatranský okruh ako dopravné prepojenia medzi mestami a obcami Prešovského kraja,
3. Realizovať projekty cyklistickej infraštruktúry v mestách a obciach kraja, ktoré zlepšujú bezpečnosť cyklistov pri dochádzaní do práce a školy,
4. Podpora zavádzania multimodálnych koridorov v zmysle Bike&Ride, koordinácia aktivít pre zatriktívnenie verejnej dopravy a cyklistickej dopravy,
5. Podpora realizácie statickej cyklistickej dopravy – predovšetkým zariadení pre dlhodobé parkovanie bicyklov v dopravných uzloch (železničné stanice, zastávky SAD a pod.),
6. Podpora realizácie statickej dopravy v mestách – inštalácie bicyklových stojanov a podpornej servisnej infraštruktúry,
7. Inštalácia automatických sčítacích zariadení na cyklistických komunikáciách ako podklad pre vyhodnotenie intenzity cyklistov,
8. Pri návrhoch na rekonštrukciu ciest II. a III. tried, t.j. v projektovej dokumentácii vytvoriť podľa možností podmienky pre bezpečné vedenie cyklistov.

Aktivity a opatrenia

A.) rekonštrukcia, modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu:

- **cyklistické komunikácie** - obnova a rekonštrukcia už existujúcich cyklistických komunikácií, budovanie nových cyklistických komunikácií, cyklokoridorov na existujúcich miestnych komunikáciách a komunikáciách medzi sídlami,
- **doplňková cyklistická infraštruktúra** (chránené parkoviská pre bicykle, cyklostožany, nabíjacie stanice pre elektrobicykle, systémy automatickej požičovne bicyklov, hygienické zariadenia, automatické sčítacie zariadenia a pod.);
- **budovanie prvkov upokožovania dopravy** (pešie a obytné zóny, shared space¹⁵, vylúčenie dopravy z ulíc okrem mestskej hromadnej dopravy a cyklistov, bezbariérové priechody pre cyklistov apod.);
- **zvyšovanie bezpečnosti zraniteľných účastníkov cestnej premávky** - odstraňovanie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní, apod.;

B.) propagácia a zvyšovanie atraktivity cyklistickej dopravy vo verejnosti;

¹⁵ Shared space je druh prístupu k mestskému dizajnu, ktorý sa snaží minimalizovať predelenia medzi automobilovou dopravou a chodcami, často tým, že odstráni prvky, ako sú obrubníky, značenie vozovky, dopravné značenie a predpisy.

- webové portály, mobilné aplikácie, podpora kampaní Na bicykli do práce a Európsky týždeň mobility apod.;

Projekty podpory cyklistickej infraštruktúry musia plne korešpondovať s príslušnými strategickými dokumentmi pre oblasť dopravy, spájať centrá osídlenia KURS s priemyselnými zónami a centrami hospodárskeho významu (uzly, ktoré generujú minimálne 300 pracovných miest) a v prípade projektov realizovaných na území sídel vytvárať prepojenia zlepšujúcich dostupnosť k občianskej infraštruktúre s cieľom zvýšenia podielu cyklistickej dopravy na celkovej delbe prepravnej práce.

Oprávnení prijímatelia:

- mestá, obce, združenia obcí na území PK, VÚC PSK, subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu, mimovládne organizácie.

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Návrh integrovaných projektov pre RIÚS PK v oblasti mestskej hromadnej dopravy je uvedený v samostatnej prílohe.

Tabuľka č. 1.5a Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 1.2 RIÚS PK

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Z	Spolu		
O0128	Dĺžka nových úsekov cyklistických komunikácií	km	N/A	N/A	36	ITMS 2014+	ročne
O0129	Počet vytvorených prvkov doplnkovej cyklistickej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	12	ITMS 2014+	ročne
O0219	Počet nahradených autobusov v mestskej a prímestskej doprave	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0243	Počet prestupných uzlov	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0133	Počet vybudovaných a modernizovaných integrovaných zastávok	počet	N/A	N/A	25	ITMS 2014+	ročne
O0134	Počet zavedených informačných systémov	počet	N/A	N/A	1	ITMS 2014+	ročne
O0220	Počet zavedených parkovacích systémov	počet	N/A	N/A	12	ITMS 2014+	ročne

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Investičná priorita č. 1.1:

Posilnenie regionálnej mobility prepojením sekundárnych a terciárnych uzlov s infraštruktúrou TEN-T vrátane multimodálnych uzlov

Cesty II. a III. triedy zohrávajú dôležitú úlohu v miestnej/regionálnej mobilite/dostupnosti osobnou aj verejnou dopravou. Cieľom opatrení špecifického cieľa prepojenie lokálnej siete na infraštruktúru TEN-T a cesty I. triedy a tiež odstrániť nehodové lokality. Miestny plán udržateľnej mobility má byť vyvinutý ako predpoklad pre akúkoľvek intervenciu do dopravného systému a budú vychádzať z pripravovaných Strategických plánov rozvoja a údržby ciest na úrovni regiónov (Regionálne master plány), ktoré by mali umožniť identifikáciu "bezpečných/istých" intervencií do cestnej siete, ktoré môžu byť realizované popri vývoji plánov udržateľnej mobility vrátane riešenia najdôležitejších nehodových lokalít a/alebo niekoľkých lokalizovaných intervencií s cieľom prispieť k eliminácii účinkov dopravy na životné prostredie a na kvalitu života obyvateľov.

Pre väčšinu vidieckych a mestských oblastí sú cesty II. a III. triedy hlavnými komunikačnými spojnicami, ktoré vytvárajú predpoklady pre začlenenie obyvateľstva do širších rozvojových procesov.

Pre mesto Prešov je prioritou riešenie prepojenia sídliska Sekčov, Šváby a Solivaru prostredníctvom Solivarskej ulice s centrom mesta resp. zlepšiť prístup občanov uvedených lokalít k autobusovej, vlakovej stanici a ďalším službám. Jedná sa o cestu III. triedy a je v majetkovej správe PSK.

Mesto navrhuje spomínanú ulicu rozšíriť na štvorpruhovú s vyhradenými BUS pruhmi. Zároveň v rámci rekonštrukcie sa navrhuje aj vytvorenie novej cyklocestičky a chodníka pre peších s napojením na stanicu ŽSR. Mesto Prešov dalo vypracovať technickú štúdiu na rozšírenie Solivarskej ulice, ktorú je ale potrebné doplniť o BUS pruhy a cyklocestičku.

Výsledky podpory IROP:

- zlepšenie napojenia obcí a mestských oblastí na cesty I. triedy a infraštruktúru TEN-T, čím sa napomôže vyváženejšiemu územnému rozvoju a umožní sa prístup k základným sociálnym službám;
- kvalitná cestná infraštruktúra vytvorí podmienky pre hospodársky rast a zároveň nebude svojimi vlastnosťami limitovať vnútorný potenciál kraja;

- zlepšenie stavebno-technického stavu cestnej siete s dopadom na zlepšenie bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, zníženie nehodovosti, zníženie energetickej náročnosti dopravy, zníženie negatívnych dopadov na ŽP, zlepšenie podmienok pre cestnú hromadnú dopravu ako súčasti multimodálneho systému VOD a tvorbu integrovaných multimodálnych systémov dopravy;

Špecifický cieľ č. 1.1 sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

A.) rozvojom miestnych/regionálnych plánov udržateľnej mobility ako predpokladu pre všetky nasledujúce navrhované intervencie do dopravného systému;

B.) rekonštrukciou a modernizáciou ciest II. a III. triedy (výnimočne ciest III. triedy)ⁱ;

C.) výstavbou nových úsekov ciest II. triedy (výnimočne ciest III. triedy);

D.) vypracovanie štúdií uskutočniteľnosti a vykonanie bezpečnostného auditu alebo inšpekcie.

A.) rozvoj miestnych/regionálnych plánov udržateľnej mobility ako predpokladu pre všetky nasledujúce navrhované intervencie do dopravného systému

Miestny/regionálny plán udržateľnej mobility bude základným nástrojom na zabezpečenie vyváženého rozvoja dopravného systému. Tieto plány určia relevantné prepojenia pre VOD tak, aby bola zaistená minimálna potrebná úroveň mobility a určia typ intervencií, ktorý má byť na nich vykonaný (bezpečnosť, rekonštrukcia, modernizácia, výstavba nových sekcií, atď.).

B.) rekonštrukcia a modernizácia ciest II. a III. triedy (výnimočne ciest III. triedy)

Účelom rekonštrukcie a modernizácie ciest je zvýšenie úrovne dopravno-technického stavu existujúcich úsekov ciest a zlepšenie dopravného napojenia priemyselných parkov a zón, centier osídlenia a centier hospodárskeho významu na dopravnú infraštruktúru vyšších kategórií. Navrhovaná aktivita zahŕňa kompletnú aj komplexnú hĺbkovú rekonštrukciu vozovky, v úsekoch kde je to nevyhnutné, dôjde k úprave šírkových parametrov vozovky. Zlepšenie stavebno-technického stavu nevyhovujúcich mostných objektov alebo ich výmena bude v prípade samostatných mostných objektov oprávnená v prípade ich zaradenia do kategórie stavebného stavu zlý až havarijný. Podpora mostných objektov by mala vychádzať z plánov udržateľnej mobility, pričom by sa malo jednáť buď o objekty lokalizované na cestnej sieti určenej na rekonštrukciu alebo by mali byť riešené úzke miesta na komunikáciách určených pre VOD. Prostredníctvom predmetnej aktivity nie je možné realizovať pravidelnú údržbu komunikácie.

C.) výstavba nových úsekov ciest II. triedy (výnimočne ciest III. triedy)

Výstavba nových úsekov ciest bude oprávnená v preukázateľne odôvodnených prípadoch z dôvodu zabezpečenia dopravnej obslužnosti územia a za účelom odstránenia identifikovaných systémových nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt (napr. znečistenie ovzdušia, hluk).

D.) príprava projektovej dokumentácie, vypracovania štúdií uskutočniteľnosti a vykonanie bezpečnostného auditu alebo inšpekcie

Vypracovania štúdií uskutočniteľnosti sa bude týkať projektov výstavby nových úsekov ciest. Vykonanie bezpečnostného auditu alebo inšpekcie bude podmienkou pri realizácii projektov rekonštrukcií ciest s cieľom odstránenia prvkov a závad vplývajúcich na bezpečnosť cestnej premávky.

Cieľom všetkých opatrení je odstraňovanie nehodových lokalít, zvýšenie bezpečnosti na cestách a križovatkách zavádzaním inteligentných riadiacich systémov (merače rýchlosti, signalizácia, mimoúrovňové križovanie, zmeny riešenia, kruhové križovatky, signalizačné zariadenia, ktoré reagujú na rýchlosť vozidiel, atď.). Súčasťou opatrení bude rekonštrukcia a budovanie dopravných subsystémov zabezpečujúcich zvyšovanie úrovne dopravných, bezpečnostných a environmentálnych aspektov (napr. radarové merače rýchlosti, vhodné prvky upokojuvania dopravy a pod.) pre bezpečný pohyb zraniteľných účastníkov premávky, predovšetkým chodcov a cyklistov. Taktiež budú podporené aktivity zamerané na zmiernenie dopadov negatívnych vplyvov dopravy na životné prostredie a obyvateľov prejazdných úsekov ciest cez mestá a obce (napr. budovanie protihlukových opatrení, účinných systémov odvodnenia a pod.). Opatrenia majú taktiež dopad na rozvoj multimodálneho systému verejnej osobnej dopravy, do ktorej patria aj úseky ciest II. a III. triedy. Na podporu nebudú oprávnené exkluzívne komunikácie pre komerčné centrá cestovného ruchu.

V rámci podpory ciest II. triedy budú vo vzťahu k investičnej stratégii OP oprávnené úseky, ktoré sú výsledkom miestneho/regionálneho plánu udržateľnej mobility, a ktoré spĺňajú nasledovné kritériá:

- a) úseky ciest II. triedy preberajú funkcie napojenia na cesty I. triedy a na infraštruktúru TEN-Tⁱⁱ a zabezpečujú prístup k základným sociálnym službám;
- b) cesta II. triedy je dôležitou spojnicou pre miestnu/národnú verejnú osobnú dopravu alebo zabezpečuje prístup k verejnej osobnej doprave;

- c) cesty II. triedy prepájajú centrá osídlenia zadefinované v KURS 2001 v znení KURS 2011 a zabezpečujú dopravné napojenia priemyselných parkov, priemyselných zón a centier hospodárskeho významuⁱⁱⁱ;
- d) úseky ciest II. triedy zabezpečujú dopravné napojenie prekladísk intermodálnej dopravy na dopravnú infraštruktúru siete TEN-T;
- e) cestná sieť vyššej kategórie úplne absentuje na okresnej úrovni - jedná sa o vybrané oblasti južných okresov západného, stredného a východného Slovenska a tiež okresy severovýchodného Slovenska.

Vzhľadom k tomu, že cesty III. triedy predstavujú komunikácie prevažne miestneho významu^{iv}, podpora bude realizovaná vo výnimočných prípadoch. Tieto prepojenia musia byť tiež výsledkom miestneho/regionálneho plánu udržateľnej mobility pri rešpektovaní nasledujúcich kritérií:

- a) prepojenie ciest III. triedy na cestnú infraštruktúru TEN-T je zabezpečené priamym dopravným napojením;
- b) úseky ciest III. triedy zabezpečujú priame dopravné napojenie priemyselných parkov a prekladísk intermodálnej dopravy na dopravnú infraštruktúru siete TEN-T;
- c) cesty III. triedy prepájajú cesty II. triedy napojené na cestnú infraštruktúru TEN-T, pričom ich modernizáciou je prípadne možné cestu preklasifikovať na cestnú komunikáciu vyššej kategórie a vytvoriť tak funkčný celok;
- d) na cestách III. triedy sú identifikované prvky a závady významne a preukázateľne vplývajúce na bezpečnosť cestnej premávky identifikované počas bezpečnostného auditu alebo inšpekcie;
- e) obyvatelia miest a obcí sú zaťažovaní nadmernou cestnou dopravou a nevyhovujúcim stavom životného prostredia (zvýšená úroveň znečisťujúcich látok v ovzduší, vysoká intenzita hluku) presahujúce limity definované na národnej a Európskej úrovni.

Oprávnení prijímatelia:

- vyšší územný celok ako vlastníci ciest II. a III. triedy,

Cieľové skupiny:

- užívatelia cestnej dopravnej siete, predovšetkým obyvatelia miest a obcí,
- prevádzkovatelia a investori v priemyselných zónach,
- prevádzkovatelia verejnej autobusovej dopravy.

Cieľové územie:

- územie MFO mesta Prešov /podľa obmedzení MDVRR SR/

Hlavné zásady výberu operácií

Pre efektívne dosiahnutie čo najväčšieho príspevku operácií/projektov k naplneniu **špecifického cieľa 1.1** a dosiahnutie stanovených výsledkov navrhované operácie/projekty rešpektujú princípy uvedené v IROP.

Tabuľka č. B 1.1b Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 1.1 IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
C014	Celková dĺžka rekonštruovaných alebo zrenovovaných ciest	km	N/A	N/A	9	ITMS 2014+	ročne
C013	Celková dĺžka nových ciest	km	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne

Investičná priorita č. 1.2

Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkohlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility.

Realizácia tejto investičnej priority sa značnou mierou prispeje k zlepšeniu mestského prostredia, v rámci ktorého predstavuje podstatný príspevok ku kvalite života, prostredia a životného prostredia aj trvalo udržateľná, ľahko dostupná a cenovo výhodná sieť mestskej dopravy, ktorej spoje nadväzujú na dopravné systémy v rámci mestskej oblasti.

Je potrebné uskutočňovať opatrenia s cieľom zatriktívniť verejnú dopravu ako prostriedok na zaistenie mobility osôb v mestách a regiónoch.

Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy do roku 2020, vypracovaná Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, je zameraná na odvrátenie doterajšieho nepriaznivého vývoja v delbe prepravnej práce v osobnej doprave. Popri zavádzaní integrovaných dopravných systémov je zámerom zatriktívniť verejnú osobnú dopravu aj

prostredníctvom modernizácie a výstavby dopravnej infraštruktúry a obnovy mobilných prostriedkov pre systémy ekologickej prímestskej a regionálnej železničnej osobnej dopravy a mestskej verejnej dopravy (električkovú, trolejbusovú a autobusovú dopravu) s cieľom zlepšiť ich kvalitatívne parametre a posilniť tak konkurencieschopnosť verejnej osobnej dopravy voči individuálnej automobilovej doprave.

Na základe analytickej časti MFO funkčnej oblasti mesta Prešov je pre dané územie prioritou modernizácia a rozšírenie mestskej hromadnej dopravy, budovanie cyklocestičiek a doplnkovej infraštruktúry.

Naplnením tohto cieľa sa podstatným spôsobom prispeje ku kvalite života prostredníctvom ľahko dostupnej a cenovo prijateľnej mestskej a prímestskej dopravy, k zníženiu dopadov na životné prostredie ako aj k zatraktívneniu a sprístupneniu daného regiónu. Cieľom je vytvoriť podmienky pre trvalo udržateľnú regionálnu a mestskú mobilitu.

Špecifický cieľ č. 1.2.1:

Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy na území MFO mesta Prešov

Verejná osobná doprava („VOD“) podporuje dosahovanie viacerých sociálno-ekonomických cieľov. Jej prínos možno definovať z hľadiska ekologického, sociálneho, regionálneho, priestorového a bezpečnostného. Na druhej strane nárast individuálnej automobilovej dopravy („IAD“) má nepriaznivý vplyv na životné prostredie, bezpečnosť a spôsobuje dopravné zápchy, ktoré zvyšujú náklady na dopravu. **Základnou víziou stratégie rozvoja verejnej osobnej dopravy na Slovensku je zvrátiť doterajší nepriaznivý vývoj v delbe prepravnej práce v osobnej doprave.** Dopravná politika SR v oblasti VOD sleduje ciele:

- (1) zachovať a zvýšiť jej podiel v celkovom objeme prepravených osôb,
- (2) podporiť sociálnu inklúziu zabezpečením minimálnej dopravnej obslužnosti prepojením menej rozvinutých regiónov (obcí) k centráram ekonomických aktivít,
- (3) obmedziť nárast emisií škodlivých plynov v doprave v súlade s medzinárodnými záväzkami.

Hlavným cieľom je integrácia jednotlivých dopravných a zlepšenie základných parametrov, ktoré ovplyvňujú užívateľa dopravy pri voľbe dopravného prostriedku (VOD alebo IAD). Medzi tieto parametre patria:

- a) časová a priestorová dostupnosť (čas strávený v dopravnom prostriedku a mimo neho, dostupnosť na zastávku, pokrytie celého územia v primeranej kvalite a za prijateľnú cenu, využiteľnosť VOD pre cestujúcich so zníženou schopnosťou pohybu),
- b) pohodlie, kvalita a rozsah doplnkových služieb (kvalita dopravného prostriedku, spoľahlivosť dopravného procesu, dostupné informácie o možnostiach a podmienkach využitia VOD),
- c) náklady na realizáciu dopravného procesu a cena pre užívateľa, atraktívna výška cestovného vo VOD v porovnaní s IAD najmä pre pravidelne cestujúcich, vyššia cena palív, drahšie poplatky za parkovanie a spoplatnenie prístupu do centier miest.

Podstatným príspevkom ku kvalite života, prostredia a životného prostredia je udržateľná, ľahko dostupná a cenovo výhodná **sieť udržateľnej mestskej dopravy ako súčasti** v rámci mestskej oblasti.

Očakávaný výsledok podpory v IÚS MFO mesta Prešov:

- **efektívnejšie poskytovanie verejnej osobnej dopravy** na základe spracovaných plánov udržateľnej mestskej mobility a plánov dopravnej obslužnosti,
- **zvýšenie počtu osôb** prepravených integrovanou VOD prostredníctvom zatriaktívnenia VOD (zabezpečením prístupnejšieho vozidlového parku so zodpovedajúcimi štandardmi pre imobilných cestujúcich, budovaním súvisiacej infraštruktúry, zjednotením cestovných dokladov a prepravných podmienok a zavádzaním doplnkových služieb pre cestujúcich),
- **zmena del'by prepravnej práce** v prospech ekologicky priaznivejších módov dopravy,
- **zníženie znečistenia** ovzdušia (PM, NO_x, O₃, CO₂).

Tabuľka č. B 1.2b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 1.2.1 za RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0164	Počet predaných cestovných lístkov integrovaného dopravného systému	počet	0	2013	46 513 451	MDVRR SR	ročne
R0156	Podiel nízkopodlažných autobusov na celkovom počte autobusov	%	5	2013	6	MDVRR SR	ročne

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 1.2.1

Špecifický cieľ č. 1.2.1 sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

- A.) spracovanie komplexných strategických dokumentov pre oblasť dopravy vrátane nemotorovej dopravy:
- spracovanie, resp. aktualizácia strategických dokumentov a územnoplánovacích podkladov (plány mobility, generely dopravy, plány dopravnej obsluhy);
- B.) zabezpečenie moderných tarifných, informačných a dispečerských systémov, zlepšenie informovanosti cestujúcich a zlepšenie informačného a oznamovacieho systému:
- modernizácia existujúcich a zavádzanie nových integrovaných dopravných systémov - technická podpora softvérového zabezpečenia ako aj hardvérového vybavenia,
 - podpora informovanosti verejnosti s cieľom zvyšovania atraktivity verejnej osobnej dopravy,
 - zavádzanie doplnkových služieb verejnej osobnej dopravy.
- C.) zlepšenie infraštruktúry verejnej osobnej dopravy tak, ako je uvedené v miestnych/regionálnych plánoch udržateľnej dopravy, ktoré budú vyvinuté - medzi inými:
- obnova a budovanie vyhradených jazdných pruhov pre verejnú osobnú dopravu;
 - rekonštrukcia, modernizácia a výstavba prestupných uzlov, okrem uzlov so zásahom do železničnej infraštruktúry;
 - rekonštrukcia, modernizácia a výstavba zastávok cestnej verejnej osobnej dopravy a integrovaných zastávok subsystémov verejnej osobnej dopravy,
 - rekonštrukcia, modernizácia a výstavba obrátisk cestnej verejnej osobnej dopravy;
 - rekonštrukcia, modernizácia a výstavba záchytných parkovísk Park & Ride (P+R), Kiss & Ride (K+R), Bike & Ride (B+R) a inštalácia systému chytrého parkovania v atraktívnych oblastiach miest;
 - zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy;
- D.) zlepšenie kvality vozidlového parku autobusovej dopravy:
- nákup autobusov mestskej hromadnej dopravy a/alebo prímestskej autobusovej dopravy vysoko environmentálnymi nízkopodlažnými autobusmi spolu s budovaním zodpovedajúcej zásobovacej infraštruktúry;

Základnou podmienkou na financovanie aktivít pre účely rozvoja regionálnej a mestskej VOD je vypracovanie plánov udržateľnej mestskej mobility. Intervencie do regionálnej autobusovej

dopravy budú podmienené vypracovaním plánov dopravnej obsluhy regiónu a existenciou integrovaných dopravných systémov („IDS“) na územiach, ktorých sa projekt týka.

Oprávnení prijímateľa:

Mesto Prešov, obce MFO, združenia obcí, VÚC PSK subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu, subjekty organizujúce integrované dopravné systémy (pozn. vzťahuje sa na subjekty vo vlastníctve objednávateľov dopravy) na území PK a MFO mesta Prešov.

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť

Cieľové územie:

- územie MFO /podľa obmedzení určených RO/

Špecifický cieľ č. 1.2.2:**Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb**

Hlavným cieľom v oblasti podpory nemotorovej dopravy je zvýšenie atraktivity cyklistickej dopravy prostredníctvom budovania siete cyklocestičiek a doplnkovej nadväzujúcej infraštruktúry. Realizáciou opatrení v rámci tohto špecifického cieľa sa prispeje k zvýšeniu podielu cyklistickej dopravy na celkovej dĺžke dopravnej práce na funkčnom území mesta, k zníženiu celkového znečistenia ovzdušia dopravou v prípade nárastu nemotorovej dopravy na celkovej dĺžke prepravnej práce a pod. Prostredníctvom jednotlivých opatrení a aktivít bude potrebné začleniť cyklistickú dopravu ako plnohodnotný spôsob prepravy v rámci udržateľnej mobility v meste Prešov a okolitých obciach, ako aj medzi sídlami, vytvoriť ľahko dostupnú a cenovo výhodnú sieť mestskej dopravy a zmeniť vnímanie cyklistov nielen v kontexte športového či turistického vyžitia. Mesto chce dosiahnuť rozšírenie ponuky cyklokomunikácií realizáciou cyklopruhov a cyklokoridorov na existujúcich komunikáciách spolu s príslušným dopravným značením a doplnkovou cykloinfraštruktúrou ako aj zlepšiť prepojenie medzi jednotlivými existujúcimi cyklocestičkami a tým zlepšiť celkovú prejazdnosť a plynulosť cyklistickej dopravy na území mestskej funkčnej oblasti. Indikatívny zoznam projektových zámerov sa nachádza vo vykonávacej časti.

Očakávaný výsledok podpory v IÚS MFO mesta Prešov:

- dostatočne vybudovaná a kompaktná sieť cyklotrás v mestách a mestských oblastiach vytvorí podmienky pre lepšiu mobilitu jeho obyvateľov,
- zmena del'by prepravnej práce v prospech environmentálne priaznivejších módov dopravy,
- zvýšenie podielu využívania cyklistickej dopravy odľahčí centrá miest od postupne narastajúcej miery automobilizácie a vytvorí pozitívny environmentálny efekt v podobe zníženia miery znečistenia ovzdušia, hluku a vibrácií.

Tabuľka č. B 1.3b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 1.2.2 na území MFO mesta Prešov:

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0157	Podiel cyklistickej dopravy na celkovej del'be dopravnej práce	%	AP 1236	2015	AP 1236	MDVRR SR	raz za tri roky

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 1.2.2

Špecifický cieľ č. 1.2.2 sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

A.) rekonštrukcia, modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu:

- **cyklistické komunikácie** - obnova a rekonštrukcia už existujúcich cyklistických komunikácií, budovanie nových cyklistických komunikácií, cyklokoridorov na existujúcich miestnych komunikáciách a komunikáciách medzi sídlami,
- **doplňková cyklistická infraštruktúra** (chránené parkoviská pre bicykle, cyklostojany, nabíjacie stanice pre elektrobicykle, systémy automatickej požičovne bicyklov, hygienické zariadenia apod.);
- **budovanie prvkov upokojuvania dopravy** (pešie zóny, shared space, vylúčenie dopravy z ulíc okrem mestskej hromadnej dopravy a cyklistov apod.);
- **zvyšovanie bezpečnosti zraniteľných účastníkov cestnej premávky** - odstraňovanie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní, apod.;

B.) propagácia a zvyšovanie atraktivity cyklistickej dopravy vo verejnosti;

- webové portály, mobilné aplikácie apod.;
- zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy;

Vyššie uvedené opatrenia nadväzujú na prioritu Stratégie rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy v SR do roku 2020 „Umožnenie využívania cyklistickej dopravy na cyklodopravné účely v mestách a obciach s dôrazom na nadväznosť na terminály a zastávky verejnej osobnej dopravy a tiež na dopravu medzi obcami a prioritu 17 - Upokojenie dopravy na vhodných miestach urbanizovaných oblastí, podpora osvetly.

Oprávnení prijímateľa:

mesto Prešov, obce MFO, združenia obcí, VÚC PSK, subjekty poskytujúce pravidelnú verejnú osobnú dopravu na území MFO resp. VÚC PSK, mimovládne organizácie.

Cieľové skupiny:

- široká verejnosť

Cieľové územie:

- územie MFO Prešov

Tabuľka č. B 1.4b Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 1.2 na území MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Z	Spolu		
O0128	Dĺžka nových úsekov cyklistických komunikácií	km	N/A	N/A	37	ITMS 2014+	ročne
O0129	Počet vytvorených prvkov doplnkovej cyklistickej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	15	ITMS 2014+	ročne
O0219	Počet nahradených autobusov v mestskej a prímestskej doprave	počet	N/A	N/A	6	ITMS 2014+	ročne
O0243	Počet prestupných uzlov	počet	N/A	N/A	1	ITMS 2014+	ročne
O0133	Počet vybudovaných a modernizovaných integrovaných zastávok	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0134	Počet zavedených informačných systémov	počet	N/A	N/A	1	ITMS 2014+	ročne
O0220	Počet zavedených parkovacích systémov	počet	N/A	N/A	1	ITMS 2014+	ročne
C0037	Počet obyvateľov žijúcich v mestských funkčných oblastiach	obyvateľ	N/A	N/A	129 953	ŠÚ SR	ročne

Určujúcim kritériom pre stanovenie hodnôt merateľných ukazovateľov výstupu je priemerná investičná náročnosť projektov v danom špecifickom celi vo vzťahu k alokovaným zdrojom.

Prioritná os č. 2 Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Investičná priorita č. 2.1:

Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné

Jedným zo základných nástrojov prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť je deinštitucionalizácia, ktorá prostredníctvom viacerých procesov má za následok zrušenie inštitucionálnych služieb a vytvorenie, rozvoj a podporu efektívnej siete nových alebo existujúcich alternatívnych komunitných služieb pre obyvateľov daného územného spoločenstva. Cieľom je vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre nezávislý a slobodný život občanov odkázaných na pomoc spoločnosti v prirodzenom sociálnom prostredí komunity a rozširovanie alternatívnych možností uspokojovania potrieb detí, ktoré boli odňaté zo starostlivosti rodičov.

Podpora IROP-u je zameraná na transformáciu veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb na menšie objekty komunitnej úrovne a na podporu terénnych a ambulantných služieb.

Podpora služieb starostlivosti o deti do 3 rokov veku je zameraná na budovanie siete nedostatkových zariadení komunitného charakteru za účelom podpory zosúladenia rodinného a pracovného života rodičov a zvýšenia zamestnanosti žien.

V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je potrebné znižovať počet detí a mladých dospelých v inštitucionálnych detských domovoch a zvyšovať ich počet v komunitných pobytových službách.

Špecifický cieľ č. 2.1.1:

Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni.

Sociálne služby na území Prešovského samosprávneho kraja v súčasnosti nie sú rovnomerne rozložené, napriek existujúcej rozsiahlej sieti verejných a neverejných poskytovateľov. Prevláda poskytovanie najmä pobytových sociálnych služieb. Podporu je preto potrebné zamerať na znižovanie kapacít veľkých zariadení, vytvárať služby komunitného charakteru, podporovať terénne a ambulantné služby a zrealizovať proces deinštitucionalizácie vybraných zariadení sociálnych služieb.

Podpora IROP-u je zameraná na transformáciu veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb na menšie objekty komunitnej úrovne a na podporu terénnych a ambulantných služieb, ktoré ponúknu osobám so zdravotným postihnutím menej intenzívne formy sociálnej pomoci, prípadne podporu pri začlenení do bežných prirodzených systémov, aby prijímatelia sociálnych služieb boli čo najmenej závislí na inštitucionálnej pomoci a čo najviac integrovaní do spoločnosti a bežného života a mohli žiť zmysluplný a čo najsamostatnejší život.

Výsledkom analýzy veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb na území kraja je potreba realizácie procesu deinštitucionalizácie v Centre sociálnych služieb Zátisie v Osadnom. Toto zariadenie je zapojené do národného projektu podpory deinštitucionalizácie prostredníctvom Implementačnej agentúry ZaSI, intenzívne prebieha vzdelávanie zamestnancov a pripravuje sa transformačný plán zariadenia. Ďalšími veľkokapacitnými zariadeniami sociálnych služieb, u ktorých je vhodné zapojenie sa do procesu DI sú: DSS v Stropkove, CSS Clementia v Ličartovciach, CSS Garden Humenné, ZpS a DSS v Humennom, CSS Domov pod Tatrami v Batizovciach. Zariadenia spĺňajú základné podmienky DI vzhľadom na ich veľkú kapacitu, vekovú štruktúru prijímateľov, nevyhovujúci stav často historickej budovy a s tým súvisiacu absenciu bezbariérového prostredia.

Podpora služieb komunitného charakteru bude zameraná na rozvoj alternatívnych a inovatívnych typov služieb. Pôjde o investície do pobytových objektov s nízkou kapacitou, vrátane materiálno-technického vybavenia, prispôbených všetkým typom užívateľov a nachádzajúcich sa v prirodzených spoločenstvách organizačne a kultúrne čo najviac podobných bežnej rodine. Ďalšiu rovinu podpory predstavuje budovanie a rozvoj zázemia terénnych a ambulantných foriem sociálnych služieb umožňujúcich nezávislý individuálny život vylučujúci segregáciu a izoláciu.

V rámci podpory služieb starostlivosti o dieťa do 3 rokov veku je potrebné vytvárať sieť zariadení na komunitnej úrovni, ktoré budú poskytovať cenovo dostupné služby s dostatočným materiálnym i personálnym vybavením, čím sa zároveň vytvoria podmienky pre zosúladzovanie rodinného a pracovného života a lepšieho začlenenia žien na trh práce.

Prioritným zámerom v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na území Prešovského samosprávneho kraja je zmena organizácie vybraných detských domovov z Centra detí na Domov detí v zmysle zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Ide o: Detský domov Svidník, Detský domov Vranov nad Topľou, Detský domov Prešov, Detský domov sv. Nikolaja Medzilaborce a Detský domov sv. Klementa Hofbauera Podolíne.

Z hľadiska demografického vývoja je na území Prešovského samosprávneho kraja v jednotlivých územných investičných jednotkách potrebný rozvoj vybraných sociálnych služieb komunitného charakteru:

v okrese Bardejov:

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou (sociálne služby krízovej intervencie, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi),
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Humenné:

- podpora deinštitucionalizácie vybraných zariadení sociálnych služieb,
- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou (sociálne služby krízovej intervencie, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi),
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Kežmarok:

- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Levoča:

- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas (zariadenie pre seniorov, špecializované zariadenie, zariadenie opatrovateľskej služby),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Medzilaborce:

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas (zariadenie pre seniorov, špecializované zariadenie, zariadenie opatrovateľskej služby),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou (sociálne služby krízovej intervencie, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi)
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Poprad:

- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia sociálnych služieb,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Prešov (okrem mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov, t.j. mesto Prešov, mesto Veľký Šariš a 23 vidieckych obcí - Bzenov, Drienov, Drienovská Nová Ves, Dulová Ves, Fintice, Haniska, Kapušany, Kendice, Kojatice, Kokošovce, Ličartovce, Ľubotice, Malý Šariš, Petrovany, Podhradík, Rokycany, Ruská Nová Ves, Svinia, Teriakovce, Vyšná Šebastová, Záborské, Zlatá Baňa a Župčany):

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas (zariadenie opatrovateľskej služby),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Sabinov:

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (špecializované zariadenie, zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas (špecializované zariadenie, zariadenie opatrovateľskej služby),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Snina:

- deinštitucionalizácia vybraného zariadenia sociálnych služieb,
- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Stará Ľubovňa:

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,

- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Stropkov:

- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia sociálnych služieb,
- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním (zariadenie podporovaného bývania),
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Svidník:

- podpora zariadení komunitných služieb spojených s bývaním,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

v okrese Vranov nad Topľou:

- podpora sociálnych služieb v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby ambulantnou formou,
- podpora sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom alebo rozsahom poskytovania pobytovej sociálnej služby na určitý čas,
- podpora terénnej formy sociálnej služby,
- podpora deinštitucionalizácie vybraného zariadenia na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,

- podpora zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku.

Podporené investičné projekty je potrebné realizovať v synergii s doplnujúcimi aktivitami OP Ľudské zdroje.

Tabuľka č. 2.1a Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.1.1 RIÚS PK a IÚS mesta Prešov

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0091	Podiel osôb (detí so zdravotným postihom, občanov v nepriaznivej sociálnej situácii, seniorov , ktorým je poskytovaná sociálna služba na komunitnej úrovni na celkovom počte osôb, ktorým sa poskytujú sociálne služby)	%	27	2013	36	VÚC, Register poskytovateľov MPSVR SR, ŠÚ SR	ročne
R0092	Podiel detí v detských domovoch, ktorým je poskytovaná starostlivosť v rámci komunity na celkovom počte detí v detských domovoch	%	56	2012	73	Štatistické výkazy MPSVR SR, ÚPSVR	ročne
R0058	Podiel detí do troch rokov veku, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti na celkovom počte detí do troch rokov veku	%	0,6	2015	3,5	MPSRV SR,	ročne

Aktivity a opatrenia

- rozširovanie a modernizácia vhodných stavebných objektov pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie,
- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia stavebných objektov existujúcich zariadení, ktoré už poskytujú a zabezpečujú služby na komunitnej báze,
- zriaďovanie a výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej aj „SPOaSK“) vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívne formy komunitnej starostlivosti a opatrení na podporu zotrvania/návratu detí v prirodzenom rodinnom prostredí, resp. podporu náhradného rodinného prostredia,

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života,
- investovanie do materiálno-technického vybavenia zariadení vrátane motorových vozidiel pri zriaďovaní zázemia pre terénne služby a výkonu opatrení SPOaSK v prirodzenom rodinnom, náhradnom rodinnom prostredí a otvorenom prostredí,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Oprávnení prijímateľa

- v sociálnych službách:
 - a. obec,
 - b. vyšší územný celok,
 - c. právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou,
 - d. právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená vyšším územným celkom a
 - e. iná osoba (neverejný poskytovateľ sociálnej služby, neverejný zriaďovateľ sociálnej služby),
- b) v sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele:
 - a. zriaďovatelia zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately:
 - obec,
 - vyšší územný celok,
 - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
 - akreditované fyzické a právnické osoby.

Cieľové skupiny:

- deti, plnoleté fyzické osoby a ich rodiny, ktorým sa poskytujú sociálne služby,
- deti, plnoleté fyzické osoby a rodiny, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia SPOaSK,

- verejní a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a zamestnanci zriaďovateľov,
- zriaďovatelia poskytovateľov sociálnych služieb a subjektov vykonávajúcich opatrenia SPOaSK,
- subjekty vykonávajúce opatrenia SPOaSK a ich zamestnanci,
- zamestnanci vykonávajúci politiky a opatrenia v oblasti prevencie diskriminácie a /alebo sociálneho začlenenia vo verejnom aj v neverejnom sektore,
- fyzické osoby – rodičia (najmä matky), ktorým sa pomohlo zosúladiť pracovný a súkromný život.

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Navrhované/ Zvolené územné investičné jednotky:

- okres Prešov (okrem mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov, t.j. mesto Prešov, mesto Veľký Šariš a 23 vidieckych obcí - Bzenov, Drienov, Drienovská Nová Ves, Dulová Ves, Fintice, Haniska, Kapušany, Kendice, Kojatice, Kokošovce, Ličartovce, Ľubotice, Malý Šariš, Petrovany, Podhradík, Rokycany, Ruská Nová Ves, Svinia, Teriakovce, Vyšná Šebastová, Záborské, Zlatá Baňa a Župčany).
- okres Bardejov
- okres Humenné
- okres Kežmarok
- okres Levoča
- okres Medzilaborce
- okres Poprad
- okres Sabinov
- okres Snina
- okres Stará Ľubovňa
- okres Stropkov
- okres Svidník
- okres Vranov nad Topľou

Hlavné zásady výberu operácií:

Uvedené hodnotiace kritériá budú uplatnené v súlade s legislatívnymi požiadavkami dokumentmi strategického charakteru:

- projekt musí byť v závislosti od oblasti, v súlade:
 - so Stratégiou deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR,
 - s Národným akčným plánom prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015,
 - so zákonom č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v platnom znení,
 - s Koncepciou zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012-2015 s výhľadom do roku 2020 – Plán transformácie a deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti,
 - so zákonom č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v platnom znení,

pričom súlad sa overuje a potvrdzuje stanoviskom vecne príslušného orgánu.

- podpora zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon SPOaSK, ktoré sa majú transformovať a deinštitucionalizovať, bude podmienená transformačným plánom zariadenia,
- oprávnené na podporu budú len tie projekty, ktorých výsledkom bude poskytovanie sociálnych služieb a výkon opatrení SPOaSK v zariadení na komunitnej úrovni,
- výber lokality pre umiestnenie sociálnej služby sa riadi preferenciami prijímateľov sociálnych služieb, ktorí k nej majú nejaký vzťah alebo sa riadi potrebou kompletizovať sieť komunitných služieb v danej lokalite,
- podporené objekty v sociálnych službách spojené s bývaním môžu mať maximálne kapacitu 6 miest v 1 bytovej jednotke a maximálne 2 bytové jednotky v 1 objekte,
- podporené objekty v sociálnych službách zamerané na poskytovanie služieb starostlivosti o deti do 3 rokov veku môžu mať maximálne kapacitu 20 miest v jednom objekte,

- podporené objekty v SPOaSK spojené s bývaním detí, ktoré sú umiestnené v detských domovoch na základe rozhodnutia súdu, môžu mať maximálne kapacitu 10 miest v 1 bytovej jednotke a maximálne 1 bytová jednotka v 1 objekte (rodinnom dome, byte),
- v priebehu transformácie a deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb s celoročným pobytom sa nesmú prijímať noví klienti do pôvodných existujúcich objektov zariadení tak, aby sa dopĺňala alebo zvyšovala kapacita,
- podporený objekt musí byť včlenený do bežnej zástavby obce a primerane vzdialený od iného objektu, v ktorom sa poskytuje sociálna služba a zabezpečuje výkon opatrení SPOaSK v zariadení,
- ambulantné sociálne služby musia byť zabezpečované oddelene (personálne aj priestorovo) od bývania (platí iba pre sociálne služby),
- v prípade investícií v pôvodných objektoch ambulantných služieb alebo opatrení, alebo zázemia terénnych služieb alebo opatrení sa musí preukázať, že tieto služby/opatrenia nebolo možné zabezpečiť vhodnejším spôsobom v bežnej komunite,
- projekt a nové komunitné služby musia spĺňa podmienky kvality poskytovanej sociálnej služby určenej v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Tabuľka č. 2.2a Spoločné merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu č. 2.1 RIÚS PK:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0250	Kapacita podporených zariadení sociálnych služieb	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	460	Centrálny register PSS ITMS 2014+	ročne
O0251	Kapacita podporených zariadení výkonu opatrení SPO a SK	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	160	MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0244	Počet zariadení sociálnych služieb na komunitnej úrovni, ktoré vzniknú vďaka podpore	počet	N/A	N/A	8	Centrálny register PSS ITMS 2014+	ročne
O0136	Počet podporených zariadení výkonu	počet	N/A	N/A	2		ročne

	opatrení SPO a SK					MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	
O0246	Kapacita transformovaných sociálnych služieb	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	321	Centrálny register PSS MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0247	Počet transformovaných zariadení sociálnych služieb vďaka podpore	počet	N/A	N/A	2	Centrálny register PSS MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0140	Počet zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku – detských jaslí	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0221	Kapacita podporených zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku	miesto v zariadení starostlivosti v zariadení o deti do 3 rokov veku	N/A	N/A	120	ITMS 2014+	ročne
O0141	Počet vytvorených CIZS	počet	N/A	N/A	21	ITMS 2014+	ročne
O0258	Počet zdravotníckych pracovníkov v etablovaných CIZS	počet	N/A	N/A	207,06	ITMS 2014+	ročne
C0032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	8 042 880*	ITMS 2014+	ročne
O0253	Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	34*	ITMS 2014+	ročne
O0223	Počet nových verejných budov	počet	N/A	N/A	2*	ITMS 2014+	ročne
O0224	Podlahová plocha renovovaných budov	m ²	N/A	N/A	17 100 000*	ITMS 2014+	ročne
O0225	Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	2 400*	ITMS 2014+	ročne
C0034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekvi. CO ²	N/A	N/A	2 123, 32*	ITMS 2014+	ročne
C0039	Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	9 720*	ITMS 2014+	ročne

Špecifický cieľ 2.1.2

Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom v integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti

Poskytovaním kvalitných, moderných, dostupných a nákladovo efektívnych zdravotníckych služieb zvyšovať kvalitu zdravia občanov Prešovského kraja a dosahovať rast ich spokojnosti so systémom zdravotníctva.

Vychádzajúc z výsledkov analýzy k hlavným problémom Prešovského samosprávneho kraja v oblasti poskytovania primárnej zdravotnej starostlivosti patria:

- z pohľadu systému poskytovania zdravotnej starostlivosti vysoká fragmentácia poskytovateľov primárnej ambulantnej starostlivosti, zvýšená prevalencia chronických ochorení a starnúca populácia vrátane vysokého veku všeobecných lekárov a
- z pohľadu pacienta je to absentujúca komplexná primárna ambulantná starostlivosť ako služba poskytovaná vo vysokej kvalite, efektívne a vždy dostupná.

Medzi identifikované potreby územia PK patria: možnosť prepojenia poskytovania zdravotnej starostlivosti s vybranými sociálnymi službami, zlepšenie dostupnosti a komplexnosť poskytovaných služieb, aktívnejšie zapojenie samosprávy, možnosti využívania moderných technológií (vrátane zavedenia eHealth), zmeny v liečbe a vytvorenie príležitostí pre mladých lekárov a v neposlednom rade možnosť zvýšenia efektívnosti poskytovania zdravotnej starostlivosti.

Integrácia regionálnych zdravotných a sociálnych služieb v rámci CIZS umožní implementáciu nových procesov orientovaných na pacienta za účelom posilnenia primárneho kontaktu s obyvateľmi¹⁶ koordinovaného s ústavnou zdravotnou starostlivosťou s cieľom :

- a) zlepšiť kvalitu, efektívnosť a rozsah zdravotnej starostlivosti a súvisiacich služieb,
- b) rozšíriť rozsah, dostupnosť a účinnosť zdravotníckych a súvisiacich sociálnych služieb a
- c) priblížiť takéto služby k obyvateľom.

Špecifické ciele PK:

- vytvoriť predpoklady pre vznik CIZS na území PK podľa záväznej metodiky MZ SR

¹⁶) Pozn.: = komunitný charakter služieb

- zvýšiť počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto,
- postupne integrovať služby poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybrané sociálne služby,
- zlepšiť dostupnosť služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb aj medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení,
- motivovať mladých lekárov k poskytovaniu primárnej zdravotnej starostlivosti v regióne,
- znížiť prevádzkové náklady existujúcich ambulantných zdravotníckych zariadení,

Očakávané výsledky podpory na území PK:

- regionálna sieť CIZS ,
- zvýšenie počtu lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti na jedno kontaktné miesto,
- posilnenie úlohy poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti ako hlavných manažérov pacienta,
- integrácia služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb,
- lepší manažment pacienta,
- zlepšenie komunikácie medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti (synergia s ESF aktivitami OP Ľudské zdroje),
- implementácia nových preventívnych programov (synergia s OP EZ),
- inovácie v zdravotníctve a nové zdravotnícke technológie.

Tabuľka č. 2.3a Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.1.2 RIÚS PK a IÚS MFO Prešov :

ID	Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0093	Počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	1,40	2014	2,65	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne
R0170	Počet iných zdravotníckych pracovníkov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	AP	2015	AP	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne

Cieľové hodnoty merateľných ukazovateľov výsledku boli stanovené na základe metodiky vypracovanej Ministerstvom zdravotníctva SR. Rovnaká metóda výpočtu bola použitá aj pre

stanovenie cieľových hodnôt ukazovateľov na programovej úrovni pre ŠC 2.1.2 operačného programu.

Aktivity špecifického cieľa 2.1.2:

Navrhované aktivity a opatrenia na úrovni PK v súlade s aktivitami IROP:

A) Budovanie infraštruktúry centier integrovanej zdravotnej starostlivosti:

- výstavba nových budov, modernizácia a rekonštrukcia existujúcich budov,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálno – technického vybavenia,
- dodávka zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
- budovanie a modernizácia IKT infraštruktúry vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a nákupu softvérového vybavenia,
- budovanie bezbariérových prístupov,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Iné navrhované aktivity a opatrenia na úrovni PK – mimo aktivít IROP:

B) Posilnenie úlohy poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti ako hlavných manažérov pacienta:

- opatrenia na zvýšenie motivácie mladých lekárov o poskytovanie ambulantnej starostlivosti na území PK,
- využitie modernej IKT infraštruktúry k zvýšeniu kvality a komplexnosti poskytovaných služieb,
- podpora ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov ako poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti,
- podpora rezidentského programu,
- informačná kampaň so zameraním na podporu zdravia a podporu etablovaných CIZS,
- možnosť integrácie s inými verejnými službami,
- zníženie prevádzkových nákladov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti (energetická úspora).

C) Podpora inovácií v zdravotníctve

- podpora vedy a výskumu na vysokých školách v regióne PK, overovanie v praxi a spoločné projekty/centrá excelentnosti

Oprávnení prijímatelia:

- neziskové organizácie zriadené MZ SR v spolupráci so samosprávnymi krajmi, obcami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktoré sú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry), resp. vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry)

Cieľové skupiny:

- obyvatelia Prešovského samosprávneho kraja okrem obyvateľov MFO Prešov

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Zvolená územná investičná jednotka:

- Pre všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na území PK.

Hlavné zásady výberu operácií pre Špecifický cieľ č. 2.1.2:

Okrem princípov spoločne uplatňovaných pre všetky tri špecifické ciele v oblasti energetickej efektívnosti sa nachádzajú v kapitole 2.4.1.2. a princípov uvedených v IROP sa po konzultácii s MZ SR budú uplatňovať aj nasledovné princípy:

- súlad s regionálnym Master Plánom,
- záujem poskytovateľov zdravotnej starostlivosti o zriadenie CIZS,
- v súlade s Metodikou pre etablovanie CIZS.

Komplementárne a synergické väzby k iným OP:

Medzi navrhovanými aktivitami a opatrenia k hore uvedenému špecifickému cieľu sú aktivity a opatrenia komplementárne ku konkrétnym opatreniam najmä v OP LŽ, OP VV a I. Vo vidieckych oblastiach PK je možné časť podporných aktivít realizovať aj s PRV alebo PO 5 IROP.

- Zlepšiť dostupnosť služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb aj medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – OP LŽ,
- Integrácia služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb a to najmä domáca ošetrovateľská služba, špeciálne poradenstvo, denné centrum a pod., - PRV a PO 5 IROP
- Podpora vedy a výskumu na vysokých školách v regióne PK, overovanie v praxi a spoločné projekty/centrá excelentnosti – OP VV a I,
- Tvorba nových a inovovaných štandardných klinických postupov a postupov pre výkon prevencie so zameraním na zlepšovanie efektívnosti a dostupnosti kvalitnej a udržateľnej všeobecnej primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – OP LŽ.

Investičná priorita č. 2.2:

Investovanie do vzdelávania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry

Špecifický cieľ č. 2.2.1:

Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl za účelom vytvárania študijných schopností a sociálnej integrácie detí a zosúladenia súkromného a pracovného života rodičov na území Prešovského kraja

Špecifický cieľ je zameraný na zlepšenie prístupu k poskytovanu služieb predprimárneho vzdelávania na území Prešovského kraja s dôrazom na vytváranie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie detí v predškolskom veku a zvýšiť tak hrubú zaškolenosť detí PK. Jedným z predpokladov je dostatočná kapacita MŠ a zlepšenie dostupnosti pre deti so špeciálnymi vzdelávacími potrebami.

Výsledok podpory v RIÚS Prešovský kraj:

- rozširovanie predškolskej výchovy vo veku 3 – 5 rokov,

- zvýšený počet MŠ so zavedenými inkluzívnymi prvkami,
- zlepšenie dostupnosti a kvality MŠ na území PK,
- zvýšenie možností pre zosúladenie rodinného a pracovného života,
- rast ekonomickej aktivity žien,
- vytvorenie podmienok pre predprimárnu zaškolenosť mimoriadne nadané a telntované deti vo veku od 3 do 5 rokov,
- prepojenie predprimárneho a primárneho vzdelávania v menších sídlach budovaním spoločnej infraštruktúry.

Aktivity a opatrenia

- príprava projektovej dokumentácie,
- výstavba nových objektov MŠ, modernizácia a rekonštrukcia budov vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- rozširovanie kapacít prístavbou, nadstavbou, stavebnými úpravami a rekonštrukciou vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálno- technického vybavenia,
- vytvorenie podmienok pre starostlivosť o deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, vyžadujúcich špeciálnu starostlivosť a z marginalizovaných skupín s cieľom zvýšenia hrubej zaškolenosti detí,
- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov materských škôl.

Oprávnení prijímatelia

- obec ako zriaďovateľ školy na území PK,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako zakladateľ/zriaďovateľ školy,
- právnická osoba,
- fyzická osoba,
- okresný úrad

Cieľové skupiny

- deti materských škôl, pedagogickí a odborní zamestnanci

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Kritéria pre hodnotenie projektov (výber operácií)

Okrem kritérií pre výber operácií stanovených v IROP budú nad rámec MCA uplatňované nasledovné kritéria hodnotenia:

- podporujú sa integrované a spoločné projekty resp. projekty komplementárne voči aktivitám OP ĽZ,
- projekt nadväzuje na ďalšiu vzdelávaciu infraštruktúru v území,
- podporujú sa projekty s inkluzívnymi prvkami,
- projekt zahrňa analýzu potrieb navýšenia kapacity materskej školy vrátane popisu udržateľnosti projektu,
- projekt je v súlade s platnou legislatívou v oblasti preškolského vzdelávania.

Tabuľka 2.4a Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.2.1 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0096	Hrubá zaškolenosť detí v materských školách	%	76,00	2012	90,00	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne

Špecifický cieľ č. 2.2.2:

Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Podpora základného vzdelávania na území PK je zameraná predovšetkým na podporu prepojenia základného vzdelávania so stredoškolským vzdelávaním a to najmä OVP inteligentnou špecializáciou vzdelávania už na základnej škole a to budovaním odborných učební so zameraním na prírodné a technické vedy a na rozvoj tzv. prenositeľných zručností (jazykové učebne. IKT učebne, dielne a podobne.). Nevyhnutnou súčasťou vytvárania podmienok pre rozvoj kľúčových kompetencií a využiteľných vedomostí je nielen MTZ a vybavenie odborných učební, ale aj zvýšenie ich dostupnosti pre žiakov so špecifickými vzdelávacími potrebami vrátane prvkov pre inkluzívne vzdelávanie a aj ako budúcich centier pre CŽV.

Výsledok podpory v RIÚS Prešovského kraja:

- rozvoj špecifických a kľúčových kompetencií žiakov základných škôl,

- zlepšenie výsledkov žiakov PK v medzinárodných testovaniach, Testovanie 9 vyučovací jazyk a testovanie v prírodných vedách a matematike,
- zlepšenie vybavenia a zaradenia škôl pre ich špecializáciu,
- vytváranie predpokladov pre inkluzívne vzdelávanie a CŽV.

Aktivity a opatrenia:

- obstaranie jazykových , prírodovedných a technických učební,
- obstaranie školských knižníc vrátane ďalších priestorov pre ďalší rozvoj kľúčových kompetencií žiakov,
- obstaranie IKT učební,
- stavebno-technické úpravy pre potreby obstarania učební a knižníc,
- modernizácia vybavenia existujúcich učební, školských knižníc,
- stavebno-technické úpravy a obstaranie vybavenia základných škôl pre inkluzívne vzdelávanie a starostlivosť o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Oprávnení prijímatelia:

- VÚC PSK ako zriaďovateľ základnej školy,
- obec ako zriaďovateľ základnej školy na území PK,
- okresný úrad ako zriaďovateľ školy,
- ústredný orgán štátnej správy ako zriaďovateľ subjektov výchovy a vzdelávania,
- nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- nezisková organizácia založené ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,

- fyzická osoba,

Cieľové skupiny:

- žiaci, pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, účastníci celoživotného vzdelávania

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Územné investičné jednotky základných škôl

Obec v súlade so zákonom 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zriaďuje školy. Zriadením základných škôl vytvára podmienky na výchovu a vzdelávanie, zabezpečuje plnenie povinnej školskej dochádzky.

Okrem vzdelávania intaktných detí zabezpečuje vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Obec sa poskytovaním služieb a zabezpečovaním podmienok v súlade so zákonom stáva garantom poskytovania primárneho a sekundárneho vzdelania.

Kritéria pre hodnotenie projektov (výber operácií):

Okrem kritérií pre hodnotenie projektov stanovených IROP budú nad rámec okrem MCA uplatňované nasledovné kritéria hodnotenia:

- podporujú sa integrované a spoločné projekty,
- podporujú sa projekty komplementárne k projektom financovaným OP LŽ, prípadne iných OP, resp. projekty, ktorých časť už bola podporená z ROP,
- projekt cielene podporuje inkluzívne vzdelávanie,
- projekt je v súlade s platnou legislatívou a koncepcnými dokumentmi na regionálnej/miestnej úrovni.

Tabuľka č. 2.5a Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 2.2.2 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0097	Úspešnosť v Testovanie 9 vyučovací jazyk - v slovenskom jazyku a literatúre	%	62,7	2013	82	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne
R0098	Úspešnosť v prírodných vedách	%	*	2015	*	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne

Špecifický cieľ č. 2.2.3:**Zvýšenie počtu žiakov stredných škôl na praktickom vyučovaní**

Pre dosiahnutie špecifického cieľa v oblasti odborného vzdelávania a prípravy na území Prešovského kraja bude nevyhnutné nielen cielene investovať do materiálno-technického vybavenia škôl, ale zároveň podporiť spoluprácu stredných škôl pri využívaní týchto priestorov najmä so zamestnávateľmi. Oblasti podpory je potrebné zladit' s potrebami miestnych trhov práce a okrem špecifických odborných kompetencií posilniť aj kompetencie kľúčové a prenositeľné. Východiskom pre špecializáciu jednotlivých centier OVP (COVP) sú koncepčné a strategické dokumenty VÚC.

Výsledok podpory RIÚS na území Prešovského kraja:

- optimalizácia siete stredných odborných škôl na území Prešovského kraja,
- zlepšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom investícií do materiálno-technického vybavenia a zariadenia,
- vytvorenie podmienok pre inkluzívne vzdelávanie,
- rozšírenie ponuky a zvýšenie atraktivity odborného vzdelávania a prípravy,
- zvýšenie počtu žiakov SOŠ na praktickom vyučovaní a odbornej praxi,
- podpora medzinárodnej mobility žiakov a pedagogických pracovníkov COVP.

Aktivity a opatrenia:

- príprava projektovej dokumentácie,
- obstaranie a modernizácia materiálno-technického vybavenia odborných pracovísk, odborných učební, dielní, knižníc, prednáškových a výukových miestností na SOŠ, COVaP, SOP,SPV,ŠH a s tým súvisiace stavebné úpravy,
- obstaranie a modernizácia internátov vrátane inkluzívneho vzdelávania, prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vonkajších a vnútorných priestorov a areálov SOŠ, COVaP, SOP,SOV,ŠH, vrátane inkluzívneho vzdelávania, za účelom vytvorenia podmienok pre zvýšenie podielu účasti žiakov na praktickom vyučovaní,
- vytvorenie podmienok pre celoživotné vzdelávanie,
- zvýšenie energetickej hospodárnosti budov SOŠ, COVaP, SOP,SOV, ŠH a s tým súvisiace stavebné úpravy, vrátane školských internátov.

Oprávnení prijímatelia:

- VÚC PSK,
- ústredný orgán štátnej správy,
- nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- nezisková organizácia ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti vyššieho územného celku,
- stredná odborná škola v zriaďovateľskej pôsobnosti právnickej osoby,
- fyzická osoba,
- právnická osoba.

Cieľové skupiny:

- žiaci, pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, účastníci celoživotného vzdelávania

Cieľové územie:

celé územie Prešovského kraja

Tabuľka 2.6a Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 2.2.3 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0166	Podiel žiakov s odborným výcvikom a súvislou praxou v stredných odborných školách, na celkovom počte žiakov stredných odborných škôl	%	50,40	2013	50,92	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne
R0159	Podiel žiakov s odborným výcvikom a súvislou praxou v strediskách praktického vyučovania, strediskách odbornej praxe, alebo v školských hospodárstvach na celkovom počte žiakov v stredných odborných školách	%	2,19	2013	7,58	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne

Potreby a výzvy v oblasti stredného odborného vzdelávania a spôsob ich riešenia v území RIÚS Prešovského kraja:

- vysoká miera absolventskej nezamestnanosti žiakov vo vybraných odboroch,
- nízky podiel účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo u zamestnávateľa,
- nízka miera účasti obyvateľov v programoch celoživotného vzdelávania.

Opatrenia na riešenie v rámci RIÚS:

- zvýšenie kvality odborného vzdelávania prepojeného s praxou,
- vytvorenie podmienok na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania,
- vytvorenie podmienok pre zvýšenie podielu účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo u zamestnávateľa,
- zvýšenie kvality ubytovacích priestorov pre vytvorenie atraktívneho prostredia odborného vzdelávania mladých ľudí,

- vytvorenie podmienok pre celoživotné vzdelávanie.

Prioritou PSK je neustále zvyšovanie kvality a dostupnosti odborného vzdelávania a prípravy. Na dosiahnutie tohto cieľa by malo slúžiť aj zriaďovanie ďalších centier odborného vzdelávania a prípravy. Centrá sa vyznačujú vysokokvalitným vzdelávaním a možnosťou používania najmodernejších technologických zariadení na vyučovanie v danom odbore.

Aby sa podmienky odborného výcviku a odbornej praxe zlepšovali a prispôbovali potrebám trhu práce bude RIÚS Prešovského kraja podporovať investície do obnovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia (vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania) SOŠ, čo umožní poskytovať vzdelávanie a rekvalifikácie v súlade s požiadavkami trhu práce a s dôrazom na podporu existujúcich a vznik nových centier odborného vzdelávania a prípravy.

Prioritou PSK je ďalšia profilácia SOŠ a zvýšenie podielu praktických zručností žiakov zavedením duálneho systému odborného vzdelávania do praxe. Tým by malo dôjsť k zníženiu absolventskej nezamestnanosti žiakov SOŠ, zvýšeniu podielu účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo u zamestnávateľa a zvýšeniu účasti obyvateľov kraja v programoch celoživotného vzdelávania.

Tabuľka č. 2.7a Spoločné merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 2.1 v RIÚS PK

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0226	Počet podporených MŠ	počet	N/A	N/A	37	ITMS 2014+	ročne

O0227	Počet podporených základných škôl	počet	N/A	N/A	48	ITMS 2014+	ročne
O0228	Počet podporených učební	počet	N/A	N/A	48	ITMS 2014+	ročne
O0147	Počet podporených COVP	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0229	Počet podporených SOŠ, ŠH, SPV, SOP (nie COVP)	počet	N/A	N/A	5	ITMS 2014+	ročne
O0148	Počet vytvorených podnikateľských inkubátorov pri COVP	počet	N/A	N/A	5	ITMS 2014+	ročne

CO35	Kapacita podporenej školskej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	16 200	ITMS 2014+	ročne
C0032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/ročne	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
O0253	Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	20	ITMS 2014+	ročne
O0223	Počet nových verejných budov	počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0224	Podlahová plocha renovovaných verejných budov	m ²	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
O0225	Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
C0034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekviv. CO ²	N/A	N/A	1857	ITMS 2014+	ročne
C0039	Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	2	ITMS 2014+	ročne

Princípy spoločne uplatňované pre všetky strategické ciele v strategickej prioritě 2

Pre všetky strategické ciele sa uplatňujú princípy uvedené v schválenom IROP a MCA.

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

V rámci tematického cieľa č. 9 sú intervencie orientované na cieľovú skupinu osôb odkázaných na pomoc spoločnosti, predovšetkým detí a mladých dospelých, rodiny, zdravotne postihnutých, seniorov a ich rodiny. Mnohí z nich sa z rôznych dôvodov dostali do nepriaznivej sociálnej situácie, sociálneho vyčlenenia na okraj spoločnosti, sú nútení žiť izolovane v inštitucionálnych zariadeniach znemožňujúcich plnohodnotný a nezávislý život. **Hlavným zámerom podpory je doceliť návrat (resp. zotrvanie) týchto obyvateľov, ohrozených sociálnym vylúčením a prípadne chudobou, späť do prirodzeného sociálneho prostredia - komunity, ktorá umožní plnohodnotný život každého z nich.**

Investičná priorita č. 2.1:

Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné.

Špecifický cieľ č. 2.1.1:

Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni.

Aktivity špecifického cieľa:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia objektov zariadení sociálnych služieb, ktoré už poskytujú a zabezpečujú služby na komunitnej báze,
- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vhodných objektov za účelom vytvorenia priestorových podmienok na zabezpečenie poskytovania komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie,
- zriaďovanie, výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívne sociálne služby,

- zriaďovanie a výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej SPOaSK) vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívne formy komunitnej starostlivosti a opatrení na podporu zotrvania/návratu detí v prirodzenom rodinnom prostredí, resp. podporu náhradného rodinného prostredia, resp. náhradou rodinného prostredia vytváranie prirodzeného fyzického prostredia na zabezpečenie starostlivosti o deti v komunite s dočasným charakterom v rodinných domoch/bytoch,
- realizácia rôznych programov, odborných metód a techník práce na predchádzanie a riešenie konfliktných a krízových situácií,
- vytváranie priestoru na aktívnu odbornú spoluprácu s profesionálnymi rodinami detských domovov a na zabezpečenie starostlivosti o deti umiestnených v profesionálnych rodinách v krízových situáciách, resp. v rôznych životných situáciách profesionálnych rodín,
- vytvorenie priestoru pre prevenciu zanedbávania starostlivosti o deti a prevenciu násilia páchaných na deťoch,
- vytvorenie priestoru pre koordináciu subjektov podieľajúcich sa na problematike zanedbávania starostlivosti o deti,
- zabezpečenie materiálno- technického vybavenia, zariadení vrátane motorových vozidiel pri zriaďovaní zázemia pre terénne sociálne služby,
- budovanie a rozvoj zázemia, respektíve základní terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Výsledok podpory IÚS MFO mesta Prešov:

- transformácia existujúcich zariadení s celoročným pobytom na zariadenia poskytujúce služby a zabezpečujúce výkon opatrení SPOaSK na komunitnej báze, t.j. v prirodzenom sociálnom prostredí alebo v prirodzených spoločenstvách organizačne a kultúrne čo najviac podobných bežnej rodine;
- skvalitnenie a rozšírenie ponuky existujúcich a zabezpečenie nových služieb a opatrení SPOaSK, ktoré sa poskytujú na komunitnej báze, v prirodzenom rodinnom prostredí, resp. náhradnom rodinnom prostredí, vrátane inovatívnych služieb komunitnej starostlivosti a inovatívnych opatrení;
- budovanie siete zariadení starostlivosti o detí do 3 rokov s cieľom podpory zosúladenia rodinného a pracovného života a zvýšenia zamestnanosti žien.

Tabuľka č. B 2.1b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 2.1.1 pre územie RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0091	Podiel osôb (detí so zdravotným postihnutím, občanov so zdravotným postihnutím, občanov v nepriaznivej sociálnej situácii, seniorov), ktorým je poskytovaná sociálna služba na komunitnej úrovni na celkovom počte osôb, ktorým sa poskytujú sociálne služby	%	27	2013	36	VÚC, Register poskytovateľov, MPSVR SR, ŠÚ SR	Ročne
R0092	Podiel detí v detských domovoch, ktorým je poskytovaná starostlivosť v rámci komunity na celkovom počte detí v detských domovoch	%	56	2012	73	Štatistické výkazy MPSVR SR, ÚPSVR	Ročne
R0158	Podiel detí do troch rokov veku, ktorým je poskytovaná služba starostlivosti na celkovom počte detí do troch rokov veku	%	0,6	2015	3,5	MPSVR SR	Ročne

Kritéria pre hodnotenie projektov

Kritériá súladu s legislatívnymi požiadavkami a dokumentmi strategického charakteru na národnej, regionálnej a miestnej úrovni a v rámci kritérií IROP.

Oprávnení prijímatelia

- v sociálnych službách:**

- obec na území MFO mesta Prešov,
- VÚC PSK,
- právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou,
- právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená VÚC,

- iná osoba (neverejný poskytovateľ sociálnej služby, neverejný zriaďovateľ sociálnej služby).

- **v SPOaSK:**

- zriaďovatelia zariadení na výkon opatrení SPODaSK:
- obec na území MFO mesta Prešov,
- VÚC PSK,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- akreditované fyzické a právnické osoby.

Cieľové skupiny

- deti, plnoleté fyzické osoby a ich rodiny, ktorým sa poskytujú sociálne služby,
- deti, plnoleté fyzické osoby a rodiny, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia SPOODaSK,
- verejní a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a zamestnanci zriaďovateľov,
- zriaďovatelia poskytovateľov sociálnych služieb a subjektov vykonávajúcich opatrenia SPOaSK, subjekty vykonávajúce opatrenia SPOaSK a ich zamestnanci, zamestnanci vykonávajúci politiky a opatrenia v oblasti prevencie diskriminácie a /alebo sociálneho začlenenia vo verejnom aj v neverejnom sektore,
- fyzické osoby - rodičia (najmä matky), ktorým sa pomohlo zosúladiť pracovný a súkromný život.

Cieľové územie:

Celé územie MFO mesta Prešov

Zvolené územné investičné jednotky v rámci MFO mesta Prešov

- územie jednej alebo viacerých obcí na území MFO mesta Prešov (úroveň LAU 2),
- územie MFO mesta Prešov (úroveň LAU 1).

Špecifický cieľ 2.1.2

Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom v integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti

Poskytovaním kvalitných, moderných, dostupných a nákladovo efektívnych zdravotníckych služieb zvyšovať kvalitu zdravia občanov Prešovského kraja a dosahovať rast ich spokojnosti so systémom zdravotníctva.

Vychádzajúc z výsledkov analýzy k hlavným problémom Prešovského samosprávneho kraja v oblasti poskytovania primárnej zdravotnej starostlivosti patria:

- z pohľadu systému poskytovania zdravotnej starostlivosti vysoká fragmentácia poskytovateľov primárnej ambulantnej starostlivosti, zvýšená prevalencia chronických ochorení a starnúca populácia vrátane vysokého veku všeobecných lekárov a
- z pohľadu pacienta je to absentujúca komplexná primárna ambulantná starostlivosť ako služba poskytovaná vo vysokej kvalite, efektívne a vždy dostupná.

Medzi identifikované potreby územia PK patria: možnosť prepojenia poskytovania zdravotnej starostlivosti s vybranými sociálnymi službami, zlepšenie dostupnosti a komplexnosť poskytovaných služieb, aktívnejšie zapojenie samosprávy, možnosti využívania moderných technológií (vrátane zavedenia eHealth), zmeny v liečbe a vytvorenie príležitostí pre mladých lekárov a v neposlednom rade možnosť zvýšenia efektívnosti poskytovania zdravotnej starostlivosti.

Integrácia regionálnych zdravotných a sociálnych služieb v rámci CIZS umožní implementáciu nových procesov orientovaných na pacienta za účelom posilnenia primárneho kontaktu s obyvateľmi¹⁷ koordinovaného s ústavnou zdravotnou starostlivosťou s cieľom :

- d) zlepšiť kvalitu, efektívnosť a rozsah zdravotnej starostlivosti a súvisiacich služieb,
- e) rozšíriť rozsah, dostupnosť a účinnosť zdravotníckych a súvisiacich sociálnych služieb a
- f) priblížiť takéto služby k obyvateľom.

Špecifické ciele PK:

- vytvoriť predpoklady pre vznik CIZS na území PK podľa záväznej metodiky MZ SR

¹⁷⁾ Pozn.: = komunitný charakter služieb

- zvýšiť počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto,
- postupne integrovať služby poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybrané sociálne služby,
- zlepšiť dostupnosť služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb aj medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení,
- motivovať mladých lekárov k poskytovaniu primárnej zdravotnej starostlivosti v regióne,
- znížiť prevádzkové náklady existujúcich ambulantných zdravotníckych zariadení,

Očakávané výsledky podpory na území PK:

- regionálna sieť CIZS ,
- zvýšenie počtu lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti na jedno kontaktné miesto,
- posilnenie úlohy poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti ako hlavných manažérov pacienta,
- integrácia služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb,
- lepší manažment pacienta,
- zlepšenie komunikácie medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti (synergia s ESF aktivitami OP Ľudské zdroje),
- implementácia nových preventívnych programov (synergia s OP EZ),
- inovácie v zdravotníctve a nové zdravotnícke technológie.

Tabuľka č. B 2.2b Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.1.2 RIÚS PK a IÚS MFO Prešov :

ID	Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0093	Počet lekárov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	1,40	2014	2,65	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne
R0170	Počet iných zdravotníckych pracovníkov primárneho kontaktu na jedno kontaktné miesto	Počet	AP	2015	AP	Zdravotné poisťovne, NCZI	ročne

Cieľové hodnoty merateľných ukazovateľov výsledku boli stanovené na základe metodiky vypracovanej Ministerstvom zdravotníctva SR. Rovnaká metóda výpočtu bola použitá aj pre

stanovenie cieľových hodnôt ukazovateľov na programovej úrovni pre ŠC 2.1.2 operačného programu.

Aktivity špecifického cieľa 2.1.2:

Navrhované aktivity a opatrenia na úrovni PK v súlade s aktivitami IROP:

D) Budovanie infraštruktúry centier integrovanej zdravotnej starostlivosti:

- výstavba nových budov, modernizácia a rekonštrukcia existujúcich budov,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálno – technického vybavenia,
- dodávka zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
- budovanie a modernizácia IKT infraštruktúry vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a nákupu softvérového vybavenia,
- budovanie bezbariérových prístupov,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Iné navrhované aktivity a opatrenia na úrovni PK – mimo aktivít IROP:

E) Posilnenie úlohy poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti ako hlavných manažérov pacienta:

- opatrenia na zvýšenie motivácie mladých lekárov o poskytovanie ambulantnej starostlivosti na území PK,
- využitie modernej IKT infraštruktúry k zvýšeniu kvality a komplexnosti poskytovaných služieb,
- podpora ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov ako poskytovateľov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti,
- podpora rezidentského programu,
- informačná kampaň so zameraním na podporu zdravia a podporu etablovaných CIZS,
- možnosť integrácie s inými verejnými službami,
- zníženie prevádzkových nákladov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti (energetická úspora).

F) Podpora inovácií v zdravotníctve

- podpora vedy a výskumu na vysokých školách v regióne PK, overovanie v praxi a spoločné projekty/centrá excelentnosti

Oprávnení prijímatelia:

- neziskové organizácie zriadené MZ SR v spolupráci so samosprávnymi krajmi, obcami a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktoré sú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry), resp. vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry)

Cieľové skupiny:

- obyvatelia Prešovského samosprávneho kraja okrem obyvateľov MFO Prešov

Cieľové územie:

celé územie MFO mesta Prešov

Zvolená územná investičná jednotka:

- Pre všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť bude investičná územná jednotka zadaná v Regionálnom master pláne, ktorý bude obsahovať súbor pravidiel a syntézu základných pohľadov na možnosti etablovania a optimalizáciu umiestnenia služieb CIZS za účelom implementácie konceptu integrovaného modelu starostlivosti o zdravie na území PK.

Hlavné zásady výberu operácií pre Špecifický cieľ č. 2.1.2:

Okrem princípov spoločne uplatňovaných pre všetky tri špecifické ciele v oblasti energetickej efektívnosti sa nachádzajú v kapitole 2.4.1.2. a princípov uvedených v IROP sa po konzultácii s MZ SR budú uplatňovať aj nasledovné princípy:

- súlad s regionálnym Master Plánom,
- záujem poskytovateľov zdravotnej starostlivosti o zriadenie CIZS,
- v súlade s Metodikou pre etablovanie CIZS.

Komplementárne a synergické väzby k iným OP:

Medzi navrhovanými aktivitami a opatrenia k hore uvedenému špecifickému cieľu sú aktivity a opatrenia komplementárne ku konkrétnym opatreniam najmä v OP ĽZ, OP VV a I. Vo vidieckych oblastiach PK je možné časť podporných aktivít realizovať aj s PRV alebo PO 5 IROP.

- Zlepšiť dostupnosť služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb aj medzi obyvateľmi segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lekárov primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – OP ĽZ,
- Integrácia služieb poskytovania zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb a to najmä domáca ošetrovateľská služba, špeciálne poradenstvo, denné centrum a pod., - PRV a PO 5 IROP
- Podpora vedy a výskumu na vysokých školách v regióne PK, overovanie v praxi a spoločné projekty/centrá excelentnosti – OP VV a I,
- Tvorba nových a inovovaných štandardných klinických postupov a postupov pre výkon prevencie so zameraním na zlepšovanie efektívnosti a dostupnosti kvalitnej a udržateľnej všeobecnej primárnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti – OP ĽZ.

Tabuľka č. B 2.3b Spoločné merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu č. 2.1 IÚS MFO Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0250	Kapacita podporených zariadení sociálnych služieb	miesto v sociálnych službách	N/A	N/A	140*	Centrálny register PSS ITMS 2014+	ročne
O0251	Kapacita podporených zariadení výkonu opatrení SPO a SK	miesto vo výkone opatrení SPO a SK	N/A	N/A	0	MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0244	Počet zariadení sociálnych služieb na komunitnej úrovni, ktoré vzniknú vďaka podpore	počet	N/A	N/A	7	Centrálny register PSS ITMS 2014+	ročne
O0136	Počet podporených zariadení výkonu opatrení SPO a SK	počet	N/A	N/A	0	MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS	ročne

						2014+	
O0246	Kapacita transformovaných sociálnych služieb	počet	N/A	N/A	0	Centrálny register PSS MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0247	Počet transformovaných zariadení sociálnych služieb vďaka podpore	počet	N/A	N/A	0	Centrálny register PSS MPSRV SR, ÚPSRV SR, ITMS 2014+	ročne
O0140	Počet zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku – detských jasí	počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0221	Kapacita podporených zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku	miesto v zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov veku	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0141	Počet vytvorených CIZS	počet	N/A	N/A	4	ITMS 2014+	ročne
O0258	Počet zdravotníckych pracovníkov v etablovaných CIZS	počet	N/A	N/A	61, 08	ITMS 2014+	ročne
C0032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	1 908 480*	ITMS 2014+	ročne
O0253	Počet renovovaných verejných budov	Počet	N/A	N/A	4	ITMS 2014+	ročne
O0223	Počet nových verejných budov	Počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0224	Podlahová plocha renovovaných budov	m ²	N/A	N/A	4 200	ITMS 2014+	ročne
O0225	Podlahová plocha nových verejných budov	m ²	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
C0034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t ekvi. CO ²	N/A	N/A	503,84*	ITMS 2014+	ročne
C0039	Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m ²	N/A	N/A	920*	ITMS 2014+	ročne

Investičná priorita č. 2.2:

Investovanie do vzdelávania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry na území MFO mesta Prešov

Špecifický cieľ č. 2.2.1:

Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl na území MFO mesta Prešov za účelom vytvárania študijných schopností a sociálnej integrácie detí a zosúladenia súkromného a pracovného života rodičov

Aktivity a opatrenia:

- príprava projektovej dokumentácie,
- výstavba nových objektov MŠ, modernizácia a rekonštrukcia budov vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania,
- rozširovanie kapacít prístavbou, nadstavbou, stavebnými úpravami a rekonštrukciou vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálno- technického vybavenia,
- vytvorenie podmienok pre starostlivosť o deti pochádzajúce zo sociálne znevýhodneného prostredia, vyžadujúcich špeciálnu starostlivosť a z marginalizovaných skupín s cieľom zvýšenia hrubej zaškolenosti detí,
- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov materských škôl.

Oprávnení prijímatelia:

- obec na území MFO mesta Prešov ako zriaďovateľ školy,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ školy,
- združenie ako zakladateľ/zriaďovateľ školy,
- právnická osoba,
- fyzická osoba,
- okresný úrad

Cieľové skupiny:

- deti materských škôl, pedagogickí a odborní zamestnanci

Cieľové územie:

celé územie MFO mesta Prešov

Územné investičné jednotky materských škôl

V zákone č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky a v zákone č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sú uvedené kompetencie a úlohy pre obce v oblasti financovania školstva.

Obce na území MFO mesta Prešov, ako zriaďovatelia materských škôl, ktoré financujú z vlastných finančných prostriedkov, majú vo svojej kompetencii rozhodovanie o problematike materských škôl.

Z týchto dôvodov sú obce definované ako územné investičné jednotky v rámci tohto špecifického cieľa.

Ukazovatele výstupu pre špecifický cieľ 2.2.1

Tabuľka č. B 2.4b Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 2.2.1 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0096	Hrubá zaškolenosť detí v materských školách	%	76	2012	90,00	Centrum vedecko-technických informácií SR	ročne

Tabuľka č. B 2.5b Vyhodnotenie najdôležitejších kritérií definovaných v analytickej časti (každému z kritérií bolo priradené poradie v rámci obcí, konečné poradie je súčtom umiestnení obcí v jednotlivých kritériách).

	Okres/kritérium	Nevybavené žiadosti	Narodené deti	Hrubá zaškolenosť	Nezaškolení prváci	Nevybavené žiadosti	Narodené deti	Hrubá zaškolenosť	Nezaškolení prváci	Spolu	Poradie
	Prešov	86	863	0,85	23						
1	Bzenov	0	17	0,67		6	7	10		23	
2	Drienov	12	17	0,62	8	2	7	11	3	23	
3	Drienovská N/V	0	11	0,78		6	12	7		25	7
4	Dulová Ves	0	12	0,70		6	11	9		26	6
5	Fintice	0	11	0,89	0	6	12	6		24	
6	Haniska	0	12	0,91		6	11	5		22	
7	Kapušany	3	22	1,00	0	4	5	1		10	
8	Kendice	4	32	0,46	15	3	3	14	1	21	
9	Kojatice	0	16	0,63		6	8	11		25	7
10	Kokošovce	0	10	0,92		6	13	4		23	
11	Ličartovce	0	8	0,97		6	14	2		22	
12	Ľubotice	7	24	0,93	2	6	4	3	5	18	
13	Malý Šariš	12	19	0,73		2	6	8		16	
14	Petrovany	15	15	0,22	1	1	9	17	6	33	1
15	Podhradík	0	5	1,00		6	15	1		22	
16	Rokycany	0	24	0,25		6	4	16		26	6
17	Ruská Nová Ves	0	14	0,73		6	10	8		24	
18	Svinia	2	67	0,50	5	5	1	13	4	23	
19	Teriakovce	0	8	0,54		6	14	12		32	2
20	Veľký Šariš	0	61	0,67	10	6	2	10	2	20	
21	Vyšná Šebastová	0	11	0,63		6	12	11		29	5
22	Záborské	2	4	0,70		5	16	9		30	4
23	Zlatá Baňa	0	4	0,00		6	16	0		22	
24	Župčany	0	14	0,39		6	10	15		31	3

Vo funkčnom území okrem mesta Prešov, možno konštatovať existenciu materských škôl na 96 % územia. Na 4 % územia (1 obec – Zlatá baňa deti navštevujú MŠ v Prešove a v Kokošovciach) MŠ v obci neexistuje. Z celkového počtu 23 MŠ sú 3 v havarijnom stave, 12 v nevyhovujúcom stave vyžadujúcom rekonštrukciu resp. vybudovanie novej budovy. V obciach s evidovaným nárastom občanov je potrebné zvýšenie kapacity MŠ formou jej rozšírenia alebo výstavby novej materskej školy. Rozširovanie kapacít MŠ v rámci mesta Prešov je potrebné na MŠ lokalizovaných v centre mesta.

Mestské materské školy navštevuje 2862 detí. Okrem štátnych materských škôl sa na území mesta nachádzajú súkromné a cirkevné materské školy. Špeciálne materské školy ovplyvňuje vyhláška Ministerstva školstva SR č.322/2008 Z.z. o špeciálnych školách, ktorá stanovuje maximálny počet žiakov/ detí v triede s ohľadom na ich zdravotný stav.

K 15. marcu každého roka mesto Prešov vyhodnocuje zápis detí do materských škôl a rieši nedostatok miest v materských školách v určitých lokalitách. Reálne na území mesta Prešov nie je každoročne zapísaných do MŠ niekoľko detí, z dôvodu odmietnutia voľného miesta v MŠ vzdialenejšieho od miesta bydliska a pod.

Situácia v predprimárnom vzdelávaní si vyžaduje riešiť nedostatok tried a absenciu MŠ najmä v oblastiach, kde je najviac nevybavených žiadostí, je vysoké percento nezaškolených prvákov a stúpa počet živonarodených detí.

Investičná priorita č. 2.2:

Investovanie do vzdelávania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry.

Špecifický cieľ č. 2.2.2:

Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Aktivity a opatrenia

- obstaranie jazykových , prírodovedných a technických učební,
- obstaranie školských knižníc vrátane ďalších priestorov pre ďalší rozvoj kľúčových kompetencií žiakov,
- obstaranie IKT učební,
- stavebno-technické úpravy pre potreby obstarania učební a knižníc,
- modernizácia vybavenia existujúcich učební, školských knižníc,
- stavebno-technické úpravy a obstaranie vybavenia základných škôl pre inkluzívne vzdelávanie a starostlivosť o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Oprávnení prijímateľa

- VÚC PSK ako zriaďovateľ základnej školy,
- obec na území MFO mesta Prešov ako zriaďovateľ základnej školy,
- okresný úrad ako zriaďovateľ školy,
- ústredný orgán štátnej správy ako zriaďovateľ subjektov výchovy a vzdelávania,
- nezisková organizácia ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- nezisková organizácia založené ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- cirkev a náboženská spoločnosť ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako zriaďovateľ/zakladateľ základnej školy,
- združenie ako poskytovateľ všeobecne prospešných služieb v oblasti vzdelávania,
- fyzická osoba,

Cieľové skupiny

- žiaci, pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci, účastníci celoživotného vzdelávania

Cieľové územie:

celé územie MFO mesta Prešov

Územné investičné jednotky základných škôl

Obec v súlade so zákonom 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zriaďuje školy. Zriadením základných škôl vytvára podmienky na výchovu a vzdelávanie, zabezpečuje plnenie povinnej školskej dochádzky.

Okrem vzdelávania intaktných detí zabezpečuje vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Obec sa poskytovaním služieb a zabezpečovaním podmienok v súlade so zákonom stáva garantom poskytovania primárneho a sekundárneho vzdelania.

Ukazovatele výstupu pre špecifický cieľ 2.2.2 pre IÚS MFO mesta Prešov**Tabuľka č. B 2.6b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ 2.2.2 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov**

ID	Ukazovateľ	Jednotka	Kategória regiónu	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0097	Úspešnosť v Testovaní 9 Vyučovací jazyk - v slovenskom jazyku a literatúre	%	Menej rozvinutý región	62,7	2014	82	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne
R0098	Úspešnosť v Testovaní 9 – v prírodných vedách	%	Menej rozvinutý región	*	2015	*	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	ročne

Celoslovenské testovanie T-9 zo slovenského jazyka – vyhodnotenie kritéria podľa hodnoty dosiahnutej v roku 2014.

Podpora by mala smerovať do škôl, kde žiaci z územného hľadiska nedosahujú priemer v porovnaní s celoslovenským priemerom, ktorý za posledný rok je 62,09% T9 – SJ a 60,04% ukrajinský jazyk. Jedným z častých dôvodov sú chýbajúce technické, personálne a materiálne možnosti škôl. Práve kvalitnejším vybavením škôl by sa zlepšili kľúčové kompetencie žiakov.

Tabuľka č. B 2.7 Spoločné merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 2.1 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0226	Počet podporených MŠ	počet	N/A	N/A	37	ITMS 2014+	ročne

O0227	Počet podporených základných škôl	počet	N/A	N/A	48	ITMS 2014+	ročne
O0228	Počet podporených učební	počet	N/A	N/A	48	ITMS 2014+	ročne
O0147	Počet podporených COVP	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	ročne
O0229	Počet podporených SOŠ, ŠH, SPV, SOP (nie COVP)	počet	N/A	N/A	5	ITMS 2014+	ročne

O0148	Počet podnikateľských inkubátorov pri COVP	vytvorených	počet	N/A	N/A	5	ITMS 2014+	ročne
C035	Kapacita podporenej školskej infraštruktúry		počet	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
C0032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách		kWh/ročne	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
O0253	Počet renovovaných verejných budov		počet	N/A	N/A	20	ITMS 2014+	ročne
O0223	Počet nových verejných budov		počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0224	Podlahová plocha renovovaných verejných budov		m ²	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
O0225	Podlahová plocha nových verejných budov		m ²	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
C0034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov		t ekviv. CO ²	N/A	N/A	*	ITMS 2014+	ročne
C0039	Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja		m ²	N/A	N/A	2	ITMS 2014+	ročne

Prioritná os č. 3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Špecifický cieľ č. 3.1:

Mobilizácia kreatívneho potenciálu na území MFO mesta Prešov

Návrh stratégie pre špecifický cieľ vychádza z očakávaných výsledkov a z doterajších skúseností so sieťovaním aktérov územnej spolupráce v rámci realizácie mnohých projektov na území Prešovského kraja (napr. projekt POKER, Klaster turizmu tatranského regiónu a iné), z doterajšieho poznania existujúceho endogénneho potenciálu - sociálneho, prírodného, kultúrneho (a kreatívneho) a ekonomického potenciálu a identifikovaných podmienok a možností uskutočniteľnosti a udržateľnosti verejnej intervencie do stimulovania podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle. Za hybnú silu podpory a rozvoja KKP sú považovaní regionálni a miestni aktéri od verejnej správy, cez organizácie všetkých foriem celoživotného vzdelávania, organizácie rozvoja, kultúrne organizácie až po konkrétnych poskytovateľov a tvorcov produktov KKP vrátane MSP a subjektov sociálnej ekonomiky.

Návrh postupu pri etablovaní kreatívneho centra ako súčasti podpory KKP na území MFO Prešov

Postup bude pozostávať z 3 základných fáz:

- A. Sieťovanie aktérov v Prešovskom kraji v oblasti KKP v podobe klastrovej iniciatívy s dôrazom na územie MFO Prešov,
- B. Príprava východiskových dokumentov - spoločnej vízie, stratégie a regionálneho akčného plánu (RAP),
- C. Poskytovanie konkrétnych služieb s cieľom podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v sektoroch KKP (zriadenie KC a financovanie mäkkých operácií v regiónoch).

A. Sieťovanie aktérov v Prešovskom kraji v oblasti KKP v podobe klastrovej iniciatívy

V Prešovskom kraji doteraz neexistuje vhodná relevantná inštitucionálna medzisektorová platforma pre podporu a rozvoj KKP na celokrajскеj úrovni, vzhľadom k tomu navrhujeme uplatniť rozvojovú metódu v podobe klastrovej iniciatívy ako vytvorenia organizovanej regionálnej medzisektrovej siete medzi sociálnymi a ekonomickými partnermi s orientáciou na vývoj nových,

konkurencieschopných produktov KKP s priamou väzbou na tvorbu nových pracovných miest, podporu podnikania a využitie nástrojov sociálnej ekonomiky, ktorej výsledkom bude vytvorenie regionálnych kapacít pre prípravu Regionálneho akčného plánu a návrh založenia Kreatívneho centra, resp. siete „kreatívnych centier“ v kraji.

Klastrová iniciatíva pre KKP predstavuje nasledovné kľúčové míľniky:

- podrobná sociálno-ekonomická analýza sektorov relevantných pre KKP v PK,
- podrobné zmapovanie existujúcich aktérov, ich produktov, potrieb, potenciálov, možností zdieľania expertných, materiálnych, priestorových, finančných a iných zdrojov, produktovú orientáciu, potenciál pre tvorbu reťazcov pridanej hodnoty...
- zostavenie riadiaceho tímu klastrovej iniciatívy s orientáciou na kľúčové činnosti:
 - informácie a komunikácia (budovanie sociálneho kapitálu a vytváranie dôvery)
 - vzdelávanie a podpora existujúcich a potenciálnych aktérov KKP vrátane MSP,
 - spolupráca – koordinácia a kooperácia (vytváranie strategických spojení),
 - marketing a PR koncept KKP, senzibilizácia verejnosti,
 - orientácia na trhové operácie – zosúladenie intervencie do ponuky KKP s možnosťami potenciálnej spotreby (domáceho a zahraničného trhu).

B. Príprava spoločnej vízie a stratégie a regionálneho akčného plánu (RAP)

Na základe existujúcej štruktúry ekonomiky a infraštruktúry v Prešovskom kraji budú aktivity, komunikačný a organizačný rámec klastrovej iniciatívy vychádzať z polycentrického, historického a vidieckeho charakteru osídlenia a koncentrácie endogénnych potenciálov v rámci troch prirodzených regiónov na území kraja - **Stredný a Horný Spiš** (rámcové vymedzenie - okresy Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa západ a Levoča), **Šariš** (okresy Stará Ľubovňa východ, Sabinov, Prešov, Bardejov a Svidník), **Horný Zemplín** (Vranov n/Topľou, Stropkov, Medzilaborce, Snina a Humenné) a špecifickej **funkčnej mestskej oblasti** krajského mesta **Prešov**.

Udržateľnosť a uskutočniteľnosť verejnej investície do podpory KKP podporí uplatnenie rozvojových princípov klastrovej iniciatívy akými sú napr. participácia, lokálne vlastníctvo rozvoja a procesov, deliberácia, dohoda a rozdelenie úloh medzi sektormi, ich regionálnymi a lokálnymi aktérmi s legitimitou a základnými zdrojmi riešiť parciálne úlohy v rámci navrhovaného systému podpory KKP - podpory zamestnanosti a podnikania.

V rámci tejto fázy navrhujeme investíciu do budovania kapacít, tvorbu štandardov a rozvoj zručností aktérov poskytovania služieb pre existujúce a potenciálne subjekty KKP. Mimoriadne

dôležité okrem projektového riadenia sú zručnosti v oblasti riadenia rozvoja (techniky podpory a riadenia spolupráce a kooperácie, sieťovania, vodcovstvo, sociálne inovácie a kreativita,...)

Sekundárne sa zrealizuje séria riadených interaktívnych podujatí s aktérmi na lokálnej a regionálnej úrovni s cieľom zadefinovania vízie pre KKP v PK, zadefinovania strategických cieľov, získania informácií a podpory od miestnych aktérov pre participáciu na klastrovej iniciatíve a spoločnej príprave návrhu Akčného plánu, pričom sa očakáva spolupráca s národnou úrovňou pri transferi know-how a konzultáciách od expertov na národnej a medzinárodnej úrovni.

Návrh aktérov na zapojenie do klastrovej iniciatívy a prípravy RAP:

- MK SR ako metodický orgán a RO pre implementáciu PO 3 v rámci IROP,
- subjekty územnej spolupráce (prioritne subjekty územnej samosprávy),
- osoby so slobodným podnikaním, fyzické osoby – aktívne v kreatívnom priemysle,
- subjekty miestneho a regionálneho rozvoja (regionálne rozvojové agentúry, miestne akčné skupiny, organizácie cestovného ruchu, sektorové profesné organizácie),
- subjekty všetkých foriem celoživotného vzdelávania v sektoroch relevantných ku KKP (SŠ, VŠ, vzdelávacie inštitúty a organizácie, rekvalifikačné a vzdelávacie centrá, COVP),
- existujúce podnikateľské inkubátory, koworkingové centrá, kreatívne centrá, subjekty spolupráce podnikateľského sektora,
- subjekty verejnej správy v oblasti podpory zamestnanosti a podnikania,
- poskytovatelia služieb v sektoroch KKP z verejného, neziskového a súkromného sektora,
- občianske iniciatívy a neziskové organizácie relevantné ku sektorom KKP.

Príklady možných intervencií do rozvoja KKP v rámci budúceho RAP (indikatívny návrh na základe identifikovaných potrieb)

- spájanie produktov tradičnej ľudovej kultúry s modernými technológiami (etno-móda, aplikácia prvkov TLK v odevnom a textilnom priemysle napr. výroba športového a technického oblečenia a doplnkov s prvkami „etno“ módy), marketingová komunikácia rôznych subjektov napr. vizuálny komunikačný manuál obce Liptovská Teplička),
- drevospracujúci priemysel a drobná drevárska výroba (rekonštrukcie a výroby dizajnových historických nábytkov a interiérových funkčných doplnkov, drevené stavebné prvky, prvky zelenej verejnej infraštruktúry...),

- tradičná a moderná architektúra a projekcia (výroba drevených, kamenných a iných stavebných prvkov na báze tradičných dizajnov a konceptov s inšpiráciou z tradičnej ľudovej kultúry),
- mobilné aplikácie a moderný on-line marketing a podpora pre sieťovanie a marketing produktov drobných producentov individualizovanej malovýroby,
- dizajnové interiérové prvky do zariadení supraštruktúry cestovného ruchu,
- vidiecka architektúra a rural / land-art prvky,
- vývoj a dizajn mobilných aplikácií :
 - v oblasti podpory cestovného ruchu – letné a zimné pohybové aktivity (bike, šport, nordic walking atď...),
 - aplikácie na podporu produktov zdravého životného štýlu a zdravia,
 - špecifické produkty cestovného ruchu – napr. cesta minerálnych prameňov..., produktové orientácie napr. geocachingové programy, služby pre organizácie cestovného ruchu,
 - využitie kreatívneho dizajnu pri rebrandingu regionálnych produktov, nových balení a kreatívnych foriem distribúcie a predaja,
 - spolupráca na brandingu a tvorbe regionálnych značiek, produktov, geograficky významných lokalít,
 - podpora lokálnych krátkych dodávateľských reťazcov a systémov distribúcie lokálnych produktov v oblasti potravín, remeselnej produkcie ale aj služieb
 - využitie kreatívneho potenciálu pri vytváraní dizajnu zdravotníckych pomôcok, vrátane ortetík a protetík – klastrovanie s TU Košice – s relevantným odborom,
- koncepčné prepojenie projektov podpory KKP na projekty vzniku subjektov sociálnej ekonomiky s potenciálom využitia nízkokvalifikovanej pracovnej sily pri produktoch KKP,
- orientácia na spoločensky prospešné formy podnikania, podpora spoločenských inovácií a sociálnych inovácií,
- budovanie udržateľných kapacít pre riadenie a rozvoj s cieľom vývoja a zavádzania nových produktov a inovácií v oblasti KKP, ich marketingovú podporu (funkcie budúceho KC a satelitnej siete regionálnych/miestnych centier / poskytovateľov služieb pre KKP),
- prepojenie na existujúce subjekty v oblasti priemyselnej výroby (podpora inovácií, marketingu a tvorby nových produktov).

C. Poskytovanie služieb a podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v sektoroch KKP (zriadenie KC a financovanie mäkkých operácií v regiónoch)

Ako jeden z výsledkov prípravy stratégie a RAP v prípade záujmu regionálnych aktérov navrhujeme v tretej fáze pilotnú prevádzku 3 subregionálnych kontaktných bodov/virtuálnych centier priamo naviazaných na kreatívne centrum v meste Prešov a prioritne realizujúcich „mäkké“ aktivity a služby vo vybraných sektoroch z hľadiska identifikovaných regionálnych potrieb, priorít a koncentracii sociálneho a inštitucionálneho kapitálu (Spiš, Šariš, Zemplín), kde sa overí a preukáže potreba, štruktúra a možnosti udržateľnosť väčšej investície do infraštruktúry a technologických zariadení nosného Kreatívneho centra navrhovaného vo FMO Prešov v praxi.

Kľúčovým prvkom výstupov stratégie a prípravy akčného plánu bude identifikácia konkrétnych možností a potrieb podporovania / spoluzakladania inkubátorov, start-upov, akceleratorov, kreatívnych centier a iných iniciatív v sektore KKP. Významným prvkom v znevýhodnených okresoch bude požadovaná väzba na programy podpory a rozvoja sociálnej ekonomiky (napr. okres Kežmarok bol zaradený do prioritných okresov podpory v zmysle pripravovaného zákona o podpore znevýhodnených okresov) s jasným a merateľným príspevkom na podporu integrácie znevýhodnených skupín obyvateľstva v sektoroch KKP so schopnosťou absorbovať nízkokvalifikovanú pracovnú silu (jednoduchšie remeselné výroby, drevovýroba a pod...).

Podporované budú identifikované oblasti podľa miestnych potenciálov s cieľom zabezpečiť podporu v takých produktoch a službách KKP, kde existuje vysoká možnosť dosahovania komplementarity a synergie s ďalšími opatreniami – napríklad v oblasti využitia vysokého potenciálu ekosystémových služieb, remeselnej výroby, odvetví TLK vo väzbe na využívanie nových a inovatívnych technológií výroby a spracovania (napr. inteligentné šicie a vyšívacie stroje k podpore etno-módneho priemyslu) podporovaných v rámci OP VVaI, Program rozvoja vidieka a OP LZ.

Pri decentralizovanej podpore je vhodné uvažovať s investíciami napríklad do plávajúcich licencií v oblasti softvérovej podpory rôznych kreatívnych technológií pre podporu startup-ov, koworkingových a kreatívnych centier a inkubátorov.

Z hľadiska zámeru vytvorenia hlavného Kreatívneho centra na území MFO Prešov je vhodné zvážiť jeho reálnu geografickú využiteľnosť a sektorovú orientáciu na potreby celého kraja. Reálne nie je možné totiž očakávať, že vzhľadom na geografický charakter Prešovského kraja (napr. doba cestovania, náklady na dlhší pobyt v centre), že geografické a časové bariéry transferu

Ľudí nebudú brániť masívnejšej návštevnosti spádového Kreatívneho centra na území MFO Prešov, ktorého zameranie bude prioritne potrebné skôr hľadať v orientácii na poskytovanie služieb v regióne Šariš i samotné mesto Prešov so špecifickou infraštruktúrou kultúry a vzdelávania v sektore KKP. V tomto smere sa javí vhodná centrálna lokalizácia len vysokonákladových špecifických technológií. Bude nevyhnutné vyhodnotiť možnú udržateľnosť a potrebu vytvorenia „satelitných kreatívnych centier“ s prioritne mákkými intervenciami v 3 prirodzených regiónoch, ktoré budú mať svoje špecifické zameranie i aktérov partnerstva pre ich prevádzku a financovanie a úzkou spoluprácou s existujúcimi a vznikajúcimi COVP na území PK. Jedným z príkladov tohto špecifického prístupu k lokalizácii intervencií na podporu KKP je zámer vytvorenia kreatívneho kampusu s orientáciou na stredné školstvo, celoživotné vzdelávanie a sociálnu ekonomiku v meste Kežmarok, v ktorom sa každoročne realizuje medzinárodne najvýznamnejší festival TLK na Slovensku – ELRO. Takisto v širšom tatranskom regióne existuje silný potenciál cestovného ruchu ako možného odberateľa produktov KKP, kde môžeme hovoriť dokonca o internacionalizácii ponuky produktov KKP priamo na území Slovenska s dôrazom na podporu jedinečných a neobjavených území.

Zameranie nosného KC bude doplnené komplementárne aktivitami v oblasti odborného vzdeávania a prípravy - k existujúcej vzdelávacej infraštruktúre v meste Prešov a súvisiaceho sociálneho kapitálu /koncentracii rôznych kultúrnych telies a inštitúcií verejného a súkromného charakteru. Investície budú realizované v rámci PO 2 IROP a podporené investíciami cez OP EŽ.

Vzdelávacie programy pre podporu rozbehu podnikania a startup-ov by sa mali orientovať na vrstvy obyvateľstva s potenciálom neželanej ekonomickej migrácie do zahraničia z dôvodu možnosti slabého uplatnenia na miestnych trhoch práce alebo nedostatočne atraktívnej práci, čo by práve sektory KKP mohli významným spôsobom saturovať, predovšetkým u mladej generácie, ktorá vo veľkej miere odchádza z regiónu, strategicky neumožňuje dostatočne využívať príležitosti pre revitalizáciu miestnej ekonomiky a vznik nových lepších pracovných miest.

Veľkou príležitosťou pre podporu KKP je sieťovanie existujúcich kultúrnych zariadení (napr. hrady, zámky, kultúrne centrá...) z hľadiska ich potenciálu technického, priestorového a personálneho vybavenia pre poskytovanie podpory predajných a prezentačne orientovaných podujatí s cieľom ponuky v prvom rade miestnych produktov KKP.

Ďalšou oblasťou možnej intervencie je technická podpora pre mobilné prezentačné centrá flexibilne využiteľné pre rôzne festivaly ako mobilná propagačno-marketingová jednotka pre produkty KKP v kraji – napr. podujatia s možnosťou priamej podpory marketingu a predaja pre produkty KKP.

Významnou oblasťou podpory a propagácie produktov KKP je prepájanie regionálnych predovšetkým elektronických médií (regionálne televízie), ktoré sa môžu napr. stať významným nositeľom osvetu a prezentácie príkladov úspešných start-upov v oblasti KKP v kraji.

Hlavné projekty a aktivity Kreatívneho centra na území MFO Prešov budú v zmysle konceptu MK SR:

- **Inkubačný program** – časovo obmedzený program podpory podnikania zameraný na počiatočnú fázu podnikania s dôrazom na inováciu a vývoj nových produktov miestnych malých a stredných podnikateľov.
- **Akceleračný program** – určený už existujúcim podnikateľom v sektore KKP zameraný na riešenie konkrétnych problémov podnikania ako napríklad vstup na nový trh, prístup k novým technológiám a SW, pilotné overovanie nových produktov a podobne.
- **Otvorený ateliér/dielne** – odborné pracovisko s vlastným technologickým vybavením a poradenskými službami.

Všetky služby a aktivity budúceho Kreatívneho centra by mali smerovať k rozvoju kreatívneho talentu, podnikavosti a profesionalizácii v podnikaní, a zároveň k podpore dopytu po tzv. kreatívnej tvorbe a teda k vytváraniu reálneho trhu na strane ponuky i dopytu v rámci kreatívnej ekonomiky na konkrétnom území ako súčasť miestnej ekonomiky.

Oprávnení prijímateľa:

- štátna správa a verejná správa, samospráva,

Cieľové skupiny:

- fyzické osoby nepodnikatelia,
- fyzické osoby podnikatelia podľa osobitných právnych predpisov - Slobodné povolania podľa § 3 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní. Týka sa písmena b) využívanie výsledkov duševnej tvorivej činnosti ich autormi (spisovatelia, autori vynálezov, hudobníci, dramatickí umelci, výtvarní umelci atď.) a písmena c) pod číslom 8 - Autorizovaný architekt, autorizovaný krajinný architekt a číslom 10 - Reštaurátor kultúrnych pamiatok a zbierkových predmetov, ktoré sú dielami výtvarného umenia,
- MSP v kultúrnom priemysle (podľa presnej definície),
- študenti a absolventi stredných umeleckých škôl, vysokých škôl,
- neziskové organizácie,
- štátna a verejná správa a samospráva,

- nezamestnané, neaktívne osoby, MRK, ktoré majú kreatívne vzdelanie, či talent v tejto oblasti.

Tabuľka č. B 3.1b Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom celi 3.1. pre IÚS MFO mesta Prešov

Názov ukazovateľa	Merná Jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0160 Celkový počet pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle	Ekvivalent plných pracovných úväzkov	* AP 12.36	2014	* AP 12.36	ITMS	Ročne

* výpočet východiskovej i cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa je popísaný v Akčnom pláne k realizácii RIÚS a URM, Príloha č. 12.36 – aj s termínmi stanovenia východiskovej a cieľovej hodnoty výsledkového ukazovateľa na úrovni NUTS 3.

Cieľové územie:

Územie MFO mesta Prešov - krajské mesto Prešov - investície budú koncentrované do kreatívneho centra krajského mesta, kde sa predpokladá prítomnosť kritickej masy kreatívnych talentov, podnikov a potenciálnych spotrebiteľov kultúrnych a kreatívnych produktov a služieb.

Hlavné zásady výberu operácií:

V súlade s hlavnými zásadami výberu operácií pre ŠC 3.1. uvedené v schválenej verzii IROP, a to:

- projekt bude realizovaný integrovaným prístupom (fyzická infraštruktúra aj mäkké opatrenia) a bude vychádzať z príslušnej regionálnej integrovanej územnej stratégie,
- zvýhodnené budú projekty cielené na budovanie ekosystému kreatívnej ekonomiky v danom regióne, ktorý bude koncipovaný trvalo udržateľne a bude podporovať vznik a rast mikro a MSP v kultúrnom a kreatívnom priemysle a tým aj tvorbu pracovných miest,
- zvýhodnené budú projekty, ktoré deklarujú realizáciu aktivít a činnosti reálne smerujúcich k dosiahnutiu kooperácie v rámci lokálnych produkčných systémov,
- fyzická infraštruktúra vznikne konverziou objektov nevyužívaného, či nevhodne využívaného kultúrneho dedičstva, či kultúrnej infraštruktúry s cieľom využívania endogénnych zdrojov,
- fyzický objekt zaskomponuje v rámci projektu nové funkcie pre účely zatriktívnenia urbánnych a vidieckych sídiel (nekomerčné v zmysle public art objects, mestský mobiliár v okolí objektu a pod.),
- projekt uplatňuje zásadu „znečisťovateľ platí“.

Princípy spoločne uplatňované pre oblasť energetickej efektívnosti sa nachádzajú v IROP, kapitole 2.4.1.2. Uvedené princípy sa uplatňujú v závislosti od typu a charakteru projektu.

Tabuľka č. B 3.2 b Spoločné merateľné ukazovatele výstupu pre Špecifický cieľ 3.1. pre IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0151	Počet vybudovaných kreatívnych centier	počet	N/A	N/A	1	ITMS 2014 +	Ročne
O0248	Počet účastníkov inkubačnej a akceleračnej schémy	počet	N/A	N/A	120	ITMS 2014 +	Ročne
O0153	Počet aktivít na podporu dopytu	počet	N/A	N/A	30	ITMS 2014 +	Ročne
C005	Počet podporených nových podnikov	podniky	N/A	N/A	10	ITMS 2014 +	Ročne
C0032	Zníženie ročnej spotreby primárnej energie vo verejných budovách	kWh/rok	N/A	N/A	8 264 892	ITMS 2014 +	Ročne
O0253	Počet renovovaných verejných budov	počet	N/A	N/A	3	ITMS 2014 +	Ročne
O0224	Podlahová plocha renovovaných verejných budov	m2	N/A	N/A	2 400	ITMS 2014 +	Ročne
C0034	Odhadované ročné zníženie emisií skleníkových plynov	t. ekvív. CO2	N/A	N/A	2 182	ITMS 2014 +	Ročne
C0039	Nové alebo renovované verejné alebo obchodné budovy na území mestského rozvoja	m2	N/A	N/A	1700*	ITMS 2014 +	Ročne
C0037	Počet obyvateľov žijúcich v mestských funkčných územiach	počet	N/A	N/A	125 939	Štatistický úrad SR	Ročne

Očakávané výsledky podpory v RIÚS pre územie Prešovského kraja

- zlepšenie výkonnosti a inovačnej schopnosti MSP s potenciálom v oblasti KKP,
- vytvorenie systému prenosu know-how pre realizáciu inovácií medzi vzdelávacími inštitúciami, MSP, vybranými štátnymi inštitúciami a možnými odberateľmi služieb KKP,
- tvorba nových pracovných miest prepojením KKP na existujúce komunitné projekty, aktivity a služby s dôrazom na vidiecke oblasti a ich miestnu ekonomiku,
- zamedzenie odlivu ľudského kapitálu do zahraničia podporou cielenej mobility pracovnej sily, vytváranie miestnych kreatívnych komunit,
- vytváranie nových partnerstiev a klastrov so zameraním na sektory KKP aj s využitím
- cezhraničnej spolupráce SK – PL a medzinárodnej spolupráce,
- zapojenie vzdelávacích inštitúcií, MSP a vybraných štátnych inštitúcií do medzinárodných projektov, využitie existujúceho potenciálu MVO, MSP a ostatných inštitúcií v oblasti

kultúry a KKP, inovačných centier a agentúr smerom k rastu zamestnanosti a lokálnej ekonomiky,

- vytvorenie podmienok pre prepojenie produktov KKP a odborného vzdelávania a prípravy, celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva,

Očakávané výsledky podpory v RIÚS pre územie MFO mesta Prešov

- vytvorenie podmienok pre rozvoj podnikateľského sektora v oblasti KKP so sídlom na území v mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov,
- vytvorenie novej infraštruktúry KKP v centre mesta Prešov využitím nefunkčných resp. nevyužívaných verejných budov a prepojením s existujúcimi inštitúciami,
- využitie existujúceho historického, kultúrneho a prírodného dedičstva a hodnôt novým
- inovatívnym spôsobom a tvorbou nových produktov komerčného charakteru,
- vytvorenie novej koordinačnej a komunikačnej platformy na území MFO mesta Prešov.

Komplementarita a synergia s inými OP a programami EÚ (detailnejšie popísaná v samostatnej prílohe.

OP Výskum a inovácie

Investície do mikro a MSP v kultúrnom a kreatívnom sektore (odvetvie - reklama a marketing, architektúra, dizajn, módný dizajn a IKT) – decentralizovaná podpora:

- špecializované poradenstvo v oblasti zvyšovania kreativity,
- propagácia kultúrnych odvetví na národnej úrovni (budovanie trhu a zvýšenie povedomia o kultúrnych a kreatívnych odvetviach),
- propagácia kreatívnych odvetví na regionálnej úrovni,
- podpora kreatívnych činností, internacionalizácia kreatívnych odvetví,
- podpora budovania klastrov v oblasti kreatívneho priemyslu,
- prepájanie aktérov kreatívnych odvetví s ostatnými odvetviami.

Navrhovaná stratégia Prešovského kraja a mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov v oblasti KKS a KKP bude komplementárne doplnená inovatívnymi projektmi z operačného programu Program rozvoja vidieka (CLLD stratégie a PO 5 IROP), OP Ľudské zdroje a OP VaI prostredníctvom integrovaných projektov navrhnutých v rámci virtuálnej koordinačnej platformy.

Mechanizmus koordinácie v oblasti podpory kultúrneho a kreatívneho priemyslu bude zabezpečený účasťou Ministerstva kultúry SR ako sprostredkovateľského orgánu pre IROP v Rade partnerstva pre RIÚS Prešovského kraja, vypracovaním RAP.

Prioritná os č. 4 Zlepšenie kvality života v území PK s dôrazom na životné prostredie

Regionálna integrovaná územná stratégia PK

Strategická priorita zahŕňa tematický cieľ č. 6 *Ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov* a tematický cieľ č. 4 *Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch*. Hlavným zámerom navrhnutých opatrení a aktivít je prispievať k riešeniu aktuálnych potrieb a nedostatkov v sektore zásobovania obyvateľstva pitnou vodou a odvádzania a čistenia odpadových vôd s pozitívnym dopadom na kvalitu života obyvateľov PSK a životného prostredia v mestách a obciach. Zníženie zaťaženia životného prostredia vo funkčnom území mesta Prešov a PK sa spája aj s podporou zelenej infraštruktúry vo funkčných územiach a mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov.

Investičná priorita č. 4.2:

Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquisÚnie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek

Špecifický cieľ č. 4.2.1:

Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Na základe zistení analýzy možno konštatovať, že dosiahnuté hodnoty zásobovania pitnou vodou a napojenosti na verejnú kanalizáciu vrátane ČOV na území Prešovského kraja sú výrazne pod celoslovenským priemerom. V rámci územia Prešovského kraja sa zároveň prejavuje veľmi výrazná regionálna diferenciácia v napojenosti obcí na kanalizáciu a ČOV medzi jednotlivými okresmi. Špecifický cieľ je zameraný na podporu aktivít, ktoré vedú k zníženiu znečistenia podzemných a povrchových vôd v dôsledku nedostatočného odvádzania a čistenia odpadových vôd a k zvýšeniu počtu obyvateľov zásobovaných kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov.

Aktivity v oblasti vodného hospodárstva budú podporené zo zdrojov IROP v obciach od 1000 do 2000 obyvateľov, pri súčasnej synergii s projektmi podporenými v rámci Programu rozvoja vidieka (v obciach do 1000 obyvateľov) resp. z OP Kvalita ŽP (obce nad 2000 EO obyvateľov).

Základným predpokladom chodu ľudskej spoločnosti ako i celej biosféry je voda. Z tohto pohľadu kľúčovou prioritou IROP v oblasti vodného hospodárstva je ochrana kvality vody a existujúcich vodných zdrojov v celom spektre tohto odvetvia. Od vytvárania podmienok pre tvorbu a čerpanie kvalitnej podzemnej vody, cez prevenciu kontaktu so splaškovými vodami budovaním stokovej siete až po distribúciu s čo najnižšími prevádzkovými stratami. Táto investičná priorita priamo prispieva ku globálnemu cieľu RIÚS PK zlepšenie kvality života cez zlepšenie dodávok pitnej vody a zabezpečenie odvádzania a čistenia odpadových vôd. Napĺňanie strategickej časti tohto dokumentu úzko súvisí s Národným programom Slovenskej republiky pre vykonávanie Smernice rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení Smernice komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES. Tento okrem iného stanovuje zoznam aglomerácií, ktoré sú smerodajné nielen pre oblasť odpadových vôd ale odvíjajú sa od nej aj investície do budovania nových vodovodných sietí.

Všetky hlavné toky Prešovského kraja, ale i celý rad ich prítokov majú značne znečistenú vodu a v niektorých prípadoch je ich plnohodnotné využívanie ohrozené, či znemožnené. Najhoršia situácia v znečistení je v skupine mikrobiologických ukazovateľov, čo odzrkadľuje nepriaznivú situáciu hlavne v čistení komunálnych odpadových vôd. V znečistení podzemných vôd boli namerané zvýšené koncentrácie amónnych iónov, chloridov a dusičnanov ako dôsledok poľnohospodárskej činnosti, ako aj arzénu, hliníka, kyanidov a CHSKMn v dôsledku priemyselnej činnosti. Vzhľadom na využívanie podzemných vôd na pitné účely je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť ich ochrane. V Prešovskom kraji je pripojených verejnú kanalizáciu 60,03 % z celkového počtu obyvateľov. Počet obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na kanalizáciu s ČOV predstavuje 59,68 % z celkového počtu obyvateľov. Verejná kanalizácia je vybudovaná v 173 obciach, čiastočne vybudovaná v 91 obciach. Zlepšeniu situácie v znečistení vôd vo veľkej miere môže prispieť odvádzanie a vyhovujúce čistenie odpadových vôd. Podľa prijatých záväzkov SR voči EÚ bolo potrebné zabezpečiť odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd s odstraňovaním nutrientov vo všetkých aglomeráciách nad 100 000 EO a aglomeráciách od 10 000 do 100 000 EO do roku 2010 a zabezpečiť odvádzanie a sekundárne čistenie odpadových vôd zo všetkých aglomerácií nad 2000 EO do roku 2015. Tento faktor sa žiaľ nepodarilo naplniť. V aglomeráciách do 2000 EO ak je vybudovaná stoková sieť je potrebné zabezpečiť primerané čistenie odpadových vôd priebežne. Jediný veľkokapacitný povrchový vodárenský zdroj v Prešovskom kraji – vodárenská nádrž Starina, je zdrojom pitnej vody predovšetkým v okresoch Humenné, Prešov, Snina a Vranov nad Topľou. Prešovský kraj ako celok vykazuje mierny prebytok zdrojov vody. Avšak vzhľadom k nerovnomernému rozloženiu vodárenských zdrojov na území kraja sú niektoré oblasti z hľadiska zdrojov vody prebytkové, iné oblasti zase vykazujú k roku 2015

deficit zdrojov. Ďalší rozvoj verejných vodovodov, nárast zásobovania, vyradovanie nevyhovujúcich zdrojov a priamych odberov z povrchových tokov, ktoré sa v budúcnosti neodporúča využívať, vzhľadom na ich vysokú zraniteľnosť (predstavujú veľkú časť kapacity využívaných zdrojov hlavne v tatranskej oblasti). Pre väčšinu okresov kraja je charakteristický veľmi nepriaznivý stav vo vybavenosti verejnými vodovodmi. Nepriaznivým ukazovateľom je počet obyvateľov sídiel bez verejného vodovodu. V prevažnej väčšine ide o sídla do 1000 obyvateľov, nad 1000 je len 25 z nich (z toho 7 má viac ako 2000 obyvateľov) a 102 obcí bez vodovodu má menej ako 100 obyvateľov. Strategickým cieľom je zabezpečiť kvalitnú pitnú vodu pre všetkých obyvateľov. Obce v dosahu hlavných vodárenských systémov by mali byť postupne napájané na tieto systémy. Do obcí, ktoré sú mimo dosahu terajších prívodov vody a veľkokapacitných zdrojov by postupne mali byť budované prívody vody. Ak je možnosť získať miestne zdroje s dostatočnou výdatnosťou a vyhovujúcou kvalitou bude možno efektívnejšie zriadiť miestny vodovod. Prínosom je aj už existujúca investičná stratégia zásobovania pitnou vodou vybraných mikroregiónov v kraji. Budovanie verejných vodovodov zvýši životnú úroveň obyvateľov a priaznivo ovplyvní rozvoj regiónov, v obciach bez verejného vodovodu je minimálne predpoklad rozvoja výrobných prevádzok a zvyšovanie zamestnanosti.

Na základe analytickej časti môžeme zhrnúť základné priority pre územie PK nasledovne:

- prioritou pred vodnými zdrojmi je oblasť kanalizácií a vodovodov,
- vzhľadom k nižšiemu percentu pokrytia územia kraja stokovými sieťami je prioritou odkanalizovanie územia pred budovaním vodovodných sietí,
- pri kanalizáciách a vodovodoch sú prioritné projekty, pri ktorých dôjde k čo najefektívnejšiemu využitiu prostriedkov v prepočte na jedného obyvateľa.

Prepojenie s inými OP:

- OP Kvalita životného prostredia: podpora je poskytovaná na budovanie kanalizácií a ČOV v aglomeráciách nad 2000 EO (špecifický cieľ 1.2.1.) , na budovanie vodovodov v prípade súbežnej výstavby verejnej kanalizácie podľa aktualizovaného Národného programu SR pre vykonávanie smernice 91/271/EHS (ŠC 1.2.2) a intenzifikácia a modernizácia existujúcich úpravní povrchových vôd (ŠC 1.2.2).
- Program rozvoja vidieka: podpora je poskytovaná na výstavbu, rekonštrukciu, modernizáciu a dostavbu kanalizácie, vodovodu alebo ČOV v obciach s počtom obyvateľov do 1000 obyv. a zároveň nie sú súčasťou aglomerácií oprávnených v rámci OPKŽP.

Špecifický cieľ je zameraný na podporu aktivít, ktoré vedú k zníženiu znečistenia podzemných a povrchových vôd v dôsledku nedostatočného odvádzania a čistenia odpadových vôd a k zvýšeniu počtu obyvateľov zásobovaných kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov. Na existujúcich kanalizačných systémoch evidujeme nedostatky, ku ktorým možno zahrnúť napr. časté zaústenie väčších profilov stôk do menších, ako následok dodatočného budovania privádzačov do ČOV, predimenzované profily zberačov, v ktorých sedimentuje znečistenie, vybudované v dôsledku veľkorysých prognóz rozvoja miest a iné.

Z pohľadu kvality vodovodnej siete evidujeme nedostatky vo vodovodných radoch, časté sú poruchy na prívodoch vody, ale aj na vodovodných sieťach, čo nepriaznivo vplýva jednak na plynulosť dodávky vody spotrebiteľom, ale aj na vývoj strát vody. Zvýšené požiadavky sú aj na vybavenie úpravní vody, ich modernizáciu a zvýšenie účinnosti procesu úpravy vody.

Priorita – Budovanie, rekonštrukcia prívodov vody, vodovodných sietí a zariadení

Predpokladom kvalitnej pitnej vody v požadovanom množstve je kvalitná vodovodná sieť s minimálnymi stratami. Aj napriek vcelku dobrému pokrytiu územia kraja vodovodnou sieťou pretrvávajú aj naďalej problémy so zásobovaním pitnou vodou.

Základným dokumentom, z ktorého stratégia RIÚS vychádza, je Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií. Zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov je možné realizovať dvoma spôsobmi: budovaním nových vodovodných sietí a rekonštrukciou existujúcich sietí. Budovanie nových vodovodov bude prioritne riešené v nadväznosti na IROP v oblastiach, ktoré nie sú zahrnuté do Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS. Z hľadiska zabezpečenia vyváženého pokrytia územia kraja vodovodnou sieťou by bolo potrebné budovanie nových vodovodných sietí hlavne v tých okresoch, ktoré v súčasnosti nedosahujú ani celoslovenskú úroveň.

Problémom väčších aglomerácií prevažne mestských so staršími vodovodmi je havarijný stav niektorých vodovodných sietí. Prioritu riešenia týchto projektových zámerov podčiarkuje fakt, že na tieto siete je napojené veľké množstvo odberateľov, bez zodpovedajúcich 99 alternatívnych možností zásobovania či už pitnou alebo úžitkovou vodou. Problémom starších vodovodných potrubí sú aj nadmerné straty, ktoré by sa rekonštrukciou eliminovali a tým by boli ušetrené financie na budovanie nových vodných zdrojov. V tejto oblasti budú prioritne riešené projekty podľa ukazovateľov z Vyhlášky MŽP SR z 28.05.2010, ktorou sa ustanovuje obsah plánu obnovy verejného vodovodu, plánu obnovy verejnej kanalizácie a postup pri ich vypracúvaní, a to: vek objektu/zariadenia, poruchovosť, stav využitia existujúcej kapacity (t.j. uprednostnené by

mali byť vodovody s vysokým vekom a vyššou poruchovosťou).

Priorita - Odkanalizovanie územia

Základným koncepčným materiálom pre riešenie aktivít v oblasti čistenia a likvidácie odpadových vôd na regionálnej úrovni je Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií. Napĺňaním cieľov plánu rozvoja verejných kanalizácií sa dosiahne predovšetkým zvýšená ochrana a zlepšenie stavu prírodných zdrojov vôd, vodných ekosystémov, komplexné riešenie ekologických a vodohospodárskych záujmov, ako aj zdravia ľudí v dôsledku rozvoja obecnej infraštruktúry (nárastu počtu obyvateľov bývajúcich v domoch pripojených na verejnú kanalizáciu), čo bude mať následne pozitívny vplyv aj na samotný rozvoj regiónov a celej spoločnosti. Rovnako bude vytvorený jeden z predpokladov progresu v tých regiónoch, ktoré doposiaľ z dôvodov nízkej úrovne odkanalizovania neboli cieľom rozvojových aktivít vychádzajúcich z iných odvetví národného hospodárstva.

Z analytickej časti vyplýva, že rozvoj verejných kanalizácií v Prešovskom kraji výrazne zaostáva za stavom v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou (kým podiel v zásobovaní vodou predstavuje 89,25% obyvateľov zásobovaných z verejného vodovodu, podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu tvorí takmer 60,03 % z celkového počtu obyvateľov. Táto disproporcia súvisí hlavne so sídelnou štruktúrou, kde je viditeľný zvýšený stupeň odkanalizovania v blízkostivačších aglomeráciách. Naproti tomu obce s vybudovanou vodovodnou sieťou sú zastúpené rovnomernejšie. Strategickým zámerom je preto zvýšiť podiel napojenosti obyvateľstva na sieť kanalizácií a ČOV a dosiahnuť tak rovnomernejšie zastúpenie tejto siete na území, pričom za kľúčové je budovanie a intenzifikácia ČOV s príslušnými stokovými sieťami v oblastiach existujúcich vodných zdrojov ako i ich ochranných pásiem, nakoľko neexistencia siete v týchto oblastiach priamo vplyva na kvalitu a množstvo zásobovania obyvateľstva pitnou vodou.

V programovom dokumente pre IROP je v špecifickom ciele č. 4.2. deklarovaná podpora verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách do 2 000 EO, a to v obciach od 1 000 do 2 000 obyvateľov s výnimkou obcí začlenených do aglomerácií do 2 000 EO s vybudovanou stokovou sieťou min. na 80 % celej predmetnej aglomerácie alebo do aglomerácií do 2 000 EO, ktoré zasahujú do chránených vodohospodárskych oblastí, v ktorých sú veľkokapacitné zdroje podzemných vôd, kde nebol identifikovaný dobrý stav vôd alebo bol identifikovaný vodný útvar ako rizikový.

Väčšie obce a aglomerácie budú pokryté z OP Kvalita životného prostredia a menšie z

Programu rozvoja vidieka. Na základe vyššie uvedených kritérií je spôsobilých pre budovanie kanalizácií v Prešovskom kraji 492 obcí z celkového počtu 665. Vzhľadom k finančným možnostiam IROP a potrebám Prešovského kraja sa javí ako najefektívnejšie práve budovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd, prípadne rekonštrukcia a intenzifikácia ČOV.

Priority v oblasti verejných kanalizácií môžeme zhrnúť nasledovne:

- Budovanie kanalizácií v obciach, kde je vodný zdroj, ktorý slúži na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou
- Z priestorového hľadiska je vhodné vyrovnanie rozdielov v rámci kraja v stupni odkanalizovania územia, tzn. podpora projektov v okresoch s nižším stupňom napojenosti obyvateľstva na kanalizačnú sieť
- Intenzifikácia, rekonštrukcia existujúcich ČOV, prípadne výstavba stokovej siete napojenej na existujúcu ČOV, čím dôjde k efektívnejšiemu využitiu finančných prostriedkov

Priorita: Zvýšenie dostupnosti zdrojov podzemných vôd pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou

Jednou z kľúčových úloh v oblasti vodných zdrojov okrem zabezpečenia dostatočného zásobovania obyvateľstva pitnou vodou je ochrana vodných zdrojov na úseku kvalitatívnej ochrany a riešenie problematiky zdrojov znečistenia, a to bodových zdrojov znečistenia alebo plošných zdrojov znečistenia. Ako vyplýva z analytickej časti, pokrytie územia Prešovského kraja vodnými zdrojmi je dostatočné a rizikovou oblasťou sa stáva skôr vek, poruchovosť a technologická zastaralosť zariadení vodných zdrojov. Na základe uvedeného je možné podporiť využitie už jestvujúcich zdrojov pitnej vody rekonštrukciou alebo intenzifikáciou.

Výsledok podpory RIÚS Prešovský kraj

Očakávaným výsledkom realizácie konkrétnych opatrení zameraných na dosiahnutie vyššie uvedeného špecifického cieľa bude:

- zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou vybudovaním verejných vodovodov v obciach podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií,
- zabezpečenie bezproblémových dodávok pitnej vody pre obyvateľstvo prostredníctvom rekonštrukcie prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejných vodovodov vybraných na základe ich technického stavu podľa vyhlášky č.262/2010 Z.z.

- zamedzenie negatívneho vplyvu znečistených odpadových vôd na životné prostredie a zdravie výstavbou verejnej kanalizácie a ČOV v obciach nezarađených do aglomerácií v rámci Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS.,
- zvýšený podiel obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu,
- zlepšenie podmienok a prístupu k pitnej vode pre obyvateľstvo v regiónoch s deficitom pitnej vody, v ktorých voda na zásobovanie nespĺňa požiadavky na pitnú vodu, v zmysle integrovaného manažmentu vodných zdrojov podľa Vodného plánu Slovenska, tak aby nedošlo k zhoršeniu dobrého stavu iných vodných zdrojov,
- zvýšenie kvality dodávanej pitnej vody a zlepšenie ochrany existujúcich zdrojov pitnej vody.
- zvýšený podiel obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou z verejného vodovodu,
- zamedzenie negatívneho vplyvu znečistených odpadových vôd na životné prostredie a zdravie (prostredníctvom oddelenia odvádzania odpadových vôd od dažďovej vody) výstavbou verejnej kanalizácie a ČOV vo vybraných obciach,
- zvýšený podiel obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu,
- zníženie znečistenia podzemných a povrchových vôd,
- zlepšeniu sledovania vôd a vytvorenia podmienok pre dosiahnutie dobrého ekologického stavu povrchových vôd.
- podpora odvádzania a čistenia odpadových vôd bude priamo prispievať k znižovaniu emisií skleníkových plynov z odpadových vôd.

Tabuľka č. 4.1a Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 4.2.1. RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0120	Počet obyvateľov napojených na systém odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd	osoby	491 595	2012	510 000	VÚVH , Vodné hospodárstvo v SR (MŽP SR)	ročne
R0003	Počet obyvateľov napojených na verejný vodovod	osoby	730 882	2012	745 882	MŽP SR, ŠU SR	ročne

Aktivity a opatrenia

Špecifický cieľ č. 4.2.1 sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

- budovanie nových zdrojov pitnej vody z podzemných vôd,
- rekonštrukcia existujúcich zdrojov pitnej vody z podzemných vôd;
- podporovať zvýšené využívanie lokálnych vodných zdrojov a dostupnosť záložných vodných zdrojov.

Z pohľadu podpory vodárenských zdrojov budú uprednostnené projekty rekonštrukcie existujúcich vodárenských zdrojov pred výstavbou nových vodárenských zdrojov. Projekty výstavby nových vodárenských zdrojov budú realizované v útvaroch podzemných vôd v aspoň dobrom stave, pričom realizácia oprávnených aktivít nemôže viesť k zhoršeniu kvantitatívneho stavu útvaru podzemnej vody. Pre projekty budovania nových vodárenských zdrojov platí, že ich realizácia bude oprávnená v prípade, ak nie je technicky a/alebo ekonomicky efektívne zásobovať obyvateľov obce pitnou vodou z existujúcich vodárenských sústav v ich preukázanom bilančnom dosahu. Navrhovaná intenzifikácia a využívanie nových vodárenských zdrojov z podzemných vôd v žiadnom prípade nemôže viesť k zhoršeniu stavu vôd postihnutých vodných útvarov.

Obe predmetné aktivity môžu byť odôvodnené iba na základe analýzy vyplývajúcej z príslušného plánu manažmentu povodia. Pri posudzovaní možností využívania nových zdrojov podzemných vôd je potrebné vychádzať z hodnotenia kvantitatívneho stavu útvarov podzemných vôd, ktoré vyplynulo z požiadavky rámcovej smernice o vode 2000/60/ES. Uvedená smernica stanovila ako základný ukazovateľ ustálený režim hladiny podzemnej vody, resp. výdatnosť prameňa a rozšírila hodnotiaci proces o nasledovné testovacie kritériá – bilancovanie množstva podzemných vôd, hodnotenie zmien režimu podzemných vôd, hodnotenie miery vplyvu odberov podzemných vôd na terestrické ekosystémy závislé od podzemných vôd a pod. Na základe hodnotenia boli identifikované útvary podzemných vôd v zlom kvantitatívnom stave, pre ktoré sa vo Vodnom pláne Slovenska navrhli opatrenia ako sú napr. regulácie odberov, integrovaný manažment vodných zdrojov a ďalšie opatrenia.

Kritéria hodnotenia projektov pre špecifický cieľ 4.2.1 sú v súlade s IROP.

Oprávnení prijímatelia

- verejný sektor (obce, združenia obcí) na území PK,

- vlastníci verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií podľa zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách,
- právnické osoby oprávnené na podnikanie v oblasti verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií vymedzené v zákone o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách.

Cieľové skupiny

- obyvatelia PK a ďalšie subjekty na území PK (t.j. odberatelia pitnej vody) pôsobiaci na území daného projektu a producenti komunálnych odpadových vôd pôsobiaci na území daného projektu).

Cieľové územie

- funkčné územia regiónu NUTS 3,

Na plnenie špecifického cieľa č. 4.1 bude využitá schéma štátnej pomoci, resp. schéma pomoci de minimis v zmysle príslušných ustanovených pravidiel plne zodpovedajúcich legislatíve Európskej únie, ako aj ďalším dokumentom Európskej komisie v oblasti štátnej pomoci.

Tabuľka č. 4.2a Merateľné ukazovatele výstupov pre investičnú prioritu 4.2 v RIÚS PK

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
C019	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšeným čistením komunálnych odpadových vôd	EO	N/A	N/A	2350	ITMS 2014+	ročne
C018	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody	Osoby	N/A	N/A	2100	ITMS 2014+	ročne

Špecifický cieľ č. 4.3.1:

Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku

Špecifický cieľ je zameraný na podporu aktivít, ktoré vedú k udržateľnému mestskému rozvoju prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry. Zelená infraštruktúra podporuje dynamické pokrokové riešenia, ktoré umožňujú riešiť rôznorodé a často navzájom protichodné otázky hospodárenia s pôdou najmä v mestských aglomeráciách, a to priestorovosúdržným spôsobom. Okrem environmentálnych benefitov vo forme znižovania znečistenia ovzdušia a vody, retencie dažďovej vody, či podpora biodiverzity, je spojená aj s množstvom sociálnych benefitov, napr. vo forme zlepšenia zdravotného stavu obyvateľstva, tvorby pracovných miest, diverzifikáciu lokálnej ekonomiky, zvýšenia atraktivity miest, podpora cestovného ruchu a možností rekreácie. Prvky zelenej infraštruktúry majú významné postavenie aj v oblasti pripravenosti na zmeny klímy, pretože prispievajú k prevencii a zmierňovaniu dôsledkov záplav, zmierňovaniu dopadov tzv. mestských tepelných ostrovov, posilneniu odolnosti ekosystémov a pod.

Výsledok podpory RIÚS PK

Očakávaným výsledkom realizácie konkrétnych opatrení zameraných na dosiahnutie vyššie uvedeného špecifického cieľa bude:

- zlepšenie kvality ovzdušia, posilnenie ekologickej stability a zlepšenie sídelného prostredia prostredníctvom vybudovania prvkov zelenej infraštruktúry v mestách a zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku,
- zníženie zraniteľnosti krajiny v dôsledku klimatických zmien prostredníctvom adaptačných opatrení,
- ochrana ekosystémov a podpora biodiverzity,
- budovanie adaptačnej kapacity – tvorba informačných podporných sociálnych štruktúr a podpornej správy,
- zlepšenie kvality života obyvateľov prostredníctvom regenerácie vnútroblokov sídlisk.
- vzdelávanie a zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľov, budovanie pozitívneho vzťahu a zodpovedného prístupu k životnému prostrediu

Tabuľka č. 4.3a Merateľné ukazovatele výsledku v špecifickom ciele 4.3.1 v RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0105	Podiel zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe miest PK	%	2,3	2013	2,4	ŠÚ SR	ročne

Aktivity a opatrenia:

Špecifický cieľ č. 4.3.1 sa dosiahne realizáciou nasledovných aktivít:

- regenerácia vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene.

Oprávnení prijímateľa:

- obce na území PK, VÚC PSK, MVO a občianske združenia, štátny sektor, sektor vysokých škôl, Slovenská správa ciest, prevádzkovatelia/správcovia pozemných komunikácií (Národná diaľničná spoločnosť a.s.), spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov na území PK.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí na území PK .

Cieľové územie:

- územie vymedzené pre aktivity udržateľného mestského rozvoja v zmysle kapitoly 4 Integrovaný prístup k územnému rozvoju s výnimkou mestskej funkčnej oblasti na území Bratislavského kraja,
- pre aktivitu regenerácia vnútroblokov sídlisk je cieľovým celé územie SR s výnimkou Bratislavského kraja.

Tabuľka 4.4a Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 4.3 RIÚS PK:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
O0155	Počet vybudovaných prvkov zelenej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
C038	Vytvorené alebo obnovené otvorené priestranstvá v mestských oblastiach*	m ²	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0157	Kapacita na zadržanie dažďovej vody v sídlach	m ³	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne
O0256	Revitalizované otvorené priestranstvá vnútroblokov mimo UMR	m ²	N/A	N/A	8 000	ITMS 2014+	ročne
O0239	Počet zavedených opatrení na zníženie hluku	počet	N/A	N/A	0	ITMS 2014+	ročne

Prioritne budú podporené projekty v oblastiach s nižším podielom zelenej infraštruktúry, vyššou mierou zastavanosti alebo vyššou hustotou obyvateľov na km².

Integrovaná územná stratégia Mestskej funkčnej oblasti mesta Prešov

Investičná priorita 4.2

Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek

Špecifický cieľ 4.2.1

Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Špecifický cieľ je zameraný na podporu aktivít, ktoré vedú k zníženiu znečistenia podzemných a povrchových vôd v dôsledku nedostatočného odvádzania a čistenia odpadových vôd a k zvýšeniu počtu obyvateľov zásobovaných kvalitnou pitnou vodou z verejných vodovodov.

Na základe analytickej časti môžeme zhrnúť **základné priority** funkčného územia mesta Prešov nasledovne:

1. výstavba, rekonštrukcia a rozšírenie existujúcich stokových sietí (gravitačná a tlaková kanalizácia, zberače, kanalizačné prípojky a pod.) hlavne v obciach funkčného územia
2. rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ČOV, prečerpávacích staníc a príslušnej technológie,
3. výstavba a rozšírenie vodovodnej siete,
4. rekonštrukcia vodovodnej siete z dôvodu zastaralosti a častých havarijných porúch hlavne na území mesta.

Zásobovanie pitnou vodou funkčného územia mesta Prešov

Predpokladom kvalitnej pitnej vody v požadovanom množstve je kvalitná vodovodná sieť s minimálnymi stratami. Aj napriek pokrytiu územia kraja vodovodnou sieťou pretrvávajú aj naďalej problémy so zásobovaním pitnou vodou.

Zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov je možné realizovať dvoma spôsobmi:

- A) budovaním nových vodovodných sietí,
- B) rekonštrukciou existujúcich sietí.

Problémom mesta Prešov je staršia vodovodná sieť a havarijný stav niektorých úsekov na území mesta. Na tieto siete je napojené veľké množstvo odberateľov, bez zodpovedajúcich alternatívnych možností zásobovania či už pitnou alebo úžitkovou vodou. Problémom starších vodovodných potrubí sú aj nadmerné straty, ktoré by sa rekonštrukciou eliminovali a tým by boli ušetrené financie na budovanie nových vodných zdrojov. V rámci funkčného územia mesta je problémom nedostatočné pokrytie obcí vodovodnou sieťou.

Ako vyplýva z analytickej časti, pokrytie územia vodnými zdrojmi je dostatočné a rizikovou oblasťou sa stáva skôr vek, poruchovosť a technologická zastaralosť zariadení vodných zdrojov. Na základe uvedeného je možné podporiť využitie už jestvujúcich zdrojov pitnej vody rekonštrukciou alebo intenzifikáciou.

Odkanalizovanie funkčného územia mesta Prešov

Z analytickej časti vyplýva, že rozvoj verejných kanalizácií vo funkčnom území mesta Prešov výrazne zaostáva za stavom v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou.

Strategickým zámerom je preto zvýšiť podiel napojenosti obyvateľstva na sieť kanalizácií a ČOV a dosiahnuť tak rovnomernejšie zastúpenie tejto siete na funkčnom území.

Priority funkčnej oblasti mesta Prešov v oblasti verejných kanalizácií môžeme zhrnúť nasledovne:

- Budovanie kanalizácií v obciach, ktoré nie sú odkanalizované
- Rozšírenie a dostavba kanalizácií v obciach, ktoré majú nedokončené – rozostavané kanalizačné siete,
- Intenzifikácia, rekonštrukcia existujúcich ČOV, prípadne výstavba stokovej siete napojenej na existujúcu ČOV,

Očakávaný výsledok podpory v IÚS MFO mesta Prešov:

- rekonštrukcia prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejných vodovodov vybraných na základe ich technického stavu podľa vyhlášky č. 262/2010 Z.z.
- zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou vybudovaním verejných vodovodov v obciach podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií,
- zamedzenie negatívneho vplyvu znečistených odpadových vôd na životné prostredie a zdravie výstavbou verejnej kanalizácie a ČOV v obciach nezarađených do aglomerácií v rámci Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS.,

- zvýšený podiel obyvateľstva napojeného na verejnú kanalizáciu,

Kritériá hodnotenia projektov pre špecifický cieľ 4.2.1 na území MFO mesta Prešov sú uvedené v IROP.

Tabuľka č. B 4.1b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 4.2.1 pre RIÚS PK a IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0120	Počet obyvateľov napojených na systém odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd	osoby	491 595	2012	510 000	Vodné hospodárstvo v SR (MŽP SR)	ročne
R0003	Počet obyvateľov napojených na verejný vodovod	osoby	730 882	2012	745 882	MŽP SR, Štatistický úrad SR	ročne

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 4.2.1:

- rekonštrukcia prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu
- v obciach okrem prípadov intenzifikácie a modernizácie úpravní povrchových vôd pre veľkokapacitné zdroje, ktoré sú predmetom podpory v rámci OP KŽP ,
- rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v obciach,
- budovanie verejných vodovodov, okrem prípadov ich súbežnej výstavby s výstavbou verejnej kanalizácie v aglomeráciách nad 2000 EO podľa aktualizovaného Národného programu SR pre
- vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS,
- budovanie verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd pre obce od
- 1000 do 2 000 obyvateľov s výnimkou obcí začlenených do aglomerácií nad 2 000 EO v zmysle Národného programu pre vykonávanie smernice 91/271/EHS.

Oprávnení prijímateľa:

- verejný sektor (obce, združenia obcí), v sektore verejnej kanalizácie – obce od 1000 do 2000 obyvateľov na území MFO mesta Prešov,
- vlastníci verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií podľa zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách na území MFO mesta Prešov,

- právnické osoby oprávnené na podnikanie v oblasti verejných vodovodov a/alebo verejných kanalizácií vymedzené v zákone o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách na území MFO mesta Prešov.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia MFO mesta Prešov a ďalšie subjekty (t.j. odberatelia pitnej vody,) pôsobiaci na území daného projektu a producenti komunálnych odpadových vôd pôsobiaci na území daného projektu.

Cieľové územie:

Celé územie MFO mesta Prešov

Tabuľka č. B 4.2b Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 4.2 v IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	Spolu		
C019	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšeným čistením komunálnych odpadových vôd	EO	N/A	N/A	126 439	ITMS 2014+	Ročne
C018	Zvýšený počet obyvateľov so zlepšenou dodávkou pitnej vody	osoby	N/A	N/A	127 939	ITMS 2014+	Ročne

Investičná priorita 4.3

Prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku

Špecifický cieľ 4.3.1

Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku na území MFO mesta Prešov

Budovanie prvkov zelenej infraštruktúry (ďalej len „ZI“) ako aj zavádzanie systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku predstavuje významný aspekt najmä pre mestské oblasti, v ktorých sa sústreďuje podstatná časť hospodárskych činností. Prvky zelenej infraštruktúry vo veľkých mestách poskytujú výhody pre zdravie obyvateľov (čisté ovzdušie a lepšia kvalita vody). Investície do zelenej infraštruktúry sú významné z hľadiska zachovania schopnosti prírody poskytovať úžitok, ktorý ľudia získavajú od ekosystémov a majú vplyv na prosperitu a životnú úroveň, tzv. ekosystémové služby.

Adaptácia urbanizovaného prostredia je strategickým cieľom vo viacerých strategických dokumentoch na úrovni EÚ. Adaptačné opatrenia sú nutné ako predpoklad kvality života v meniacej sa klíme.

Opatrenia v rámci špecifického cieľa 4.3.1 môžu mať charakter:

- „zelenej“ (využívanie vegetácie) a „modrej“ (využívanie vodných prvkov) infraštruktúry,
- „mäkkých“ neinfraštruktúrnych prístupov (napr. informačno-osvetová činnosť, dotačná politika, obstarávanie a prevádzkovanie koncepčných materiálov a informačných databáz a pod.).

Očakávaný výsledok podpory v IÚS MFO mesta Prešov:

- zlepšenie kvality ovzdušia, posilnenie ekologickej stability a zlepšenie sídelného prostredia prostredníctvom vybudovania prvkov zelenej infraštruktúry vo funkčnom území mesta Prešov a zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku,
- vytvorenie nových miest pre oddych obyvateľov prostredníctvom realizácie voľnočasových aktivít,
- zníženie zraniteľnosti krajiny klimatickými rizikami prostredníctvom adaptačných opatrení,

- budovanie adaptačnej kapacity – tvorba informačných podporných sociálnych štruktúr a podpornej správy,
- zlepšenie kvality života obyvateľov sídlisk prostredníctvom regenerácie vnútroblokov.

Mesto Prešov má snahu aktívne pristupovať k tvorbe zelených plôch. K navrhovaným lokalitám patrí:

- Verejná zeleň v lokalite Pod Kalváriou - ktorej súčasťou by bol areál Národnej kultúrnej pamiatky Kalvária vrátane cintorínu, areál Ekocentra, časť areálu Prešovskej univerzity, dotknuté pozemky a Kolmanova záhrada.
- Doplnenie líniovej zelene pozdĺž ulice arm. gen. L. Svobodu na strane lokalizácie nákupného centra Prešov, predajní Lidl, Kaufland
- Doplnenie zelene vo vnútroblokoch na sídlisku Sekčov, za OC MAX, za ZŠ Sibírskou (Mestský park III. etapa – urbanistická štúdia
- Centrálny mestský park na celkovej ploche 26 ha,
- Šváby – doplnenie zelene – nešpecifikované lokality
- Solivar – areál NKP Solivar (zámer získať lokalitu do dlhodobého nájmu, realizované ihrisko – nebolo však technologicky správne realizované, oprava, urbanistická štúdia
- Biokoridor Torysa
- Biokoridor Sekčov
- Revitalizácia prestárlychsídliskových alejí: Bajklaská ulica – obratisko trolejbusov, Mukačevská ulica – topole
- Odstraňovanie invázných druhov rastlín a drevín (javorovec, jaseňolistý a pod.) v súlade so Zákonom č. 543/2002 Z. z o ochrane prírody a krajiny
- Plánom je tiež využívanie extenzívnych zelených striech
- Riešenie pritienenia veľkoplošných parkovísk a odtoku vody z ich plochy
- Koncepčné riešenie starostlivosti o verejnú zeleň – návrh, aby mesto dokázalo samo zabezpečiť (nie cez dodávateľské firmy), rozpočet mesta nestačí na základnú údržbu – kosenie, náhradná výsadba, výsadba kvetín v CMZ a pod. návrh vytvorenia vlastného mestského združenia resp. príspevkovej organizácie (viď mesto Košice) zloženého zo správcov mestských častí, záhradných a krajinných architektov,
- Riešenie historických alejí – Solivarská, pánska záhrada – Nižná Šebastová, Hlavná – Masarykova, detský park Masarykova

Tabuľka č. B 4.3 b Merateľné ukazovatele výsledku pre špecifický cieľ č. 4.3.1 RIÚS PK a MFO mesta Prešov:

ID	Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková hodnota	Východiskový rok	Cieľová hodnota (2023)	Zdroj dát	Frekvencia sledovania
R0105	Podiel zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe miest PK	%	2,3	2013	2,4	ŠÚ SR	ročne

Aktivity a opatrenia špecifického cieľa 4.3.1:

- opatrenia pre zníženie hluku v urbanizovanom prostredí: akčné protihlukové plány nad rámec legislatívy EÚ, podrobné hlukové mapy pre zaťažené obytné územia, protihlukové steny a bariéry, protihluková výsadba, protihlukové izolácie na zdroji hluku, resp. vibrácií,
- opatrenia pre zníženie znečistenia ovzdušia: príprava koncepčných dokumentov za účelom návrhu realizácie systémových opatrení na znižovanie znečistenia ovzdušia (napr. dokumentácia pre vymedzenie nízkoemisných zón v mestách a pod.),
- prirodzené krajinné prvky ako napr. malé vodné toky, ostrovčeky lesa, živé ploty, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, alebo nášľapné kamene pre voľne žijúce organizmy,
- mestské prvky napr. prvky drobnej infraštruktúry urbánneho dizajnu, zelené parky, zelené steny a zelené strechy, ktoré biodiverzite poskytujú prostredie a ekosystémom umožňujú fungovanie a poskytovanie služieb prepojením mestských, prímestských a vidieckych oblastí,
- aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás, tzv. greenways (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, ktoré nielen spájajú mesto s jeho zázemím, ale aj umožňujú pohodlnú a príjemnú prepravu v rámci sídla, zelené steny na protihlukových stenách, vegetačné stredové pásy,
- zazelenanie miest (výsadba a regenerácia izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov),
- v regiónoch so zvyšujúcim sa úhrnom zrážok a obdobiami dažďa zavedenie osobitných zberných systémov na odpadovú a dažďovú vodu – zachytávať dažďové vody formou zaústenia strešných a terasových zvodov do povrchového odtokového systému na zber dažďovej vody a odvádzať zachytenú vodu do vsaku a zberných jazierok, dažďových záhrad, zriaďovanie vegetačných striech,
- multifunkčné zóny, kde sa preferuje využívanie krajiny, ktoré pomáha zachovať alebo obnoviť
- zdravé ekosystémy s vysokou biodiverzitou, pred inými nezlučiteľnými aktivitami,
- budovanie dažďových nádrží a predčisťovanie dažďových vôd (veľké parkoviská či iné dopravné,

- priemyselné a obchodné areály), ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí,
- regenerácia vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,
- zavádzanie postupov udržateľného hospodárenia so zrážkovými vodami formou znižovania podielu nepriepustných povrchov – na verejných priestranstvách v meste ako aj na parkoviskách v maximálne možnej miere ponechávať priepustné povrchy (zatrávňovacie dlaždice, dlažby v pieskovom lôžku a pod.),
- pri správe a údržbe zelene využívať záhradnícke technológie, vyvinuté za účelom úspory vody a prehodnotiť intenzitné triedy údržby zelene s cieľom prírode blízkeho manažmentu zelene,
- prispôbiť výber kostrových drevín pre výsadbu v sídlach na predpokladané zvýšenie teploty a posun výškového vegetačného stupňa, zvýšiť diverzifikáciu druhovej a vekovej štruktúry drevín, vo väčšej miere vysádzať aj krátkoveké druhy stromov, a to v poraste aj ako cieľových drevín,
- v bezprostrednej blízkosti obytných zón v intravilánoch miest a obcí prispôbiť manažment údržby a druhové zloženie verejnej zelene zdravotno-hygienickým štandardom kvality ovzdušia s ohľadom na obsah alergénov.

Oprávnení prijímatelia:

- obce na území MFO mesto Prešov, VÚC PSK, MVO a občianske združenia, štátny sektor, sektor vysokých škôl, Slovenská správa ciest, prevádzkovatelia/správcovia pozemných komunikácií (Národná diaľničná spoločnosť a.s.), spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí na území MFO mesta Prešov.

Cieľové územie:

- územie vymedzené pre aktivity udržateľného mestského rozvoja v zmysle kapitoly 4 Integrovaný prístup k územnému rozvoju,

Tabuľka č. B 4.4b Merateľné ukazovatele výstupu pre investičnú prioritu 4.3. v IÚS MFO mesta Prešov:

ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Cieľová hodnota (2023)			Zdroj dát	Frekvencia sledovania
			M	Ž	M+Ž		
O0155	Počet vybudovaných prvkov zelenej infraštruktúry	počet	N/A	N/A	10	ITMS 2014+	Ročne
O0157	Kapacita na zadržanie dažďovej vody v sídlach	m ³	N/A	N/A	2 000	ITMS 2014+	Ročne
C038	Vytvorené alebo obnovené otvorené priestranstvá v mestských oblastiach*	m ²	N/A	N/A	10 000	ITMS 2014+	Ročne
O0256	Revitalizované otvorené priestranstvá vnútroblokov na území UMR	m ²	N/A	N/A	7 000	ITMS 2014+	Ročne
O0239	Počet zavedených opatrení na zníženie hluku	počet	N/A	N/A	3	ITMS 2014+	Ročne

4 VYKONÁVACIA ČASŤ RIÚS PREŠOVSKÝ KRAJ A IÚS MFO MESTA PREŠOV

Vzhľadom na súbežnú prípravu dokumentov, na základe ktorých bude finálne stanovený rozsah činností subjektov zapojených do prípravy a realizácie RIÚS/IÚS (ako najmä Zmluva o vykonávaní časti úloh riadiaceho orgánu sprostredkovateľským orgánom v zmysle čl. 123 ods. 6 všeobecného nariadenia, štatút rady partnerstva apod.) Riadiaci orgán pre IROP navrhuje nižšie uvedený odporúčaný text časti **IV.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie RIÚS/IÚS**. Rozšírenie, doplnenie a bližšia konkretizácia tejto časti bude možná pri aktualizácii dokumentu RIÚS v nadväznosti na vyššie uvedené dokumenty. Východiskom pre tento text je časť 3.1 Metodického usmernenia Riadiaceho orgánu pre IROP č. 1 pre prípravu regionálnych integrovaných územných stratégií.

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie RIÚS/IÚS

Úlohy subjektov zapojených do prípravy a realizácie RIÚS/IÚS definuje Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014-2020 a nadväzne stanovuje §15 zákona o EŠIF. Z hľadiska štruktúry IROP sú popísané v Integrovanom regionálnom programe a uznesení vlády SR č. 232 zo 14. mája 2014. Určenie subjektov a ich úloh zohľadňuje princíp partnerstva v zmysle čl. 5 všeobecného nariadenia, Etický kódex správania pre partnerstvo a princíp zodpovednosti riadiaceho orgánu za realizáciu a riadenie programu v súlade so zásadou riadneho finančného hospodárenia v zmysle čl. 125 všeobecného nariadenia.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky:

- z pozície Riadiaceho orgánu pre IROP plní úlohy v súlade s čl. 125 všeobecného nariadenia,
- vo vzťahu k RIÚS v zmysle §15, bod (1) zákona o EŠIF plní nasledovné úlohy:
 - koordinuje a metodicky usmerňuje prípravu a implementáciu RIÚS a IÚS;
 - zriaďuje v súlade s princípom partnerstva radu partnerstva pre každú RIÚS a IÚS alebo spoločnú radu partnerstva;
 - schvaľuje stratégie na základe stanoviska rady partnerstva z hľadiska ich súladu s IROP.

Samosprávny kraj:

- v zmysle §15, bod (3) zákona o EŠIF zabezpečuje prípravu a implementáciu RIÚS v súlade s princípom partnerstva. Z hľadiska prípravy RIÚS na úrovni NUTS 3 organizačno-technické zabezpečenie, koordináciu zapojených subjektov, zabezpečenie vypracovania a predkladania

dokumentov, monitorovanie a hodnotenie RIÚS, komunikáciu s RO pre IROP zabezpečuje **koordinátor pre RIÚS**.

- v rámci funkčnej štruktúry IROP plní úlohy **sprostredkovateľského orgánu pod riadiacim orgánom** (ďalej iba „SO“) na základe písomnej zmluvy uzavretej s RO pre IROP v súlade s čl. 123 ods. 6 všeobecného nariadenia).

Krajské mesto:

- v zmysle §15, bod (4) zákona o EŠIF zabezpečuje prípravu a implementáciu RIÚS v súlade s princípom partnerstva. Z hľadiska prípravy stratégie IÚS organizačno-technické zabezpečenie, koordináciu zapojených subjektov, zabezpečenie vypracovania a predkladania dokumentov, monitorovanie a hodnotenie RIÚS, komunikáciu s RO pre IROP zabezpečuje **koordinátor pre IÚS**.
- v rámci funkčnej štruktúry IROP plní úlohy **SO** na základe písomnej zmluvy uzavretej s RO pre IROP v súlade s čl. 123 ods. 6 všeobecného nariadenia).

Spôsob spolupráce koordinátora RIÚS a koordinátora pre IÚS bude dohodnutý na prvom spoločnom stretnutí Rady partnerstva.

Rada Partnerstva pre RIÚS – je inštitucionalizovanou formou Partnerstva pre RIÚS a združuje orgány regionálnej samosprávy (vyššie územné celky), miestnej samosprávy (mestá a obce), štátnej správy, miestne iniciatívy a ďalších sociálno-ekonomických partnerov (podnikateľský sektor, záujmové združenia, tretí sektor) pôsobiach na danom území a relevantných pre konkrétnu RIÚS/IÚS z hľadiska zákonom stanovených právomocí, vecnej alebo odbornej a územnej príslušnosti. V zmysle §15, bod (2) zákona o EŠIF sa spolupodieľa na príprave, schvaľovaní a implementácii RIÚS. Postavenie, zloženie a úlohy rady partnerstva upravuje jej štatút, ktorý v zmysle vyššie uvedeného ustanovenia vydáva MPRV SR.

Indikatívny finančný plán realizácie RIÚS

Kritériom prerozdelenia finančných zdrojov bola pripravenosť územia na realizáciu projektov a potreby územia PK a funkčnej mestskej oblasti mesta Prešov na základe pripravenej databázy projektov.

Monitorovanie RIÚS/stratégie IÚS krajského mesta Prešov

Monitorovanie ako nástroj riadenia EŠIF je pravidelná činnosť zameraná na sledovanie plnenia stanovených cieľov na jednotlivých úrovniach implementácie EŠIF prostredníctvom systematického zberu a vyhodnocovania údajov a informácií. Monitorovanie pokroku v dosahovaní cieľov a plnení výkonnostného rámca sa vykonáva prostredníctvom merateľných ukazovateľov na všetkých úrovniach riadenia. Monitorovanie IROP – vrátane RIÚS/IÚS sa vykonáva v súlade so Systémom riadenia EŠIF na programové obdobie 2014-2020.

Monitorovanie RIÚS/IÚS je v podmienkach implementácie stratégií vykonávané SO na základe metodického usmernenia RO pre IROP definujúceho úlohy a výstupy potrebné na zabezpečenie komplexného pohľadu realizácie IROP. Metodické usmernenie zohľadní zabezpečenie, okrem iného, podkladov do výročných, záverečnej správy o vykonávaní IROP, výhľadového plánu implementácie IROP a informácie o realizácii IROP.

Monitorovanie RIÚS ako celku bude zabezpečované v súlade s usmernením RO (napr. prostredníctvom vyžiadavanie podkladov apod.), ktoré zodpovedá za monitorovanie IÚS ako súčasti RIÚS. SO VÚC predkladá podklady za RIÚS, vrátane IÚS na základe žiadosti RO pre IROP (okrem vyššie uvedených napr. aj do správy o stave implementácie EŠIF apod.).

V prípade výročnej/záverečnej správa sú podklady týkajúce sa zodpovedajúceho RIÚS, vrátane IÚS predmetom schvaľovania Radou Partnerstva. Predloženie tejto správy Rade Partnerstva zabezpečuje koordinátor RIÚS. Správu následne predkladá riadiacemu orgánu SO, v termíne do 31. marca príslušného roka.

Hodnotenie RIÚS PK/ IÚS MFO mesta Prešov

Hodnotenie EŠIF je kvalitatívnym nástrojom riadenia a prostriedkom prispievajúcim k zvýšeniu kvality, efektívnosti a účinnosti realizovania operačného programu. Jeho cieľom je zlepšiť kvalitu programovania a implementácie EŠIF, zhodnotiť relevantnosť, efektívnosť, účinnosť a dopad opatrení operačného programu.

Hodnotenie (predbežné, priebežné i následné) je realizované v súlade so Systémom riadenia EŠIF na programové obdobie 2014-2020. Pre RIÚS – ako implementačný nástroj IROP – je

relevantné primárne priebežné hodnotenie. Za zabezpečenie hodnotenia IROP zodpovedá RO pre IROP. Pri príprave Plánu hodnotení IROP na programové obdobie 2014-2020, plánov hodnotení IROP na príslušný kalendárny rok, príp. ad hoc hodnotení RO pre IROP spolupracuje s koordinátormi RIÚS / IÚS a SO.

Koordinátor RIÚS informuje Radu Partnerstva RIÚS o schválení plánov hodnotení a záverečných hodnotiacich správach. Podporným prvom zvyšujúcim kvalitu hodnotení počas implementácie bude pracovná skupina RO pre IROP pre hodnotenie za účasti všetkých SO. Vznik, činnosť, úlohy, výstupy budú predmetom štatútu tejto pracovnej skupiny.

ⁱ V zmysle zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) a vyhlášky 35/1984 Zb..

ⁱⁱ Pod infraštruktúrou TEN-T sa rozumie sieť cestných koridorov, železničných koridorov a medzinárodných letísk v súlade s Rozhodnutím EP a Rady 884/2004/ES.

ⁱⁱⁱ Prepojenie na sieť TEN-T je uskutočnené v zmysle definície uvedenej v Metodike predbežného výberu investičných projektov pre IROP/RIÚS

^{iv} Význam ciest III. triedy spočíva predovšetkým v zabezpečení prepojenia vidieckych obcí.

Špecifický cieľ	ROK							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Spolu
Špecifický cieľ 1.1: Zlepšenie dostupnosti k cestnej infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy	0,00	0,00	1 700 000,00	8 900 000,00	16 450 000,00	8 500 000,00	507 190,00	36 057 190,00
Špecifický cieľ 1.2.1: Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy	0,00	0,00	500 000,00	3 450 000,00	3 760 000,00	2 000 000,00	500 965,00	10 210 965,00
Špecifický cieľ 1.2.1: Zvyšovanie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb	0,00	0,00	1 480 000,00	4 400 000,00	2 800 000,00	1 000 000,00	530 965,00	10 210 965,00
Špecifický cieľ 2.1.1: Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení PK z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch vekov komunitnej úrovni	0,00	0,00	1 000 000,00	6 000 000,00	14 000 000,00	6 900 000,00	839 272,00	28 739 272,00
Špecifický cieľ 2.1.2: Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti	0,00	0,00	0,00	5 500 000,00	12 200 000,00	4 000 000,00	683 900,00	22 383 900,00
Špecifický cieľ 2.2.1: Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl	0,00	0,00	1 800 000,00	3 000 000,00	8 300 000,00	3 200 000,00	591 266,00	16 891 266,00
Špecifický cieľ 2.2.2: Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl	0,00	0,00	390 000,00	1 800 000,00	3 500 000,00	1 700 000,00	464 587,00	7 854 587,00
Špecifický cieľ 2.2.3: Zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní	0,00	0,00	0,00	3 200 000,00	6 800 000,00	3 400 000,00	738 258,00	14 138 258,00
Špecifický cieľ 3.1: Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií PK a mesta Prešov	0,00	0,00	0,00	7 800 000,00	8 600 000,00	1 000 000,00	400 000,00	17 800 000,00
Špecifický cieľ 4.2.1: Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie	0,00	0,00	0,00	4 300 000,00	10 300 000,00	2 900 000,00	705 600,00	18 205 600,00
Špecifický cieľ 4.3.1: Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmeny klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku	0,00	0,00	700 000,00	5 000 000,00	6 000 000,00	2 400 000,00	683 669,00	14 783 669,00
Spolu	0,00	0,00	7 570 000,00	53 350 000,00	92 710 000,00	37 000 000,00	6 645 672,00	197 275 672,00

Indikatívny zoznam projektových zámerov/návrhov

Územne a vecne zvolené investície RIÚS sú zadefinované v podobe zásobníka projektových návrhov ako balíkov opatrení koncentrovaných do územných investičných jednotiek funkčných území v rámci regiónu Prešovského kraja a do integrovaných projektov v územnej investičnej jednotke IÚS nasledovne:

1. Indikatívny zoznam projektových návrhov RIÚS s dopadom na územie celého kraja

- integruje ŠC 1.1 cez stratégiu podpory ostatných ŠC v území RIÚS

2. Indikatívny zoznam projektových návrhov funkčného územia „Spiš“

- integruje ŠC 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1+ ostatné OP

3. Indikatívny zoznam projektových návrhov funkčného územia „Šariš“

- integruje ŠC 1.2.1; 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1+ ostatné OP

4. Indikatívny zoznam projektových návrhov funkčného územia „Horný Zemplín“

- integruje ŠC 1.2.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 4.2.1; 4.3.1+ ostatné OP

5. Indikatívny zoznam projektových návrhov funkčného územia IÚS

- **Indikatívny zoznam projektových návrhov integrovaného projektu „Verejné služby pre ľudí“**
 - integruje ŠC 3.1 v území MFO s potenciálom prepojenia podpory najmä ŠC 2.2.2, 2.2.3 v území RIÚS a ďalšími verejnými službami na území MFO Prešov – 2.1.1, 2.1.3 a 2.2.1 + OP ĽZ
- **Indikatívny zoznam projektových návrhov integrovaného projektu „Mobilita v meste“**
 - integruje ŠC 1.2.2 a 1.2.1 priamo s podporou ŠC 1.1. a nepriamo s podporou špecifického cieľa 4.3.1; + OP II
- **Indikatívny zoznam projektových návrhov integrovaného projektu „Kvalitné mestské prostredie“**
 - integruje ŠC 4.2.1, 4.3.1, 1.2.2 + OP KŽP,

Zásobník projektových návrhov podľa vyššie uvedenej štruktúry tvorí samostatnú prílohu a je sumarizáciou plánovaných zámerov predložených od viacerých oprávnených žiadateľov

na území kraja, je širší a prekračuje disponibilné zdroje finančného plánu na jednotlivé špecifické ciele.

Prioritu budú mať projekty, ktoré

- a) budú mať charakter integrovaných projektov týkajúcich sa súčasne viacerých opatrení, ktoré realizuje prijímateľ sám, alebo s partnerom/partnermi podľa platnej metodiky RO pre IROP na prípravu a realizáciu integrovaných projektov,
- b) preukážu najvyššiu efektivitu a očakávané benefity pre rast a zamestnanosť, budú využívať existujúci vnútorný potenciál územia, mať verejno-prospešný charakter, dopad na vyšší počet obyvateľov, prispieť zlepšenie ekologického stavu vrátane adaptácie na zmenu klímy a pod.,
- c) budú realizované v území s najvyššou mierou investičnej účinnosti poskytnutého príspevku,
- d) zodpovedajú investičným prioritám a špecifickým cieľom v opatreniach RIÚS, predstavujú významný príspevok k dosiahnutiu výsledkových ukazovateľov RIÚS a podporujú celkovú efektívnosť alokovaných zdrojov,
- e) aktivity projektov budú zodpovedať definíciám štandardov a oprávnenosti podľa platného programového manuálu pre IROP,
- f) bude sa deklarovať uskutočniteľnosť a udržateľnosť projektu a schopnosť prijímateľa spolufinancovať projekt,
- g) projekty budú súčasťou platného PHSR na danom území.

Integrovaným projektom sa rozumie súhrn oprávnených aktivít, na ktoré sa vzťahuje poskytnutie príspevku z EŠIF. Integrovaný projekt predstavuje investície týkajúce sa súčasne viacerých tematických cieľov, investičných priorit a špecifických cieľov. Poskytnutie príspevku na súhrn aktivít integrovaného projektu predkladá žiadateľ v žiadosti a realizuje prijímateľ sám, alebo s partnerom v súlade so zmluvou podľa §25 ods. 3 zákona č. 292/2014 o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Mechanizmus spoločných projektov

Z dôvodu obmedzených finančných zdrojov pre územie je potrebné koncentrovať finančné prostriedky na území tam, kde bude investícia vo vzťahu k sledovaným cieľom IROP

najúčinnejšia. Kombináciou investičných územných jednotiek kumulujeme minimálny potenciál územia potrebný pre dosiahnutie efektívnosti projektu.

Na kumulovanie potenciálu obcí v posudzovanom území je vytvorený **mechanizmus spoločných projektov**, v rámci ktorého si jednotliví žiadatelia na území obce vypočítajú výsledný index investičnej účinnosti. Spoločný index vyjadruje kumulovanú hodnotu nevyužitého potenciálu jednotlivých obcí v kraji, sčítaním všetkých kritérií pre viac ako jednu územnú investičnú jednotku.

Mechanizmus spoločných projektov je určený pre žiadateľov, ktorí chcú realizovať PZ s dopadom na územie širšie ako je definovaná ÚIJ.

Súčasťou prílohy je aj **indikatívny zoznam projektových návrhov RIÚS v rámci iných operačných programov**, ktoré svojimi špecifickými cieľmi a opatreniami sú komplementárne, resp. tvoria synergiu k špecifickým cieľom a aktivitám IROP/RIÚS. Osobitne sú zadané projektové návrhy vo väzbe na OP Kvalita životného prostredia, OP Ľudské zdroje v súlade s Metodickým výkladom RO pre IROP k včleneniu projektových návrhov/zámerov do regionálnych integrovaných územných stratégií, verzia 1.0, účinným od 30.6.2015. PSK ako orgán koordinácie RIÚS eviduje vo svojej databáze aj projektové zámery vo väzbe na Program rozvoja vidieka vzhľadom na vysoký podiel obcí do 1000 obyvateľov a Program cezhraničnej spolupráce PL-SK .

Prílohy

Povinné prílohy:

Príloha č.1 Zoznam členov spoločnej Rady Partnerstva pre RIÚS/IÚS

Príloha č.2 Zoznam a zloženie odborných poradných skupín a pod.

Ďalšie prílohy:

Príloha č.3 Zoznam projektových zámerov tzv. bezpečných projektov (Plán rozvoja a modernizácie ciest II. a III. triedy na území PK „Regionálny MASTER PLÁN“) k 1. 6. 2015

Príloha č.4 Memorandum o spolupráci

Príloha č.5 Zoznam navrhovaných projektov spĺňajúcich kritéria výberu operácií IROP podľa špecifických cieľov v rámci Integrovaných projektov

Príloha č.6 Zoznam návrhov projektových zámerov pre jednotlivé špecifické ciele v PO1, PO 2, PO3 a PO4 na území PK k 1. 6. 2015 a MFO mesta Prešov

Príloha č.7 Synergie a komplementarity navrhovaných integrovaných projektov k nadradeným strategickým dokumentom a vo vzťahu k iným OP a dostupným fondom (prepojenie na PHSR VÚC a PRV PK)

Príloha č.8 Definovanie a zdôvodnenie Investičnej územnej jednotky (IÚJ) a kritériá hodnotenia účinnosti intervencií pre jednotlivé ŠC Prioritnej osi sú spracované v samostatnej prílohe vrátane kritérií hodnotenia účinnosti intervencií pre projekty PO1 na území MFO mesta Prešov (pracovný návrh).

Príloha č.9 Zoznam všetkých použitých a spracovaných koncepčných a strategických dokumentov na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni na území MFO mesta Prešov (pracovný návrh).